

CARTULAIRE
DE L'ÉGLISE
DU SAINT SÉPULCRE
DE JERUSALEM

PUBLIÉ D'APRÈS LES MANUSCRITS DU VATICAN

PAR M. EUGÈNE DE ROZIÈRE

PROFESSEUR A L'ÉCOLE DES CHARTES, AUTEUR DES *Formulæ Andegavenses*

PUBLIÉES D'APRÈS LE MANUSCRIT DE WEINGARTEN,

ACTUELLEMENT A FULDE, ET DE LA NUMISMATIQUE DES ROIS LATINS DE CHYPRE.

Imprimé par autorisation du gouvernement à l'Imprimerie nationale. — MDCCCXLIX.

— — — — —
I N T R O D U C T I O N .

I.

L'église du Saint-Sépulcre, nommée aussi église de la Résurrection de Notre-Seigneur, a toujours été une des plus célèbres et des plus vénérées du monde chrétien. Bâtie par sainte Hélène et Constantin, elle devint le siège du patriarche de Jérusalem et la métropole de toutes les églises soumises à la juridiction de ce pontife. Les conquêtes des Croisés, armés pour délivrer le tombeau de Jésus-Christ, la rendirent plus que jamais l'objet d'un culte particulier. Les rois, les princes, les seigneurs et les évêques des nouveaux Etats fondés en Orient s'empressèrent à l'envi de l'orner et de l'enrichir; les souverains et les prélats d'Europe, qui n'avaient pu la visiter, voulurent au moins lui prouver leur respect par leurs largesses; les papes veillèrent avec un soin jaloux à la conservation de ses biens et au maintien de ses privilèges. Ce sont les témoignages de cette vénération universelle, et la série de ces pieuses libéralités, pendant la durée de la domination latine en Syrie, que renferme le cartulaire du Saint-Sépulcre. Le nombre des actes dont il est composé, les noms célèbres qu'on y rencontre à chaque page, les notions qu'on peut y puiser sur la géographie politique, la condition des personnes et des terres, l'organisation religieuse du royaume de Jérusalem en font un des monuments les plus curieux et les plus complets de l'histoire des Croisades.

II.

On connaît les accusations dirigées contre les cartulaires par le P. Hardouin (1) et par les écrivains qui dans le siècle dernier s'étaient constitués les ennemis systématiques des communautés religieuses (2). Les auteurs du Nouveau Traité de diplomatique y ont répondu victorieusement, et leurs conclusions sont admises par tous les bons esprits. Aujourd'hui surtout qu'il ne s'agit plus d'attribuer aux cartulaires un caractère authentique, et de les admettre comme moyens de preuve en justice, personne ne fait difficulté de reconnaître que l'historien trouve dans ces recueils une foule de renseignements qu'il chercherait vainement

(1) L'ouvrage manuscrit du P. Hardouin est conservé à la bibliothèque Nationale.

(2) Simon, *Histoire de l'origine des revenus ecclésiastiques*, t. I. — *Mémoires du clergé*, t. VI.

ailleurs. Plusieurs savants les ont consultés avec beaucoup de fruit (3); et l'impulsion nouvelle qu'ont reçue les études historiques a naturellement donné l'idée de réunir et de publier ceux que nous ont légués nos anciennes abbayes (4). Aussi n'ai-je pas l'intention de ranimer une guerre éteinte, ou d'entreprendre une réfutation désormais inutile. Je veux montrer seulement que les circonstances particulières dans lesquelles le cartulaire du Saint-Sépulcre a été rédigé, doivent lui faire accorder une foi complète, et qu'elles le mettraient à l'abri de toute suspicion, alors même que les reproches adressés aux cartulaires en général trouveraient encore quelque crédit. J'avoue qu'en l'absence de toute preuve positive il est impossible de préciser l'époque de cette rédaction; l'âge des manuscrits, que j'essayerai plus loin de déterminer, ne saurait nous servir de guide, parce que ces manuscrits ne sont probablement que des copies de transcriptions antérieures. On peut cependant affirmer que la réunion des pièces contenues dans le cartulaire du Saint-Sépulcre n'a pas été achevée avant la seconde moitié du XIIIe siècle, puisqu'on y trouve le serment de fidélité prêté vers 1240 par l'abbé de Sainte-Marie Latine au patriarche Robert. Or Jérusalem et toutes les villes de l'intérieur étaient déjà tombées au pouvoir des Sarrasins, et les Chrétiens ne possédaient plus que les villes du littoral. Est-il probable que les chanoines du Saint-Sépulcre aient fabriqué de faux actes pour se créer des titres de propriété dans les pays occupés par l'ennemi? C'est là cependant ce qu'il faudrait supposer, si l'on attaquait l'autorité de leur cartulaire, où l'on voit que la plus grande partie de leurs domaines étaient situés dans la ville ou aux environs de Jérusalem.

III.

Ce fut un manuscrit apporté d'Orient par Philippe de Maizières, chancelier du roi de Chypre, qui fit connaître en Europe le cartulaire du Saint-Sépulcre. Ce manuscrit, devenu la propriété de Paul Petau, passa dans la bibliothèque de la reine Christine, et de là dans celle du Vatican (5). Pendant qu'il était encore en France, André Duchesne en fit quelques extraits pour ses propres travaux. Ce sont ces extraits, conservés à la Bibliothèque nationale (6), qui ont servi successivement à du Cange pour son Histoire, encore inédite, des Familles d'Outremer, au P. Helyot pour son Histoire des Ordres monastiques, et à M. le comte Beugnot pour son édition des Assises de Jérusalem.

IV.

Ces quatre savants sont jusqu'ici les seuls qui aient fait usage du cartulaire du Saint-Sépulcre; mais s'il n'a pas été plus souvent consulté, cela tient surtout à ce qu'on ignorait assez généralement son contenu, et même son existence. M. le comte Beugnot, conduit par la nature de ses travaux à l'étudier en détail, n'a pas tardé à reconnaître tout l'intérêt historique qu'il présente; il a publié la plus grande partie des extraits copiés par André Duchesne (7), en y joignant les réflexions suivantes, que je suis heureux de pouvoir reproduire: « Si le P. Paoli a rendu un véritable service à la science en imprimant le Code diplomatique des Hospitaliers de Saint-Jean de Jérusalem, il est certain que la publication du Cartulaire du Saint-Sépulcre ne serait pas moins bien accueillie des savants qui s'occupent de l'histoire ou de la jurisprudence du moyen âge..... Nous n'avons pas songé à insérer dans notre Appendice un monument historique dont la publication exigerait beaucoup de travaux, de temps et d'espace..... Mais nous avons tiré de l'extrait de Duchesne cinquante-deux chartes inédites, qui toutes donnent sur l'état des personnes, et sur la transmission de la propriété chez les Latins, des lumières qu'on demanderait vainement aux livres de droit. Il est à souhaiter que cette publication partielle décide quelque savant à en exécuter une complète (8). »

V.

Cette opinion d'un juge aussi compétent m'a donné la première idée du travail que j'offre au public. Je devais d'abord rechercher le manuscrit de Philippe de Maizières; je l'ai rencontré à la bibliothèque du Vatican, fonds Vatican, n° 7241 (9). L'identité ne saurait être douteuse, car on lit ces mots sur la feuille de

(3) Voyez notamment l'usage que Brussel et Chantereau-Lefebvre ont fait du cartulaire de Champagne.

(4) Le soin de cette collection est confiée à M. Guérard; les sept premiers volumes ont déjà paru.

(5) La célèbre bibliothèque de la reine de Suède avait été composée, en grande partie, des manuscrits de la famille Petau. Cette bibliothèque, après la mort de la reine, fut achetée par le pape Alexandre VIII, qui donna quelques centaines de manuscrits à son neveu, le cardinal Ottoboni, et réunit les autres à la bibliothèque Vaticane, dont ils forment encore aujourd'hui un fonds particulier. (Arckenholtz, *Mémoires concernant Christine, reine de Suède*, t. I et II *passim*. — Blume, *Iter Italicum*, t. III. — Paulin Paris, *Catalogue des manuscrits français*, t. IV.)

(6) Fonds des cartulaires, n° 195. — Collection Duchesne, t. 56.

(7) Assises de Jérusalem, t. II, dans l'Appendice.

(8) Assises de Jérusalem, t. II, *Préface*.

(9) On sait que la bibliothèque du Vatican est divisée en cinq fonds distincts: 1° ancien fonds, ou fonds Vatican proprement dit; 2° fonds de la reine de Suède; 3° fonds Ottobonien; 4° fonds Palatin; 5° fonds d'Urbain. Le manuscrit du cartulaire du Saint-Sépulcre, provenant de la bibliothèque de Christine, devrait naturellement se trouver dans le fonds de la reine; il est même certain qu'il en a fait primitivement partie, car Montfaucon l'y a vu, et l'a enregistré sous le n° 1340 (*Bibliotheca Bibliothecarum*, p. 44). Mais il y a plusieurs exemples de manuscrits qui, dans les arrangements intérieurs de la bibliothèque Vaticane, ont été distraits du fonds de la reine pour être incorporés au fonds Vatican proprement dit.

garde : *Iste liber est domini Philippi de Mazeriis cancellarii regni Cipri*. C'est un petit in-4°, relié en parchemin blanc, de 158 feuillets de parchemin, écriture du xive siècle. Il contient 184 documents, dont il faut réduire le nombre à 181, parce qu'il y en a trois que le copiste a répétés.

J'ai trouvé dans la même bibliothèque, même fonds, sous le n° 4947, un autre manuscrit du cartulaire, petit in-f° de 129 feuillets de parchemin, écriture très-régulière et très-soignée du xive siècle (10). Ce manuscrit est loin d'être aussi complet que le précédent : il ne contient guère que les diplômes émanés des rois, des évêques et des principaux seigneurs ; le rédacteur a généralement négligé les chartes des simples particuliers. Le nombre des documents qu'il renferme est de 97, sur lesquels 4 seulement ne font pas double emploi avec les pièces contenues dans le n° 7241. C'est en réunissant ces 4 documents aux 181 du premier manuscrit que j'ai obtenu le nombre de 185, qui constitue dans mon édition l'ensemble du cartulaire.

Je ne parlerai que pour mémoire d'un troisième manuscrit, qui se trouve également à la bibliothèque Vaticane, fonds Ottobonien, n° 985. Ce n'est point, à proprement parler, un manuscrit, mais seulement une copie moderne du n° 4947 (11).

VI.

J'ai peu de choses à dire sur le plan que j'ai suivi. Le manuscrit 7241, qui devait naturellement me fournir le texte principal, a été copié avec la plus grande fidélité ; je l'ai désigné par la lettre A. Le manuscrit 4947 m'a fourni des variantes nombreuses, mais peu importantes ; je l'ai désigné par la lettre B. Quant au manuscrit 985 et aux extraits d'André Duchesne, ils ne pouvaient évidemment m'être d'aucune utilité.

J'ai longtemps hésité à imprimer les documents dans l'ordre où le manuscrit 7241 les présente ; il me paraissait plus rationnel de les rétablir dans l'ordre chronologique. Ce qui m'a fait renoncer à ce projet, c'est que le rédacteur du cartulaire paraît avoir voulu suivre une certaine méthode de classification. Dans la première partie de son travail, il a généralement rangé les chartes selon la dignité des personnes, commençant par les diplômes des papes, des patriarches et des rois, finissant par ceux des simples particuliers, et mettant ensemble ceux qui intéressent la même localité. J'avoue qu'il n'est pas toujours demeuré fidèle à ce système, et que dans la seconde partie du cartulaire on trouve des pièces de toute nature accumulées un peu au hasard. Mais j'ai reconnu l'intention première qui l'avait dirigé, et j'ai voulu la respecter.

VII.

Il me reste à remplir un devoir de reconnaissance envers M^{sr} Lauriani et M^{sr} Molza, custodes de la bi-

(10) L'histoire de ce manuscrit se rattache aux vicissitudes qu'a subies, avant d'entrer au Vatican, une des plus célèbres bibliothèques d'Italie, dont il faisait primitivement partie. On m'excusera d'entrer à ce sujet dans quelques détails, qui peuvent intéresser la bibliographie, et qui sont généralement inconnus en France. Marcel Cervino, qui devint pape en 1555 sous le nom de *Marcel II*, fut le fondateur de cette bibliothèque. En mourant il la laissa à Sirleto son secrétaire, qui, ayant été plus tard promu au cardinalat, augmenta considérablement le fonds qui lui avait été légué. La bibliothèque de Sirleto, généreusement ouverte au public et consultée avec fruit par Baronius, Panvini et autres écrivains, qui la désignent sous le nom de *Sirletiana*, fut achetée, à la mort de son savant propriétaire, par le cardinal Ascanio Colonna. Elle prit alors le nom de *Colonnese* ; et c'est dans le palais de cette illustre maison que la virent le P. Sirmond et Ant. Possevin. Des difficultés survenues à la mort du cardinal pour la liquidation de sa succession contraignirent ses héritiers à vendre sa bibliothèque. Elle devint la propriété du duc Altaemps, qui fit disposer, pour la recevoir, les plus beaux appartements de son palais ; elle y porta le nom d'*Altaempsiana*, et fut visitée par Holsten, Suarez, les Bollandistes et les éditeurs romains des Conciles gréco-latins. Dans les vicissitudes qu'elle avait éprouvées, cette riche collection avait plusieurs fois failli être transportée loin de Rome. Philippe II, roi d'Espagne, et le cardinal Frédéric Borromée avaient tour à tour fait des démarches pour l'acquérir : aussi le pape Paul V, craignant qu'elle ne passât un jour entre les mains de quelque étranger, força le duc Altaemps à lui céder cent des principaux manuscrits, qu'il réunit à la bibliothèque pontificale, établie depuis quelques années par Sixte V dans les salles du Vatican. Le cartulaire du Saint-Sépulcre fut un des cent manuscrits choisis par Paul V : c'est donc sous le règne de ce pontife qu'il est sorti de la bibliothèque successivement possédée par Marcel Cervino, Sirleto, Colonna et Altaemps, pour être incorporé à la bibliothèque Vaticane. La bibliothèque *Altaempsiana* fut ensuite vendue au cardinal Ottoboni, qui devint pape sous le nom d'*Alexandre VIII* ; elle demeura dans la maison Ottoboni, dont elle a définitivement retenu le nom, jusqu'au règne de Benoît XIV, qui l'acheta pour la réunir aux autres collections du Vatican. Pendant qu'elle était encore la propriété des Ottoboni, elle s'enrichit, comme je l'ai dit dans une des notes précédentes, de quelques-uns des manuscrits de la reine Christine, et reçut, entre autres visiteurs illustres, dom Montfaucon. Mabillon l'avait consultée quelques années plus tôt, dans le court intervalle de temps qui s'écoula entre la mort du duc Altaemps et l'acquisition qu'en fit le cardinal Ottoboni. (Mabillon, *Iter Italicum*. — Montfaucon, *Bibliotheca bibliothecarum*. — Arckenholtz, *Mémoires concernant Christine, reine de Suède*, t. II, p. 322. — Ruggieri, *Memorie istoriche della bibliotheca Ottoboniana*.)

(11) C'est la copie que fit exécuter le duc Altaemps, quand il fut contraint de céder son manuscrit à Paul V. La note suivante, mise en tête de cette copie, ne peut laisser à ce sujet aucun doute : *Unus ex codicibus bibliothecæ Altaempsianæ, à Paulo V manu regia exceptis, nunc vero à Johanne Angelo ab Altaemps duce propriis sumptibus fidelissime ex originalibus transumptus, ut bibliotheca prædicta tanto honore jam decorata non careret.*

bibliothèque du Vatican. Leur extrême obligeance m'a permis de terminer en peu de temps les différents travaux qui m'avaient appelé à Rome; on eût dit qu'ils voulaient protester par leur empressement contre les reproches si souvent adressés aux bibliothécaires italiens. Je désire vivement que l'expression de ma gratitude parvienne jusqu'à eux dans l'asile où les révolutions les ont peut-être contraints de se réfugier.

Juin 1849.

PRIVILEGIA ECCLESIAE SANCTI SEPULCRI IHERUSALEM.

I^a.

[*Sine rubrica.*]

Ego Peregrinus, abbas Sancte Marie de Latina, ab hac hora in antea fidelis ero sancte Ierosolimitane ecclesie domnoque Roberto, patriarche eiusdem ecclesie, et successoribus eius canonice intransibus. Non ero in consilio neque in facto ut vitam perdant aut membrum, vel capiantur mala captione. Consilium, quod michi aut per se aut per nuncium aut per litteras manifestabunt, ad eorum dampnum nulli pandam. Ierosolimitane ecclesie patriarchatum et regulas sanctorum patrum adiutor ero ad defendendum et retinendum contra omnes homines, salvo ordine meo. Bona ecclesie mee non alienabo neque de novo alicui infeudabo. Vocatus ad sinodum veniam, nisi prepeditus fuero canonica prepeditione. Nuncium² ecclesie Ierosolimitane et domini patriarche, quos certos esse cognovero, in eundo et redeundo honorifice tractabo et in suis necessitatibus adiuvabo. Ierosolimitane ecclesie limina singulis annis aut per me aut per certum nuncium visitabo, nisi eorum absolvar licentia. Et hec promitto coram vobis domino Arnaldo, Liddensi episcopo, vicario predicti domini patriarche, nomine eius et sancte Ierosolimitane ecclesie. Sic Deus me adiuvet et hec sancta Dei evangelia.

II^a.

[*Sine rubrica.*]

Archiepiscopis, episcopis aliisque prelati, omnibusque Christi fidelibus in regno Thesalonicensi constitutis, ad quos littere iste pervenerint, Willelmus, Dei miseratione ecclesie Dominici Sepulcri prior humilis, cum eiusdem ecclesie capitulo

A sinceris orationes in Christo. Vestre constare cupimus universitati quod nos, cognoscentes prudentiam et honestatem latorem⁴ presentium dilecti canonici nostri N., ipsum constituimus priorem et provisorem omnium domorum et possessionum nostrarum, quas in regno Thesalonicensi tenemus, et aliarum in Roman[i]a, que subiecte non sunt nostre domui Constantinopolitane; hoc tamen apponentes quod tam ipse quam alii procuratores domorum nostrarum non habeant potestatem vendendi, obligandi vel inutiliter alienandi servos, ancillas aut alias ecclesie possessiones; unde, si quid talium ab aliquo nostrum sine consensu capituli factum fuerit, non habeat aliquam firmitatem; rogamus igitur ut quilibet vestrum super talibus non scripta sua conferrat nec bullam. Dedimus autem ei potestatem faciendi fratres et sorores, quos utiles et ecclesie viderit expedire. Vestre denique supplicamus pietati quatenus amore Crucifixi predicto N. priori consilium vestrum et auxilium, in quibus necesse habuerit, impendere velit, attendentes quod nos quidem pro omnibus fidelibus, specialiter autem pro nostris benefactoribus, iugiter Domino supplicamus.

III^a.

LITTERE WILLELMI PRIORIS ET CAPITULI SANCTI SEPULCRI.

Willelmus, Dei miseratione Dominici Sepulcri prior humilis, cum eodem capitulo universis fratribus in obedienciis Dominici Sepulcri in N. constitutis fraternam in Domino dilectionem. Cognoscentes fidelitatem et discretionem latoris presentium dilecti canonici nostri N., ipsum statuimus priorem domorum, possessionum et omnium, que in N. te-

¹ Cette chartre se trouve dans le manuscrit A, au verso du feuillet de garde; elle manque dans le manuscrit B. ² Corrigez *nuncios*. ³ A, f° 1, r^o; manque dans B. ⁴ Corrigez *latoris*. ⁵ A, f° 1, r^o; manque dans B.

nemus, iniungentes eidem ut, si qua destructa sunt, A
pro posse requirat, et omnia sibi commissa ad ec-
clesie nostre utilitatem et Domini dirigat honorem.
Significamus autem vobis quod tam ipse quam alii
procuratores domorum nostrarum non habeant po-
testatem vendendi, obligandi vel inutiliter alienandi
servos vel ancillas aut alias ecclesie possessiones;
unde, si quidem ⁶ talium ab aliquo nostrum sine
mandato capituli factum fuerit, esse irritum sciatis
et omni robore carere; nullus quoque vestrum pre-
sumat huiusmodi excessibus consensum vel testi-
monium adhibere. Dedimus autem eidem N. priorem⁷
potestatem faciendi fratres et sorores, quos utiles et
ecclesie viderit expedire. Precipimus siquidem vobis
in virtute obedientie ut, visis hiis litteris, prefato
priori manualementem obedientiam fatiatis, debitam ei-
dem reverentiam exhibentes. Monemus denique ut
bonis operibus Dominum pre oculis sic habeatis,
quod ab huius vite miseriis perveniatis ad gaudia
eterne felicitatis.

IV⁸

DE OBEDIENTIA QUAM FECIT ECCLESIE [SANCTI] SEPUL-
CRI MAURUS, ABBAS TEMPLI DOMINI.

Ego Maurus, ecclesie Domini Templi abbas bene-
dicendus, ab hac hora in antea fidelis et obediens
ero sancte Ierosolimitane ecclesie dominoque meo
patriarche R[oberto] ejusque successoribus canonice
iurantibus. Non ero in consilio neque in facto ut
vitam perdat aut membrum, vel in captione capia-
tur, nec ut ecclesia Dominici Templi a iurisdictione C
sua et obedientia Ierosolimitane ecclesie separetur.
Consilium, quod mihi per se [aut per] nuncium
manifestabit, ad eorum dampnum nulla⁹ pandam.
Patriarchatum Ierosolimitane ecclesie et ea, que ad
eamdem pertinent, adiutor ero ad defendendum et
retinendum, salvo meo ordine, contra omnes homi-
nes. Vocatus ad sinodum veniam, nisi prepeditus
fuero canonice prepeditione. Nuncium ipsius, quem
certum nuncium esse cognovero, in eundo et rede-
undo honorifice tractabo. Sic me adiuvet Deus et
hec sancta evangelia.

V.

DE SUBIECTIONE QUAM DEBET TYRENSIS ECCLESIA EC-
CLESIE IEROSOLIMITANE.

(Vide in Innocentio II ad an. 1145.)

VI.

DE REVERENTIA DEBITA CANONICIS SANCTI SEPULCRI.

(Vide ibid.)

VII.

DE OBEDIENTIA QUE DEBETUR PATRIARCHE IEROSOLI-
MITANO.

(Vide ibid.)

VIII.

PRIVILEGIUM DOMINI PATRIARCHE ET ECCLESIE IEROSO-
LIMITANE.

(Vide in Lucio II papa ad an. 1145.)

IX¹⁰.

[Sine rubrica.]

Post captam Antiochiam Podiensis episcopus, sedis
apostolice legatus, prudenti optimatum usus consilio,
Ierosolimitano regno et Antiocheno principatui ter-
minum posuit, fluvium scilicet, qui Tripolim et Tor-
tosam interfuit; decernens ut Ierusalem omnem ter-
ram a parte australi usque ad eundem fluvium iure
perhenni possideat, et Antiochia ex altera fluminis
parte nichilominus obtineret.

Paschali papa apud Beneventum concilium cele-
brante, ab Antiocheno patriarcha et principe nuncii
transmissi sunt, qui in eodem concilio Antiochene
iure ecclesie sibi restitui postulaverunt. Quibus huius-
modi dedit responsum: Non solemus de tractatibus
ecclesiarum cito respondere; sed petitioni vestre,
quia de longe venistis et longa via vos expectat red-
dituros¹¹, non est differendum quod habemus para-
tum respondere. Sancte memorie venerabilis Urba-
nus papa, quando concilium populosissime con-
gregationi[s] in Monte Claro celebravit viamque Ie-
rosolimitanam suscitavit, decrevisse memoratur et
scitur quod quicumque principes provincias vel civi-
tates super gentiles conquirent, eliminatis¹² gen-
tium ritibus, eorum principatibus ecclesie restitute
pertinerent.

X.

PRIVILEGIUM PASCHALIS II PAPE.
(Vide in Paschali ad. an. 1118)

XI.

PRIVILEGIUM EIUSDEM.
(Vide ubi supra.)

XII.

PRIVILEGIUM EIUSDEM.
(Vide ibid.)

XIII.

PRIVILEGIUM CALIXTI II PAPE.
(Vide in Calixto II ad an. 1124.)

XIV.

EIUSDEM DE CONFIRMATIONE CANONICORUM REGULARIUM,
(Vide ibid.)

XV.

PRIVILEGIUM HONORII II PAPE.
(Vide in Honorio II ad an. 1130.)

XVI.

ALIUD EIUSDEM.
(Vide ibid.)

XVII.

PRIVILEGIUM INNOCENTII II PAPE.
(Vide in Innocentio II ad an. 1143.)

XVIII.

ALIUD PRIVILEGIUM EIUSDEM.
(Vide ibid.)

XIX.

PRIVILEGIUM CELESTINI II PAPE.
(Vide in Cœlestino II ad an. 1144.)

⁶ Corrigez quid. ⁷ Corrigez priori. ⁸ A, f° 1, v^o; manque dans B. ⁹ Corrigez nulli. ¹⁰ A, f° 3, v^o; manque dans B. ¹¹ Corrigez redituros. ¹² Corrigez eliminatis.

XX.

EIUSDEM DE CONFIRMATIONE POSSESSIONUM ECCLESIE
SANCTI SEPULCRI.

(Vide ubi supra.)

XXI.

PRIVILEGIUM LUCII PAPE II.

(Vide in Lucio II ad an. 1145.)

XXII.

PRIVILEGIUM PAPE LUCII II DE CONFIRMATIONE

(Vide ibid.)

XXIII.

PRIVILEGIUM EUGENII III PAPE DE CONFIRMATIONE.

(Vide in Eugenio III ad an. 1153.)

XXIV.

DE CONFIRMATIONE OBLATIONUM ALIUD PRIVILEGIUM
EUGENII III PAPE.

(Vide ubi supra.)

XXV¹³.

PRIVILEGIUM ARNULFI PATRIARCHE.

Transmutatio canonicorum secularium in regulares, quam fecit Arnulfus patriarcha, assentiente rege Balduino primo, et de his que eis constituit ad victum et vestitum eorum : videlicet medietatem oblationum Sancti Sepulcri, et omnes oblationes sancte Crucis, nisi in parasceve, et decimas omnes Ierusalem pertinentes, exceptis decimis funde, et ecclesiam Sancti Petri in Ioppe cum omni honore suo et dignitate, et ecclesiam Beati Lazari cum omnibus appendiciis; et hec omnia habeant libere et ad voluntatem eorum ordinent¹⁴.

In nomine sancte et individue Trinitatis.

Ego Arnulfus, Dei gratia patriarcha Ierosolimitanus¹⁵, servus servorum divinitatis eiusdem¹⁶ minimus, Balduino, Dei nutu Ierosolimorum¹⁷ rege gloriosissimo, imperante et nobiscum in omni bono tota virtute animi consentiente, cunctis per orbem Christum colentibus notifico privilegium, quod anno incarnationis dominice MCXIV, nostri vero patriarchatus III, regni autem predicti regis XIV, indictione VII, epacta XII, de renovatione ecclesie Sancti Sepulcri ipsius regis consilio nobis est institutum et confirmatum. Cum Dominus noster Iesus Christus, Dei vivi filius, ecclesiam suam in tantum dilexerit, ut pro ea homo factus eandem preciosissimo sanguine suo redimere dignatus sit, passionis ac gloriosissime resurrectionis sue locum in finem sua ineffabili misericordia adeo dignatus est diligere, ut eam de manu Turcorum et Sarraëenorum eripere ac Christianis fidelibus suis innumeris affectis pro eiusdem loci deliberatione sola sua divina virtute placuerit tradere. Nichil enim humana virtus, nichil sapientia¹⁸, nichil exercitus nostri multitudo proficeret, nisi divina virtus inexpugnabiliter pugnaret pro nobis¹⁹, nisi et nos in loco pascue sue miseri-

A corditer collocaret, nisi etiam nos indignos, paganis abolitis, hereditatis sue misericordius heredes efficeret. Sed antiqui hostis nequitia¹⁹, dolens se vasa ire perdidisse, qui ovile dominicum, ut leo rugiens, millenis artibus molitur irrumpere, machinari cepit qualiter vasa disperderet misericordie. Novos quippe incolas dominici oblitos precepti de de in diem plus et plus corrumpit; qui, minores nichili reputans, ad clerum etiam transcendit, et suis eum prestigiis agitans, sibi mancipavit; quem enim decebat ut devotior Deo existeret et bonum de se exemplum minoribus preberet, proh dolor! voluptati carnis magis servivit²⁰, et honorem suum modis incredibilibus polluere non dubitavit. Et pius Dominus, qui sepulture sue locum oculo misericordie benigne respicit, nostris temporibus illorum nequitias sua severitate correxit. Defuncto enim predecessore nostro, domno Gibilino, ego Arnulfus, omnium Ierosolimitanorum²¹ humillimus, a rege, clero et populo in pastorem electus et patriarchai honore sublimatus, anime mee periculum metuens eorumque animabus mederi cupiens, criminibus eorum diutius consentire nolui, quos correctione paterna, ut vitam suam corrigerent, multociens ammonui. Monebam enim ut communiter viventes vitam apostolicam sequerentur, et [pro]²² regula beati Augustini vita eorum canonicè regeretur, ut Domino Ihesu Christo eorum devotius placeret servitium, et nos cum eis in eterna gloria reciperemus premium. Cum autem quidam eorum, Deo inspirante, salutifera amplecterentur monita, quidam vero abdicarent instigatione diabolica, hos ut Christi famulos in Sancti Sepulcri ecclesia decenter ordinavi, illos autem ut inobedientes et regularibus preceptis obsistentes ab eadem ecclesia penitus eliminavi. Presentium igitur sancte conversationi consulens et futurorum bono proposito providens consilio regis incliti Balduini et assensu cleri et populi patriarchatus nostri, eis partem constitui, et ut sufficienter victum et vestitum habeant zelo Dei ordinavi. De cunctis namque oblationibus, que ad Sepulcrum Domini venient, in omnibus medietatem accipient; de cera vero ecclesia duas partes ad luminaria, terciam habebit patriarcha; de Cruce vero Domini, quam canonici custodiunt, omni tempore oblationes habebunt, nisi in sola die sancti parasceve²³, aut si patriarcha eam secum detulerit pro aliqua necessitate. Dedi etiam decimas totius sancte civitatis Ierusalem²⁴ et locorum sibi adiacentium, exceptis decimis funde, que sunt patriarche; dimidiam quoque partem illius beneficii, quod rex Sepulcro tradidit pro excambitu episcopatus Bethleemitici. Concessi etiam eis in Ioppen civitate ecclesiam Beati Petri cum suo honore et cum tota digni-

¹³ A, f° 25, r°; B, f° 22, r°. ¹⁴ Ce sommaire manque dans B, et la rubrique y est ainsi conçue : *De transmutatione canonicorum secularium in regulares.* ¹⁵ B, *Iherosolimitanus.* ¹⁶ B, *eiusdem divinitatis.* ¹⁷ B, *Iherosolimorum.* ¹⁸ B, *pro nobis pugnaret.* ¹⁹ B, *nequitia.* ²⁰ B, *inservivit.* ²¹ B, *Iherosolimitanorum.* ²² Suppléé d'après B. ²³ B, *parasceve.* ²⁴ B, *Iherusalem.*

tate, que pertinet matri ecclesie. Concessi etiam ecclesiam Beati Lazari cum omnibus appendiciis, que adiacent ei, et omnia quecumque antea possedit ecclesia. Et res suas, quascumque habent vel possident vel Deus daturus est eis, libere habebunt et prout voluerint ordinabunt. Si quis autem hoc privilegium nostrum violare presumpserit, illi pene subiaceat, quam Dominus omnibus maledictis promisit, nisi resipuerit; gratia autem et pax a Deo Patre et Domino Ihesu Christo sit ista custodienti et sancte ecclesie iura tuenti. Amen.

XXVI²⁵.

PRIVILEGIUM²⁶ WILLELMI PATRIARCHE DE CONFIRMATIONE OMNIUM POSSESSIONUM.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus sancti, amen.

Gullelmus, Dei gratia Ierusalem²⁷ patriarcha, karissimis in Christo filiis Petro, ecclesie Sepulcri Domini priori, ceterisque fratribus in eadem ecclesia vitam professis canonicam, tam presentibus quam futuris, salutem. Officii nostri nos compellit auctoritas commissarum nobis animarum vestrarum lucris et profectibus insudare, et ad communis vite vestre sustentacionem paterne vobis cura sollicitudinis providere. Si enim commissi nobis regiminis debito ecclesias intra patriarchatus nostri terminos constitutas et earum filios tueri debemus atque diligere, vos, qui ut speti[a]liores²⁸ filii nobis vicinius adheretis et quorum nobis omnimodis cura commissa est, equius iudicamus in tuitionis nostre gremio confovere, ut tanto liberius in ecclesia quam Redemptor noster passionis sue humilitate et resurrectionis gloria illustravit, exhibere possitis eidem Redemptori devotissimo²⁹ famulatus obsequium, quanto in administratione temporalium nostrum filialitati vestre videritis non deesse suffragium. Predecessoris itaque nostri pie memorie, domni Arnulfi patriarche, instituta, que et apostolice auctoritatis privilegio sunt et confirmatione sanctita³⁰, pia aviditate sequentes, quecumque in ecclesia Sepulcri Domini, cui auctore Deo nunc preesse dinoscimur³¹, de regularium canonicorum suo tempore constitutorum aut constituendorum victu et vestitu zelo Dei et honestatis gratia ordinavit, et in perpetuum habenda privilegii sui inscriptione firmavit, nos quoque tibi, fili Petre, ac fratribus tuis, tam presentibus quam futuris, libere in perpetuum possidenda concedimus, et, ut sufficientius necessaria habeatis, eis ampliora adicimus. Dignum est enim ut, qui nostra volumus instituta servari, pios predecessorum nostrorum actus et dispositiones non solum non infringere, sed etiam, in quo possumus, studeamus omnimodis imitari. Omnium ergo oblationum, que ad Sepulcrum Domini pertinebunt aut

A deferentur, vobis medietatem concedimus, ita tamen ut de cera solum ad luminaria concinnanda duas ecclesia partes obtineat, tertia vero tam nostris quam successorum nostrorum usibus et utilitatibus cedat. Oblationes vero sancte Crucis, que vestre custodie deputatur, omni tempore recipiendas vobis et habendas sancimus³², excepta videlicet feria sancti parascheve, aut cum me aut successores meos necessitas aliqua compulerit eam uspiam deportare. Decimas etiam totius sancte civitatis Ierusalem³³ et locorum sibi adiacentium vobis non minus concedimus, exceptis decimis funde, que ad nostrum ius pertinere noscuntur. Dimidiam quoque partem omnium illorum que bone memorie rex Ierusalem³⁴, Balduinus Latinorum primus pro concambio Bethlemitici episcopatus ecclesie Dominici Sepulcri tradidit, simili modo vobis habenda sanctimus³⁵, et in civitate Ioppe ecclesiam Beati Petri cum dignitate sua et omni honoris plenitudine, qui ad eandem matrem ecclesiam noscitur pertinere. Ecclesiam preterea Beati Lazari cum omnibus [suis]³⁶ pertinentiis et quatuor casalibus, Benahatie, Benehabeth, Ragabam, Roma, que ab eodem rege Balduino Sepulchro Domini fuisse tradita ex eius privilegio comprobantur, pari vobis modo concedimus, et³⁷ villanos cum suis familiis, qui eiusdem regis dono vobis per eandem scripti sui paginam contraduntur. De proprio quoque nostro ecclesiam Quarentene³⁸ vobis deinceps possidendam adicimus; omnesque furnos Ierusalem³⁹, quos ex venerande memorie ducis Godofridi⁴⁰ dono habetis, vestro iuri deinceps mancipamus, exceptis tribus, quorum duo necessitati pauperum Hospitalis deserviunt et subiciuntur, tertius vero ecclesie Sancte Marie Latine usibus deputatur. Omnia etiam casalia, que idem venerabilis dux Godofridus⁴¹ ecclesie Dominice Resurrectionis⁴² concessit, vobis libere in perpetuum possidenda decernimus, sicut in prefati regis Balduini privilegio continentur. Huic nostre concessionis muneri quatuor casalia, Gath⁴³, Capharruth Cresfelta, Porphiria, cum suis appendiciis censemus adiungere, que ex dono et concessione fratris et coepiscopi nostri Rogerii, Ramathensis episcopi iuste in presentiarum dinoscimini⁴⁴ possidere. Et ut cuncta breviter concludamus, non solum ea que infra patriarchatus nostri metas vobis gratia divina concessit, verum etiam quecumque citra mare aut ultra mare possidetis, aut in futurum concessione pontificum, dono regum ac principum, sive oblationibus fidelium iuste poteritis adipisci, salva diocesanorum episcoporum reverentia, iuri vestro perpetualiter subdimus, ita ut in omnibus patriarchalis dignitatis, ius quoque ac reverentia conservetur. Ut autem hec omnia vobis integra illibataque serven-

²⁵ A, f° 25, r°; B, f° 25, r°. ²⁶ B, *Item privilegium*. ²⁷ B, *Iherusalem*. ²⁸ B, *specialiores*. ²⁹ Corrigez *devotissimi*; B, *devoti*. ³⁰ B, *sanccita*. ³¹ Cette phrase est rédigée dans A d'une façon incompréhensible: *quecumque preesse dinoscimur in ecclesia Sepulcri Domini cui auctore Deo nunc*. ³² B *sanccimus*. ³³ B, *Iherusalem*. ³⁴ B, *Iherusalem*. ³⁵ B, *sanccimus*. ³⁶ Suppléé d'après B. ³⁷ Dans A il y a *ut*. ³⁸ B, *Quarantene*. ³⁹ B, *Iherusalem*. ⁴⁰ B, *Godofridi*. ⁴¹ B, *Godofridus*. ⁴² B, *Resurrectionis*. ⁴³ B, *Gith*. ⁴⁴ B, *dinoscimini*.

tur, presentem paginam sigilli nostri appositione sancimus⁴⁵ et eorum, qui subscripti sunt, attestacionibus roboramus. Interfuerunt enim huic nostre concessioni :

Gaudentius⁴⁶, Cesariensis archiepiscopus.
 Rogerius, Ramatensis episcopus.
 Anselmus, Bethleem episcopus.
 Robertus, Ierusalem⁴⁷ archidiaconus.
 Gaufridus, abbas ecclesie Templi Domini.
 Arnoldus⁴⁸, prior Montis Syon.
 Henricus, prior Montis Oliveti.
 Robertus, abbas ecclesie Sancte Marie Vallis Iosaphat.
 Soibrandus, abbas Sancte Marie Latine, et alii non pauci.

Si quis igitur predictas possessiones minuere vel auferre, aut ablatas retinere temptaverit, et hanc nostre diffinitionis paginam sciens, contra eam insurgere vel infirmare presumpserit, post secundam et terciam commonitionem si non ad congruam satisfactionem venerit, excommunicationi subiaceat, atque, a sacra perceptione corporis et sanguinis Christi Domini alienus, districti examinis ultioni subiaceat; cunctis autem privilegii huius, statuta servantibus pax Domini nostri Ihesu-Christi et beneficiorum nostrorum participatio in presenti seculo concedatur, ut per hec ad eterne beatitudinis gaudia provehi mereantur. Amen.

Facta est quoque pagine presentis⁴⁹ inscriptio anno dominice incarnationis MCXXXVII, indictione prima, epacta VII, regnante domno eodem⁵⁰ nostro Ihesu Christo, Fulcone autem rege Latinorum III regno Ierusalem⁵¹ presidente, patriarchatus autem nostri anno VII.

XXVII⁵².

ALIUD PRIVILEGIUM WILLELMI PATRIARCHE DE DONO QUARENTENE⁵³.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus tam futuris quam presentibus quod domnus Willelmus⁵⁴, Dei gratia Ierusalem⁵⁵ patriarcha, Sancte Quarantene locum cum universis, que ad eum pertinent, canonicis Sanctissimi Sepulcri perpetuo possidendum donavit. Ipsi vero canonici pro dignitate et reverentia eiusdem loci, pro sua etiam salute, ipsius domni patriarche et domni Petri prioris consilio et assensu, unum de confratribus suis, videlicet Rainaldum, in eodem loco priorem fecerunt; et, ut prioratus in perpetuum ibidem foret, tali modo constituerunt ut ipse scilicet prior quasi unus ex ipsis canonicis existat, et Sancti Sepulcri priori et eiusdem canonicis semper obediat; successores autem eius de supradictis canonicis communi eorum consilio perpetuo constituan-

tur. Liberam etiam potestatem locum multiplicandi et fratres aggregandi et recipiendi sibi et suis successoribus pariter concesserunt.

Hec institutio facta est anno dominice incarnationis MCXXXIV, indictione XII. Cuius⁵⁷ institutionis auctores et testes sunt :

Domnus Willelmus⁵⁸, patriarcha, et domnus Petrus, prior. Petrus, subprior. Gillebertus. Anselmus, precentor. Petrus Bernardi. Goufridus, thesaurarius. Fulcherius. Magister Robertus. Willelmus⁵⁹. Oshertus⁶⁰. Haime-ricus⁶¹. Balduinus.

De diaconibus vero : Valterius⁶². Moyses. Rogerius. Petrus. Geraldus, qui cartam istam composuit.

De subdiaconibus : Geraldus. Petrus Clementis. Eurardus. Gervasius.

Ad hec corroboranda domnus Willelmus⁶³ patriarcha, sigillum suum et canonici suum apposuerunt⁶⁴.

XXVIII⁶⁵.

ALIUD⁶⁶ PRIVILEGIUM WILLELMI PATRIARCHE DE DECIMIS IERICO⁶⁷.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Bone rei dare consilium⁶⁸ presentis habetur vite subsidium et eterne remunerationis expectare cernitur premium. Cognoscat igitur universorum tam clericorum quam laicorum caritas quod ego Willelmus, Dei gratia patriarcha Ierosolimitanus⁶⁹, cum liceat episcopo cuilibet ecclesiam in parrochia sua paupertate destitutam rebus ecclesie, qui presidet, temperantie tamen equitate servata, ditare, pie postulatione voluntatis filiorum meorum et canonicorum, totius⁷⁰ videlicet Sanctissimi Sepulcri conventus rogatu et consilio, Quarantene, id est loco gloriosissimo, in quo Redemptor noster, ieiunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus, postea esuriit, quoniam hunc locum sanctum iam eisdem filiis meis et canonicis in possessione dederam, atque liberam eis et absolutam in eo loco ponendi priorem quemlibet et deponendi canonice potestatem in perpetuum concesseram, cum facultas predicto conventui non suppetat, qua loci illius paupertatem relevare possit, eius quidem postulatione et conlaudatione, decimas Ierico⁷¹ in perpetuum possendas prefate Sanctissime Quarantene, ut in nostris coram Deo rationibus imputetur, dono et⁷² concedo [et⁷³], ut firmiter et magis ratum sit, eiusdem loci altare consecrans, super ipsum altare consecratum ponens offero.

Hoc autem donum factum est et concessum Rainaldo, Quarantene priori, et successoribus eius per conventum Sancti Sepulcri canonice intronizatis, presentium nostrorum sigillorum confirmatione to-

⁴⁵ B, sanctimus. ⁴⁶ B, Gaudencius. ⁴⁷ B, Iherusalem. ⁴⁸ B, Arnaldus. ⁴⁹ B, presentis pagine. ⁵⁰ B, eodem domno. ⁵¹ B, Iherusalem. ⁵² A, f° 26, v°; B, f° 24, r°. ⁵³ Manque dans B. ⁵⁴ B, Quarantene. ⁵⁵ B, Guillelmus. ⁵⁶ B, Iherusalem. ⁵⁷ B, Huius. ⁵⁸ B, Guillelmus. ⁵⁹ B, Guillelmus. ⁶⁰ B, Osbertus. ⁶¹ B, Aimericus. ⁶² B, Galterius. ⁶³ B, Guillelmus. ⁶⁴ B, posuerunt. ⁶⁵ A, f° 27, v°; B, f° 24, v°. ⁶⁶ Manque dans B. ⁶⁷ B, Iherico. ⁶⁸ B, consultum. ⁶⁹ B, Iherosolimitanus. ⁷⁰ B, totius. ⁷¹ B, Iherico. ⁷² Manque dans B. ⁷³ Suppléé d'après B.

tiusque ⁷⁴ conventus Sanctissimi Sepulcri ceterorumque probabilium testium subscriptione, anno ab incarnatione Domini nostri Ihesu Christi MCXXXVI, epacta xv, indictione xiv. Huius rei testes sunt :

Rogerus, Lyddensis episcopus. Anselmus, Bethlehem episcopus. Petrus, prior Sepulcri Domini. Achardus, prior Templi Domini. Arnardus ⁷⁵, prior Montis Syon. Henricus, prior Montis Oliveti. Robertus, abbas Vallis Josaphat. Soibrandus, abbas Sancte Marie Latine.

De conventu Sancti Sepulcri. Domnus Richardus ⁷⁶. Petrus Barchinonensis. Robertus Arthasiensis. Gaufridus Constantinopolitanus. Anselmus, precentor. Radulfus Parisiensis. Petrus Bernardi. Garnerius. Gebertus ⁷⁷. Robertus. Willelmus. Wlgrinus. Lambertus. Item Lambertus. Godofridus. Moyses. Rogerus. Bartholomeus. Gervasius. Geraldus. Eurardus. Dionisius.

XXIX ⁷⁸.

Confirmatio regis Balduini primi de omnibus, que dux Godefridus ecclesie [Sancti] Sepulcri contulit : videlicet casalium XXI, quorum nomina hic subscripta sunt, et furnorum Ierusalem, et villanorum apud Sanctum Lazarum cum familiis suis, et iv casalium super Sanctum Lazarum, et mille modiorum tritici in territorio Neapolis, et dimidie partis cambitus episcopatus Bethleemiti ⁷⁹.

PRIVILEGIUM CASALIUM ET DECIMARUM CONCESSIONIS BALDUINI REGIS PRIORI[S] ⁸⁰.

In nomine sancte et individue Trinitatis.

Decet omnes, quos ad regie potestatis celsitudinem divina gratia voluit sublimare, a sanctis iustisque petitionibus aurem clementie sue non avertere, sed votis piis Deoque placitis desideriis, ut bene amplificentur, diligenter acquiescere. Anno igitur ab incarnatione Domini MCXIV, anno quoque regni mei xiv, indictione vii, epacta xii, ego Balduinus, regnum Ierosolimitanum ⁸¹ dispositione Dei optinens, a patriarcha ipsius sancte civitatis Ierusalem ⁸², venerabili Arnulfo, et a toto conventu canonicorum ecclesie Sancti Sepulcri rogatus, volo et concedo per huius scriptionis decretum ut, quidquid ⁸³ ducem Godefridum, predecessorem meum et fratrem, eidem ecclesie dedisse cognovi, inviolata permaneant ⁸⁴ : scilicet casella ⁸⁵ viginti et unum sic nominata, Ainquine, Armotie, Kefreachab, Kefredil Bubil, Hubin, Aram, Kalendie, Betligge ⁸⁶, Byrra ⁸⁷, Subahiet, Ataraberet, Urniet, Zenu, Helmule, Beitelamus, Aineseins, Barimeta, Beitiumen, Beitsuteir ⁸⁸, Betsuri ⁸⁹; et omnes furnos Ierusalem ⁹⁰, exceptis duobus Hospitalis et uno de Latina; et apud

A Sanctum Lazarum villanos cum familiis, quos Sancto Sepulcro tradidi; et quatuor casalia supra Sanctum Lazarum, quorum nomina sunt hec, Benehatie, Benehabeth, Ragabam, Roma; et in territorio Neapolis mille modios tritici unoquoque anno; et dimidiam partem illius possessionis quam dedi Sancto Sepulcro pro excambitu episcopatus Bethleemiti. Et ut mea regia preceptio nostris futurisque temporibus firmitatem obtineat, huius privilegii firmitatem auctoritate mea roboro, manu mea subterconfirmo, sigillo meo sigillo, ut sancte congregationi ipsius ecclesie firmiter et inviolabiliter liceat nec omnia possidere iure perhenni. Si quis autem ex successoribus meis, sive in clericali sive in laicali vivens ordinavi ⁹¹, contra hanc meam regiam institutionem atque decretum, quod absit! ire presumpserit et infringere conatus fuerit, et de constituta canonicorum prebenda aliquid diminuerit, eam, que sacrilegis debetur, penam in eternum sentiat; gratia autem et pax a Deo Patre et Domino nostro Ihesu Christo omnibus sancte ecclesie iura tuentibus, canonicis quoque eidem ecclesie servientibus. Amen.

XXX ⁹².PRIVILEGIUM ⁹³ BALDUINI REGIS SECUNDI DE CASALI QUOD EST APUD TYRUM.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti.

Ego Balduinus, per Dei gratiam rex Ierusalem ⁹⁴ Latinorum secundus, pro anime antecessoris mei digne memorie, regis Balduini, salute necnon remissione peccatorum meorum in terminis Tyri dono et concedo ecclesie Sanctissimi Sepulcri Domini et canonicis inibi regulari vita Deo servientibus, presentibus et futuris, casale quoddam nomine Derina supra magnum fontem, de quo procedit conductus aquarum, cum omni suo territorio et pertinentia, excepto alio casali, si quandoque ei subiacuit, quatinus predicta ecclesia sine omni calumpnia ⁹⁵ mea meorumque heredum vel successorum habeat et possideat illud iure perpetue hereditatis; preterea simili modo hortum ⁹⁶, qui [est ⁹⁷] inter murum et antemurale eiusdem civitatis, ex parte maris; in conterminis vero ipsius casalis supradicti, circa montana, tantum terre, quantum quatuor paria boum poterunt excolere de anno ad annum. Pro huius itaque mei doni securitate et confirmatione hoc privilegium fieri et meo plumbeo sigillo corroborari precepi his coram testibus, quorum nomina subscripta leguntur :

S. Gedduini ⁹⁸, Sancte Marie Vallis Josaphat abbatis. S. Pagani, regis cancellarii. S. Gualterii Brisebarre. S. Pagani de Mineris.

⁷⁴ B, *tociusque*. ⁷⁵ B, *Arnaldus*. ⁷⁶ B, *Ricardus*. ⁷⁷ B, *Gerbertus*. ⁷⁸ A, f° 28, r°; et f° 158, r°; B, f° 35, r°. ⁷⁹ Ce résumé du diplôme manque dans B. ⁸⁰ B, *Privilegium Balduini regis primi de concessionem doni ducis Godefridi*. ⁸¹ B, *Iherosolimitanum*. ⁸² B, *Iherusalem*. ⁸³ B, *quicquid*. ⁸⁴ Corrigez *inviolatum permaneat*. ⁸⁵ B, *casalia*. ⁸⁶ B, *Beitligge*. ⁸⁷ B, *Birra*. ⁸⁸ B, *Beitsuteier*. ⁸⁹ B, *Bethsuri*. ⁹⁰ B, *Iherusalem*. ⁹¹ B, *ordine*. ⁹² A, f° 29, r°; B, f° 37, r°. ⁹³ B, *Aliud privilegium*. ⁹⁴ B, *Iherusalem*. ⁹⁵ B, *calumpnia*. ⁹⁶ B, *ortum*. ⁹⁷ Supplécé d'après B. ⁹⁸ B, *Gelduini*.

[S.] Willelmi de Sancto Bertino. S. Sadonis, A solo intuitu pietatis concedo ecclesie Sancti Sepulcri et Petro priori et universo conventui fratrum sub regulari devotione canonice vite ibidem Deo famulantium, tam presentium quam futurorum, domos istas subscriptas, que sunt intra muros Ierusalem

Data est in palatio regis apud ⁹⁹ Tyrum, anno dominice incarnationis MCXXV, indictione III.

XXXI ¹⁰⁰.

PRIVILEGIUM FULCONIS REGIS TERCII DE DUABUS CARRUCATIS TERRE QUE SUNT IN TERRITORIO ACCONENSI ¹⁰¹.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen ¹⁰².

Ego Fulco, per Dei gratiam tercius rex Ierosolymorum ¹⁰³, cum consensu regine Milesensis ¹⁰⁴ et Balduini filii mei, concessi et hoc privilegio confirmavi ecclesie Sancti Sepulcri et Petro priori et fratribus ibidem Deo famulantibus duas carrucatas agri integras et perfectas apud Minas casale, quas eidem ecclesie et eisdem fratribus Lambertus Alsus Neapolim in presentia domini Guillelmi patriarche et mea et regine Milesensis dederat, et hoc donum in manu prefati prioris posuerat in helemosina ¹⁰⁵ pro anima uxoris sue Agnetis et sua et parentum suorum.

Facta est autem hec concessio apud Accon ¹⁰⁶, II nonas decembris, anno ab incarnatione Domini MCXXXVIII, videntibus et audientibus istis :

Prefato Guillelmo, Ierosolimitano ¹⁰⁷ patriarcha. ohanne, ipsius Acon ¹⁰⁸ episcopo. Roberto, archidiacono. Balduino, cancellario. Petro, regine capellano. Hodierna, Tripolis comitissa. Haluisa ¹⁰⁹. Anselmo ¹¹⁰ de Bria. Sada ¹¹¹, marascallo ¹¹². Iohanne, camerario. Gervasio Burguin. Gunfrido de Freisnel. Adelardo de Retest. Goscelino, camerario, Simone ¹¹³ de Capella.

Ego autem Helias, cancellarius regis, hoc privilegium dictavi.

XXXII ¹¹⁴.

ALIUD PRIVILEGIUM FULCONIS REGIS TERCII ¹¹⁵ DE DOMIBUS IERUSALEM ¹¹⁶.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Ad removendam in perpetuum omnem calumniam ¹¹⁷ vel contradictionem seu quamlibet inquietationem omnium perversorum, ego Fulco, per Dei gratiam rex Latinorum tercius Ierusalem ¹¹⁸, una cum assensu Milissendis regine uxoris mee et Balduini filii mei, notum et ratum fieri decrevi tam presentibus quam futuris quod pro animabus predecessorum nostrorum regum necnon et propriis ¹¹⁹ nostris et parentum nostrorum sive etiam omnium fidelium defunctorum et maxime illorum, qui sanguinem suum vel sudorem suum pro acquisitione Sancte Terre dederunt, bona voluntate et gratuita et

et Petro priori et universo conventui fratrum sub regulari devotione canonice vite ibidem Deo famulantium, tam presentium quam futurorum, domos istas subscriptas, que sunt intra muros Ierusalem ¹²⁰, scilicet domum Petri Bernardi canonici, domum Eurardi canonici, item domum alterius Eurardi canonici, domum Meinardi ¹²¹, domum Garsionis, domum Galterii Lentornior ¹²², domum Bernardi Barsarii, domum Herluini, domum Mabilie, domum Rogerii, fratris eorundem canonicorum, et stationem Guillelmi ¹²³ Bastardi, eamque partem, quam idem Guillelmus in mensis nummulariorum ¹²⁴ habebat. Has itaque domos liberas et quietas ego rex Fulco concedo et confirmo habendas et possessiones ¹²⁵ possidendas iure perpetuo predictae ecclesie et eiusdem canonicis et ab omni consuetudine solutas, salva iusticia regali, quam rex debet habere in helemosina ¹²⁶, quam ipse dat sancte ecclesie. Et ut hec concessio firma et inconvulsa in perpetuum consistat, cartulam istam placuit regio sigillo meo munire et subscriptorum ¹²⁷ testium veridico testimonio corroborare, quorum nomina hec sunt :

Guillelmus, Ierusalem ¹²⁸ patriarcha. Robertus, Nazareth electus. Gaufridus, abbas Templi, Guillelmus de Buris. Rainerus Bruns. Barisanus. Balduinus Ramensis. Roardus, Ierusalem ¹²⁹ vicecomes, Anselmus de Bria. Gervasius Burgundiensis. Ulricus, Neapolis vicecomes. Bernardus Vacers. Iohannes, camerarius. Meinardus ¹³⁰ de Portu. Nichola.

Facta est autem hec concessio Neapoli, anno ab incarnatione Domini MCXXXVIII et anno liberationis sancte civitatis Ierusalem ¹³¹ XXXIX, indictione prima.

Et hoc privilegium datum est per manum Helie, regi[s] cancellarii.

XXXIII ¹³².

ITEM ALIUD PRIVILEGIUM FULCONIS REGIS TERCII DE CAMBITIONE ¹³³ THECUHE ¹³⁴.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Regie unctionis professio regieque maiestatis equitas exigit et honestas ut is, qui in trono regio metetur divinitus sublimari, ecclesiarum studeat deiectionem exigere ¹³⁵ et sacre religionis cultum, in quibus digne poterit, ampliare. Huius religionis amplificande intuitu, ego Fulcho ¹³⁶, Dei gratia rex Ierusalem ¹³⁷ Latinorum tercius, adspirante ¹³⁸ ad hoc Milesendi regina uxore mea, pro remedio anime sui patris ¹³⁹ Balduini regis, predecessoris mei, pieque memorie Balduini, primi in Ierusalem ¹⁴⁰

⁹⁹ B, aput. ¹⁰⁰ A, f° 29, v°; B, f° 39, v°. ¹⁰¹ B, Achonensi. ¹⁰² Manque dans B. ¹⁰³ B, Iherosolymorum. ¹⁰⁴ B, Milissendis. ¹⁰⁵ B, elemosina. ¹⁰⁶ B, Achon. ¹⁰⁷ B, Iherosolimitano. ¹⁰⁸ Achon. ¹⁰⁹ B, Alois. ¹¹⁰ B, Anselmus. ¹¹¹ B, Sado. ¹¹² B, marascalcus. ¹¹³ B, Symone. ¹¹⁴ A, f° 30, r°; B, f° 40, r°. ¹¹⁵ Manque dans B. ¹¹⁶ B, Iherusalem. ¹¹⁷ B, calumpniam. ¹¹⁸ B, Iherusalem. ¹¹⁹ B, pro. ¹²⁰ B, Iherusalem. ¹²¹ B, Mainardi. ¹²² B, Lo Tornaor. ¹²³ B, Willelmi. ¹²⁴ B, nummulariorum. ¹²⁵ Manque dans B. ¹²⁶ B, elemosina. ¹²⁷ Corrigez subscriptorum. ¹²⁸ Iherusalem. ¹²⁹ B, Iherusalem. ¹³⁰ B, Mainardus. ¹³¹ B, Iherusalem. ¹³² A, f° 31, r°; B, f° 41, r°. ¹³³ B, concambio. ¹³⁴ B, Thecue. ¹³⁵ B, erigere. ¹³⁶ B, Fulco. ¹³⁷ B, Iherusalem. ¹³⁸ B, aspirante. ¹³⁹ B, patris sui. ¹⁴⁰ B, Iherusalem.

Latinorum regis, et fratris ipsius ducis Godofridi ¹⁴⁴ nostrarumque salute animarum et heredem seu antecessorum et parentum nostrorum, a domno sedis Ierosolimitane ¹⁴⁵ patriarcha Willelmo atque a Petro, Sepulchri Domini priore, ac tocius eiusdem capituli fratribus, Roberto scilicet archidiacono, Anselmo precentore, Godefrido, thesaurario ¹⁴⁶, Wlgrino preposito, Petro Bernardi, Girberto, Goisberto, Oberto, Roberto, Petro helemosinario ¹⁴⁷, Petro camerario, Lamberto, Aymerico ¹⁴⁸, Petro, Giraldo, Anscherico, Everardo ¹⁴⁹, Burchardo, Willelmo Podiensi, Willelmo Beritensi cum reliquo conventu, ecclesiam Beati Lazari in Bethania sitam tam ego quam prefata uxor mea ¹⁵⁰, Milesendis regina, multis precibus impetratam obtinuimus, ut, sicut dictum est, per nos ecclesia illa religio[so] ¹⁵¹ conventui monachorum seu sanctimonialium devotius quam antea deserviret, ac perpetuo in fidelitate et obedientia ecclesie Dominice Resurreccionis ¹⁵² et Ierosolimitani ¹⁵³ patriarche ea libertate et obedientia ¹⁵⁴, qua liberior eiusdem ordinis ecclesia in Ierosolimitana ¹⁵⁵ diocesi fungitur, firmiter permaneret. Et [ut] ¹⁵⁶ in eadem Sancti Lazari ecclesia quicumque regulariter introducendi sunt sacre religionis cultores corporali sustentatione non careant, laudamento et dono domni Willelmi patriarche, Petrus prior et predicti Sepulchri Domini canonici ac fratres illi ob vite necessaria tam edificia quam beneficia, domus scilicet ad eandem ecclesiam pertinentes, tam extra quam infra Ierusalem ¹⁵⁷ sitas, villanosque ac Beduinos seu eiusdem pertinentie casalia Benehatie, Benehabeth, Ragabam, Romha ¹⁵⁸ omnia hec cum adiacentiis suis ¹⁵⁹ soluta et quieta, sicut antea ab ipsis libere sunt possessa, concedunt, et ab omni decime redditione libera dimittent ¹⁶⁰, a tocius calumniatoris ¹⁶¹ iniuria se defensuros fore canonica pollicitatione promittunt ¹⁶². Pro quorum omnium commutatione pari voto communique consensu ego Fulco, rex Ierusalem ¹⁶³, et ego Milesendis regina, annuente filio nostro Balduino, assentiente etiam supranominato domno patriarcha Willelmo, assentientibus quoque et laudantibus ecclesiasticis, qui ¹⁶⁴ interfuerunt ¹⁶⁵, personis, laudamento et confirmatione baronum, gloriose Dominice Passionis ac Resurrectionis ecclesie et canonicis in ea canonicam vitam professis seu professoris, tam presentibus quam futuris, casale quoddam, nomine Thecue, cum omnibus pertinentiis suis, tam in terris quam in villanis et Beduinis eorumque heredibus, omnibus scilicet qui ab obsidione ¹⁶⁶ Antiochie usque hodie dominis eiusdem casalis pro

A ipsius pertinenciis et adiacentibus pascuis redditus aliquos exsolvisse dinoscuntur aut dinoscentur, solutum et quietum iure perpetuo ea libertate, qua tenuisse dinoscimur, damus ac debite vicis reciproca-tione a totius ¹⁶⁷ calumnie ¹⁶⁸ impedimento nos defensuros ex nunc et deinceps pollicemur. Ad huius preterea commutationis nostre liberum munus regia liberalitate adicimus ut Thecuani habitatores, prout in nostris consuevere temporibus, a Mortuo mari bitumen illud, quod vulgo dicitur *cathrans*, libere colligant, et non minus sal de locis circumadiacentibus tollant. Ut autem huius sancte commutationis et constitutionis donum et pactum ratum et inconvulsum permaneat, presentem paginam de predictarum rerum veritate ac communi ordinatione conscriptam, patriarchalis ac regii sigilli nostri appositione munitam, ratam in perpetuum manere decernimus, et legitimorum virorum, quorum hic subscribuntur nomina, veridico testimonio roboratam, ut in perpetuum inviolata permaneat, conservandam secuture posteritati relinquimus. Interfuerunt siquidem his omnibus assensum dantes et testimonium prolaturi :

Gaudentius ¹⁶⁹, Cesariensis archiepiscopus. Rogerius, Ramensis episcopus. Anselmus, sancte Bethleem episcopus. Reinerius ¹⁷⁰, Sebastenus episcopus. Bernardus, Sydoniensis episcopus. Robertus, Nazareth electus. Gaufridus, abbas Templi Domini. Arnaudus ¹⁷¹, prior Montis Syon. Willelmus, abbas Montis Thabor. Helyas ¹⁷², abbas Palmarie. Herbertus, archidiaconus Tiberyadis ¹⁷³. Giraldu, prior Vallis Iosaphat. Philippus, Cesaree decanus. Bernardus [et] Arnulphus ¹⁷⁴, Bethleem canonici. Petrus, capellanus. Bartholomeus, presbiter. Amelius et Henricus, patriarche diaconi. Balduinus, patriarche cancellarius. Radulfus, Montis Syon canonicus. Petrus, Sebaste canonicus ¹⁷⁵. Balduinus, Sancti Georgii canonicus. Adam, Accon canonicus. Saginus ¹⁷⁶, Tyriensis ¹⁷⁷ canonicus. Willelmus de Buris, Tyberiadis dominus. Galterius, Cesaree dominus, Guido, Beriti dominus. Balduinus, Ramensis dominus. Rohardus, Ierusalem ¹⁷⁸ vicecomes. Reinerius ¹⁷⁹ Brusche. Barisanus. Vivianus, Cayphas dominus, Rainerus ¹⁸⁰ Parvus. Anselmus de Bria. Robertus de Franc Loet ¹⁸¹. Philippus, filius Guidonis de Milli. Ulricus, Neapolis vicecomes. Petrus de Podio Laurentii. Rollandus Gunterius. Olivarus, frater

¹⁴¹ B, Godefridi. ¹⁴² B, Iherosolimitane. ¹⁴³ B, thesaurario. ¹⁴⁴ B, elemosinario. ¹⁴⁵ B, Aymerico. ¹⁴⁶ B, Eurardo. ¹⁴⁷ Manque dans B. ¹⁴⁸ Restitué d'après B. ¹⁴⁹ B, Resurreccionis. ¹⁵⁰ B, Iherosolimitani. ¹⁵¹ B, obedientia. ¹⁵² B, Iherosolimitana. ¹⁵³ Suppléé d'après B. ¹⁵⁴ B, Iherusalem. ¹⁵⁵ B, Roma. ¹⁵⁶ B, suis adiacentiis. ¹⁵⁷ B, dimittentes. ¹⁵⁸ B, calumpniatoris. ¹⁵⁹ B, promittunt. ¹⁶⁰ B, Iherusalem. ¹⁶¹ B, que. ¹⁶² B, interfuere. ¹⁶³ B, obsidione. ¹⁶⁴ B, tocius. ¹⁶⁵ B, calumpnie. ¹⁶⁶ B, Gaudentius. ¹⁶⁷ B, Reinerius. ¹⁶⁸ B, Arnaldus. ¹⁶⁹ B, Helias. ¹⁷⁰ B, Tyberiadis. ¹⁷¹ B, Arnulfus. ¹⁷² Les signatures de ce témoin et des deux suivants manquent dans B. ¹⁷³ B, Siginus. ¹⁷⁴ B, Tyrensis. ¹⁷⁵ B, Iherusalem. ¹⁷⁶ B, Rainerius. ¹⁷⁷ B, Rainerius. ¹⁷⁸ B, Loeth.

cuis. Iohannes Dunda. Godefridus de Bursi. Galterius Maldunz ¹⁷⁹. Arnulfus de Hames. Barnardus ¹⁸⁰ Vacers. Thebaldus ¹⁸¹ Nazarenius. Willelmus, nepos patriarche. Tebaldus ¹⁸² de Herlebecke. Sado, marescalus ¹⁸³ Giraldus Passerels. Eustachius de Roitest.

De Ierusalem ¹⁸⁴ : Alardus, miles. Hildredus. Sigerius. Humbertus cum barba. Milo, camerarius. Bakelarius ¹⁸⁵.

De Accon ¹⁸⁶ : Meinardus ¹⁸⁷ de Portu. Nicolaus ¹⁸⁸ Dorez. Albricus. Aurentius. Rotlandus ¹⁸⁹ Lucensis.

De peregrinis autem : Ivo de Nigella. Arnulfus, Teruanensis advocatus. Ingelramus de Bova. Richardus de Herecurch. Anskerius ¹⁹⁰ de Encre, et alii quamplures.

Si quis igitur, tam firmam huius rei inscriptionem sciens, contra eam ausu teme[r]ario venire aut in aliquo infirmare presumpserit, sicut nostre institutionis et communis decreti transgressor nostre maledictionis et anima[d]versionis sententia feriatur, et eterno anathemate percussus, si non resipuerit, ex prescriptarum iudicio personarum inextinguibilibus gehenne ignibus tradatur, sine retractatione perpetuo puniendus. Amen.

Data Ierosolimis, nonis februarii, per manum Helis, regis cancellarii. anno dominice incarnationis MCXXXVIII, indictione prima ¹⁹¹

XXXIV ¹⁹².

PRIVILEGIUM BALDUINI, REGIS LATINORUM QUARTI, AD CANONICOS DE CONCESSIONE CASALIS QUOD VOCATUR THECUE.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Que pro bono pacis facta vel pia fuerunt ¹⁹³ intentione statuta, a cunctis, maxime autem a regia magnificentia, cum omni sunt sollicitudine observanda, ne aut mutatione temporum a sequentis posteritatis memoria deleantur, aut perversorum hominum sinistra perturbatione aliquibus dissensionum scrupulis postmodum pervertantur. Proinde ego Balduinus, Dei gratia sancte Ierusalem ¹⁹⁴ rex Latinorum quartus, nostre et ecclesiarum paci in posterum providens, illam, quam pater meus Fulcho ¹⁹⁵ pie memorie, illustris rex Ierusalem ¹⁹⁶ Latinorum tercius, et mater mea Milesendis ¹⁹⁷ regina pro sua predecessorumque suorum salute cum canonicis Dominici Sepulcri ¹⁹⁸ de temporalibus beneficiis ad ecclesiam Sancti Lazari, que in Bethania sita est, pertinentibus fecere, commutationem collaudo, et per presentem paginam confirmans, in perpetuum illibatam custodiri decerno. Quam vide-

licet ecclesiam beate memorie Celestinus papa, petente et assentiente Guillelmo ¹⁹⁹, Ierosolimitano ²⁰⁰ patriarcha, et concedentibus universis ecclesie Dominici Sepulcri canonicis, in abbacie titulum sublimavit, et non minus predictam commutationem ratam et inviolatam manere constituit, videlicet quod canonici Dominici Sepulchri casale quoddam, Thecue nomine, cum omnibus pertinentiis suis, tam in terris quam in villis ²⁰¹, et Beduinis eorumque heredibus, omnibus scilicet qui ab obsidione Antiochie usque hodie dominis eiusdem casalis pro ipsius pertinentiis et adiacentibus pascuis redditus aliquos exsolvisse dinoscuntur aut dinoscentur, solutum et quietum iure perpetuo ea libertate, qua pater meus habuisse dinoscitur, ex dono meo et concessione mea possideant. Et illud eis a tocius calumnie ²⁰² impedimento me defensurum ex nunc et deinceps polliceor, concedens ut [T] hecuani habitatores a Mortuo mari bitumen illud, quod vulgo dicitur *catran*, libere colligant, et non minus sal de locis circumadiacentibus tollant. Ob quorum omnium commutationem, laudamento et dono domni Guillelmi ²⁰³, Ierusalem ²⁰⁴ patriarche, Petrus prior et predicti Sepulcri Domini canonici ac fratres Maitldi abbatisse et sanctimonialibus in prefata ecclesia regulariter statutis sive substituendis ad vite temporalis sustentationem tam edificia quam beneficia et domos ad eandem ecclesiam pertinentes, tam extra quam infra Ierusalem ²⁰⁵ sitas, villanosque ac Beduinos seu eiusdem pertinentie casalia, Benehatie, Benehabeth, Ragabam, Romah, omnia hec cum suis adiacentiis soluta et quieta, sicut antea ab ipsis libere sunt possessa, concedunt, et ab omni decime redditione libera dimittentes, a tocius calumniatoris ²⁰⁶ iniuria se defensuros fore canonica pollicitatione promittunt. Ut autem huius sancte commutationis et constitutionis mea concessio rata et inconvulsa permaneat, presentem paginam de predictarum rerum ordinatione conscriptam, sigilli mei appositione munitam, ratam in perpetuum manere decerno, et legitimorum virorum, quorum hic subscribuntur nomina, veridico testimonio roboratam conservandam secuturæ posteritati relinquo. Huius rei ergo testes sunt ²⁰⁷

Guillelmus, Ierusalem ²⁰⁸ patriarcha, et qui sequuntur ²⁰⁹ : Balduinus, archiepiscopus Cæsariensis. Robertus, archiepiscopus Nazarenius ²¹⁰. Helias, episcopus Tyberiadensis. Rogerius, Ramathensis episcopus. Reinerius ²¹¹, Sebastensis episcopus.

Gaufridus, abbas Templi Domini. Sehebrandus, abbas Sancte Marie Latine. Petrus, Do-

¹⁷⁹ B, *Malduiz*. ¹⁸⁰ B, *Bernardus*. ¹⁸¹ B, *Tibaldus*. ¹⁸² B, *Tibaldus*. ¹⁸³ B, *marescalus*. ¹⁸⁴ B, *Iherusalem*. ¹⁸⁵ B, *Bachelarius*. ¹⁸⁶ B, *Achon*. ¹⁸⁷ B, *Mainardus*. ¹⁸⁸ B, *Nicholaus*. ¹⁸⁹ B, *Rollandus*. ¹⁹⁰ B, *Anscherius*. ¹⁹¹ Cette dernière phrase manque dans B. ¹⁹² A, f° 53, r°; B, f° 46, v°. ¹⁹³ B, *fuerint*. ¹⁹⁴ B, *Iherusalem*. ¹⁹⁵ B, *Fulco*. ¹⁹⁶ B, *Iherusalem*. ¹⁹⁷ B, *Milissendis*. ¹⁹⁸ B, *Sepulcri Domini*. ¹⁹⁹ B, *Willelmo*. ²⁰⁰ B, *Iherosolimitano*. ²⁰¹ La leçon de B, qui donne *villanis*, me paraît meilleure. ²⁰² B, *calumpnie*. ²⁰³ B, *Willelmi*. ²⁰⁴ B, *Iherusalem*. ²⁰⁵ B, *Iherusalem*. ²⁰⁶ B, *calumpniatoris*. ²⁰⁷ B, *Huius ergo rei sunt testes*. ²⁰⁸ B, *Iherusalem*. ²⁰⁹ B, *secuntur*. ²¹⁰ B, *Nazareth*. ²¹¹ B, *Rainerius*.

minici Sepulcri prior. Henricus, Montis Oliveti prior. Raimundus, Hospitalis magister. Petrus Guillelmi. Stephanus de Capella. Guillelmus Fauco. Gaufridus et Fulcherius, ambo ²¹² fratres Templi Salomonici. Godefridus, thesaurarius ecclesie Sepulcri Domini. Guillelmus, prepositus. Petrus Bernardi. Petrus Barchinonensis. Nicholaus. Lambertus Grossus. Bertrandus de Podio. Magister Beda. Obertus, Gamaliel. Giraldu Bastardus. Moyses ²¹³. Bonifatius ²¹⁴. Ewardus. Robertus Acconensis ²¹⁵. Guillelmus Berithensis. Guillelmus Anglicus.

De baronibus : Balianus. Reinerius Ramathensis. Ioscelinus de Cortenai. Galterius Berithensis. Roardus ²¹⁶, vicecomes. Sado, marescalcus. Bernardus Vacherius. Gaufridus Acus. Tosetus. Imbertus de Bar.

Facta est hec carta anno ab incarnatione Domini MCXLIV, indictione VII.

XXXV.

PRIVILEGIUM ALEXANDRI PAPE DE CONFIRMATIONE POSSESSIONUM ET UBERTATE ECCLESIE SANCTI SEPULCRI.

(Vide in Alexandro III, ad. an. 1181.)

XXXVI ²¹⁷.

DE COMPOSITIONE PREBENDARUM ECCLESIE IERUSALEM ²¹⁸.

In nomine sancte et individue Trinitatis.

Anno ab incarnatione Ihesu Christi, filii Dei sum[m]i, MCIII, indictione XI, in Iherusalem domno Dei gratia Ebremaro patriarchalem obtinente ²¹⁹ sedem, Balduino vero rege inclito et Christianissimo regnum Babilonie atque Asie disponente, placuit patriarche predicto canonicorum Sancti Sepulchri prebendas sic ordinare et secundum ritum anteriorem reformare, ut singulis annis unicuique CL bizancios ²²⁰ eterno iure preberet, donec [de] ²²¹ possessionibus ecclesie quandoque prebendas easdem eis perficeret secundum gratuitam voluntatem eorum. Placuit insuper paternitatis sue benignitati in ipsa Sancti Sepulcri ecclesia duo altaria eisdem fratribus eternaliter dare, illud videlicet, cui deserviunt in choro ipsi canonici, principale, cathedra patriarchali addita, que est pone idem altare; alterum vero, quod [est] ²²² ad caput ²²³ Sepulchri, parochiale, exceptis ornamentis ecclesiasticis, si superposita fuerint altaribus ipsis, que ecclesie remanebunt. Nec non ea cuncta, que ad magnum sive ad pedem eius, ubicunque missam celebraverit, offerentur, aut sive [ipse] ²²⁴ patriarcha sive episcopus quilibet ad principale altare cantaverit, ipsam oblationem canonicis prebuit; si vero in principalibus patriarcha missam cantaverit ecclesiis extra eccle-

A siam Sancti Sepulcri, oblatio illa non erit eorum. Dedit autem adhuc eis ecclesia[m]. Sancti Petri majorem, que est apud ²²⁵ Ioppem, cum cimiterio ²²⁶ ecclesie pertinenti, ei cum omnibus consuetudinibus, que ecclesie metropolitane congruunt. Concessit eis insuper dignitatem hanc, que satis ecclesie Sancti Sepulcri prerogativa competit, quod si in ecclesiis Iherosolimitani regni persona erit mutanda, consilio eorum et electione perficietur, ubi necessitas postulabit. Hec predicta sic co[n]stituit, et istud inde privilegium sigillo regio signans, predicto rege laudante et concedente, confirmavit, salva dignitate sua pontificali et reverentia. Gratia et pax a Deo Patre et Domino nostro Ihesu Christo omnibus hec huius sancte ecclesie iura tenentibus ²²⁷

B canonicis eidem servitoribus, amen! Si quis autem, sive in ecclesiastico sive in seculari ordine positus, contra hec pii patris statuta aliquid agere presumpserit, vel de constituta eorum prebenda aliquid diminuerit, in die iudicii tremendo eam, que sacrilegiis ²²⁸ debetur, penam merito metuat. Placuit autem patriarche benignitati in eadem ecclesia, ut decet, perficere personas, videlicet cantorem et primicherium, hoc est magistrum scolasticum, atque thesaurarium, sacristitem quoque; prebens cantori ultra prebendam solitam tandumdem, hoc est CL bizancios, scolastico similiter, thesaurario quoque, sacristiti autem c tantummodo. Placuit quoque regi Balduino dare succentori CL bizancios eternaliter de propriis redditibus suis. Patriarcha autem statuit se daturum subdecano CL bizancios, post obitum tamen domni Arnulphi ²²⁹ archidiaconi; ipse vero Arnulfus eidem subdecano c bizancios, quamdiu vixerit, prebebit.

XXXVII.

PRIVILEGIUM CALIXTI PAPE.

(vide in Calixto II ad an. 1124.)

XXXVIII.

EJUSDEM. DE ECCLESIA SANCTI SALVATORIS DE RUBO.

(Vide ibid.)

XXXIX.

PRIVILEGIUM INNOCENTII II DE CONFIRMATIONE ECCLESIE BARULI ET BRUNDISII ET QUARUNDAM ALIARUM.

(Vide in Innocentio II ad an. 1145.)

XL.

PRIVILEGIUM CELESTINI PAPE DE DONO ECCLESIE, QUE EST IN URBE ROMA.

(Vide in Cælestino II ad an. 1144.)

XLI ²³⁰.

DE DECIMIS CASALIS SANCTI EGIDII.

Willelmus, Dei gratia sancte Iherusalem patriarcha dilectis in Domino filiis Pontio ²³¹, ecclesie

²¹² Manque dans B. ²¹³ B, Moyses. ²¹⁴ B, Bonifacius. ²¹⁵ B, Achonensis. ²¹⁶ B, Rocharus. ²¹⁷ A, f° 55, r°; B, f° 21, r°. ²¹⁸ Dans B, la rubrique est ainsi conçue : *De prebendis quas domus Ebremarus patriarcha constituit canonicis secularibus.* ²¹⁹ B, optinente. ²²⁰ B, bisantios. ²²¹ Suppléé d'après B. ²²² Suppléé d'après B. ²²³ B, capud. ²²⁴ Suppléé d'après B. ²²⁵ B, apud. ²²⁶ B, cimetterio. ²²⁷ B, tuentibus. ²²⁸ B, sacrilegis. ²²⁹ B, Arnulfi. ²³⁰ A, f° 58 r°; B f° 27, v°. ²³¹ B, Poncio.

Sancti Salvatoris, que est in monte Thabor, abbati, A et monachis in ea communem vitam professis ac professuris in perpetuum. Tradite nobis officium exigit dignitatis ut ecclesiis nobis commissis paterna sollicitudine provideamus, et, si quid controversie in eis ortum fuerit, remove ac unitatem spiritus [inter] easdem modis omnibus reformare studeamus. His itaque invigilantes atentius ²³², controversiam de decimis casalis Sancti Egidii, inter ecclesiam Sepulcri Domini et vestram diu habitam, communi fratrum et cœpiscoporum nostrorum consilio ac dilecti filii nostri Petri, Dominici Sepulcri prioris, tociusque capituli nostri assensu sedavimus. Nam ut inter easdem ecclesias pax eterna conservetur ²³³, ecclesiam prefati casalis Sancti Egidii cum oblationibus suis et suarum duorumque casalium, Turbasaim videlicet et Dere, decimarum medietate vobis libere et absolute concedimus, ac ut trium vinearum vestrarum, quas nunc habetis, decima similiter, omni inquietatione sopita, iuri vestro remaneat adicimus; aliam vero decimarum partem ecclesie Dominici Sepulcri canonicis reservamus. Ex his quidem que ex nostra concessione possidetis, ecclesiam et clericos in ea Domino famulantes procurare debetis. Si que etiam, unde decima reddi debuerit, postmodum acquirere poteritis, decime medietatem ecclesie Sancti ²³⁴ Sepulcri Domini persolvete. Sed et ne hec a memoria future deleantur posteritatis, cereum unius rotule in festivitate Iherusalem annuatim prefati Dominici Sepulcri ecclesie horum dabitur in recognitione. Ut hec vobis, filii in Christo karissimi, firma et illibata in perpetuum conserventur, per presentem paginam, sigilli nostri appositione munitam, confirmare decernimus. Ii quoque, quorum subscribuntur nomina, huic nostre concessioni interfuerunt, et suum cum consilio laudamentum unanimiter attribuerunt, scilicet :

Baldwinus, Cesariensis archiepiscopus. Robertus, Nazareth archiepiscopus. Rogerius, Ramethensis episcopus. Anselmus, Bethleem episcopus. Rainerius, Sebastensis episcopus. Helyas ²³⁵, Tiberiadensis ²³⁶ episcopus. Gaudfridus, abbas Templi Domini. Henricus, prior Montis Oliveti. Letardus, prior Nazareth. Willelmus, Dominici Sepulcri prepositus.

Sed et ceteri canonici nostri, qui subscribuntur, huic rei assensum prebuerunt :

Godefridus, thesaurarius. Bertrandus de Podio. Nicholas. Gamaliel. Robertus, cellararius, et omnes alii.

Facta autem est ²³⁷ presens inscriptio anno incarnationis dominice MCLV, indictione VIII.

Data Iherosolimis, per manum Ernesii cancellarii, XIX kalendas septembris.

XLII ²³⁸.

CONSTITUTIO UT CANONICI INSIMUL COMEDERENT.

Gibelinus ²³⁹, Iherosolimitanus ²⁴⁰ ecclesie servus, domino et fratri karissimo Balduino, Iherusalem regi glorioso, in Domino Ihesu salutem tociusque fraternitatis dilectionem. Providente Dei clementia vestreque nobilitatis postulante benevolentia ²⁴¹, quam mihi indesinenter ostendistis, in his extraneis regionibus remansi. Instante vero articulo mortis, vobis loqui, sicut summo amico meo, et filio meo Arnulfo archidiacono plurimum desideravi; quod quia facere non potui, pro tanta liber[ali]tate ²⁴² vestra mihi impensa gratias vobis multimodas refero, corpusque et animam vestram in manus summi Conditoris commendo; et quoniam Dei misericordia ecclesie sue sui sanguinis effusione resperse et suo glorioso Sepulcro insignite defensorum et protectorem vos ordinavit, summopere precor benignitatem vestram ut ipsam protegatis et viriliter defendatis. Canonicis autem eiusdem Dominici Sepulcri, filiis nostris et confratribus vestris, in ultimis positus, omnem voluntatem meam sic plenissime aperui, ut eis per obedientiam [firmiter] preciperem ²⁴³ quatinus insimul comederent secundum bonarum ecclesiarum, specialius ²⁴⁴ Lugdunensis vel Remensis, consuetudinem; et hoc pro testamento contestans ei[s] mandavi, pro quo vos humiliter postulo ut hoc ipsum confirmetis, et, ut plenius perficiatur, sicut bonus cooperatores eos adiuvere studeatis. Proinde de his omnibus et de aliis que pro remedio anime mee sub testamento fieri ordinavi et confirmavi, rogo et precipio vobis ut vos sic confirmetis et adiutor existatis.

XLIII ²⁴⁵.

PRIVILEGIUM DE QUODAM CASALI, QUOD DICITUR CAFERMELECH, SITO IN TERRITORIO NEAPOLIS ²⁴⁶.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Ego Baldwinus, Dei gratia rex Iherusalem Latinorum secundus, digne ratus maculas fidelium animarum orationum devotione et elemosinarum largitione posse aboleri, pro anima predecessoris mei bone memorie, regis Balduini, et regine uxoris mee parentumque meorum donaveram sancte ecclesie Sancti ²⁴⁷ Sepulcri et Willelmo priori ceterisque canonicis inibi regulari tramite Deo militantibus, tam futuris quam presentibus, casale quoddam in territorio Neapolis, nomine Cafermelech, cum [omnibus] ²⁴⁸ terris et pertinentiis suis, exceptis illis eiusdem casalis villanis, quos Romanus de Podio transmoverat ad casale Bethesflori; ita quidem donaveram, sicut ipsi canonici in alio privilegio meo regali sigillo consignato tenent scriptum, quatinus ecclesia Sanctissimi Sepulcri et predicti canonici

²³² B, attentius. ²³³ conservetur eterna. ²³⁴ Manque dans B. ²³⁵ B, Helias. ²³⁶ B, Tyberiadensis. ²³⁷ B, est autem. ²³⁸ A, f° 39, r°; B, f° 28, v°. ²³⁹ Les deux manuscrits s'accordent à donner Willelmus; c'est une erreur évidente, que les indications historiques fournies par le document même permettent de rectifier. ²⁴⁰ B, Iherosolimitane. ²⁴¹ B, benivolentia. ²⁴² Restitué d'après B. ²⁴³ B, perciperem. ²⁴⁴ B, specialius. ²⁴⁵ A, f° 39, v°; B, f° 38, v°. ²⁴⁶ Cette rubrique est ainsi conçue dans B : Aliud privilegium Balduini, regis secundi, de eodem. ²⁴⁷ B, Dominici. ²⁴⁸ Suppléé d'après B.

ipsum casale habeant possideantque perpetuo jure²⁵⁹ sine omni calumpnia heredum meorum et successorum vel quorumlibet hominum. Ipsi autem canonici ob istius casalis donum cc bizancios, quos habebant in reddito Neapolis, mihi quietos clamaverunt. Sed postea amicitia²⁶⁰ et rogatu eorundem canonicorum, eosdem rusticos, quos prius exceptaveram, cum omni progenie sua et heredibus suis Sanctissimo Sepulcro atque Petro, eiusdem priori, ceterisque canonicis cum supradicto casali et cunctis cum²⁶¹ pertinentiis suis in presentia comitis Andegavensis atque Milissende filie mee, hisdem approbantibus et assentientibus, donavi et concessi. Si quis vero, nequitie commotus stimulis, temerario ausu hoc meum legale donum ullo modo impugnare aut cassare temptaverit, a Deo, nisi resipuerit, anathematis sententia percussus, nostre regie potestati reus subiaceat, nihilominus hoc meo dono firmo et stabili semper consistente. Hanc itaque mei doni corroborationem et supradictorum rusticorum augmentationem Amelino, meo cancellario, scribere et plumbeo regali sigillo confirmare precepi, presente domino Willelmo, Iherosolimorum patriarcha venerabili, et coram aliis testibus, quorum nomina subscripta leguntur :

Petrus, capellanus meus. Radulfus, camerarius meus. Martinus de Nazareth. Anscatinus, vicecomes Iherusalem. Olricus, vicecomes Neapolim, et alii quamplures.

XLIV²⁵².

ITEM BALDUINI REGIS SECUNDI²⁵³ DE DONO CASALIS CAFERMELICH.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen²⁵⁴.

Ego Balduinus, Dei gratia rex Iherusalem Latinorum secundus, digne ratus maculas fidelium animarum orationum devotione et elemosinarum largitione posse aboleri, pro anima predecessoris mei bone memorie, regis Balduini, et regine usoris²⁵⁵ mee parentumque meorum dono sancte ecclesie Dominici Sepulchri et Willelmo priori ceterisque canonicis inibi regulari tramite Deo militantibus, tam presentibus quam futuris, casale quoddam in territorio Neapolis, nomine Cafermelich²⁵⁶, cum omnibus terris, villanis et pertinentiis suis, exceptis illis eiusdem casalis villanis, quos Romanus de Podio transmutterat ad casale Bethelflori²⁵⁷. Ita quidem dono ut ecclesia sanctissimi Dominici Sepulchri et predicti canonici ipsum casale habeant et possideant iure perpetuo sine omni calumpnia heredum meorum et successorum vel quorumlibet hominum. Ipsi vero canonici ob istius casalis donum cc bizancios, quos habebant in reddito Neapolis, mihi quietos clamaverunt. Si quis vero, nequitie commotus stimulis, temerario ausu hoc meum legale donum ullo modo

A impugnare aut cassare temptaverit, a Deo, nisi resipuerit, anathematis sententia percussus, nostre regie potestati reus subiaceat, nihilominus hoc meo dono firmo et stabili semper consistente. Ad huius itaque mei doni corroborationem Pagano, meo cancellario, scribi et plumbeo regali sigillo confirmari precepi, presente domno Stephano, venerabili Iherosolimorum patriarcha, et coram aliis testibus, quorum nomina subscripta leguntur :

Milissenda²⁵⁸, filia regis, hoc laudat et consentit. Willelmus, Nazarenus archiepiscopus. Balduinus, Sebastinus episcopus. Ansellus²⁵⁹, Bethleemita episcopus. Gelduinus, Vallis Iosaphat abbas. Arnaldus, prior Montis Syon. Iohannes, camerarius. Bernardus Vaccarius. Hugo, Ioppensis dominus. Ansellus de Bria. Henfredus de Torone. Gualterius, Cesaree dominus. Gutterius, sorori[u]s²⁶⁰ regis. Roardus. Sado, marescalcus. Paganus, pincerna. Romanus de Podio. Goffridus Tortus. Balduinus Sancti Abrahe. Hulricus, Niapolis²⁶¹ viccomes, et plures alii.

Factum est et datum in palatio²⁶² regis apud Achon²⁶³, anno dominice incarnationis MCCCXXXVIII, indictione IV, mense marcio.

XLV²⁶⁴.

PRIVILEGIUM BALDUINI REGIS SECUNDI DE ABSOLUTIONE CONSUEtudINIS PORTE IHERUSALEM.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti.

Ego Balduinus, secundus Dei gratia rex Iherusalem, condescendens precibus patris nostri domni Guarmundi patriarche, cleri quoque ac capituli²⁶⁵ sancte civitatis Iherusalem, consuetudinem, que actenus exigebatur et dabatur in porta ab his qui frumentum et ordeum et legumina²⁶⁶ inferebant, amodo et deinceps, assentientibus optimatibus meis, remitto tam pro remedio anime domni [Balduini]²⁶⁷, predecessoris mei, gloriosi regis, quam pro mea successorumque meorum incolumitate et salute. Consuetudo etenim illa dura valde et dampnosa tunc peregrinis Sepulcrum Domini invisentibus quam eiusdem sancte civitatis habitatoribus videbatur. Absolvo itaque ab omni exactione omnes qui [per]²⁶⁸ portas Iherusalem frumentum aut ordeum, fabas, lenticulas et cicer inferre voluerint; habeantque liberam facultatem ingrediendi [et egrediendi]²⁶⁹ atque vendendi ubi et quibus voluerint absque molestia tam Sarraceni quam Christiani. Obsecro igitur et contestor ne quis successorum aut heredum meorum hunc constitutionis mee tenorem aliquo modo violare aut immutare presumat, domnumque patriarcham [et] totum clerum Iherosolimitanum deprecor ut sententiam²⁷⁰ excommunica-

²⁵⁹ B, et possideant iure perpetuo. ²⁶⁰ B, amicitia. ²⁶¹ B, cum cunctis. ²⁶² A, f° 40, r°; B, f° 38, r°. ²⁶³ Cette première rubrique manque dans A. ²⁶⁴ Manque dans B. ²⁶⁵ B, uxoris. ²⁶⁶ B, Cafermelich. ²⁶⁷ B, Bethelflori. ²⁶⁸ B, Milissenda. ²⁶⁹ B, Anselmus. ²⁷⁰ Cette restitution est autorisée par B. ²⁷¹ B, Neapolis. ²⁷² B, palacium. ²⁷³ B, apud Acchon. ²⁷⁴ A, f° 41, r°; B, f° 35, v°. ²⁷⁵ B, populi. ²⁷⁶ B, legumina. ²⁷⁷ Suppléé d'après B. ²⁷⁸ Suppléé d'après B. ²⁷⁹ Suppléés d'après B. ²⁸⁰ B, sententiam.

tionis promulgare non differant in quacumque personam, si forte, instigante avaricia aut fallente diabolo, hoc violare temptaverit. Remito ²⁷¹ quoque mercedem modii consuetudinariam.

Factum est hoc anno dominice incarnationis MCXX, indictione XIII, et confirmatum in ecclesia Dominici Sepulcri testimonio idoneorum virorum, quorum subscripta sunt nomina :

Ego Guarmundus, Dei gratia patriarcha Iherusalem, subscripsi et secundum petitionem ²⁷² domni Balduini regis huius donationis violatores excommunicavi.

Signum Ebremari, Cesariensis archiepiscopi.

Signum Anshetini, Bethleemitani episcopi.

Signum Bernardi, Nazareni episcopi. [Signum]

Rogerii, Ramathensis episcopi. [Signum] Gel-

duini, Vallis Iosaphat abbatis. [Signum] Ri-

cardi, Latinensis abbatis. [Signum] Gerardi,

Sancti Sepulcri prioris. [Signum] Achardi,

Dominici Templi prioris. [Signum] Arnaldi,

prioris Montis Syon ²⁷³. [Signum] Laurentii,

Montis Oliveti prioris. [Signum] Petri Bar-

chinonensis. [Signum] Pagani, cancellarii.

[Signum] Brandonis. [Signum] Hugonis Cau-

lis, constabularii. [Signum] Willelmi de

Tiberiade ²⁷⁴. [Signum] Eustachii Granarii.

[Signum] Herberti Piselli. [Signum] Radulfi

de Fontanellis. [Signum] Guidonis de Miliaco.

[Signum] Baliani. [Signum] Romani de Podio.

[Signum] Amalrici de Flandrello. [Signum]

Balduini de Sancto Abraham. [Signum] Ma-

nasses de Caypha. [Signum] Roardi. [Signum]

Anshetini, vicecomitis. [Signum] Pagani,

pincerne. [Signum] Iohannis, camerarii.

[Signum] Rainaldi de Pont. [Signum] Goifridi

Acus. [Signum] Porcelli. [Signum] Bertini.

[Signum] Bachelerii et Willelmi Strabonum.

Ego Balduinus, Dei gratia secundus Latinorum rex Iherosolimitanus, subscripsi et sigilli mei impressione signavi, anno regni mei tercio.

XLVI ²⁷⁵.

PRIVILEGIUM ²⁷⁶ BALDUINI REGIS SECUNDI DE CONSUE-
TUDINE ACCONENSIS ²⁷⁷ PORTUS.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

Ego Balduinus, Dei gratia rex Iherusalem ²⁷⁸ Latinorum secundus, quoniam in portu Achon que-
dam prave consuetudines adoleverant, que peregrinos permultum gravabant, rogatu et amonitu ²⁷⁹ domini S[tephani], venerabili[s] Iherosolimorum patriarche, statui pro anima predecessoris mei bone memorie, regis ²⁸⁰ Balduini, et regine uxoris mee quatinus peregrini, undecumque venientes, nullam dationem census dent in portu de omnibus, quos

attulerint, pannis incisus et consuetis ²⁸¹ ad induendum. Nec etiam de omnibus aliis rebus, quas secum apportaverint, quicquam tribuent usque ad valorem XL bizanciorum; quod vero huic precio XL bizanciorum supererit in rebus peregrinorum, et poterunt ipsi peregrini fidem astringere custodibus portus quia ad proprium usum illud, quidquid ²⁸² erit, reservabunt, quieti erunt; si autem illud idem quod supererit necessitas vendere cogerit, de vendito quod consuetudo et iustum est in portu persolvent.

XLVII.

PRIVILEGIUM INNOCENTII PAPE.

(Vide in Innocentio II ad an. 1143.)

XLVIII ²⁸³.

DE ²⁸⁴ REMISSIONE CALUMPNIÆ, QUAM REGINA MILE-
SENDIS FACIEBAT SUPER VILLANIS DE BETSURIE ET
SUPER SURIANIS DE CALANDRIA ET DE RAMETHIS ²⁸⁵
ET SUPER VINEA ²⁸⁶ DOMINE GELTIDIS.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen

Imitanda antique institutionis norma temporibus quondam transactis non negligenter obtinuit, et vetusta sanctorum tradicio patrum nichilominus convenienter observavit, sed et observandum exemplis suis ad nos usque succedentibus salubriter transmit ut, quociens ²⁸⁷ cuiuslibet rei geste series contextitur, ne temporum spatiis ²⁸⁸ annorumve labentibus curriculis pariter a memoria hominum laberetur, ad sui noticiam cerciorem ²⁸⁹ sui que efficaciam firmiorem literarum apicibus paginisque conservandum traderetur memorialibus. Eorum ²⁹⁰ igitur omnium vestigiis nos per omnia inherere cupientes, ego Milesendis ²⁹¹, divina largiente clementia Iherosolimorum regina, omnibus hominibus, tam presentibus quam eorum posteris, ratum certumque fieri volo quod illam calumpniam, quam ecclesie Sancti ²⁹² Sepulcri eiusdemque loci canonicis, quorumdam suggestione, super villanis de Bethsurie, videlicet Selmen filio Maadi, Hapderahmen ²⁹³, Selim, Hasem, Nasen, Melpedem ²⁹⁴, Seleemen Sade, Brahin, Kanet, Naser ²⁹⁵, Ariz, Mahmut, Zafer, Demsis ²⁹⁶, Resselem, Tameh, Rosec, Sahe, Salem filio Sade, et reliquis omnibus terraque eiusdem casalis feceram, assensu et concessione filiorum meorum, regis scilicet Balduini et Amalrici, Ioppensium comitis, etiam concilio ²⁹⁷ et laudamento bonorum virorum, libere et quiete dimitto; ita scilicet ut canonici absque omni contradictione seu reclamazione mea vel alicujus heredum meorum predictos villanos, super quibus calumpnia agitata fuerat, cum eorum omnium posteritatibus et prenominatam terram donatione et concessione nostra libere et quiete in perpetuum habeant, teneant et possideant, sicut a tempore

²⁷¹ B, Remitto. ²⁷² B, petitionem. ²⁷³ Montis Syon prioris. ²⁷⁴ B, Tyberjade. ²⁷⁵ A, f° 42, r°; B, f° 57, v°. ²⁷⁶ Dans B ce mot est remplacé par Item. ²⁷⁷ B, Achonensis. ²⁷⁸ B, Iherusalem. ²⁷⁹ B, amonitu. ²⁸⁰ B, regis bone memorie. ²⁸¹ B, consutis. ²⁸² B, quicquid. ²⁸³ A, f° 43, r°; B, f° 44, v°. ²⁸⁴ Dans B la rubrique commence par ces mots: Item Melisendis regine de.... ²⁸⁵ B, Rametis. ²⁸⁶ B, vineam. ²⁸⁷ quociens. ²⁸⁸ B, spaciis. ²⁸⁹ B, certiore. ²⁹⁰ B, Horum. ²⁹¹ B, Melisendis. ²⁹² B, Domini. ²⁹³ B, Habderahmen. ²⁹⁴ B, Mekedem. ²⁹⁵ B, Nasser. ²⁹⁶ Dans le dipl. 52, ces deux noms paraissent n'en former qu'un seul. ²⁹⁷ B, consilio etiam.

illustrissimi ducis Godofridi ²⁹⁸ liberius et quietius habuisse, tenuisse et possedisse noscuntur. Huic donationi et concessioni Surianos de Calandria ²⁹⁹, Cosmas, Seimahian ³⁰⁰, Samuel, Ihanna, Meferreg, Gerges, pro quibus stationem, que quondam Wilhelmi Bastardi fuerat, et partes, quas habebant in duabus mensis nummulariorum, nobis ad perficiendam ruam novam ³⁰¹ in Iherusalem de suo concesserunt, et Surianos de Ramethes, scilicet Bolferag, Jacob, Brahini, Ysaac, super quibus eisdem canonicis quandoque calumpniam movimus, et vineam illam, quam domina Geltidis, uxor domini Rohardi, de hoc seculo migratura pro salute anime sue eisdem canonicis dedit, addicientes adiungimus, et, ut omnes predictos Surianos cum omnibus de eorum progenie sequatibus ³⁰² et prefatam vineam juxta formam supradictorum perhenniter habeant, teneant, possideant, confirmamus. Ut hec igitur omnia que prenotavimus, eo ordine quo proposuimus, remota omnium personarum, tam secularium quam ecclesiasticarum, inquietacione ³⁰³, interpellacione, cavillatione, ecclesie Dominici Sepulcri fixa, firma et inconvulsa permaneant, placuit nobis eidem ³⁰⁴ ecclesie canonicis presentis paginule cyrographum ³⁰⁵ scribere, et, ut de cetero tocius calumpnie auferatur occasio, ipsum cyrographum nostrorum appositione sigillorum roborare. Huius rei testes habentur, quorum nomina subscripta videntur :

Rohardus scilicet et nepos eius, Radulphus. Iohannes de Valentienes ³⁰⁶. Babinus. Fulco. Salem. Bencelinus. Thosetus ³⁰⁷, qui omnes considerande terre, de qua calumpnia fuerat, convenerunt.

Et alii qui secuntur, scilicet :

Roches ³⁰⁸ de Nazareth. Ermenaudus. Helias, frater eius. Nicolaus ³⁰⁹, camerarius. Odo de Turcarme ³¹⁰. Radulphus Li ³¹¹ Fanchenirs. Herbertus de Regiteste, qui huic nostre interfuerunt concessioni.

Anno ab incarnatione Domini MCLII, indictione XV.

XLIX ³¹².

PRIVILEGIUM MILESENDIS REGINE ³¹³ DE COMMUTATIONE IOHANNIS PATRICII.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam futuris quam presentibus, quod ego Milisendis ³¹⁴, Dei gratia Iherosolimorum regina, concedo, laudo et approbo commutationem illam, que facta fuit temporibus domini ac mariti mei, illustris regis Iherosolimorum Fulconis, inter Ihoannem ³¹⁵. Patricium et canonicos Dominici Sepulcri de duobus casalibus suis, scilicet Megina et

A Mezera, cum omnibus pertinentiis suis pro duobus aliis Sancti Sepulcri casalibus, Cafermelich et Anquina, similiter cum pertinentiis suis. Quam commutationem Babinus. a quo idem Iohannes feodum tenebat suum ³¹⁶, concessit et in nostra approbavit presentia; Petrosus quoque, cognatus eiusdem, ipsam concessit factam commutationem; Bruna quoque, uxor Iohannis, ac filii eius, Thomas et Eustachius, heredesque sui coram nobis et hominibus nostris facte assensere commutationi; tali videlicet conditione ut, si qua in posterum super prefata casalium commutatione quorumlibet oriretur calumpnia, ipse Iohannes, commutationis actor, et heredes eius ac illi, ad quos hereditas ipsius transierit post ipsum, ecclesie Sancti Sepulcri obligati perpetuo tenerentur ut, quicquid ³¹⁷ dampni propter motam calumpniam eisdem canonicis contigerit, sub estimatione honorum virorum ecclesie et conventui ab ipso Iohanne et heredibus suis in integrum restaretur. Verum quoniam in tempore domni Fulconis regis propter quasdam emergentes ex parte Iohannis controversias commutatio pretaxata, prout predictae Dominici Sepulcri ecclesie placuit, debitum ac pacificum finem sortiri non potuit, ego, que modo rem et negocium ex omni parte positum in pace conspicio, que etiam commutationi facte interfui, et postmodum ab illis, de quibus supradixi, commutationem concessam et conlaudatam audivi, eam firmam et ratam teneo et vivaciter affirmo, ac pro anima supranominati mariti mei ac mea filiorumque meorum salute, qui commutationem viderunt et concesserunt, ne aliquando temeritate alicuius commutatio et concessio hec infirmari possit, presentem paginam commutationis et concessionis modum continentem sigilli mei appositione roboravi, quatinus ex nostra cura prenominate Sepulcri Dominici ecclesia habeat unde pro nobis, qui donum concessimus, coram sanctis locis ³¹⁸. Deum omnipotentem iuste orare debeat. Interfuerunt siquidem huic concessioni nostre in veridico testimonio, quorum nomina subscribuntur, videlicet :

Giraudus ³¹⁹, Bethlemita ³²⁰ episcopus. Arnulfus, eiusdem canonicus. Gaufridus, abbas Templi. Rogerius, eius canonicus. Amalricus comes Iope ³²¹. Manasses, constabularius. Philippus Neapolitanus. Rohardus. Radulfus Strabo. Orricus, Neapolis vicecomes. Balduinus ³²², filius eius. Balduinus Bupalus. Gauterius Malduit. Iohannes Vacher.

Burgenses :

Tosetus. Umbertus de Bar. Petrus de Perregort ³²³. Symon Rufus. Albertus Lombardus.

²⁹⁸ B, Godofridi. ²⁹⁹ B, Kalandria. ³⁰⁰ B, Semhan. ³⁰¹ B, novam. ³⁰² B, sequacibus. ³⁰³ B, inquietatione. ³⁰⁴ B, eiusdem. ³⁰⁵ B, cyrographum. ³⁰⁶ B, Valenciennes. ³⁰⁷ B, Tosetus. ³⁰⁸ B, Roches. ³⁰⁹ B, Nicolaus. ³¹⁰ B, Turcarme. ³¹¹ B, Le. ³¹² A, f° 44, r^o; B, f° 43, v^o. ³¹³ Cette première rubrique manque dans A. ³¹⁴ B, Milesendis. ³¹⁵ B, Iohannum. ³¹⁶ B, suum tenebat. ³¹⁷ B, quicquid. ³¹⁸ B, locis sanctis. ³¹⁹ B, Giraldus. ³²⁰ B, Bethlemita. ³²¹ B, Iopne. ³²² Je crois que le copiste a écrit par erreur Balduinus, au lieu de Henricus. ³²³ B, Perregort.

Ab incarnatione Domini anno MCLI, indictione
XIV.

L. ³²⁴.

ITEM PRIVILEGIUM MILESENDIS REGINE ³²⁵ DE CONFIR-
MATIONE VUETMOAMEL.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et
Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam futuris quam presenti-
bus, quod ego Melisendis ³²⁶, per Dei gratiam Ihe-
rosolimorum regina, venditionem et emptionem terre
Hugonis de Hibelino ³²⁷ inter se et fratres nostros
Dominici Sepulcri canonicos legitime factam, [vide-
licet] ³²⁸ Vuetmoamel cum villanis et omnibus per-
tinentiis suis, Dersabeth ³²⁹ cum villanis et omnibus
pertinentiis suis, Corteis cum villanis et omnibus
pertinentiis suis, et cetera omnia, prout privilegio
regis Balduini dilecti filii mei continentur, ipsius
regis prece et a[d]monitione ³³⁰, similiter et Alma-
rici ³³¹, Ascalonis comitis, necnon voluntaria peti-
tione ³³² et rogatu prefati Hugonis, qui hanc vendi-
tionem facit, et Balduini fratris sui, similiter et pe-
titione ³³³ domni Amalrici ³³⁴, patriarche Antiocheni,
quem predicti canonici inde rogaverunt, laudo et
concedo, et, ut firmiter teneatur, hanc presentem
paginam auctoritate sigilli mei confirmo. Hec igitur
predicta vendidit Hugo de Hibelino ³³⁵ canonicis
³³⁶ Dominici Sepulcri pro septem millibus bizantiis
iure hereditario possidenda et ab omni servi[tio] atque
dominio vel exactione ³³⁷ soluta, libera et quieta.
Huius siquidem rei testes sunt :

Rainerius, Sebastiensis ³³⁸ episcopus. Gaufri-
dus, abbas Templi. Philippus Neapolitanus
et Henricus, frater eius. Et Roardus ³³⁹ de
Neapolim, et quamplures alii.

Factum est autem hoc anno ab incarnatione Do-
mini MCLV, indictione IV.

Data per manum Guidonis, regine clerici.

LI ³⁴⁰.

ALIUD PRIVILEGIUM BALDUINI REGIS QUARTI ³⁴¹ DE
COMMUTATIONE IOHANNIS PATRICII.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et
Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris
³⁴², quod ego Balduinus, per gratiam Dei in sancta
Iherusalem Latinorum rex quartus, assensu Mili-
sendis ³⁴³ regine, matris siquidem mee, necnon et
Amalrici, fratris mei, comitis Ascalonitani, nutu,
concedo, laudo et approbo commutationem tempore
domni Fulconis, patris mei, regis Iherosolimorum
illustris, inter [Iohannem] ³⁴⁴ Patricium et canonicos
Dominici Sepulcri factam de duobus casalibus,
Megina scilicet et Mezera, cum omnibus pertinentiis
suis pro duobus aliis Sancti Sepulcri casalibus, Ca-
fermelich ³⁴⁵ et Anquina, cum suis similiter perti-

³²⁴ A, f° 45, r°; B, f° 46, r°. ³²⁵ Cette première rubrique manque dans A. ³²⁶ B, *Milesendis*. ³²⁷ B, *Hy-
belino*. ³²⁸ Suppléé d'après B. ³²⁹ B, *Dersabeb*. ³³⁰ *amonicione*. ³³¹ B, *Amalrici*. ³³² B, *petitione*. ³³³
B, *petitione*. ³³⁴ B, *Aimerici*. ³³⁵ B, *Hybelino*. ³³⁶ *canonicis*. ³³⁷ B, *exactione*. ³³⁸ B, *Sebastensis*. ³³⁹
B, *Roardus*. ³⁴⁰ A, f° 45, v°; B, f° 48, v°. ³⁴¹ Cette première rubrique manque dans A. ³⁴² B, *tam fu-
turis quam presentibus*. ³⁴³ B, *Milesendis*. ³⁴⁴ B, Suppléé d'après B. ³⁴⁵ *Caphermelich*. ³⁴⁶ B, *domine-
que*. ³⁴⁷ Suppléé d'après B. ³⁴⁸ B, *Hybelino*. ³⁴⁹ A, f° 46, v°; B, f° 49 v°. ³⁵⁰ Cette première rubrique
manque dans A. ³⁵¹ B, *Milesendis*.

entiis. Quam commutationem Babinus, a quo idem
Iohannes feodum suum tenebat concessit, et in
nostra dominice ³⁴⁸ regine approbavit presentia;
Petrosus quoque cognatus eiusdem ipsam concessit
factam commutationem; Bruna etiam, uxor Iohannis,
ac filii eius, Thomas et Eustachius, facte
assensere commutationi; tali videlicet conditione
ut, si qua in posterum super prefata[m] casalium
commutationem quorumlibet oriretur calumpnia,
ipse Iohannes, commutationis actor, et heredes eius
ac illi ad quos hereditas ipsius transierit post ip-
sum, ecclesie Sancti Sepulcri obligati perpetuo te-
nerentur ut, quicquid dampni propter motam
calumpniam ecclesie prefate canonicis contigerit, sub
estimatione honorum virorum ecclesie et eiusdem
conventui in integrum restauretur. Verum quoniam
in tempore domni Fulconis regis, patris videlicet
mei, propter quasdam emergentes ex parte Iohannis
controversias commutatio pretaxata, prout predictae
Dominici Sepulcri ecclesie placuit, debitum ac paci-
ficum finem sortiri non potuit, [ego] ³⁴⁷, qui modo
rem et negocium ex omni parte positum in pace
conspicio, qui etiam commutationi facte interfui,
et postmodum ab illis, de quibus supra dixi, com-
mutationem concessam et collaudatam audivi, eam
firmam et ratam teneo et vivaciter affirmo, ac pro
salute anime mee et parentum meorum, tam vivo-
rum quam defunctorum, ne quandoque temeritate
alicuius commutatio et confirmatio hec infirmari
queat, presentem paginam commutationis et confir-
mationis modum continentem sigilli mei appositione
confirmo et corroboro, quatenus ex mea cura pre-
nominata Dominici Sepulcri ecclesia habeat unde
pro me, qui commutationem jam tociens dictam
confirmo, coram locis sanctis Deum omnipotentem
iure exorare debeat.

Factum est autem hoc anno ab incarnatione Do-
mini MCLV, indictione III. Huius quidem rei testes
sunt :

Andreas de Monte Barro, magister Templi.
Humfredus, constabularius. Philippus Nea-
politanus. Guido, frater eius, Francigena.
Hugo de Ybelino ³⁴⁸. Odo de Sancto Amando.
Ysaac, castellanus turris David. Guillelmus
de Barra. Galvannus de Rochia. Robertus
Asinus. Thomas de Satorono.

Data Iherosolimis, per manum Radulfi cancella-
rii, v kalendas iulii.

LII ³⁴⁹.

ITEM BALDUINI REGIS QUARTI ³⁵⁰ DE REMISSIONE CA-
LUMPNIÆ, QUAM REGINA MILISENDIS ³⁵¹ FECERAT
SUPER VILLANIS DE BETHSURIE.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris
et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Ego Balduinus, per gratiam Dei in sancta Iherusalem Latinorum rex quartus, omnibus, tam presentibus quam futuris, notum fieri volo quod calumpniam illam, quam Milisendis ³⁵² regina, mater siquidem mea, ecclesie Dominici Sepulcri eiusdemque loci canonicis, quorundam suggestione, supervillanis de Bethsurie, videlicet Selmem filio Maadi, Habderahmen, Selim, Hassem ³⁵³, Nasen, Mekedén, Seleemen, Sade, Brahin, Kannet, Nasser, Hariz ³⁵⁴, Mahmut, Zaferdemsis ³⁵⁵, Resselem, Tameth ³⁵⁶, Rosech, Sahe, Salem filio Sade, et reliquis omnibus superque terra eiusdem casalis fecerat, assensu et concessione predictæ matris mee regine necnon et Amalrici fratris mei, comitis videlicet Ascalonitani, consilio etiam et laudamento bonorum virorum, pretaxate ecclesie eiusdemque canonicis liberam et quietam prorsus remitto; ita dumtaxat ut canonici in ecclesia Dominici Sepulcri Deo nunc ad presens servientes et in posterum servituri absque omni contradicione ³⁵⁷ seu reclamatione mea vel successorum meorum predictos villanos, super quibus calumpnia agitata fuerat, cum eorum omnium posteritatibus et prenominatam terram concessione et confirmatione mea libere et sine omni molestia vel impedimento in posterum habeant et iure perpetuo possideant et teneant, sicut a tempore illustrissimi ducis Godefridi liberius ac quietius ³⁵⁸ habuisse, tenuisse et possedisse dinoscuntur. Huic etiam concessioni et confirmationi mee Surianos de Calandria, Cosmas, Semhan, Samuel Ihanna, Meferreg, Gerges, pro quibus stationem, que quondam Guillelmi Bastardi fuerat, et partes, quas habebant in duabus mensis numulariorum, domine regine matri mee ad perficiendam rugam novam in Iherusalem canonici, de quibus agitur, de suo concesserunt, et Surianos de Ramethes videlicet Bolferrag ³⁵⁹, Iacob, Brahim, Isaac, super quibus eisdem canonicis quandoque calumpniam moverat, et vineam illam, quam domina Gisia, uxor Roahardi ³⁶⁰, ex hoc seculo migratura pro salute anime sue sepeditis canonicis dedit, addiciens adiungo, et ut omnes predictos Surianos cum omnibus de eorum progenie sequatibus ³⁶¹ et prefatam vineam iuxta formam supradictorum perhenniter habeant, teneant et possideant, iterum confirmo. Et ut hec omnia, que prenotavi, eo ordine quo proposui, remota omnium personarum, tam secularium quam ecclesiasticarum, inquietatione, interpellatione, cavillatione, ecclesie Dominici Sepulcri omni tempore fixa, firma et inconvulsa permaneant, placuit nobis eiusdem ecclesie canonicis presentis pagine cyrographum scribere, et, ut de cetero tocius calumpnie auferatur occasio, ipsum cyrographum ³⁶² sigilli mei munimine roborare.

A Factum est autem hoc anno ab incarnatione Domini MCLV, indictione III. Huius quidem rei testes sunt:

Gaufridus, abbas Domini Templi ³⁶³. Engerannus, prior Montis Syon. Andreas de Monte Barro, Templi milicie ³⁶⁴ magister. Humfredus, constabularius. Philippus Neopolitanus. Hugo, Cesariensis dominus. Hugo de Hybelino. Guido Francigena. Odo de Sancto Amando. Guillelmus de Barra. Iohannes de Valentines ³⁶⁵. Ysaac castellanus turris David. Babinus.

Data Iherosolimis, per manum Radulfi cancellarii, v kalendas iulii.

LIII ³⁶⁶.

B ALIUD PRIVILEGIUM BALDUINI REGIS QUARTI ³⁶⁷ DE CONFIRMATIONE OMNIUM POSSESSIONUM.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Balduinus, per gratiam Dei in sancta Iherusalem Latinorum rex quartus, predecessorum meorum filicis ³⁶⁸ memorie, ducis videlicet Godefridi fratrisque eius Balduini, [primi Iherosolimorum regis, Balduini] ³⁶⁹ etiam secundi regis necnon et Fulconis patris mei, eiusdem civitatis tertii regis, vestigiis inherens, pro salute mea et meorum, tam vivorum quam defunctorum, confirmo [et] ³⁷⁰ corrobore ecclesie Dominici Sepulcri eiusdemque canonicis nunc ibidem Deo servientibus et in posterum servituris quecumque a tempore ducis Godofridi ³⁷¹ iuste et rationabiliter dono, concessione, commutatione vel emptione infra regni mei fines usque in hodiernum diem impetravit. Seriatim igitur que vel a quibus pretaxata ecclesia dono vel concessione, commutatione sive emptione huc usque optinuit, ut sequentia declarant, ponere libuit. Primus itaque dux Godefridus XXI casalia, subscriptis nominibus nuncupata, Ainquine, Armotie, Kefreachab, Kefredil, Buhil, Hubin, Aram, Kalendie, Betdigge, Birra, Subabiet, Ataraberet, Urniet, Zenu, Helmule, Beitelamus, Barithmeta ³⁷², Beituimen, Beifuteier ³⁷³, Betsurie, Aineseins, ecclesie, de qua agitur, dedit et iure perpetuo possidenda concessit. Dedit insuper eidem ecclesie omnes furnos Iherusalem, exceptis duobus de Hospitali et uno de Latina. Et primus rex Balduinus prefate ecclesie apud Sanctum Lazarum villanos cum familiis dedit et tradidit, et IV casalia supra Sanctum Lazarum, quorum nomina sunt hec, Benehatie, Benehabeth, Ragabam, Roma; et in territorio Neapolitano mille modios tritici singulis annis accipiendos eidem dedit ecclesie. Que omnia, ut superius memorata sunt, ecclesie Sancti Sepulcri ex parte mea concedo et perhenniter habenda decerno.

³⁵² B, *Milesendis*. ³⁵³ B, *Asem*. ³⁵⁴ B, *Ariz*. ³⁵⁵ Dans le dipl. 48, ce mot paraît former deux noms distincts. ³⁵⁶ B, *Tameh*. ³⁵⁷ B, *contradictione*. ³⁵⁸ B, *quiecius*. ³⁵⁹ B, *Bolferag*. ³⁶⁰ B, *Rohardi*. ³⁶¹ B, *sequacibus*. ³⁶² B, *cyrographum*. ³⁶³ B, *Templi Domini*. ³⁶⁴ B, *militie*. ³⁶⁵ *Valantines*. ³⁶⁶ A, f° 47, v°; B, f° 52, v°. ³⁶⁷ Cette première rubrique manque dans A. ³⁶⁸ B, *felicis*. ³⁶⁹ Suppléés d'après B. ³⁷⁰ Suppléé d'après B. ³⁷¹ B, *Godefridi*. ³⁷² B, *Barithmeta*. ³⁷³ B, *Beifoteire*.

Insuper etiam dimidiam partem illius possessionis, quam primus rex Balduinus pro excambitu episcopatus Bethleemitici ecclesie Sancti ³⁷⁴ Sepulcri dedit, confirmo. Casale insuper, nomine Derina, in territorio Tirense ³⁷⁵ situm, super magnum fontem, de quo procedit conductus aquarum, cum omni pertinentia sua, excepto alio casali, si quandoque ei subiacuit, et in eouterminis prefati casalis, circa montana, quantum terre quatuor paria boum de anno in annum excolere possunt, et ortum, qui est inter murum et antemurale Tyri ex parte maris, que omnia scilicet secundus rex Balduinus Dominico dedit Sepulcro, confirmo. Preterea in territorio Neapolitano casale, nomine Cafermelech ³⁷⁶, ex dono regis secundi Balduini, prout in ipsius notatur privilegio, confirmo. Porro medietatem casalis Fiesse ³⁷⁷, nunc casale Sancti Sepulcri nuncupati, quam cum omni pertinentia sua Eustachius Ganerius ³⁷⁸, concessione etiam regis Balduini secundi, libere et perhenniter habendam ecclesie Sancti Sepulcri donavit, et totam terram illam, quam Galterius, predicti Eustachii filius, circa idem casale canonicis Dominici Sepulcri ultra flumen habendam usque ad terminum designatum ³⁷⁹, qui usque in hodiernum diem apparent, dedit, sepedictis canonicis confirmo. Casale insuper Thecue cum omnibus appendiciis ³⁸⁰ suis, prout pater meus Fulco, Iherosolimorum rex tertius, pro concambio Sancti Lazari in Bethania, assensu Milisendis ³⁸¹ regine, matris siquidem mee, et Amalrici, fratris videlicet mei, ea inquam libertate, qua predictus pater meus cum Milisende regina illud tenuisse dinoscitur, ecclesie Dominici Sepulcri donavit, et suo privilegio confirmavit ³⁸², eidem confirmo, necnon et a tocius calumpnie molestia vel impedimento nunc et deinceps prefatam donationis concessionem me defensurum polliceor. Preterea duas carrucatas terre plenarias, quas ex dono Lamberti Als in territorio Mimas casalis sitas idem pater meus prenominate confirmavit ecclesie, et ego confirmo. Quinimmo duo casalia, Gebul et Helear, cum omnibus adiacentiis suis, et piscarias per octo dies, et angariam per diem unum, et navem assidue, iuxta modum quo Guillelmus de Buris ecclesie Sancti Sepulcri canonicis concessit, et suo patrisque mei privilegio roboratum est, eisdem confirmo. Doms

A quas omnes pater meus jam tociens dictus ab omni exactione liberas et quietas, salvo tamen regio iure, quod in helemosina quam rex ecclesie facit ³⁸⁷, debet habere, canonicis Sancti Sepulcri concessit, suoque privilegio munivit, eisdem confirmo. De cetero domum Achon sitam, quam Lambertus Als, Agnetis uxoris sue consilio necnon et Fulconis patris mei consensu, ecclesie Dominici Sepulcri donavit iuxta conditionem que in eorum privilegio continetur, donum prefate domus confirmo. Inter cetera vero tria casalia, quorum aliud Capharuth, aliud autem Gith et aliud Porphiria vocatur, que Rogorius, Liddensis episcopus, ex possessione Sancti Georgii cum omnibus appendiciis suis et medietatem ³⁸⁸ decime messium eorumdem casalium et aliarum omnium rerum decima tota et integra ecclesie Sepulcri Domini iure perenni ³⁸⁹ tenenda concessit, et quartum casale, Kefrescilta nomine, quod prefatus Lyddensis ³⁹⁰ episcopus cum omni integritate sua et consimili decima, qua predicta tria, ecclesie pretaxate pro concambio tamen decime castelli Arnaldi et decime cuiusdam casalis de Hospitali, nomine Bulbul, perhenniter possidendum constituit, ratum decerno. Commutationem insuper inter Dominici Sepulcri canonicos et Iohannem Patricium de duobus casalibus, Capharnelich ³⁹¹ et Anquina ³⁹², pro duobus memorati Iohannis casalibus, Megina scilicet et Mezera, utrimque laudabiliter factam confirmo. Demum cunctarum oblationum, que ad Sepulcrum Domini venient, medietatem in omnibus, prout venerabilis Arnulfus patriarcha, consilio primi regis Balduini, prefatis assignavit canonicis, confirmo. Oblationes etiam omnes, que ad vivificam Crucem venient ³⁹³, exceptis que sola die sancti parasceve ³⁹⁴ fuerint, aut si patriarcha secum illam pro aliqua necessitate detulerit, illis confirmo. Cere autem, que ad ecclesiam venerit, duas partes ad luminaria eisdem confirmo. Decimas preterea tocius sancte civitatis Iherusalem locorumque sibi adiacentium; quas patriarcha prefatus illis concessit, exceptis tamen funde decimis, que sunt patriarche, eisdem confirmo. Ecclesiam deinceps Beati Petri in Ioppe, quam patriarcha iam tocies ³⁹⁵ dictus cum honore suo integro et cum tota, que sancte matri pertinet ecclesie, plenaria dignitate prefatis concessit canonicis, predicto modo confirmo. Dimidiam quoque partem illius beneficii, quod primus rex Balduinus Sancto Sepulcro pro excambitu episcopatus [Bethleemitici] contulit, similiter confirmo. Hec omnia, prout superius memorata sunt, ecclesie sepedicte eiusdemque conventui nunc et per successionem ibidem Deo famulanti libere, quiete et sine omni calumpnia vel impedimento in posterum habenda et iure perpetuo possidenda concedo, et presenti scripto confirmo et corrobore. Et ut huius

³⁷⁴ Manque dans B. ³⁷⁵ B, Tyrensi. ³⁷⁶ B, Cafarmelech. ³⁷⁷ B, Fiesse. ³⁷⁸ B, Granerius. ³⁷⁹ B, terminos designatos. ³⁸⁰ B, appen|di]tiis. ³⁸¹ B, Milesendis. ³⁸² B, firmavit. ³⁸³ C, Mainardi. ³⁸⁴ B, Lo Tornaor. ³⁸⁵ B, Guillelmi. ³⁸⁶ B, Guillelmus. ³⁸⁷ B, facit ecclesie. ³⁸⁸ B, medietate. ³⁸⁹ B, perhenni. ³⁹⁰ B, Liddensis. ³⁹¹ B, Capharnelich. ³⁹² B, Anquina. ³⁹³ B, veniunt. ³⁹⁴ B, parasceve. ³⁹⁵ B, tociens.

confirmationis mee pagina rata et incorrupta permaneat, testibus eam subscriptis sigillique mei suppressione muniri precipi ³⁹⁶.

Factum est autem hoc anno ab incarnatione Domini MCLV, indictione III. Huius quidem rei testes sunt :

Amalricus, frater regis et comes Ascalonitanus. Humfredus de Torono, constabularius. Guido Berythensis ³⁹⁷. Girardus Sydoniensis ³⁹⁸. Philippus Neapolitanus. Guido Francigena. Henricus Bufalus. Hugo Cesariensis. Balduinus de Insula. Odo de Tholenth, turris David castellanus. Odo de Sancto Amando. Guillelmus de Barra.

Data Achon, per manum Radulfi cancellarii, III idus iulii.

LIV ³⁹⁹.

ALIUD ⁴⁰⁰ PRIVILEGIUM BALDUINI REGIS QUARTI DE CONFIRMATIONE OMNIUM POSSESSIONUM.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Balduinus, per gratiam Dei in sancta Iherusalem Latinorum rex quartus, predecessorum meorum felicitatis memorie, ducis videlicet Godefridi fratrisque eius Balduini, primi Iherosolimorum regis, Balduini etiam secundi regis necnon et Fulconis patris mei, civitatis eiusdem regis tercii, vestigiis inherere desiderans, pro salute mea et meorum, tam vivorum quam defunctorum, confirmo ecclesie Domini Sepulcri eiusdemque canonicis nunc ibidem Deo servientibus et in posterum servituris, quecumque a tempore predicti ducis Godofridi ⁴⁰¹ iuste et rationabiliter dono, concessione, commutatione vel emptione infra regni mei fines usque in hodiernum diem impetravit. Seriatim igitur que vel a quibus pretaxata ecclesia dono vel concessione, commutatione sive emptione huc usque optinuit ⁴⁰², ut sequentia declarant, ponere libuit. Primus itaque dux Godefridus XXI casalia, subscriptis nominibus nuncupata, Ainquine, Armotie, Kefreachab, Kefredil, Bubil, Hubin, Aram, Kalendie, Betdigge, Birra, Subahiet, Ataraberet, Uniet ⁴⁰³, Zenu, Helmule, Beittelamus, Aineseins, Barimeta, Beituimen ⁴⁰⁴, Beifuteire, ecclesie, de qua agitur, dedit, et iure, perpetuo possidenda concessit. Dedit insuper eidem ecclesie omnes furnos Iherusalem, exceptis duobus de Hospitali et uno de Latina. Et primus rex Balduinus prefate ecclesie apud Sanctum Lazarum villanos cum familiis dedit et tradidit, et IV casalia supra Sanctum Lazarum, quorum nomina sunt hec, Benehatie, Benehabeth, Ragabam, Roma; et in territorio Neapolitano mille modios tritici singulis annis accipiendos eidem dedit ecclesie. Que omnia, ut superius memorata sunt, ecclesie Sancti Sepulcri ex parte mea concedo, et perhenniter habenda decerno.

A Insuper etiam dimidiam partem illius possessionis, quam primus rex Balduinus pro excambitu episcopatus Bethleemite ecclesie Sancti Sepulcri dedit, confirmo. Casale insuper, nomine Derina, in territorio Tyrensi situm, super magnum fontem, de quo procedit conductus aquarum, cum omni pertinentia sua, excepto alio casali, si quandoque ei subiacuit, et in conterminis prefati casalis, circa montana, quantum terre quatuor paria boum de anno in annum excolere possunt, et ortum, qui est inter murum et antemurale Tyri ex parte maris, que omnia scilicet secundus rex Balduinus Dominico dedit Sepulcro, confirmo. Preterea in territorio Neapolitano casale, nomine Cafarmelie ⁴⁰⁵, ex dono regis secundi Balduini, prout in ipsius notatur privilegio, confirmo. Porro medietatem casalis Fieisse, nunc casale Sancti Sepulcri nuncupati, quam cum omni pertinentia sua Eustachius Garnerius ⁴⁰⁶, concessione etiam regis Balduini secundi, libere et perhenniter habendam ecclesie Sancti Sepulcri donavit, et totam terram illam, quam Galterius, predicti Eustachii filius, circa idem casale canonicis Domini Sepulcri ultra flumen habendam usque ad terminos designatos, qui usque in hodiernum diem apparent, dedit, sepe dicte confirmo ecclesie. Casale insuper Thecuc cum omni integritate sua, prout pater meus Fulco, Iherosolimorum rex tercius, pro concambio Sancti Lazari in Bethania, assensu Milissendis regine, matris siquidem mee, et Amalrici, fratris videlicet mei, ea inquam libertate, qua predictus pater meus cum Milissende regina illud tenuisse dinoscitur, ecclesie Sancti Sepulcri donavit, suoque privilegio firmavit, eidem confirmo, et a tocius calumpnie molestia vel impedimento nunc et deinceps prefate donationis concessionem me defensurum polliceor. Necnon etiam carrucatas terre plenarias, quas ex dono Lamberti Alsi in territorio Mimas casalis sitas idem pater meus pretaxate confirmavit ecclesie, et ego confirmo. Duo quoque casalia, Gebul et Helchar, cum omnibus adiacentiis suis, et piscarias per octo dies, et angariam per diem unum, et navem assidue, iuxta modum quo Guillelmus de Buris ecclesie Sancti Sepulcri canonicis concessit, et suo patrisque mei privilegio roboratum est, eidem ecclesie confirmo. Domos vero infra septa Iherusalem sitas, videlicet domum Bernardi canonici, domum Eurardi canonici, item domum alterius Eurardi canonici, domum Mainardi, domum Garsionis, domum Galterii Lentrionior ⁴⁰⁷, domum Bernardi Bursarii, domum Herluini, domum Mabilie, domum Rogerii, fratris Sancti Sepulcri, et stationem que fuit Guillelmi Bastardi, partemque illam quam idem Guillelmus in mensis numulariorum habebat, quas omnes pater meus iam tocius dictus ab omni exactione liberis et quietas, salvo tamen regio iure, quod in helemosina, quam rex ecclesie

³⁹⁶ Corrigez precepi. ³⁹⁷ B, Berytheasis. ³⁹⁸ B, Sidoniensis. ³⁹⁹ A, f° 50, r°; B, f° 58, r°. ⁴⁰⁰ Manque dans A. ⁴⁰¹ B, Godefridi. ⁴⁰² B, obtinuit. ⁴⁰³ B, Urniet. ⁴⁰⁴ B, Beitumen. ⁴⁰⁵ B, Cafarmelec. ⁴⁰⁶ B, Granerius. ⁴⁰⁷ B, Lo Tornaor.

facit, debet habere, canonicis Sancti Sepulcri concessit, suoque privilegio munivit, eisdem confirmo. De cetero domum Achon fundatam, quam Lambertus Als uxorque sua Agnes, concessu regis Fulconis patris mei, ecclesie Sancti Sepulcri hac videlicet conditione libere et quiete possidendam concessit, ne venditione vel commutatione sive quolibet alio modo a se eicere liceat, et, si fecerint, regia majestas ex ea servicium habeat, sepedictis canonicis hac predicta ratione confirmo. Inter cetera vero tria casalia, quorum aliud Capharuth, aliud autem Gith et aliud Porphiria vocatur, que Rogerius, Lyddensis episcopus, ex possessione Sancti Georgii cum omnibus appendiciis suis et medietatem ⁴⁰⁸ decime messium eorumdem casalium et aliarum omnium rerum decima tota et integra ecclesie Sepulcri Domini iure perhennitenenda concessit, et quartum casale, Kefrescilta nomine, quod prefatus Lyddensis episcopus cum omni integritate sua et consimili decima, qua predicta tria, ecclesie pretaxate pro concambio tamen decime castelli Arnaldi et decima cuiusdam casalis de Hospitali, nomine Bulbul, perhenniter possidendum constituit, ratum decerno. Confirmo etiam commutationem inter predictos canonicos et Iohannem Patricium de duobus casalibus, Capharmelich ⁴⁰⁹ et Ainquina, pro duobus memorati Iohannis casalibus, Megina scilicet et Mezera, utrimque laudabiliter factam. Quere- lam iusuper illam, que de Surianis inter me et Domini Sepulcri canonicos extitit, quam etiam, prout in eorum privilegio plenius continetur, et nomina **C** predictorum Surianorum in eodem conscripta sunt, prefatis canonicis, sive justa foret sive injusta, liberam, quietam et prorsus absolutam remisi, confirmo. Nichilominus etiam calumpniam illam, que in terminis finium territorii casalis Dominici Sepulcri, quod dicitur Bethsuri, inter Milissendam reginam, matrem siquidem meam, et Sancti Sepulcri canonicos aliquandiu versabatur, liberam, quietam et sine quolibet vel a me vel a successoribus meis vel a quibuslibet aliis impedimento sive molestia ecclesie ⁴¹⁰ Sancti Sepulcri iterum ex toto remoto ⁴¹¹ et absolutam prorsus confirmo. Verumtamen casalia illa, Bethel scilicet, Odemamel, Dehirsabeth ⁴¹², Corteis, Deirmusin ⁴¹³, Huetdebes, que cum omnibus villanis et cum omni integritate et **D** pertinentiis suis iam tociens dicti canonici ex Hugone de Hybelino ⁴¹⁴ precio comparaverunt, ecclesie Sancti Sepulcri confirmo. Demum cunctarum oblationum que ad Sepulcrum Domini veniunt et venient, medietatem in omnibus, prout venerabilis Arnulfus patriarcha, primi regis Balduini consilio, prefatis assignavit canonicis, confirmo. Cere autem, que ad ecclesiam venerit, duas partes ad luminaria eidem confirmo ecclesie. Oblationes insuper omnes,

A que ad vivificam Crucem veniunt, exceptis que sola die sancti parasceve fuerint, aut si patriarcha secum illam pro aliqua necessitate detulerit, eisdem canonicis confirmo. Decimas quoque tocius sancte civitatis Iherusalem locorumque sibi adiacentium, quas patriarcha supranominatus illis concessit, exceptis solummodo funde decimis, eisdem confirmo canonicis. Dimidiam partem etiam illius beneficii, quod primus rex Balduinus Sancto Sepulcro pro excambitu episcopatus Bethlemitici contulit, similiter confirmo. Ecclesiam deinceps Beati Petri in Ioppe, quam patriarcha iam tociens dictus cum honore suo integro et cum tota, que sancte matri pertinet ecclesie, plenaria dignitate prefatis concessit canonicis, predicto modo confirmo. Hec igitur omnia, prout superius memorata sunt, ecclesie iam sepedicte et eiusdem conventui nunc et per successionem ibidem Deo famulanti libere et ⁴¹⁵ quiete et sine omni calumpnia vel impedimento in posterum habenda et iure perpetuo possidenda concedo, et presenti pagina subscriptis testibus sigillique mei suppressione ⁴¹⁶ denotata confirmo.

Factum est autem hoc anno ab incarnatione Domini MCLX, indictione VIII. Horum quidem omnium testes sunt :

Petrus, archiepiscopus Tyrensis. Ernesius ⁴¹⁷, archiepiscopus Cesariensis. Letardus, archiepiscopus Nazarenus. Constantinus, Sancti Georgii episcopus. Rainerius, Sebastiensis ⁴¹⁸ episcopus. Osbertus, Tyberiadensis episcopus. Fredericus, episcopus Achonensis ⁴¹⁹. Adam, episcopus Paneadensis. Amalricus, episcopus Sidoniensis ⁴²⁰. Mainardus, episcopus Berithensis ⁴²¹. Gaufridus, abbas Templi Domini. Rainaldus, abbas de Latina. Gunterius, prior Montis Syon. Aimericus, prior Montis Oliveti. Guillelmus, comilitonum Templi senescalcus. Frater Gaufridus Fulcherii.

De baronibus vero et hominibus regis :

Amalricus, comes Ascalonitanus. Henfredus de Torono ⁴²², constabularius et filius ejus Henfredus. Galterius, Tiberyadensis ⁴²³ dominus. Guormundus Tiberiadensis ⁴²⁴. Girardus Sidoniensis ⁴²⁵. Hugo Cesariensis. Philippus Neapolitanus. Galterius Berithensis. Guido Francigena. Henricus Bubalus. Hugo de Ybelino ⁴²⁶ et frater ejus, Balduinus. Guillelmus, marescalcus. Odo de Sancto Amando, castellanus Iherosolimitanus.

Data Acchon, per manum Radulfi, Bethleemite episcopi regisque cancellarii, VII kalendas augusti.

⁴⁰⁸ B, medietate. ⁴⁰⁹ B, Capharmelich. ⁴¹⁰ Dans A on lit sive ecclesie molestia. ⁴¹¹ Corri-
gez remitto. ⁴¹² Dehirsabeth. ⁴¹³ B, Deirmusun. ⁴¹⁴ B, Hybelino. ⁴¹⁵ Manque dans B. ⁴¹⁶ sub-
pressione. ⁴¹⁷ B, Arnscius. ⁴¹⁸ B, Sebastensis. ⁴¹⁹ B, Achonensis episcopus. ⁴²⁰ B, Sydoniensis.
⁴²¹ B, Berythensis. ⁴²² B, Torone. ⁴²³ B, Tyberiadensis. ⁴²⁴ B, Tyberiadensis. ⁴²⁵ Sydoniensis. ⁴²⁶ B,
Hybelino.

LV⁴²⁷.

ITEM⁴²⁸ PRIVILEGIUM B[ALDUINI] REGIS QUARTI DE REMISSIONE CALUMPNIÆ, QUAM FACIEBAT SUPER SURIANIS, ET ILLIUS QUAM REGINA FACIEBAT SUPER TERRA CASALIS BETHSURIÆ.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego [Balduinus], per gratiam Dei in sancta Iherusalem Latinorum rex quartus, ecclesie Dominici Sepulcri iura, prout concedet, in nullo minui sustinens, querelam illam, que de Surianis his, quorum nomina subscripta sunt, inter me et canonicos Dominici Sepulcri venerabiles fratres meos extitit, sive foret iusta sive iniusta, memorate Sepulcri Dominici ecclesie ex toto remitto, et prorsus liberam, quietam et absolutam confirmo; ita dumtaxat quod Surianis, de quibus agitur, sive eorundem heredibus, ubicumque sint, vel ubicumque inveniantur, a dominio pretaxate ecclesie deinceps se subtrahere vel alicuius stimulatione sive tergiversatione ad alium quemlibet dominum se convertere nullatenus liceat, sed, sicut antiquitus et a priscis temporibus ecclesie Dominici Sepulcri dinoscuntur, ita in perpetuum ipsi et ipsorum heredes eidem subiaceant. Nomina autem Suriatorum hec sunt: de casali Ramatha, Cosmas et filius eius Baraqueth⁴²⁹, et Hubeit frater Cosme et Teodros⁴³⁰ frater eius, et Ysaac frater Cosme Yuset et filius eius Petros, Ubeit et frater eius Elias, Meneia venator, et Salem senex et filius eius Ubeit, Ianna et filius eius Saac et alius eius filius⁴³¹ Elias⁴³², et Samuel⁴³³ filius Georgii et frater eius Faet, et Ianna filius Munsor, et Petros filius Phara et frater eius Samuel⁴³⁴; de casali Bethelgel, Salem filius Azar⁴³⁵ et frater eius Ianna, et Saba filius Sarsor et fratres eius Aaron et Iacob, Helias filius Coer et Brahin⁴³⁶ filius eius, Oies, et Georgius filius Zorech et fratres eius Feeth et Hetnon, Aias et Pharas frater eius, Georgius filius Sayth, Tedros⁴³⁷ filius Brain⁴³⁸ et fratres eius Ubeit et Basilius, et Elias⁴³⁹ moniculus, et Helias filius Iumel, Ianna filius Rosehe et frater eius Salem, Petros filius Georgii et frater eius, Georgius filius Iaphar et filius eius Brahin et Saac frater eius, et Georgius et filius eius Saba, et Elias⁴⁴⁰ cimentarius, et Elias⁴⁴¹ filius Iaphar; de Aithara, Salem filius Messalem, et Saac [et]⁴⁴² frater eius Elias, et Braim⁴⁴³ filius Georgii, et Martinus filius Ayza⁴⁴⁴, et Salomon et filius eius Cosmas, et Thodros et Ianna filius eius, et Ysaac⁴⁴⁵; de Canlandria⁴⁴⁶, Cosmas, et Semaan et filius eius Georgius, et Braym filius Cosme, et Samuel filius Baraqueth⁴⁴⁷ et fratres eius Fimi et Nichola, et Meferut⁴⁴⁸ filius Chame, et Saac

A filius Georgii et frater eius Geuset⁴⁴⁹, et Ianna et filius eius Geuseth et alius filius Georgius et alius filius Elias, et Camis filius Bolpharage et Elias frater eius, et Serget filius Antoni, et Belcaira filius Monsor⁴⁵⁰, et Brahim⁴⁵¹ filius Georgii, et Georgius frater Salomonis; de Bolferage filius, soror et fratres eius Brahim⁴⁵² et Iacob et Elias, et Brahim⁴⁵³ filius Georgii et frater eius Botros, et Munferreth et frater eius. Nichilominus et⁴⁵⁴ calumpniam illam, que in terminis finium territorii casalis Dominici Sepulcri, quod dicitur Bethsuri, inter canonicos Dominici Sepulcri et Milissendem⁴⁵⁵ reginam, matrem siquidem meam, aliquandiu versabatur, ecclesie Dominici Sepulcri liberam, quietam et sine quolibet vel a successoribus meis vel a quibuslibet aliis impedimento vel molestia prorsus remitto et corrobore. Ut igitur hec omnia memorata superius eo ordine, quo pretaxatum est, ecclesia Dominici Sepulcri in omni pace nunc et usque in sempiternum habeat et possideat, presenti pagina subscriptis testibus sigillique mei suppressione denotata confirmo.

Factum est⁴⁵⁶ hoc anno ab incarnatione Domini MCLX⁴⁵⁷, indictione VIII. Hujus quidem rei testes sunt:

Letardus, archiepiscopus Nazarenus. Richardus⁴⁵⁸, Andriensis episcopus. Arnulphus⁴⁵⁹, canonicus Nazarenus. Philippus, domini regis capellanus. Stephanus, regie cancellarie seeretarius. Radulfus, archiepiscopi Nazareni clericus.

e baronibus vero et de hominibus domini regis: Amalricus, comes Ascalonitanus. Henfredus de Torono, constabularius. Guigo⁴⁶⁰ Francigena. Guillelmus, marescalcus. Abraham, vicecomes Nazarenus. Oitho de Risberge. Guigo⁴⁶¹ de Maneriis. Albertus de Retesth. Godescalcus. Petrus, foresterius.

Data Achon, per manum Radulfi, Bethleemite episcopi regisque cancellarii, VIII kalendas augusti.

LVI⁴⁶².

PRIVILEGIUM EJUSDEM⁴⁶³ BALDUINI REGIS QUARTI DE CONFIRMATIONE VUETMOAMEL.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Balduinus, per gratiam Dei in sancta Iherusalem Latinorum rex quartus, instanti prece Hugonis de Hybelino et concessione fratris sui Balduini et sororis sue Hermengardis, domine Tiberiadis⁴⁶⁴, et matris sue Helois, et avunculorum suorum, Philippi scilicet Neapolitani, Guidonis Francigene, Henrici Bubali, et omnium aliorum, ad quos

⁴²⁷ A, f° 53, r°; B, f° 55, v°. ⁴²⁸ Manque dans A. ⁴²⁹ B, Barachet. ⁴³⁰ B, Theodros. ⁴³¹ B, filius eius. ⁴³² B, Helias. ⁴³³ B, Samuhel. ⁴³⁴ B, Samuhel. ⁴³⁵ B, Aazar. ⁴³⁶ B, Brahyn. ⁴³⁷ B, Thodros. ⁴³⁸ B, Brayn. ⁴³⁹ B, Helias. ⁴⁴⁰ B, Helias. ⁴⁴¹ B, Helias. ⁴⁴² Suppléé d'après B. ⁴⁴³ B, Braym. ⁴⁴⁴ B, Aiza. ⁴⁴⁵ B, Saac. ⁴⁴⁶ B, Calandria. ⁴⁴⁷ B, Baraquet. ⁴⁴⁸ B, Meferut. ⁴⁴⁹ B, Geuseth. ⁴⁵⁰ B, Munsor. ⁴⁵¹ B, Braym. ⁴⁵² B, Braym. ⁴⁵³ B, Braym. ⁴⁵⁴ B, etiam. ⁴⁵⁵ B, Milissendem. ⁴⁵⁶ B ajoutée autem. ⁴⁵⁷ A donne la date évidemment fautive de MCLV. ⁴⁵⁸ B, Ricardus. ⁴⁵⁹ B, Arnulfus. ⁴⁶⁰ B, Guido. ⁴⁶¹ B, Guido. ⁴⁶² A, f° 54, v°; B, f° 51, r°. ⁴⁶³ Manque dans A. ⁴⁶⁴ B, Tyberiadis.

presentis venditionis videtur pertinere concessio vel in posterum predictae possessionis vendite hereditaria possessio, laudo⁴⁶⁶, confirmo, sigillique mei appositione corrobore venditionem et emptionem inter Hugonem de Hybelino⁴⁶⁶ et fratres nostros canonicos Sancti Sepulcri legitime factam, cuius pactionem subsequens pagina declarat. Vendidit igitur predictus Hugo pretaxatis fratribus canonicis sacrosancte Resurrectionis ecclesie Vuetmoamel cum villanis et omnibus pertinentiis suis, exceptis duobus casalibus Arabici militis, scilicet Odabeb et Damer-sor; vendidit etiam Desabeb⁴⁶⁷ cum villanis et pertinentiis suis omnibus, Corteis cum villanis et omnibus pertinentiis suis, in Zibi quidquid⁴⁶⁸ ibi pater suus die, qua vixit et obiit, habuit, et ad dominium ipsius Hugonis vel successorum suorum hereditario jure⁴⁶⁹ pertinet, in civitate Bethel similiter quidquid⁴⁷⁰ pater suus die, qua vixit et obiit, habuit, et Hugoni tociens dicto sicut heredi vel suis successoribus obvenit. Hec, inquam, omnia predicta vendidit tociens dictus Hugo conventui Dominici Sepulcri pro septem milibus bizanciis iure perpetuo possidenda, et ab omni servitio⁴⁷¹, dominio, exactione soluta, libera et quietata. Ut autem hec venditio⁴⁷² firmiter remaneret⁴⁷³, et nullius eam contradictio vacillaret, sicut predixi, concessit eam frater suus Balduinus, et non minus mater sua Elois⁴⁷⁴, et soror eius Hermengardis, domina videlicet Tyberiadis, avunculi etiam sui Philippus Neapolitanus, Guido Francigena, Henricus Bubalus; concesserunt etiam et cognati Hugonis de Ybelino⁴⁷⁵, Philippus de Cafran, et frater eius et Petrus de Tell[e]i. Pro illis vero, qui infra annos sunt, sicut est Barisanus frater Hugonis de Hybelino et quedam soror sua parvula, nomine Stephania, et si qui etiam in eadem prosapia minoris etatis inveniuntur, vel in posterum inveniri poterunt, Hugo de Hybelino et frater suus Balduinus et Philippus Neapolitanus et Guido Francigena et Henricus Bubalus fideiussores sunt, quod, quando ad annum legitimum pervenerint, infra ipsum annum faciant⁴⁷⁶ eos predictam venditionem⁴⁷⁷ concedere. Non minus etiam ipsi idem predicti barones plagii⁴⁷⁸ legitimi sunt ab omni calumpnia nunc et semper hec omnia predicta adquietandi, hoc tamen tenore, quod quicumque istorum plegiorum superstes fuerit, aliis humano more decedentibus, ipse pro illis respondebit, et calumpniam adquietabit; si qua aliquando occasione ex quacumque calumpnia interim super istis prenomiatis exorta fuerit, quicumque plegiorum predictorum prior occurrerit, ipse calumpniam pacificabit; si quis vero in posterum super prefatam venditionem calumpniam induxerit, illi, ad quos hereditas Hugonis post ipsum transierit, conventui Dominici Sepulcri obligati

perpetuo tenebuntur, ut quidquid⁴⁷⁹ damni propter motam calumpniam eidem conventui contigerit, sub estimatione bonorum virorum sepedito conventui ab illis in integrum restauretur.

Factum est autem hoc anno ab incarnatione Domini MCLV, indictione IV. Huius quidem rei testes sunt :

Lethardus⁴⁸⁰, archiepiscopus Nazarenus. Constantinus, Liddensis episcopus. Gaufridus, abbas Templi. Amilius, abbas Latine. Engerrannus, prior Montis Syon. Rogerius, prior Sancti Abrahe. Balduinus, archidiaconus Lidde

De fratribus Templi :

Frater Odo, commendator. Frater Galterius de Berito. Frater Philippus. Frater Lodovicus⁴⁸¹.

De baronibus regis :

Hunfredus de Toro⁴⁸², regis constabularius. Iohannes Gothman. Hugo Cesariensis.

Et de hominibus regis :

Odo de Sancto Amando. Willelmus de Barra. Odo de Tholent. Hugo de Bezan. Vivianus de Cayfas⁴⁸³. Gocelinus⁴⁸⁴ Pesellus. Arnaldus de Crest, constabularius Tripolis. Arnulfus de Hisinguin. Willelmus de Monte Gisardi. Gocelinus de Samosac. Bartholomeus Suesionensis. Arnulfus, vicecomes Iherosolimitanus.

De burgensibus ;

Hugo saliens in bonum. Petrus Petragoricensis. Bricius. Gaufridus Turonensis. Willelmus Normannus. Rainaldus Sicarius. Petrus de Sancto Jacobo. Petrus Hugonis. Petrus de Sancto Lazaro.

Data Accon⁴⁸⁵, per manum Radulfi cancellarii, XIX kalendas febroarii.

LVII⁴⁸⁶.

PRIVILEGIUM EJUSDEM⁴⁸⁷ DE CONFIRMATIONE HUET-DEBES.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Bal[duinus], per gratiam Dei in sancta Iherusalem Latinorum rex quartus, terram illam, quam Hugo de Ybelino⁴⁸⁸ a Musse Arabit et filio eius Georgio necnon et ab omnibus eorum parentibus, ad quos iure hereditario pertinere videbatur, sibi prorsus adquietavit, et absolutissimam reddidit, et postmodum spontanea voluntate sua atque comitis Ascalonitani concessione, de cuius feodo movet, omniumque parentum suorum, ad quos ex

⁴⁶⁶ B ajoute et. ⁴⁶⁶ Hybelino. ⁴⁶⁷ B, Dersabeb. ⁴⁶⁸ B, quicquid. ⁴⁶⁹ B, iure hereditario. ⁴⁷⁰ B, quicquid. ⁴⁷¹ B, servitio. ⁴⁷² B, venditio. ⁴⁷³ B, permaneret. ⁴⁷⁴ B, Helois. ⁴⁷⁵ B, Hybelino. ⁴⁷⁶ B, faciant. ⁴⁷⁷ B, venditionem. ⁴⁷⁸ Dans A on lit pelagii. ⁴⁷⁹ B, quicquid. ⁴⁸⁰ B, Letardus. ⁴⁸¹ B, Lodoicus. ⁴⁸² B, Torono. ⁴⁸³ B, Cayphas. ⁴⁸⁴ B, Gocelinus. ⁴⁸⁵ B, Achon. ⁴⁸⁶ A, f° 56, r°; B, f° 57, r°. ⁴⁸⁷ Cette première rubrique manque dans A. ⁴⁸⁸ B, Hybelino.

iure hereditario spectare credebatur, communi assensu canonicis Domini Sepulcri venerabilibus fratribus meis pro tribus milibus bisanciorum vendidit, instanti prece predicti Hugonis, terram ipsam, de qua agitur, duo dumtaxat casalia cum omnibus villanis et pertinentiis suis ex integro, alterum quorum nuncupatur Deirmusim et alterum Huetdebes⁴⁸⁹, ecclesie Domini Sepulcri et canonicis nunc ibidem Deo servientibus et in posterum servituris laudo, et ab omni servitio, dominio, exactione iam dicta duo casalia libera, quieta et soluta iureque perhenni sine omni impedimento vel calumpnia cuiuslibet in perpetuum possidenda concedo. et presenti pagina subscriptis testibus sigillique mei subpressione denotata confirmo.

Factum est autem hoc anno ab incarnatione Domini MCLX, indictione VIII. Huius quidem rei testes sunt:

Letardus, archiepiscopus Nazarenus, Ricardus, Andriensis episcopus. Arnulfus, canonicus Nazarenus. Philippus, domini regis capellanus. Stephanus, regie cancellarie secretarius. Radulfus Anglicus, Nazareni archiepiscopi clericus.

De baronibus vero et de hominibus regis:

Amalricus, comes Ascalonitanus. Henfredus de Torono, constabularius. Guido Francigena. Guillelmus, marescalcus. Abraham, vicecomes Nazarenus. Otto de Risberge. Guido de Maneriis. Arbertus de Rethest. Godescalcus. Petrus, foresterius.

Data Acchon⁴⁹⁰, per manum Radulfi, Bethleemite episcopi regisque cancellarii, VIII kalendas augusti.

LVIII⁴⁹¹.

PRIVILEGIUM⁴⁹² AMALRICI COMITIS DE DONO GELADIE ET DE CONFIRMATIONE OMNIUM POSSESSIONUM QUAS ECCLESIA SANCTI SEPULCRI HABET IN TERRA SUA.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Amalricus, per Dei gratiam comes Ascalonis, ex assensu et voluntate domini et fratris mei Balduini, Iherosolimorum regis, laudamento pariter domine et matris mee, regine Milsendis, pro salute mea et pro animabus omnium parentum meorum, tam vivorum quam defunctorum, pro expensa et mis[s]ione, quam fecerunt ad capiendum Ascalonem, dono et⁴⁹³ concedo [et]⁴⁹⁴ confirmo Domini Sepulcri canonicis⁴⁹⁵ et confratribus meis Deo nunc ibi servientibus et canonicis⁴⁹⁶ servituris in perpetuum casale quoddam, quod vocatur Geliadia⁴⁹⁷, cum sexdecim carruca-

Atis terre, iuxta quod per homines meos fuit eis tradita, divisa, terminis et metis presignata⁴⁹⁸, determinata. Dono etiam et confirmo eisdem canonicis⁴⁹⁹ confratribusque meis unam domum in Ascalone et duas carrucatas terre in casali, quod dicitur Baineolbederan, in cambium cuiusdam mahumerie, que data fuit eis in Ascalone a captione eiusdem, quam predicti canonici⁵⁰⁰ mei in capitulo suo pari voto assensuque domini patriarche A[malrici] omnes equanimitur mihi et successoribus meis in commutationem harum duarum carrucatarum domusque prefate concesserunt, condonaverunt, contradiderunt; hec autem mahumeria a Sarracenis dicitur Cathara, Latine vero Viridis. Confirmo pariter tociens dictis confratribus meis quatuor carrucatas terre, que est super flumen ante Ioppen, sicut divisa est et terminis metata, et gardenum unum ante Ioppen et vineam adiacentem, et vineam illam⁵⁰¹, que data fuit eis in helemosinam⁵⁰². Confirmo eisdem quidquid⁵⁰³ iuste et legitime habent, et in pace et sine calumpnia possident in Ascalone et territorio eius, in Ioppe et territorio eius similiter. Ut igitur hec omnia libere et quiete, solute⁵⁰⁴ sine [omni]⁵⁰⁵ exactione ac gravamine cum canonicis⁵⁰⁶ et confratris⁵⁰⁷ mei pretaxati in perpetuum possideant, cartam presentem sigillo meo testibusque subscriptis communivi.

Factum est autem hoc anno incarnationis Domini MCLX, indictione IV. Huius rei testes sunt:

Gunterius, prior Montis Syon. Aimericus, prior Montis Oliveti. Rainerus, cancellarius. Radulfus, archidiaconus Iherusalem. Simon⁵⁰⁸ de Hosdenc⁵⁰⁹ Jcelinus de Samusac. Bertram⁵¹⁰, marescaldus⁵¹¹. Rohardus de Ioppe et frater eius, Barisanus. Raynaldus⁵¹² de Ioppe. Gerbertus. Albertus. Lambertus. Pilatus⁵¹³. Guillelmus Rufus. Gillebertus, castellanus.

Data Ioppe, per manum Radulfi cancellarii, II kalendas decembris.

LIX⁵¹⁴.

PRIVILEGIUM AMALRICI COMITIS DE CONFIRMATIONE VUETMOAMEL.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Amalricus, per Dei gratiam comes Ascalonis, instanti prece Hugonis de Hybelino et concessione fratris sui Balduini et Hermengardis sororis sue, domine Tiberiadis⁵¹⁵, matrisque sue Alois et avuncolorum suorum, Philippi scilicet de Neapoli, Guidonis Francigene, Henrici Bubali, omniumque aliorum, ad quos presentis venditionis⁵¹⁶

⁴⁸⁹ B, Uetdebes. ⁴⁹⁰ B, Achon. ⁴⁹¹ A, f° 56, v°; B, f° 65, v°. ⁴⁹² B, Item. ⁴⁹³ Manque dans B. ⁴⁹⁴ Suppléé d'après B. ⁴⁹⁵ B, concanonicis. ⁴⁹⁶ B, canonicis. ⁴⁹⁷ B, Geladia. ⁴⁹⁸ B, designata. ⁴⁹⁹ B, concanonicis. ⁵⁰⁰ B, concanonicis. ⁵⁰¹ B, aliam. ⁵⁰² B, elemosinam. ⁵⁰³ B, quicquid. ⁵⁰⁴ B, solute et quiete. ⁵⁰⁵ Suppléé d'après B. ⁵⁰⁶ B, concanonicis. ⁵⁰⁷ Corrigez confratres. ⁵⁰⁸ B, Symon. ⁵⁰⁹ B, Osdenc. ⁵¹⁰ B, Bertrandus. ⁵¹¹ B, marescaldus. ⁵¹² B, Rainaldus. ⁵¹³ B, Pylatus. ⁵¹⁴ A, f° 57, v°; B, f° 61, v°. ⁵¹⁵ B, Tyberiadis. ⁵¹⁶ B, vendicionis.

videtur pertinere concessio vel in posterum predicta possessionis vendite hereditaria possessio, laudo, confirmo, et sigilli mei appositione corroborare venditionem et emptionem inter Hugonem de Ybelino⁵¹⁷ fratresque nostros Sancti Sepulcri canonicos legitime factam, cuius pactionem subsequens pagina declarat. Vendidit igitur predictus Hugo pretaxatis fratribus canonicis Dominice Resurrectionis ecclesie Vuetmoamel cum villanis et omnibus pertinentiis suis, exceptis duobus casalibus Arabici militis, scilicet Odabeb et Darmersor; vendidit etiam Dersabeb cum villanis et omnibus pertinentiis suis, Corteis cum villanis et omnibus pertinentiis suis, in Zimi quidquid⁵¹⁸ ibi pater suus die qua vixit et obiit, habuit, et ad dominium ipsius Hugonis vel successorum suorum hereditario iure pertinet, in civitate Bethel similiter quicquid ibi pater suus die, qua vixit et obiit, habuit, et Hugoni tociens dicto sicut heredi vel successoribus suis pertinet. Hec inquam omnia predicta vendidit tociens dictus Hugo conventui Dominici Sepulcri pro septem millibus bizanciis iure perpetuo possidenda, ab omni servitio, dominio, exactione soluta, libera et quieta. Ut autem hec eius venditio firmior permaneret, et nullius eam contraditio⁵¹⁹ vacillaret, sicut predixi, concessit eam frater suus Balduinus et mater sua Helois⁵²⁰ et soror sua Ermengardis⁵²¹, domina Tyberiadis⁵²², avunculi quoque sui Philippus Neapolis, Guido Francigena, Henricus Bubalus; concesserunt et cognati Hugonis de Hybelino, Philippus de Cafram⁵²³ et frater ejus et Petrus de Teillei. Pro illis vero, qui infra annos sunt, sicut est Barisanus frater Hugonis et quedam soror sua Theophanne⁵²⁴, si qui etiam in eadem prosapia minoris etatis inveniuntur, vel in posterum inveniri poterunt, Hugo de Hybelino et frater suus Balduinus et Philippus de Neapoli et Guido Francigena et Henricus Bubalus fideiussores sunt quod, quando ad annum legitimum pervenerint, infra ipsum annum faciant⁵²⁵ eos predictam venditionem concedere. Non minus ipsi idem predicti barones plegii legitimi sunt ab omni calumpnia nunc ac semper hec omnia predicta adquietandi; hoc tamen tenore quod, quicumque istorum plegiorum superstes fuerit, aliis humano more decedentibus, ipse pro illis respondebit, et calumpniam adquietabit. Si qua aliquando occasione ex quacumque calumpnia interim super istis prenominatis exorta fuerit, quicumque plegiorum predictorum prior occurrerit, ipse calumpniam removebit pacificabitque. Si quis vero in posterum super prefatam venditionem calumpniam induxerit, illi, ad quos hereditas Hugonis post ipsum transierit, conventui iam dicto obligati perpetuo tenebuntur ut, quidquid⁵²⁶ dampni propter motam

calumpniam eidem conventui contigerit, sub estimatione⁵²⁷ honorum virorum conventui predicto ab illis in integrum restauretur.

Factum est autem hoc anno incarnationis dominice MCLV, indictione IV. Huius rei testes sunt:

Letardus, archiepiscopus Nazarenus. Constantinus⁵²⁸, Liddensis episcopus. Gaufridus, abbas Templi. Amilius, abbas Latine. Engelrannus, prior Montis Syon. Rogerius, prior Sancti Abraham. Balduinus, Lidde archidiaconus.

De fratribus Templi:

Frater Odo, comendator. Frater Gauterius de Berito. Frater Philippus. Frater Ludoicus.

De baronibus regis:

Henricus⁵²⁹ de Turone, regis constabularius. Iohannes Gotman⁵³⁰. Ugo⁵³¹ Cesariensis. Odo de Sancto Amando. Willelmus de Barra. Odo de Tolent. Ugo⁵³² de Betsan. Vivianus de Cayphas⁵³³. Iocelinus Pesellus. Arnaldus de Crest, constabularius Tripolis. Arnulfus de Hysengihm⁵³⁴. Gillelmus de Monte Gisardi. Iocelinus de Samusac.

De burgensibus:

Arnulfus, vicecomes Iherusalem. Hugo saliens in bonum. Petrus Petragoricensis. Bricius. Gaufridus Turonensis. Willelmus Normanus. Rainaldus Siccarius. Petrus de Sancto Iacobo, Petrus Hugonis. Petrus de Sancto Lazaro.

Data Acchon⁵³⁵, per manum Radulfi cancellarii, XIX kalendas februarii.

LX⁵³⁶.

PRIVILEGIUM EJUSDEM⁵³⁷ DE CONFIRMATIONE HUETDEBES.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Amalricus, per Dei gratiam comes Ascalonis, instanti prece Hugonis de Hybelino et concessione fratrum suorum Balduini et Barisani et Hermengardis sororis sue matrisque sue Alois et avunculorum suorum Philippi de Neapoli, Guidonis Francigene, Henrici Bubali, omniumque aliorum, ad quos presentis venditionis videtur pertinere concessio aut in posterum predictae possessionis vendite hereditaria possessio, laudo, confirmo, et sigilli mei appositione corroborare venditionem et emptionem inter Hugonem prenominatum fratresque meos Sancti Sepulcri canonicos legitime factam, cuius pactionem subsequens pagina declarat. Vendidit igitur tociens dictus Hugo pretaxatis Sancti Sepulcri canonicis⁵³⁸. Huetdebis cum villanis

⁵¹⁷ B, Hybelino. ⁵¹⁸ B, quicquid. ⁵¹⁹ B, contraditio. ⁵²⁰ B, Alois. ⁵²¹ B, Hermengardis. ⁵²² B, Tyberiadis. ⁵²³ B, Cafran. ⁵²⁴ B, Theophannia. ⁵²⁵ B, faciant. ⁵²⁶ B, quicquid. ⁵²⁷ B, estimatione. ⁵²⁸ B, Constantinus. ⁵²⁹ B, Hensfredus. ⁵³⁰ B, Gothman. ⁵³¹ B, Hugo. ⁵³² B, Hugo. ⁵³³ B, Caypha. ⁵³⁴ B, Hysenghin. ⁵³⁵ B, Achon. ⁵³⁶ A, f° 58, v°, B, f° 63, r°. ⁵³⁷ Dans B cette première rubrique est ainsi concue. Aliud privilegium Amalrici comitis. ⁵³⁸ B, canonicis.

et omnibus pertinentiis suis, Deirmuesim etiam cum villanis et omnibus pertinentiis suis, cum plenitudine, quam in eis habuerunt ex dono pie memorie patris sui Barisani Muisse Arrabit filiusque eius Georgius, queque ad successores eorum hereditario iure spectabat, pro tribus millibus bisantiis iure perpetuo possidenda, ab omni servitio, dominio, exactione soluta, libera et quieta. Hugo enim de Hybelino, pro imminente necessitate captivitatis redemptionisque sue compulsus, predictis hominibus suis, Muisse Arrabit et filio eius Georgio, dedit voluntatem ad eorum ⁵³⁹ cambium pro predictis casalibus eorumque pertinentiis; illi venditionem prefatam iuramento in capitulo Sancti Sepulcri confirmaverunt, et manutenendam contra omnes promiserunt. Ut vero hec venditio firmior permaneret, et nullius eam contradicio ⁵⁴⁰ infirmaret, concesserunt eam ⁵⁴¹, sicut predixi, fratres eius Balduinus et Barisanus materque sua Alois et soror sua Ermengardis ⁵⁴², avunculi quoque eius Philippus de Neapoli, Guido Francigena, Henricus Bubalus, et cognati sui Philippus de Caphran ⁵⁴³ et frater eiusdem et Petrus de Teillei; pro illis vero, qui infra annos sunt, sic [ut] est quedam soror tociens dicti Hugonis Stephania et aliqui de heredibus predicti Arrabit et filii eius Georgii, si qui etiam in eorundem prosapia minoris etatis inveniuntur, aut in futurum poterunt inveniri, Hugo de Ybelino ⁵⁴⁴ et frater eius Balduinus et tociens dicti Muisse Arrabit filiusque eius Georgius, Simon de Aia ⁵⁴⁵, Ordelet et Stephanus filius eius, Adam de Orgeol, Nicholas de Hibelino ⁵⁴⁶, Hosmundus, Radulfus frater eius, Lebertus, Paganus de Rohais, Philippus de Caphran ⁵⁴⁷, iuraverunt super sacrosancta, fideiussores quoque sunt quod, quando ad annum legitimum pervenerint, infra ipsum annum facient ⁵⁴⁸ eos in capitulum Sancti Sepulcri venire et tociens dictam venditionem concedere. Isti idem predicti non minus plegii legitimi sunt ab omni calumpnia nunc et semper omnia hec predicta adquietandi. Denique si quid ⁵⁴⁹ de omnibus suprascriptis imminutum fuerit, omnes isti, qui super prenominata emptione iusiurandum prestiterunt, per capitulum Sancti Sepulcri sive per eiusdem internuncium ⁵⁵⁰ submoniti, usque ad xv diem a tempore submonitionis infra muros Iherusalem ut obsides permanebunt, donec res in integrum et solidum reformetur.

Factum est autem hoc anno incarnationis Domini MCLVIII, indictione VII. Huius quidem rei testes sunt:

[Ricardus], episcopus Andrie. Gaufridus, abbas Templi. Gunterius, prior Montis Syon.

De hominibus regis :

Adam Niger et frater eius, Fulcho ⁵⁵¹. Robertus de Retest.

De hominibus meis

Simon ⁵⁵² de Hosdenc. Iocelinus de Samusach ⁵⁵³ et frater eius, Balduinus. Gerbertus. Guibertus. Albertus. Guillelmus de Tiro ⁵⁵⁴. Guillelmus de Tiberiade ⁵⁵⁵. Leveraldus. Giraldus de Rumminhi ⁵⁵⁶.

De stipendiariis meis

Galterius de Haino. Guillelmus de Rumhe. Albertus de Guarch. Robertus de Sancto Kavileffo. Fulco.

De burgensibus regis :

Hugo saliens in bonum. Goffredus Turonensis.

LXI ⁵⁵⁷.

B PRIVILEGIUM EJUSDEM DE CONFIRMATIONE VINEE, QUE FUIT NAYM SURIANI.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Amalricus, per Dei gratiam comes Ascalonis, ob remedium quidem peccatorum meorum presentium, preteritorum atque futurorum, parentumque meorum, tam vivorum quam mortuorum, dono, concedo, atque confirmo venerabilibus fratribus meis Dominici Sepulcri canonicis, et tibi specialiter, Hugo decane Ioppensis, qui diceris de Tharso, unam petiam ⁵⁵⁸ vinee, que fuit cuiusdam Suriani, Naïm ⁵⁵⁹ nomine, quam tu, decane prenominate, emisti LII bizanciis a predicto Naïm ⁵⁶⁰; duas inquam partes, que fuerunt Naym, ab ipso emisti, terciam vero partem, que mei iuris est, dono et confirmo, sicut predictum est, tociens dicte decane, tibi canonicisque ⁵⁶¹ pretextatis. Dono etiam tibi, decane, et fratribus prenominate partem et ius totum, quod ad me spectat, in vinea Menferreti Suriani. Iste autem due petie ⁵⁶² vinee sunt ab ortu solis juxta vineam Sepulcri Domini. Pro hoc autem dono atque confirmatione dedit mihi tua, decane, paterna dilectio c bizancios. Ut igitur libere, quiete omnique sine exactione usibus tuis, decane, et canonicorum tociens ditorum petie ⁵⁶³ iste due vinee fratribusque vobis canonicis ⁵⁶⁴ successuris in perpetuum deserviant, cartam hanc testibus subscriptis et sigilli mei appositione communiri precepi.

Factum est hoc anno incarnationis Domini MCLVIII. Huius rei testes sunt :

Iocelinus de Samusac et frater eius, Balduinus. Garcio. Iordanus Bestia. Raphael. Pontius ⁵⁶⁵. Thomas Turchie et sororius eius, Herbertus. Lambertus Galiota.

Data in Ascalone, per manum Radulfi cancellarii, XVIII kalendas decembris.

⁵³⁹ B, ad eorum voluntatem. ⁵⁴⁰ B, contradictio. ⁵⁴¹ B, etiam. ⁵⁴² B, Hermengardis. ⁵⁴³ B, Cafran. ⁵⁴⁴ B, Hybelino. ⁵⁴⁵ B, Symon de Haia. ⁵⁴⁶ B, Hybelino. ⁵⁴⁷ B, Cafran. ⁵⁴⁸ B, facient. ⁵⁴⁹ On lit dans A: si quidem. ⁵⁵⁰ B, internuntium. ⁵⁵¹ B, Fulco. ⁵⁵² B, Symon. ⁵⁵³ B, Samusac. ⁵⁵⁴ B, Tyro. ⁵⁵⁵ B, Tyberjade. ⁵⁵⁶ B, Girardus de Ruminhi. ⁵⁵⁷ A, f° 60, r°; B, f° 64, v°. ⁵⁵⁸ B, peciam. ⁵⁵⁹ B, Naym. ⁵⁶⁰ B, Naym. ⁵⁶¹ B, canonicisque. ⁵⁶² B, pecie. ⁵⁶³ B, pecie. ⁵⁶⁴ B, canonicis. ⁵⁶⁵ B, Poncius.

LXII ⁵⁶⁶.

PRIVILEGIUM HUGONIS DE YBELINO ⁵⁶⁷ DE VENDITIONE
VUETMOAMEL ⁵⁶⁸.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et
Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futu-
ris, quod ego Hugo de Ybelino, concessione fratris
mei Balduini et sororis mee Hermengardis, domine
Tiberiadis ⁵⁶⁹, et matris mee Alois et avunculorum
meorum, Philippi scilicet de Neapoli, Guidonis Fran-
cigene, Henrici Bubali, omniumque aliorum, ad quos
presentis venditionis videtur pertinere concessio vel
in posterum predictae possessionis vendite hereditaria
possessio, vendidi canonicis Dominici Sepulcri
Vuetmoamel ⁵⁷⁰ cum villanis et pertinentiis suis
omnibus, exceptis duobus casalibus Arabici militis, **B**
scilicet Odabeb et Darmensor; vendidi etiam Dersa-
beb cum villanis et omnibus pertinentiis suis, Cor-
teis cum villanis et omnibus pertinentiis suis, in
Zimi quicquid ibi pater meus die qua vixit et obiit,
habuit, et ad dominium meum vel successorum
meorum hereditario iure pertinet, in civitate Bethel
similiter quicquid ibi pater meus die qua vixit et
obiit, habuit, et mihi ⁵⁷¹ sicut heredi vel meis suc-
cessoribus pertinet. Hec inquam omnia predicta
vendidi predictis fratribus Dominici Sepulcri pro
septem millibus bizantiis iure perpetuo possidenda,
ab omni servitio, dominio, exactione soluta, libera
ac quietata. Ut autem hec mea venditio firmior per-
maneret, et nullius eam contradictio vacillaret, sic-
ut predixi, concessit eam frater meus Balduinus **C**
et non minus mater mea Helois ⁵⁷² et soror mea
Hermengardis, domina Tiberiadis ⁵⁷³, avunculi etiam
mei Philippus de Neapoli, Guido Francigena, Hen-
ricus Bubalus; concesserunt et cognati mei Phi-
lippus de Cafran et frater eius et Petrus de Tellei.
Pro illis vero qui infra annos sunt, sicut Barisanus
frater meus et soror mea Stephania, si qui etiam in
mea prosapia minoris etatis inveniuntur, aut in po-
sterum inveniri poterunt, ego et frater meus Bal-
duinus et Philippus de Neapoli et Guido Francigena
et Henricus Bubalus fideiussores sumus quod,
quando ad annum legitimum pervenerint, infra
ipsum annum fatiemus ⁵⁷⁴ eos predictam venditio-
nem concedere. Non minus etiam nos ipsi idem **D**
predicti barones plegii legitimi sumus ab omni ca-
lumpnia nunc et semper hec omnia predicta ad-
quietandi; hoc tamen tenore quod, nostrum plegio-
rum quicumque superstes fuerit, aliis humano more
decedentibus, ipse pro omnibus respondebit, et ca-
lumpniam adquietabit. Si qua aliquando occasione
ex quacunque calumpnia interim super istis preno-
minatis exorta fuerit, quicumque nostrum plegio-
rum prior occurrerit, ipsa calumpniam removebit
ac pacificabit; si quis vero in posterum super pre-
fatam venditionem calumpniam induxerit, illi ad

A quos hereditas mea post me transierit, conventui
Sancti Sepulcri tenebuntur obligati ut, quicquid
dampni propter motam calumpniam eidem conven-
tui contigerit, sub estimatione bonorum virorum
predicto conventui ab illis in integrum restauretur,
et venditio pretaxata rata in perpetuum maneat. Ut
igitur huius mei privilegii auctoritati nichil desit,
tum quia hec omnia facta sunt assensu et voluntate
domini mei Amalrici, comitis Ascalonis, de cuius
feodo fuit presentis venditionis ⁵⁷⁵ possessio, tum
quia ipse sigillum non habeo instanti prece feci
presentem cartam sigillo iam dicti domini mei, co-
mitis Ascalonis, corroborari.

Letardus, Nazareth archiepiscopus. Constan-
tinus, Liddensis episcopus. Gaufridus abbas
Templi. Amilius, abbas Latine. Engelrannus,
prior Montis Syon. Rogerius, prior Sancti
Abraham. Balduinus, archidiaconus Lidde.

De fratribus Templi .

Odo, commendator. Gauterius de Berito. Phi-
lippus. Lodoicus.

De baronibus :

Henfredus de Torono ⁵⁷⁶, regis constabula-
rius. Iohannes Gotman. Hugo Cesariensis.
Odo de Sancto Amando. Willelmus de Barra.
Odo de Tolent. Hugo de Bezan. Vivianus de
Caypha. Iocelinus Pesellus. Arnaldus de
Crest, constabularius Tripolis. Arnulphus de
Ysengihm ⁵⁷⁷. Willelmus de Monte Gisardi.
Iocelinus de Samusac. Bartholomeus Sues-
sionensis.

De burgensibus :

Arnulfus, vicecomes Iherusalem. Hugo saliens
in bonum. Petrus Petragoricensis. Bricius.
Gaufridus Turonensis. Willelmus Normannus.
Rainaldus Siccarius. Petrus de Sancto Iacobo.
Petrus Hugonis. Petrus de Sancto Lazaro.
Andreas, filius Toseti.

Data Acchon ⁵⁷⁸, per manum Radulfi cancellarii,
xix kalendas februarii.

LXIII ⁵⁷⁹.

PRIVILEGIUM EIUSDEM DE VENDITIONE HUETDEBES.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et
Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris,
quod ego Hugo de Ybelino ⁵⁸⁰, concessione fratrum
meorum Balduini et Barisani et Hermengardis so-
roris mee matrisque mee Alois et avunculorum meo-
rum Philippi de Neapoli, Guidonis Francigene, Hen-
rici Bubali, omniumque aliorum, ad quos presentis
venditionis videtur pertinere concessio vel in poste-
rum predictae possessionis vendite hereditaria pos-
sessio, vendidi fratribus meis Sancti Sepulcri cano-
nicis Huetdebis cum villanis et omnibus pertinentiis
suis et Deirmugsin etiam cum villanis et omnibus
pertinentiis suis, cum omni plenitudine, quam in

⁵⁶⁶ A, f° 60, v°; B, 66, v°. ⁵⁶⁷ B, *Hybelino*. ⁵⁶⁸ B, *Hvuetmoaval*. ⁵⁶⁹ B, *Tyberiadis*. ⁵⁷⁰ B, *Huetmoamel*.
⁵⁷¹ michi. ⁵⁷² B, *Alois*. ⁵⁷³ B, *Tyberiadis*. ⁵⁷⁴ B, *faciemus*. ⁵⁷⁵ B, *vendicionis*. ⁵⁷⁶ B, *Turono*. ⁵⁷⁷ B,
Ysengihm. ⁵⁷⁸ Achon. ⁵⁷⁹ A, f° 61, v°; B, f° 68, r°. ⁵⁸⁰ B, *Hybelino*.

eos habuerunt ex dono patris mei Barisani Muisse Arrabit et filius ejus Georgius, queque ad successores eorum hereditario iure pertinebat; vendidi, inquam, pro tribus millibus bisantiorum iure perpetuo possidenda, ab omni calumpnia, servitio, dominio, exactione soluta, libera et quieta. Ego enim, pro imminente necessitate captivitatis et redemptionis mee compulsus, predictis hominibus meis, Muisse Arrabit filioque suo Georgio, dedi ad voluntatem eorum cambium pro predictis casalibus et eorum pertinentiis; illi vero venditionem hanc in capitulo Sancti Sepulcri iuramento confirmaverunt, et manutenendam contra omnes promiserunt. Ut autem hec mea venditio firmior permaneret, et nullius eam contradictio vacillaret, concesserunt eam, sicut predixi, fratres mei Balduinus et Barisanus materque mea Alois et soror mea Hermengardis, avunculi etiam mei Philippus de Neapoli, Guido Francigena, Henricus Bubalus; concesserunt et cognati mei Philippus de Cafran et frater eius Petrusque de Teilli. Pro illis vero qui infra annos sunt, sicut est quedam soror mea Stephania et aliqui de predicti Arrabit et filii eius heredibus Georgii totiens⁵⁸¹ dicti, si qui etiam in mea et eorumdem prosapia minoris etatis inveniuntur aut in posterum inveniri poterunt, ego et frater meus Balduinus et homines mei, predictus Muisse Arrabit et filius eius Georgius, Symon de Haia, Ordelet et Stephanus filius ejus, Adam de Orgeol, Nicholaus de Ybelino⁵⁸², Hosmundus Radulfusque frater eius, Lebertus, Paganus de Rohais, Philippus de Cafran, super sacrosancta iuravimus et fideiussores sumus quod, quando ad annum legitimum pervenerint, infra ipsum annum fatiemus⁵⁸³ in capitulum Sancti Sepulcri venire et tociens dictam venditionem concedere. Nos idem predicti non minus sub præfato iuramento plegii legitimi sumus hec omnia predicta nunc et semper ab omni calumpnia adquietandi. Denique si quid⁵⁸⁴ de supradictis immunitum fuerit, nos, qui super prenomina venditione iusiurandum fecimus, per capitulum Sancti Sepulcri vel per eiusdem internuntium submoniti, a die submonitionis usque ad xv diem infra muros Iherusalem ut obsides permanebimus, donec res in integrum et firmum reformetur. Ut igitur huius mei privilegii auctoritati nichil desit, tum quia hec omnia facta sunt assensu et voluntate domini mei Amalrici, comitis Ascalonis, de cuius feodo fuit presentis venditionis possessio, tum quia ipse sigillum non habeo, sedula prece obtinui cartam istam sigillo iam dicti domini mei comitis corroborari.

Factum est autem hoc anno incarnationis Domini⁵⁸⁵ MCLVIII, indictione VII. Huius rei testes sunt:

Constantinus, Liddensis episcopus. Absalon, episcopus. Gaufridus, abbas Templi. Rainaldus, prior Latine, Petrus de Calvario.

⁵⁸¹ B, tociens. ⁵⁸² B, Hybelino. ⁵⁸³ B, faciemus. ⁵⁸⁴ On lit dans A : si quidem. ⁵⁸⁵ B, dominice. ⁵⁸⁶ B, Willelmus. ⁵⁸⁷ B, Everinunus. ⁵⁸⁸ A f° 62, v°; B. f° 69, v°. ⁵⁸⁹ B Abucuch. ⁵⁹⁰ B, commutatione. ⁵⁹¹ B Arbertus. ⁵⁹² B, quicquid. ⁵⁹³ B, canonicorum. ⁵⁹⁴ Iosep.

De fratribus Hospitalis :

Petrus Bertrandi et Willelmus de Acer. Azo, capellanus casalis Balneorum. Radulphus, capellanus Ramarum. Paletel. vicecomes Ybelini.

De burgensibus regis :

Humbertus de Bar. Symon Ruffus. Bricius, Gaufridus Turonensis. Guillelmus⁵⁸⁶ Normannus. Iohannes Raimundi. Guibertus Papis. Petrus Burdinus. Petrus de Sancto Iacobo. Hugo Saliens in bonum. Radulphus Burgensis. Petrus de Sancto Lazaro. Iohannes Vitriarius. Everunimus⁵⁸⁷. Anshetinus. Iohannes, filius Rainaldi, Pictavus.

LXIV⁵⁸⁸.

PRIVILEGIUM HERBERTI, ABBATIS SANCTORUM IOSEPH ET ABACUC⁵⁸⁹, DE COMMUTACIONE⁵⁹⁰ BETHEL.

In nomine sancte et individue Trinitatis.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Herbertus⁵⁹¹, per Dei gratiam abbas Sanctorum Ioseph et Abacuc, laudante et consentiente universo tam clericorum quam laicorum Deo inibi famulante conventu, in presentia bonorum hominum, quorum nomina subter leguntur, commutavimus et reddidimus Hugoni de Ybelino, domino Ramathensi, quecumque pater eius Barisanus nobis apud Bethel dederat, videlicet ipsum Bethel et Beze, quod dicitur Bazirim, cum duabus carrucatis terre, et quinque iornatas terre, quas ibi querebamus, turrim quoque et quidquid⁵⁹² ibi edificavimus, ut prefatus Hugo habeat potestatem exinde faciendi quicquid sibi placuerit absque omni nostra et successorum nostrorum contradictione. Capellam etiam, quam ibi construximus, tum precepto domini patriarche A[malrici], tum domini Hugonis precibus, domino priori N[icholao] et Sancti Sepulcri conventui dedimus. Confirmationes vero quas in privilegiis nostris super his omnibus habemus supradictis, omnino cassamus et in irritum penitus ducimus. Que omnia in presentia nostri fratrumque nostrorum et Balduini, archidiaconi Sancti Georgii, cantorisque eiusdem ecclesie Gisleberti et magistri Anshetini, fratris Roberti de Git, Marsirii quoque et Andree Andegavensis militum et Alberti Lombardi ipse dominus Hugo conventui Sancti Sepulcri per manus canonicorum⁵⁹³ ipsius ecclesie, domini scilicet Bernardi cantoris et magistri Achillis, in ipsa ecclesia Sancti Ioseph⁵⁹⁴ dedit, concessit et tradidit libere et quiete perpetuo possidenda, nobis omnibus communi assensu et bona voluntate eandem donationem laudantibus, consentientibus et confirmantibus. Pretaxatus autem Hugo voluntati nostre satisfaciens et utilitati ecclesie nostre consulens, pro hac commutatione dedit nobis partem turonii, quod est sub Mirabello ad surdos fontes, et duas carrucatas in eodem territorio. Ut igitur hoc ratum inconvul-

sumque permaneat, sigilli nostri impressione et fratrum subscriptorum testimonio confirmamus.

Ego Herbertus, abbas, subscripsi signum crucis faciundo ⁵⁹⁵.

Fratres : Bonetus. Nicholaus, Martinus. Har-
duinus. Martinus. Robertus. Lambertus. Lau-
rentius ⁵⁹⁶. Petrus. Guillelmus. Raymun-
dus ⁵⁹⁷. Albertus. Ebroinus. Umbertus. Io-
hannes. Carinus ⁵⁹⁸. Anselmus. Bernardus.
Christianus Gerardus. Iohannes. Saberandus ⁵⁹⁹. Galandus.

Ab corroborationem presentis privilegii sigillum domini Constantini apponimus, Ramathensis episcopi, una cum sigillo nostro cereo.

Hoc autem factum est anno ab incarnatione Domini MCLX, indictione VIII, regnante Balduino, rege Latinorum quarto.

LXV ⁶⁰⁰.

PRIVILEGIUM HUGONIS DE YBELINO, DE DONO BETHEL ⁶⁰¹.

In nomine sancte et individue Trinitatis.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Hugo de Ybelino ⁶⁰², Dei gratia Ramathensis [dominus] ⁶⁰³, pro remedio animarum, tam mee quam parentum meorum, et pro magno a fratribus meis ecclesie Sancti Sepulcri canonicis ⁶⁰⁴ in captivitate mee liberatione mihi collato beneficio, domino N[icholao] ⁶⁰⁵ priori et eiusdem ecclesie conventui in presentia domini Amalrici patriarche et domini Constantini, Ramathensis episcopi, dono, concedo ⁶⁰⁶ et trado quicquid pater meus Barisanus dederat ecclesie Sancti Ioseph in helemosinam ⁶⁰⁷ apud Bethel, ipsum videlicet Bethel et Beze, quod Bazarim ⁶⁰⁸ dicitur, cum duabus carrucatis terre, et quinque iornatas ⁶⁰⁹ terre, quas fratres Sancti Ioseph ibi requirebant, turrim quoque et quaecumque ibi edificaverant, benigne consentientibus et concedentibus ipsius ecclesie Sancti Ioseph abbate Herberto fratribusque eius omnibus; quibus dedi pro commutatione predictae patris mei helemosine, pro voluntate et arbitrio eorum, in territorio de Mirabello partem taronii, quod superiacet surdis fontibus, et in eodem territorio duas carrucatas terre que longe meliora et commodiora eis esse noscuntur; Bethel enim, quia termini eorum ibi dilatari non poterant, sicut ab eis sepe audivi, aut nichil aut parum ⁶¹⁰ eis prodesse poterat. Ecclesiam autem, quam ibi edificaverant, tam pro domini patriarche mandato quam pro mea petitione ⁶¹¹ et precibus, abbas fratresque

A sui priori predictoque Sancti Sepulcri conventui communi assensu concesserunt atque dederunt. Hec igitur omnia pretaxata, concedentibus et confirmandibus fratribus meis, Balduino et Barisano, sororibusque meis, Ermengarde ⁶¹² et Steph[an]ia, libere et quiete ipsi fratres mei Sepulcri Domini canonici ⁶¹³ perpetuo possideant, habeantque ⁶¹⁴ liberam facultatem quodcumque eis placuerit inde faciendi ⁶¹⁵ absque mea et heredum meorum vel parentum ⁶¹⁶ contradictione. Ut autem hoc ratum incon- vulsumque permaneat, sigilli Balduini avi mei, Ramathensis Latinorum domini primi, impressione corrobore.

Quod factum est consilio domini Philippi Neapolitani, qui et ipse testis [est] ⁶¹⁷.

B Testes etiam sunt :

Radulphus, Iherosolimitanus archidiaconus. Bernardus, monachus. Iohannes, decanus Sancti Georgii. Balduinus, archidiaconus. Gislebertus ⁶¹⁸, cantor. Franco. Magister Anselmus. Azo, Radulphus, Erchenbertus ⁶¹⁹, capellani. Rainaldus de Sancto Gallerico ⁶²⁰. Marsirius de Ramatha. Andreas Anlegavensis. Albertus Lombardus. Umbertus de Bar. Symon Ruffus. Herbertus Tortus. Iohannes Raimundi.

Testatur etiam hoc Barisanus et confirmat. Confirmat quoque venditiones ⁶²¹ casalium, scilicet Odomet, Dersabe, Corteiz, Hodabet, Dermasun, que ego prenomatus Hugo de Ybelino ⁶²², frater eius ⁶²³ canonicis Domini Sepulcri vendidi.

Donationis mee supradicte ⁶²⁴ et confirmationis fratris mei testes sunt ⁶²⁵ :

Ordelez ⁶²⁶. Philippus de Caphran ⁶²⁷. Paganus de Rohais. Georgius Arrabit ⁶²⁸. Adam Dorniel. Osmundus. Paganus de Isengrin ⁶²⁹. Garinus. Iordanus de Ybelino ⁶³⁰. Radulphus et Petrus, capellani.

Hec autem facta sunt anno ab incarnatione Domini MCLX, indictione VIII, regnante Balduino, quarto Iherosolimorum rege Latinorum.

Ad confirmationem et corroborationem presentis privilegii ego Constantinus, Ramathensis episcopus, sigillum meum appono.

LXVI ⁶³¹.

PRIVILEGIUM DE REBELLIONE A PRIORE ET CANONICIS MONTIS OLIVETI FACTA ADVERSUS CANONICOS SANCTI SEPULCRI, ET SATISFACTIONE ET DE IUDICIO ⁶³² A PERSONIS INDE FACTO.

Scriptum est : *Caro corruptibilis aggravat ani-*

⁵⁹⁵ B, *faciendo*. ⁵⁹⁶ *Lauriencius*. ⁵⁹⁷ B, *Raimundus*. ⁵⁹⁸ B, *Guarinus*. ⁵⁹⁹ B, *Siberandus*. ⁶⁰⁰ A f° 65, v°; B, f° 70, v°. ⁶⁰¹ Ces deux rubriques manquent dans B. ⁶⁰² B, *Hybelino*, ⁶⁰³ Suppléé d'après B. ⁶⁰⁴ B, *canonicis*. ⁶⁰⁵ Suppléé d'après B. ⁶⁰⁶ B, *concedo, dono*. ⁶⁰⁷ B, *helemosina*. ⁶⁰⁸ B, *Bazarim*. ⁶⁰⁹ B, *iornatis*. ⁶¹⁰ B, *aut parum, aut nichil*. ⁶¹¹ B, *petitione*. ⁶¹² B, *Ermengarda*. ⁶¹³ B, *canonici*. ⁶¹⁴ B, *et habeant*. ⁶¹⁵ B, *faciendi*. ⁶¹⁶ B, *heredum vel parentum meorum*. ⁶¹⁷ Suppléé d'après B. ⁶¹⁸ B, *Gillebertus*. ⁶¹⁹ B, *Erchembaldus*. ⁶²⁰ B, *Valerico*. ⁶²¹ Cette phrase est construite dans B de la manière suivante : *Testatur quoque frater meus B. et confirmat non solum hoc, verum etiam venditiones, etc...* ⁶²² B, *Hybelino*. ⁶²³ Ces deux mots manquent dans B. ⁶²⁴ B, *Supradicte igitur donationis mee et, etc...* ⁶²⁵ Dans A les mots *testes sunt* se trouvent rejetés après les signatures. ⁶²⁶ B, *Ordeletz*. ⁶²⁷ B, *Caphrano*. ⁶²⁸ B, *Arrabiz*. ⁶²⁹ B, *Hisengrino*. ⁶³⁰ B, *Hybelino*. ⁶³¹ A, f° 64, 1°; A, f° 92, r°. ⁶³² B, *iudicio*.

mam, et deprimit terrena inhabitatio sensum multacogitantem. Intuentem⁶³³ itaque mentium⁶³⁴ humanarum conditionum⁶³⁵. quod facile preteritarum sive presentium rerum gesta, nisi certis aliquibus signis annotentur, ab omni tolluntur memoria, commodum duximus nos fratres in Christo canonici, sub regimine venerabilis⁶³⁶ patris patriarche Fulcherii in ecclesia Sanctissime Resurrectionis Ihesu Christi Iherosolimis constituti, ad memoriam tam presentium quam succedentium in perpetuum notam rebellionis et indignationis reducere, quam canonici confratres nostri in ecclesia Montis Oliveti cum priore suo Aimerico adversus matrem suam, ecclesiam videlicet prephatam⁶³⁷ cuius filii et servi sumus etsi indigni, moliti sunt facere, et satisfactionem presumptionis sue, [quam] iuste archiepiscoporum, scilicet P[etri] Tyriensis, B[alduini] Cæsariensis, L[etardi] Nazareni; episcoporum, R[adulfi] Bethleemite, C[onstantini] Liddensis, R[einerii] Sebastensis, F[rederici] Acchonensis⁶³⁸, A[rberti] Tyberiadensis, A[dami] Pancadensis, A[malrici] Sydoniensis, M[ainardi] Beritensis⁶³⁹; abbatum, G[aufridi] Templi Domini, P[etri] Sancte Marie Iosaphat, A[milii] Sancte Marie Latine, R... Sancte⁶⁴⁰ Samuelis, H[erberti] Sancti Abacuc, E[ngeranni] prioris Montis Syon, H[ugonis] prioris Templi Domini, R[adulphi] prioris Sebasteni, iudicio⁶⁴¹ coram Sanctissimo Sepulcro coacti sunt exhibere⁶⁴².

Anno MCLVI incarnationis Domini, cum dominus Patriarcha Fulcherius Romam pergeret propter similitudines quorundam parrochianorum nostrorum impie et inique contra Sanctum Domini Sepulcrum rebellantium, adveniente sancte ascensionis die, predecessorum meorum⁶⁴³ ritum, qui ante nos fuerunt, sed et patriarcharum constitutionem pro posse nostre prosequentes, cum solempni apparatu processionis nostre secundum consuetudinem ad ecclesiam Montis Oliveti venimus, debitam ea die in ea stationem cum plenario servitio facturi. Quod videntes canonici illius loci cum priore suo, prenominato Aimerico, moleste adventum nostrum ferentes, restiterunt nobis in faciem⁶⁴⁴, dicentes se nullo modo velle pati ut aliquam dignitatem sive stationem⁶⁴⁵ ex debito aut pro consuetudine in ecclesia sua, absente patriarcha, haberemus, equales se per omnia ecclesie Sanctissimi Sepulcri comparantes, neque aliquam ei subjectionem se debere protestantes. Nos autem pro tempore et loco siluimus, et repulsam nostram ob reverentiam tante sollempnitatis patienter pertulimus; sicque ad ecclesiam nostram revertentes, adventum domini patriarche prestolati sumus. Cui, cum a Roma tempore succedente regressus esset, assidenti in episcoporum et personarum sed et cleri et plebis plena-

A rio conventu, presumptionis et indignationis supramemoratorum canonicorum seriem conquerendo patefecimus; sicque post auditam nostram adversum eos querimoniam et illorum responsionem consilio personarum decretum est ut discalciati⁶⁴⁶ a Monte Oliveti usque ad Sepulcrum Domini venirent. Dominus vero P[etrus] Tyriensis⁶⁴⁷ et A[dam] Pancadensis et M[ainardus] Beritensis⁶⁴⁸, humilitate et pietate commoti, cum prephato⁶⁴⁹ Montis Oliveti priore et cum canonicis ejus, videlicet Guidone, Bonitio⁶⁵⁰, Johanne, Berruier, Durando, Odone, Zacharia, pedibus nudis⁶⁵¹, pro eorum satisfactione in capitulum nostrum plenarium venerunt. Definitum est etiam et ab eo tempore quo renovatum est Dei servitium⁶⁵² in sancta Iherusalem post expulsionem Sarracenorum, ab omnibus personis, archiepiscopis, episcopis et aliis, qui supramemorato coram domino patriarcha interfuerunt conventui, recordatum hanc esse Sanctissimi Sepulcri dignitatem et consuetudinem et debitum, ut, ad quamcumque ecclesiam infra civitatem Iherusalem vel extra faciat processionem, sicut in die purificationis ad Templum, in die ascensionis ad Montem Oliveti, in die pentecostis ad Montem Syon, in die vero assumptionis sancte Marie ad Vallem Josaphat, conventus ipsius Sancti Sepulcri disponendi tocus servitii habeat primationem cum plenaria stationis sue dignitate, ita ut, si dominus patriarcha defuerit, prior Sancti Sepulcri missam in his sollempnitatibus per unamquamque ecclesiam cantet, et sermonem ad populum faciat⁶⁵³ nisi alteri alicui id velit injungere.

LXVII⁶⁵⁴.

PRIVILEGIUM WILLELMI, TIRENSIS⁶⁵⁵ ARCHIEPISCOPI, DE DONO ECCLESIE BEATE MARIE, QUE EST APUD TYRUM.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti.

Ego Willelmus, Dei gratia Tirenensis⁶⁵⁶ ecclesie archiepiscopus Latinorum secundus, do et concedo firmiter et inconcusse ecclesie Sanctissimi Sepulcri et canonicis fratribus meis inibi Deo famulantibus ecclesiam Beate Marie Tiri⁶⁵⁷ iure perpetuo possidendam per manum domini patriarche Stephani et Willelmi, ejusdem Sanctissimi Sepulcri Domini⁶⁵⁸ prioris. Et quoniam donationem hanc ratam atque firmam manere volui, quod sano consilio et filio: um meorum ecclesie nostre canonicorum assensu et voluntate feceram, presentis scripti pagina denotare et sigillo meo sigillare et personalium virorum qui huic donationi interfuerunt, domini videlicet patriarche et cleri et regis et baronum suorum, testimonio corroborare dignum duxi.

Factum est autem hoc publice, in urbe Acchon⁶⁵⁹

⁶³³ B, Intuentes. ⁶³⁴ B, mencium. ⁶³⁵ Corrigez conditionem. ⁶³⁶ B, venerabili. ⁶³⁷ B, prefatam. ⁶³⁸ B, Achonensis. ⁶³⁹ B, Berithensis. ⁶⁴⁰ B, Sancti. ⁶⁴¹ B, iuditio. ⁶⁴² B, exhibere. ⁶⁴³ B, nostrorum. ⁶⁴⁴ B, faciem. ⁶⁴⁵ B, stacionem. ⁶⁴⁶ B, discalciati. ⁶⁴⁷ B, Tyrensis. ⁶⁴⁸ B, Berithensis. ⁶⁴⁹ B, prefato. ⁶⁵⁰ Bonicio. ⁶⁵¹ B, nudis pedibus. ⁶⁵² B, servitium Dei. ⁶⁵³ B, faciat. ⁶⁵⁴ A, f° 65, v°; B, f° 75; v°. ⁶⁵⁵ B, Tyrensis. ⁶⁵⁶ B, Tyrie. ⁶⁵⁷ B, Tyri. ⁶⁵⁸ Manque dans B. ⁶⁵⁹ B, Achon.

anno ab incarnatione Domini MCXXIX, presidente A ecclesie Sancti Sepulcri domino Stephano patriarcha, Balduino secundo Iherosolimorum rege existente.

Huius igitur donationis testes sunt, qui in urbe prephata ⁶⁶⁰ convenerant :

In primis dominus patriarcha Stephanus. Wilhelmus, Nazarenus archiepiscopus. Anselmus, Bethleemita episcopus. Acardus, Dominici Templi prior, et Arnaldus, Montis Syon prior, et Adelelmus ⁶⁶¹, ecclesie Nazarene prior. Hugo, Bethleemita canonicus. Petrus, Galterius, Iohannes, Hugo, ecclesie Tyri canonici. Iohannes, ecclesie Acchon ⁶⁶² prepositus.

De laicis autem :

Rex Balduinus secundus. Fulco, comes Andegavensis. Wilhelmus de Buri. Hugo Ioppen-
sis ⁶⁶³. Barisanus. Garinus ⁶⁶⁴, vicecomes Tyri, et alii quamplures.

LXVIII⁶⁶⁵.

PRIVILEGIUM PETRI, TYRENSIS ARCHIEPISCOPI, DE DECIMA CASALIS DERINE.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti ⁶⁶⁶, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Petrus, divina pietate et non meritis Tyrensis ecclesie archiepiscopus, et eiusdem nostre ecclesie ⁶⁶⁷ capitulum Deo et ecclesie Sancti Sepulcri eiusque venerabili priori, domino Nicholao, et universo ipsius conventui totam cujusdam casalis ⁶⁶⁸ decimam, quod vocatur Derina, de omnibus que modo possident vel per se vel per suos homines, libere habere concedimus; et si forte de cetero aliquid, quod de prefato casali dicunt esse, adquisierint, in eadem maneat concessione. Item et aliam decimam de quodam viridario, quod est clausum per se cum berquilio inter murum Tyri et eius antemurale, eodem modo eis in perpetuum habere permitimus. Concedimus quoque eis ecclesiam Beate Marie, que Tyri prima fuit sedes, salva nostre matricis ecclesie dignitate. Huius rei testes sunt :

A[malricus], patriarcha, in cuius presentia hoc fuit concessum. Dominus Amicus, Sancti Sepulcri prepositus. Dominus Gotofredus ⁶⁶⁸, thessaurarius ⁶⁶⁹. Dominus Renaldus, et magister Girardus, et dominus Wilhelmus, Tyrenses canonici.

MCLXI Domini nostri existenti anno cum IX indictione.

LXIX ⁶⁷⁰.

ALIUD ⁶⁷¹ PRIVILEGIUM PETRI, TYRENSIS ⁶⁷² ARCHIEPISCOPI, DE TESTIMONIO DIVISE FACTE APUD CASTRUM

FENICULI CUM G[ILDUINO], VALLIS IOSAPHAT AB-
BATE.

Ego Petrus, Dei gratia Tyrensis ecclesie humilis archiepiscopus, manifesto et testificor tam presentibus quam futuris concordiam factam et in bonam ⁶⁷³ pace confirmatam inter me, tunc temporis gloriosissimi Sepulcri priorem, et G[ilduinum], Sancte Marie Vallis Iosaphat abbatem, de querela terrarum, sue videlicet et nostre, apud castrum, quod dicitur Feniculi, que facta fuit hoc modo : G[ilduinus] predictus abbas cum aliquibus de monachis suis, et nos cum aliquibus de canonicis ⁶⁷⁴ ad prefixum diem super terram venientes, domino B[alduino], Cesariensi archiepiscopo, mediante, ex ipsius consilio viros Cesarienses bonos et fideles, qui certissime B metas utriusque terre noverant, convocavimus. Quibus convocatis, ut divisionem utriusque terre ostenderent eorum fidelitati ex utraque parte commisimus. Qui terram a palmo usque ad carrobletum, [a carrobleto usque ad cannetum] ⁶⁷⁵, a ⁶⁷⁶ caneto ⁶⁷⁷ usque ad flumariam recta linea et concorditer perambulaverunt. Post [ea] ⁶⁷⁸ vero nos ex gratia et ex bona voluntate, et ut de cetero eterna pax inter ecclesias nostras permaneret, terram, que a caneto ⁶⁷⁹ in ultra, que quasi lingua est, eis concessimus; ita ut a caneto ⁶⁸⁰ per transversum ad flumariam divisa stabilis ac firma fieret. Hec divisa tali modo facta, ut firma et stabilis in perpetuum permaneret, ex utraque parte concessa fuit in presentia domini B[alduini], Cesariensis archiepiscopi ⁶⁸¹, aliorumque bonorum virorum, quorum nomina subscripta sunt :

Manasses. Gervasius. Aeris de Area. Emelinus, miles. Arnaldus curta cappa. Georgius Herminius. Rainaldus de Belgrant, et alii multi.

Hoc autem privilegium factum fuit anno ab incarnatione Domini MCLXII, archiepiscopatus vero mei anno XIII.

LXX ⁶⁸².

PRIVILEGIUM EVREMARI, CESARIENSIS ARCHIEPISCOPI, DE DECIMIS CASALIS DEFFEISSE.

In nomine sancte et individue Trinitatis

Anno ab incarnatione Domini nostri Ihesu Christi MCXXIX, indictione VII, ego Evremarus, Dei gratia Cesaree Palestine archiepiscopus, a[d] Dei omnipotentis laudem et gloriam et beati Petri, apostolorum principis, honorem, disponens pro rationis mee facultate ecclesiastica iura, et disponendo de bono in melius cupiens ea promovere, presertim compluribus occurrentibus et oppugnantibus causis videns eam auxilio et consilio egere pro tempore et loco in utroque dominorum et canonicorum Sancti Sepulcri, dignum duxi ei providere et consulere

⁶⁶⁰ B, prefata. ⁶⁶¹ B, Adalelmus. ⁶⁶² B, Achon. ⁶⁶³ Iopensis. ⁶⁶⁴ B, Guarinus. ⁶⁶⁵ A, f° 66, r°, C, f° 74, r°. ⁶⁶⁶ Les mots *Patris et Filii et Spiritus Sancti* manquent dans B. ⁶⁶⁷ B, ecclesie nostre. ⁶⁶⁸ B, Gottifridus. ⁶⁶⁹ B, thesaurarius. ⁶⁷⁰ A, f° 66, r°; B, f° 74, v°. ⁶⁷¹ Manque dans A. ⁶⁷² Manque dans B. ⁶⁷³ B, bona. ⁶⁷⁴ B, concaonicis. ⁶⁷⁵ Suppléés d'après B. ⁶⁷⁶ A donne ad ⁶⁷⁷ B, conneto. ⁶⁷⁸ Restitué d'après B. ⁶⁷⁹ B, canneto ⁶⁸⁰ B, canneto. ⁶⁸¹ Tout ce qui suit manque dans B. ⁶⁸² A, f° 66, v°; B, f° 75, v°.

contubernio. Pro utilitate igitur et honore prefate ecclesie nostre et filiorum nostrorum canonicorum in eadem Deo militantium, tam presentium quam futurorum, dono et concedo, eorum assensu et consensu, predictis fratribus Domini Sepulcri et elemosine eorum, scilicet in cibos pauperum et refecturiam, decimas casalis, cognomento Deffiesse⁶⁸³, ecclesie nostre pertinentes, tam in annona quam in animalibus ceterisque rebus decimandis. Ut vero huius nostre concessionis et donationis scriptum firmum, ratum sed et stabile permaneat presentibus et posteris, precipimus⁶⁸⁴ illud sub testimonio nostri nominis scribi et plumbeo sigillo nostro insigniri. Si quis autem hoc donum evacuare vel irritum facere presumpserit, gladio beati Petri feriatur, et anathemati perpetuo subjaceat. Huius rei sunt testes⁶⁸⁵ :

Rainerius, archidiaconus. Bonifatius⁶⁸⁶, Ay-mo⁶⁸⁷, Gosbertus, Alexander, canonici⁶⁸⁸ et ecclesie nostre filii. Aymericus⁶⁸⁹, canonicus et elemosinarius Sancti Sepulcri. Albertus. Balduinus. Ricardus, Cesaree dapifer.

Facta iuit carta hec⁶⁹⁰ apud Cesaream, regnante rege Balduino secundo Iherusalem, Stephano venerabili patriarcha ibidem presidente, Willelmo secundo priore.

LXXI⁶⁹¹.

PRIVILEGIUM GALTERII, CESAREE DOMINI, DE DONO ET CONCESSIONE CASALIS DE FRAISSE⁶⁹².

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Quoniam in rerum donationibus sepius oritur dissensio, ideo ego Galterius, Cesaree dominus, memorie omnium, tam presentium quam futurorum, tradendum decrevi, et in perpetuum ratum [et]⁶⁹³ firmum et inviolabile itidem fixum permanere destinavi donationem illam, medietatem scilicet casalis, quod vocatur de Fiaisse, et terrarum adiacentium, quas pater meus Eustachius Granerius dedit Domino Sepulcro et Girardo priori, et ego postea auxiliis regularibus ibidem Deo famulantibus⁶⁹⁴, pro salute anime mee et patris mei parentumque nostrorum, tam vivorum quam defunctorum, sicuti idem pater meus divisit territorium a casale Sancte Marie Vallis Josaphat et casale Sancti Petri Cesaree et casale de la Forest et casale Sabarini et casale Sancti Iohannis Sebaste et a meo casali, quod nuncupatur de Bufles, et sicuti ego presentia mea signavi et designari feci in quibusdam locis per cruces in rupibus factas, in quibusdam autem in petris in terram fixis. Et⁶⁹⁵ cartula recordationis et donationis tam patris mei quam mei, nullo contradicen-

te, est edita et corroborata meo sigillo et testibus subscriptis.

Anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi MCXLV, indictione VIII, testibus :

Domino Bernardo, Sidoniensi⁶⁹⁶ episcopo. Et Rorgone, Acchonensi⁶⁹⁷ episcopo. Hostone de Sancto Audemaro⁶⁹⁸, et Radulfo de Pat'n-gis, fratribus militum Templi. Roberto de Franco Loço. Eustachio Escoffel. Arnaldo Costa. Rainerio de Cossia. Georgio Armenio. Gaufrido de Portu. Symone de Castelliono. Petro Basso.

LXXII⁶⁹⁹.

PRIVILEGIUM IOHANNIS, ACCHONENSIS⁷⁰⁰ EPISCOPI, DE CONCESSIONE ECCLESIE EDIFICANDE IN URBE ACCHON⁷⁰¹ ET DE DONO ECCLESIE, QUE EST IN TERRITORIO CASALIS, QUOD DICITUR AMIMAS⁷⁰².

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Iohannes, Dei gratia Acchon⁷⁰³ episcopus, karissimis fratribus et canonicis⁷⁰⁴ Petro, ecclesie Domini Resurrectionis priori, ceterisque fratribus in eadem ecclesia canonicam vitam professis, tam presentibus quam futuris, salutem. Sicut pastoralis cure amministrazione in vinea Domini laborantes, animarum iubenus profectui deservire, ita et ad posteritatis exemplum fraterne gratie karitatem verbis nos convenit et operibus ecclesiastice utilitatis intuitu commendare. Proinde tuis, Petre prior, tuorumque fratrum iustis et rationabilibus petitionibus⁷⁰⁵ annuentes, ecclesiam in honore Sepulcri Domini in civitate Acchon⁷⁰⁶, in terra scilicet quam ex dono Lamberti Aals possidetis, vobis edificandam concedimus; huicque dono ad perhennem nostri memoriam aliam ecclesiam in territorio cujusdam casalis, nomine Amimas, tribus miliaribus distantem ab urbe Acchon⁷⁰⁷, cum his que ad eam pertinent, pontificali auctoritate adicimus; et utramque a vobis in perpetuum possidendam libere et quiete, salvo episcopali iure, damus atque decernimus. Et ut hoc nostre gratuite benivolentie donum, ad quod capituli nostri assensus et consilium aspiravit, ratum et inconvulsum permaneat, presentem paginam de his, que sunt predicta, tam sigilli nostri appositione precipimus roborari quam eorum, qui fuerunt⁷⁰⁸, testimonio confirmari. Quorum hec sunt nomina :

Adam, ecclesie nostre archidiaconus. Marinus, Nicholaus, Iohannes Pictaviensis⁷⁰⁹ Robertus, presbyteri. Gocelinus⁷¹⁰ et Ionathas, canonici. Dodo, Iterius, presbyteri. Petrus diaconus. Stephanus. Leo. Iohannes de Bru [u] dusio. Willelmus Capperons⁷¹¹. Balduinus,

⁶⁸³ B, Deffiesse. ⁶⁸⁴ B, precepimus. ⁶⁸⁵ B, testes sunt. ⁶⁸⁶ B, Bonifacius. ⁶⁸⁷ B, Aimo. ⁶⁸⁸ B, canonici. ⁶⁸⁹ B, Aimericus. ⁶⁹⁰ B, hec carta. ⁶⁹¹ A, f° 67, r°; B, f° 76, v°. ⁶⁹² B, de Fiaisse. ⁶⁹³ Suppléé d'après B. ⁶⁹⁴ B, servientibus. ⁶⁹⁵ A ajoute in, ce qui rendrait la construction de la phrase toute différente. ⁶⁹⁶ B, Sydoniensi. ⁶⁹⁷ B, Achonensi. ⁶⁹⁸ B, Audomaro. ⁶⁹⁹ A, f° 67, v°; B, f° 77, r°. ⁷⁰⁰ B, Achonensis. ⁷⁰¹ B, Achon. ⁷⁰² B, Minas. ⁷⁰³ B, Achon. ⁷⁰⁴ B, concaonicis. ⁷⁰⁵ B, petitionibus. ⁷⁰⁶ B, Achon. ⁷⁰⁷ B, Achon. ⁷⁰⁸ B, affuerunt. ⁷⁰⁹ B, Pictaviensis. ⁷¹⁰ B, Gocelinus. ⁷¹¹ B, Capperuns.

Iherosolimitani patriarche cancellarius, et alii A
quam plures ⁷¹².

Facta autem est ⁷¹³ pagine hujus inscriptio anno
ab incarnatione Domini MCXXXVIII, indictione pri-
ma.

LXXIII ⁷¹⁴.

PRIVILEGIUM ROGERII, RAMATHENSIS EPISCOPI, DE DONO
ET CONCESSIONE CASALIUUM CAPHARUT ET GITH ET
KEFRESCILTA ET PORPHILIA.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et
Filii et Spiritus Sancti, amen.

Liquet esse concedendum, liquet esse ratum atque
firmum cui plures et legitimi testes auditu visuque
peribere[n]t ⁷¹⁵ testimonium. Hac autem ratione
precedente, simulque cum inviolabilis episcopi ma-
neat sententia, que clericorum suorum et canoni-
corum ⁷¹⁶ confirmatur presentia, ego Rogerius, pro-
vidente Deo Ramathensis episcopus, consilio et
assensu totius capituli Sancti Georgii, Radulfi vide-
licet, tunc temporis archidiaconi, aliorumque ca-
nonicorum, quod dedi et confirmavi ecclesie Domi-
nici Sepulcri, domino videlicet Wilhelmo priori ce-
terisque Sancti Sepulcri canonicis et suis successo-
ribus, concedo et confirmo eidem Sanctissimi Se-
pulcri ecclesie, domino scilicet Petro priori cete-
risque gloriosissimi Sepulcri canonicis et suis suc-
cessoribus, duo casalia ex propria possessione San-
cti Georgii cum omnibus appendiciis suis jure
hereditario in perpetuum possidenda; horum casa-
lium aliud quidem Capharuth, aliud vero Git ⁷¹⁷ C
vocatur; hec autem casalia predictae Dominici Se-
pulcri ecclesie concessi in presentia domini Guar-
mundi patriarche eo ipso laudante. Preterea cum
liceat ecclesie venerabili cum alia venerabili ecclesia
rerum etiam immobilium, concedente patriarcha,
si partibus ambabus placet, permutationem facere,
item consilio et assensu totius capituli Sancti Geor-
gii, dono et confirmo prefate ecclesie Sanctissimi
Sepulcri, domino videlicet Petro priori ceterisque
canonicis Sancti Sepulcri et suis successoribus, duo
alia casalia, Kefrescilta et Porphilia, ex propria
possessione Sancti Georgii cum omnibus appendi-
ciis suis, et medietatem decimarum messium eorum-
dem casalium et totam decimam aliarum rerum
omnium, eidem confirmans ecclesie predicta casa-
lia, Capharut ⁷¹⁸ et Gith, cum omnibus appendiciis
suis et medietatem decimarum messium eorumdem
casalium totamque decimam aliarum rerum omnium;
tali quidem conditione ut predictus dominus Petrus
prior ceterique canonici Sancti Sepulcri donent,
concedant atque confirmant ecclesie Sancti Georgii,
mihi scilicet meisque successoribus et nostris cano-
nicis, decimas castelli Arnaldi et decimas casalis
Hospitalis, nomine Bulbul, in perpetuum possi-

dendas. Hec autem tunc deserta et vastine quedam
existentia, que utilitatem ecclesie non gravant,
immo que predicta conditione data prosunt, dedi et
concessi in presentia domini Willelmi patriarche,
eo ipso laudante, tali quidem modo ne quis ulterius
successorum meorum in ipsa ecclesia Sancti Geor-
gii substituendorum calumpniam aliquam inde mo-
veat, salva tamen christianitate et medietate deci-
marum messium, que ad eos pertinet.

Factum est hoc donum anno incarnationis Do-
mini MCXXXVI, indictione XIV, kalendis novembris.
regnante in Iherusalem Fulcone, Francorum rege
tercio. Hujus vero doni legitimi testes sunt:

Anselmus, episcopus Bethleem. Iohannes, epi-
scopus Acchon ⁷¹⁹. Achardus, prior Templi
Domini. Arnaldus, prior Montis Syon. Hen-
ricus, prior Montis Oliveti. Guido, Sancti
Abrahe prior ⁷²⁰.

Et de capitulo Sancti Georgii:

Willelmus Thuoldi. Iordanus. Balduinus. Hugo,
et quamplures alii-

Si quis igitur huius doni nostri concessionem
atque domini patriarche assensum et confirmatio-
nem violare temptaverit, anathematis gladio feria-
tur, quoad usque resipuerit et satisfecerit. Fiat,
fiat, amen, amen.

LXXIV ⁷²¹.

PRIVILEGIUM WILLELMI DE BURIS DE DONO DUORUM CASA-
LIUM, GEBUB ⁷²² ET HELKAR ⁷²³, ET DE DONO PISCARIE.

Anno ab incarnatione Domini MCXXXII, indictio-
ne X, Wilhelmo patriarcha Iherosolimitane ecclesie
presidente, Fulcone rege Francorum tercio regnante,
ego Willelmus de Buris pro salute anime mee et
parentum meorum ecclesie Sanctissimi Sepulcri et
canonicis ibidem regulariter Deo servientibus,
assensu et concessione supradicti regis et nepotum
meorum, Radulfi de Ysis et Simonis ⁷²⁴, dono et
concedo duo casalia, videlicet Gebul et Helkar, et
omnem terram que ad ea pertinet, libere et perpe-
tuo jure possidenda. Hujus autem terre longitudo a
montanis per planum usque ad Iordanem elonga-
tur ⁷²⁵; latitudo vero a divisione Bethsan et Tibe-
riadis ⁷²⁶ usque ad cavam, que est proxima casali,
quod dicitur Huxenia, extenditur, et docet et dirigit
rectitudinis lineam ad predicta montana flumenque
prefatum. Insuper [etiam] ⁷²⁷ omnes piscarias, que
ad me pertinent, per octo dies prefatis canonicis
confratribus meis solutas et quietas in unoquoque
anno habendas attribuo, scilicet a Septuagesima
usque in Pascha, in quacumque ebdomada accipere
voluerint; ita tamen quod, si in hiis ⁷²⁸ diebus, in
quibus piscari inceperint, mare turbatum fuerit ne-
que pro velle suo piscari valuerint, in aliis, quibus
elegerint, eis persolvatur et recompensetur. Ne non

⁷¹² B, alii plures. ⁷¹³ B, est autem. ⁷¹⁴ A, f° 68, v^o; B, f° 77, v^o. ⁷¹⁵ B, perhiberet. ⁷¹⁶ B, canonicorum.
⁷¹⁷ B, Gith. ⁷¹⁸ Capharuth. ⁷¹⁹ B, Achon. ⁷²⁰ B, prior Sancti Abrahe, ⁷²¹ A, f° 69, r^o; B, f° 79, r^o.
⁷²² B, Gebul. ⁷²³ B, Helcar. ⁷²⁴ B, Symonis. ⁷²⁵ B, elongatur. ⁷²⁶ B, Tyberiadis. ⁷²⁷ Supplée d'a-
près B. ⁷²⁸ B, his.

totam angariam et auxilium omnium piscatorum meorum per unum diem ipsis annuatim concedo. Preterea ut navem unam in mari Galilee ad piscandum assidue habeant eis similiter dono. Hujus itaque donationis testes sunt :

Domnus Willelmus, patriarcha et Fulco supradictus, rex. Willelmus, archiepiscopus Nazarenus. Anselmus, episcopus Bethleem. Petrus, prior Sancti Sepulcri. Achardus, prior Templi. Arnaldus, prior Montis Syon.

De Tiberiade ⁷²⁹ vero eiusque confinio testes sunt :

Goffridus, capellanus Tiberiadis ⁷³⁰. Guala, vicecomes. Guarmundus. Paganus de Monte Regali. Mangoth. Ricolf. Hugo de Badalone. Thomas de Bethsan.

Ut autem supradictum donum firmum sit, sigillo meo presentem cartam confirmo.

Ego Fulco, per Dei gratiam rex Iherusalem, sigillo meo supradicta dona confirmo.

LXXV ⁷³¹.

PRIVILEGIUM BERTRANDI, MILITIE ⁷³² TEMPLI MAGISTRI, DE REMISSIONE CL BISANTIORUM ⁷³³, QUOS IAM MILITIE ANNuatim PERSOLVERE SOLEBAMUS.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam futuris quam presentibus, quod ego Bertrandus, per Dei gratiam magister militie Templi, communi assensu et voluntate totius nostri capituli, Nicholao, eadem gratia Domini Sepulcri priori, et universo canonicorum eiusdem Sepulcri capitulo dimittimus ⁷³⁴ et in perpetuum libere et quiete habendum concedimus CL bizancios, quos ad sustentationem nostram annuatim persolvebant. Hanc autem dimissionem et concessionem illis facimus pro tribus casalibus cum omnibus pertinentiis suis tam in terris quam in rusticis ; si quos etiam rusticos ad ista casalia pertinentes alicubi acquirere poterimus, nobis concedunt, exceptis illis rusticis ⁷³⁵, quos habent in casalibus suis. Quorum casalium ista sunt nomina : primum dicitur Bubin, secundum Caphardin, tertium Bethelcanzir ⁷³⁶. Facto sic fine et concordia inter nos et illos quod pro hac donatione, videlicet trium casalium, que nobis concedunt, predicti CL bizancii nec per nos nec per successores nostros ulterius exigentur, quia ⁷³⁷ ab hac exactione ecclesia gloriosi Sepulcri libera in perpetuum pacifice et quiete permanebit. Ea propter pretaxati fratres nostri canonici ⁷³⁸ Domini Sepulcri predicta tria casalia, videlicet Bubin, Caphardin, Bethelcanzir, libere et quiete, salva medietate decime sue, sicut in ceteris decimis habent, nobis nostrisque successoribus in perpetuum habenda sine omni sua et suc[c]essorum suorum contradictione concedunt. Si vero aliquis de tribus predictis casalibus calumpniam nobis inferre voluerit, pacem nobis de omnibus hominibus facere

debet. Ut autem hoc omni tempore ratum inviolabileque permaneat, presentis scripti pagina, sigilli quoque nostri impressione communimus et confirmamus, nam et eorum, quorum nomina subscripta sunt, attestationibus corroboramus :

Willelmi videlicet, senescalci. Fratris Gaufridi Fulcherii. Fratris Thome Hermoini. Fratris Berengarii de Castello Perso. Fratris Galterii Beritensis. Fratris Odonis de Avalone. Fratris Boneti. Fratris Mainardi. Fratris Amalrici de Berno. Fratris Gaufridi, capellani. Fratris Iohannis, capellani. Fratris Radulfi Tyberiadis ⁷³⁹. Fratris Hugonis de Corbelio. Fratris Leonis. Fratris Stephani de Iherusalem. Fratris Hugonis de Vaudemon. Fratris Willelmi de Filisteda. Fratris Bricii. Fratris Hysmionis.

Factum est autem hoc in presentia domini Amalrici patriarche, qui et ipse testis est.

LXXVI ⁷⁴⁰.

PRIVILEGIUM EIUSDEM DE CONCESSIONE DECIMARUM.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Universitati omnium, tam posteriorum quam presentium, notum fieri volumus quod ego Bertrandus, militie Templi Dei gratia dictus magister ⁷⁴¹, et omnis prefate militie conventus domino Nicholao, Domini Sepulcri priori, et universo canonicorum eiusdem Sepulcri capitulo medietatem omnium decimarum, quas in locis ad eos vel ad eorum ecclesiam pertinentibus possidemus vel possessuri sumus, videlicet vini et olei, frumenti et siliginis, ordeï, avene, fabarum, cicerum, lentium, sussimanni, risi, milii, annuatim tam eis quam et suis successoribus omni nostra et successorum nostrorum calumpnia et contradictione remota et absque ullo deceptionis ingenio fideliter reddere concedimus. De ceteris vero aliis omnibus rebus ipsi nobis decimas, sicut in privilegio, quod ipsi nobis fecerunt, continentur, integre habere et possidere concesserunt. Si vero aliqued casale ad firmam pro annonâ seu pro bisantiis ⁷⁴² alicui dederimus, modo predicto decimas eis dabimus. Hoc autem, ut semper ratum et stabile permaneat, scripto presentis pagine et sigilli nostri impressione communimus et confirmamus, nam et eorum, quorum nomina subscripta sunt, attestationibus ⁷⁴³ corroboramus :

Willelmi videlicet, senescalci. Fratris Gaufridi Fulcherii. Fratris Thome Hermoini. Fratris Berengarii de Castello Perso. Fratris Galterii Beritensis. Fratris Odonis de Avalone. Fratris Boneti. Fratris Mainardi. Fratris Amalrici de Berno. Fratris Gaufridi, capellani. Fratris Iohannis, capellani. Fratris Radulfi Tyberiadensis. Fratris Hugonis de Corbelio. Fratris Leonis. Fratris Stephani de Iherusa-

⁷²⁹ B, Tyriade. ⁷³⁰ B, Tyberiadis. ⁷³¹ A, f° 70, r°; B, f° 80, r°. ⁷³² B, milicie. ⁷³³ B, bizanciorum. ⁷³⁴ B, dimittimus. ⁷³⁵ B, rusticis illis. ⁷³⁶ B, Bethelcanzir. ⁷³⁷ B, et. ⁷³⁸ B, concanonici. ⁷³⁹ Tyberiadensis. ⁷⁴⁰ A, f° 70, v°; B, f° 80, v°. ⁷⁴¹ B, magister dictus. ⁷⁴² B, bizantiis. ⁷⁴³ B, attestacionibus.

lem. Fratris Hugonis de Vaudemon. Fratris A
Willelmi de Filisteda, Fratris Bricii. Fratris
Ysmionis.

LXXVII ⁷⁷.

PRIVILEGIUM WILLELMI, PRIORIS TERCHII, DE FEODO
SANCTI LAZARI.

In nomine sancte et individue Trinitatis.

Ego Willelmus, Dei gratia prior tercius Dominici Sepulcri, posteris nostris scriptum retinere curavi hec et multa allia. Quidam Petrus Sancti Lazari frater Dominici Sepulcri, moriens in manu et consilio canonicorum predicti Sepulcri filiam suam cum matre coniuge regendam dimisit, rogans misericorditer ut filie sue, que infra annos erat, tempore conjugii misererentur, ita scilicet ut feodum Sancti Lazari, quem ipse ab eis tenuerat vivens, puelle in matrimonio redderetur, ita dumtaxat ut servitium ⁷⁴⁵, quod idem fecerat, coniunx ⁷⁴⁶ puelle pia canonicorum concessione suppleret, et mater puelle interim, si eorum consilio concordaret, de eodem feodo sustentaretur. Igitur nos post multum temporis petitioni ⁷⁴⁷ fratris defuncti condescend[ent]es ⁷⁴⁸, puellam nubilem cuidam nostro nutrito famulo, Petro nomine, legaliter copulare studuimus. Quod mater ejus nequissima audiens, post longas obiurgationes et contumelias ab ea nobis illatas voluntati nostre et consultui filie sue adquiescere noluit, dolens in vita sua feodum amittere. Unde fratres, cum domno patriarcha S[tephano] in capitulo consilio accepto, filiam cum matre ante se venire fecerunt. C
Quam ego coram patriarcha et conventu et matre sua et victrico suo et patrinis et pluribus aliis laicis alloquens utrum huic suo honori et saluti concordare vellet, respondit nullo modo se illi viro Petro, nolente matre, nupturam, et libentius hostiatim mendicando panem querere quam, matre dimissa, ipsum coniugem accipere. In huiusmodi autem tractatu coram astantibus in manu nostra feodum in eternum non quesitura reddidit; solummodo mater vivens cum victrico feodum possideret. Feodo vero a puella sic deliberato, hanc misericordiam cum victrico et matre eorum supplicatione fecimus ut unicum filium, quem habebant, post patris et matris obitum in ecclesia Sancti Sepulcri victum et vestimentum habiturum susciperemus. Si quis D
autem feodum predictum puelle prefate, cassato sano capitulo, reddere et ecclesiam nostram sua possessione spoliare presumpserit, divine ultioni subiaceat. Huius deliberationis sunt testes, qui presentes aderant :

Anselmus, cantor. Azo. Gislebertus. Petrus Bernardi. Gaudentius ⁷⁴⁹. Petrus, elemosinarius. Aimericus. Gaufridus Acus. Petrus de Vendosme. Berengarius Parvus.

Facta fuit hec deliberatio et carta anno ab incar-

tionem Domini mcxxix, indictione vii, S[tephano] venerabili patriarcha presidente in pontificali sede Iherosolimorum, qui eam proprio sigillo insignivit, et Balduino secundo rege ibidem regnante.

LXXVIII ⁷⁵⁰.

PRIVILEGIUM EIUSDEM DE EMPTIONE VINEE, QUE FUIT
PETRI DE SANCTO GAUTERIO.

Quoniam exigente mole carnis humane, que cotidie ⁷⁵¹ oculis mortalibus consideramus, leviter oblivioni tradimus, ego Willelmus, Dei gratia [prior] ⁷⁵² Dominici Sepulcri, posteris nostris scriptum retinere curavi, que patent fratribus nostris profutura. Notifico cunctis fidelibus quod ego emi a Petro de Sancto Gauterio et coniuge et filio suo vineam quandam cum terra adiacenti circumsepta, que venientibus Iherosolimis in egressu Mahumerie prominet in sinistrali convalle, de pecunia ⁷⁵³ helemosine nostre, perpetuo iure possidendam in necessariis pauperum, precio cxi. bisantiorum, liberam ab omni calumpnia et consuetudine, excepta decima, que nostro iuri cedebat, quam in capitulo postea remisimus, communi consilio fratrum, qui sigillo suo plumbeo kartam ⁷⁵⁴ presentem insigniri preceperunt. Huius emptionis sunt testes :

Goisbertus, prepositus. Aimericus, helemosinarius. Petrus Clementis. Anselmus, capellanus Mahumerie. Gaufridus Acus. Petrus de Ioppen. Petrus Guitart. Bernardus, qui filiam ipsius Petri de Sancto Gauterio habebat. Rogerius Lombart, et multi alii.

Facta fuit carta hec anno ab incarnatione Domini mcxxix, indictione viii, secundo patriarchatus venerabilis Stephani patriarche Iherusalem, et regnante rege Balduino secundo in eadem civitate.

Ego Petrus de Sancto Gauterio, huius rei venditor, istam cartam confirmo.

Ego Audearz ⁷⁵⁵, Petri coniux, firmo ⁷⁵⁶.

Ego Andreas, istorum filius, concedo et confirmo.

Ego Petronilla, ipsorum filia, concedo et confirmo.

LXXIX ⁷⁵⁷.

PRIVILEGIUM PETRI PRIORIS DE VINEA, QUE FUIT
SORORIS ODIERDE.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, [amen] ⁷⁵⁸.

Ego Petrus, Dei gratia Dominici Sepulcri prior, una cum fratribus omnibus notum facimus, tam presentibus quam futuris, mulierem quandam, Odierdam ⁷⁵⁹ nomine, habitatricem Mahumerie, cum effecta est gratuita soror conventus Sancti Sepulcri, vineam unam, quam habebat, eidem conventui possidendam tradidisse. Quam cum filius ejus Andreas post ejus obitum vi et contra voluntatem no-

⁷⁴⁴ A, f° 71, r°; B, f° 81, v°. ⁷⁴⁵ B, *servicium*. ⁷⁴⁶ B, *coniux*. ⁷⁴⁷ B, *petitioni*. ⁷⁴⁸ Restitué d'après B. ⁷⁴⁹ B, *Gaudencius*. ⁷⁵⁰ A, f° 71, v°; B, f° 82, v°. ⁷⁵¹ B, *oculis*. ⁷⁵² Suppléé d'après B. ⁷⁵³ B, *pecunia*. ⁷⁵⁴ B, *cartam*. ⁷⁵⁵ B, *Audeartz*. ⁷⁵⁶ B, *confirmo*. ⁷⁵⁷ A, f° 72, r°, B, f° 83, r°. ⁷⁵⁸ Suppléé d'après B. ⁷⁵⁹ B, *Odiardam*.

stram multo iam tempore tenuisset, iudicio archiepiscoporum, Roberti videlicet Nazareni et Fulcherii Tyrensis, et episcoporum, Bernardi Sidoniensis⁷⁶⁰, Rorgonis Ptolomaidensis, Helye⁷⁶¹ Tyberiadensis atque Rogerii Ramathensis, et aliorum qui interfuerunt⁷⁶², ex sententia nobis cum fructibus ab eo susceptis adjudicata est. Quia vero misericordie operibus debemus insistere, et malum pro malo alicui reddere non debemus, pietatis intuitu eidem Ardree perceptos fructus remisimus, et prenominatam vineam ei tantum dum vixerit concessimus, ea videlicet ratione ut eam bene excolat, et quicquid Deus ei exiude dederit partes duas sibi retineat, terciam vero nobis reddat, salva omnino nostre decime portione⁷⁶³; ad obitum vero suum predicta vinca ab ecclesia nostra libere in perpetuum possideatur. Testes autem huius rei hii sunt :

Lambertus, subprior. Godefridus, thesaurarius⁷⁶⁴. Nicholaus, cellararius. Obertus Ioppensis. Robertus de Acchon⁷⁶⁵. Alexander. Bertrandus. Ademar⁷⁶⁶. Willhelmus, prepositus. Lambertus Flandrensis. Aimericus. Fulco. Bertoldus. Iohannes Anglicus.

De diaconibus :

Eurardus. Giraldus. Hugo.

De suddiaconibus :

Willhelmus Berithensis⁷⁶⁷. Iohannes Pictaviensis⁷⁶⁸. Willhelmus de Yspania

LXXX⁷⁶⁹.

ALIUD⁷⁷⁰ PRIVILEGIUM PETRI PRIORIS DE DOMIBUS, QUE SUNT SUPER VOLTAS CONCAMBII HOSPITALIS.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Petrus, divina disponente clementia Dominici Sepulcri prior, una cum consensu et voluntate omnium fratrum nostrorum canonicorum damus et concedimus Arnulfo, filio Berualdi⁷⁷¹ Syriani, suisque heredibus iure perpetuo possidendas domos que sunt super voltas concambii Hospitalis, que sunt super furnum nostrum, qui est in via, que ducit ad montem Syon, et stationem unam, que est iuxta predictum furnum, sub censu annuo, novem videlicet bizanciorum, in dominice resurrectionis octavis Sepulcro Dominico persolvendo; ea scilicet ratione ut, si ex inferiori parte superioribus domibus, que sunt super voltas, nostra negligentia dampnum accesserit, emendetur a nobis; quod si illius negligentia a superiori ad inferiora dampnum advenerit, ab ipso emendetur. Quicquid autem edificii super hoc, quod edificatum est, edificaverit, et aliquo adveniente tempore alicui vendere voluerit, nobis una marcha argenti vendatur levius quam

A aliis vendere potuerit; quod si nos emere noluerimus, cui voluerit burgensium vel Suryanorum⁷⁷² vendendi potestatem obtineat, ita dumtaxat ut qui emerit sta[tu]tum censum, ut prefixum est, in dominice resurrectionis octavis Sepulchro Domini absque nostra aliqua exactione persolvat; si autem prefixum diem pertransierit, nos domos et quicquid ibi fecerit absque calumpnia possideamus. De statione autem, que est iuxta furnum, cuius superius fecimus mentionem, si per eam ei dapnum advenerit, nos nulla ratione ei respondere debemus, sed ab ipso emendetur. Clavem siquidem cisterne sue potestati comittimus, ita ut procurator furni in reficiendis parietibus furni, si opus fuerit, scanis et ceteris utilitatibus, que ad officium furni pertinent, quantum opus fuerit de aqua accipiat. Ut autem hec nostra concessio presentibus ac futuris temporibus sui vigoris obtineat firmitatem, cum istis subscriptis testibus nostri sigilli munimine roboratur :

Iohannes Vaccarius. Fulcherius, aurifex. Iordanus, clericus. Herbertus, numularius. Saibertus. Rainerius de Arrat⁷⁷³. Petrus Bordinus. Willhelmus, drogomanus. Iohannes, filius eius. Iohannes de Podio. Robertus Cecus.

Actum anno dominice incarnationis MCXLIV, in dictione VI, mense aprilis.

Scriptum per manum Donati, diaconi et scribe Sepulcri Domini.

LXXXI⁷⁷⁴.

PRIVILEGIUM AMALRICI PRIORIS DE VINEIS, QUAS NEMES SURIANUS ET FILII EIUS ET FILII FRATRIS SUI⁷⁷⁵ HABENT APUD CALANDRIAM.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Quidquid⁷⁷⁶ aliquis sancte ecclesie prelati nutu sui capituli alicui concedit, provide tenaci scripture vinculo oportet memorie tradi, ne decurrentibus temporibus, quod prius suo decreto terminatum fuerat, postea in contrarium surgat, et iurgia et replicationes forte inde generentur. Unde ego Amalricus, gloriosi Sepulcri prior, et totus eiusdem canonicorum conventus Nemes Suriano⁷⁷⁷ et filiis suis et filiis fratris sui Antonii terras, vineas, quas tenent apud Calandriam, et quas ipse et filii eius et filii Antonii fratris sui ibi videlicet in posterum acquirere poterint, perpetuo iure possidendas concedimus, ea videlicet conditione⁷⁷⁸ ut singulis annis medietatem fructus terre, videlicet omnium annorum⁷⁷⁹ et vinearum et arborum, quas ipsi iam edificaverunt vel in posterum edificabunt, canonicis prefati conventus fideliter reddant. Et ut vero hec nostra concessio tam presentibus quam futuris tem-

⁷⁶⁰ B, Sydoniensis. ⁷⁶¹ B, Helie. ⁷⁶² B, interfuerant. ⁷⁶³ B, porcionem. ⁷⁶⁴ B, thesaurarius. ⁷⁶⁵ B, Achon. ⁷⁶⁶ B, Ademarius. ⁷⁶⁷ B, Berytensis. ⁷⁶⁸ B, Pictavensis. ⁷⁶⁹ A, f° 72, v°; B, f° 84, r°. ⁷⁷⁰ Manque dans A. ⁷⁷¹ B, Bernardi. ⁷⁷² B, Syrianorum. ⁷⁷³ B, Arraz. ⁷⁷⁴ A, f° 75, v°, et f° 98, r°; B, f° 84, v°. ⁷⁷⁵ Les mots *et filii fratris sui* manquent dans B. ⁷⁷⁶ B, Quicquid. ⁷⁷⁷ B, Syriano. ⁷⁷⁸ B, condicione. ⁷⁷⁹ Restitué d'après B.

p̄ribus sui rigoris optineat⁷⁸⁰ firmitatem, presentem paginam nostri sigilli munimine roboramus⁷⁸¹.
Hinc sunt testes :

Dominus Aimericus, subprior. Giraldus, precentor. Raul. Willelmus Normannus. Baldwinus. Godofridus⁷⁸² Nicholaus. Ademarus. Petrus Sepulcri Willelmus de Baruth. Hugo. Johannes. Hulricus. Willelmus Ispanus⁷⁸³. Petrus de Latina, Petrus Bolonicensis.

Anno dominice incarnationis mcli, indictione xiii.

LXXXII⁷⁸⁴.

PRIVILEGIUM PETRI PRIORIS DE DOMO, QUE FUIT HOMINIS CUIUSDAM, BERNARDI NOMINE, ET UXORIS SUE AOISE⁷⁸⁵.

Anno ab incarnatione Domini mcxxxv, indictione xii, in idibus mensibus⁷⁸⁶ martii⁷⁸⁷, regnante Iherosolimis Fulcone, rege Francorum tercio, Willelmo vero patriarcha summi pontificatus gerente apicem, ego Bernardus cum uxore mea Haosa absque controversia et alicuius hominis calumpnia, prefato annuente patriarcha, vendidi ac iure perpetuo possidendam tradidi Petro, priori Sancti Sepulcri, et canonicis eiusdem eorumque successoribus domum meam pro cc bisanciis, que est posita infra muros Iherusalem, ut ipsi liberam potestatem habeant eam vendendi, donandi, et quicquid de ea voluerint fatiendi⁷⁸⁸. Habet autem predicta domus ab una parte domum eorundem canonicorum, que fuit Willelmi drugomanni, ab alia ecclesiam Sancti Karitot, ab alia viam publicam, ab alia vero domum Theodori. Quicumque vero Deo et homini odibilis atque rebellis hanc venditionem violare temptaverit, et super hac re litem aut calu[m]pniam adversus ecclesiam Sancti Sepulcri et adversus canonicos eiusdem maligno spiritu inferre ausus fuerit, anathematis percussus⁷⁸⁹ iaculo, divine ultioni perpetuo puniendus subiaceat, et in fiscum regium auri libram persolvat. Huius venditionis testes sunt :

Seybertus⁷⁹⁰, iudex. Petrus, faber. Tustanus. Sivardus⁷⁹¹. Petrus de Petragora. Bernadus et Fulco, omnes isti aurifabri, huic fuerunt venditioni. Et Ruhelandus Bruto⁷⁹².

Johannes, subdiaconus⁷⁹³, hanc cartam scripsit cum litteris rasis in quinta linea mense et anno quo supra⁷⁹⁴.

LXXXIII⁷⁹⁵.

PRIVILEGIUM BERTOLDI DE DONO OMNIUM POSSESSIONUM SUARUM ET DE CONFIRMATIONE ECCLESIE, QUE EST IN DEN KENDORF.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus fidelibus, tam clericis quam laicis, tam presentibus quam futuris, quod ego

A Bertoldus, natura liber et ingenuus, omnia quecumque presenti die iure possideo, tam in agris quam vineis, villis et hominibus vel quibuscumque aliis possessionibus, iure Suevorum, libere omnia, sicut ego ea possideo, pro remedio anime mee eunctorumque parentum meorum dono et concedo absque omni contradictione Dominico Sepulcro, ea videlicet conditione ut, quamdiu ego vixero, easdem supradictas possessiones a domino Willelmo patriarcha et Petro, priore Dominici Sepulcri, pro beneficio habeam, et unoquoque anno ad confirmandum idem supradictum donum x solidos publice monete pro censu reddam, et, si forte mihi in animo venerit et omnia relinquens in ecclesia Sancti Sepulcri Iherusalem vel in eam, que est in den Kendorf, divine religioni me subdam, dominus patriarcha et prior Dominici Sepulcri, qui tunc temporis ecclesie Sancti Sepulcri preuerint, absque omni contradictione me recipiant, et omnia supradicta libere possideant. Confirmo etiam hoc presenti privilegio donum, quod quondam ecclesie Dominici Sepulcri donavi, ecclesiam videlicet, que est in den Kendorf, cum omnibus pertinentiis suis. Et si ego devians supradicta bona alicui vendere vel donare voluerim, nullo modo post hoc primum et legale donum potestatem habeam. Et omnia supradicta confirmans propria manu subscribo :

Willelmus.

C Huius donationis testes sunt nobiles, in quorum presentia hoc donum factum est, quorum nomina sunt hec :

Sifrit, Drutwin, Dederich, presbiteri. Conradus de Conronbach⁷⁹⁶. Volframus de Bernhusin⁷⁹⁷. Hugo de Bliningin⁷⁹⁸. Reinboldus Heccel de Benrenhusim. Wolthodo⁷⁹⁹ et Rainaldus de Custordingen. Rudolfus de Rinuelden. Rudigerus de Bodoboro. Arnoldus de Spira.

Et quoniam proprium sigillum non habui, omnia, que prescripta⁸⁰⁰ sunt, sigillo Dominici Sepulcri et canonicorum eiusdem confirmari inpetravi.

Acta⁸⁰¹ sunt hec omnia in capitulo Dominici Sepulcri, anno incarnationis dominice mcxlii, indictione v, x kalendas maii.

LXXXIV⁸⁰².

PRIVILEGIUM ROBERICI DE DONO CUIUSDAM VILLE QUE APPELLATUR PASSEREL, CUM XXXI CASALIBUS.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Evangelica institutione edocti, patres nostri narraverunt nobis sanctam Dominice Resurrectionis ecclesiam a quibusque fidelibus ceteris excellentius venerandam, qui eam idem Dominus noster Ihesus

⁷⁸⁰ B, obtineat. ⁷⁸¹ B, roboratur. ⁷⁸² B, Godefridus. ⁷⁸³ B, Yspanus. ⁷⁸⁴ A, f° 74, r°; B, f° 85, v°. ⁷⁸⁵ Dans B la rubrique est ainsi conçue : *De domo Bernardi et Haose uxoris sue, quam vendiderunt canonicis Sancti Sepulcri.* ⁷⁸⁶ B, mensis. ⁷⁸⁷ B, marcii. ⁷⁸⁸ B, faciendi. ⁷⁸⁹ B, percussus. ⁷⁹⁰ B, Seibertus. ⁷⁹¹ B, Sivardus. ⁷⁹² B, Britto. ⁷⁹³ B, ajoute qui. ⁷⁹⁴ Ces cinq derniers mots manquent dans B. ⁷⁹⁵ A, f° 74, v°; B, f° 86, r°. ⁷⁹⁶ B, Coronbach. ⁷⁹⁷ B, Berenhusim. ⁷⁹⁸ Cette signature et la suivante manquent dans B. ⁷⁹⁹ B, Wolthodo. ⁸⁰⁰ B, prescripta. ⁸⁰¹ B, Facta. ⁸⁰² A, f° 75, r°; B, f° 87, r°.

Christus non prophetarum sibi, non martyrum sanguine consecravit, sed sua presentia et proprii respersione cruoris resurrectionisque [et] ⁸⁰³ ascensionis gloria quasi firmis et coherentibus privilegiis ac supervenienti prerogativa spetialem sibi ac propriam dedicavit; nec dubium, cum ad eiusdem Iesu Christi laudem et gloriam eidem ecclesie honor impenditur, quin Pater et Spiritus Sanctus in eo pariter honorentur, et cum quibus unus esse Deus et Dominus essentialiter predicatur. Proinde ego Rodericus Petri, licet indignus, terre, que vicina est ecclesie Beati Iacobi, comes, ob anime mee parentumque meorum atque uxoris, mee salutem sive remedium tam sancte tamque gloriose Sepulcri Domini ecclesie villam, nomine Passerel, in terminis castelli cuiusdam, quod Trana dicitur, sitam, cum ^B xxxi casalibus eorumque pertinentiis perpetualiter et sine calumpnia ⁸⁰⁴ possidendam concedo, tali videlicet conditione ut, quoad vixero, predictas mansiones cum suis habitatoribus, que, ut dictum, apud nos casalia nuncupa[n]tur, quiete possideam, duasque argenti marcas ad conservandam huius doni mei stabilitatem et memoriam Sepulcri Domini canonicis annis singulis mittam; cum autem viam universe carnis me contigerit ingredi, prescripta villa in ius ecclesie Sepulcri Domini fratrumque in ea commorantium libera pertransibit. Et ego quidem Rodericus, cum secundo Sepulcrum Domini visitassem, hoc devotionis mee donum presentia et privilegio domni Willelmi patriarche, qui tunc temporis Iherosolimitane preerat ecclesie, cupiens roborari, adductis coram testibus, signum, quod presens carta in inferiori sui margine representat, ad huius rei confirmationem manu propria anotavi, et apposito, quod multis lacrimis et precibus extorsi, domni patriarche sigillo, testium feci nomina subterscribi. Interfuerunt enim huic donationi mee amici et compatriote mei :

Arisa Varich de Ripa Migno. Iohannes Aris de terra Sancti Martini Latronis. Rodericus, abbas de terra de Pena Regine. Iohannes Tirant, germanus episcopi de Toy. Nimuranna de Lunia. Helyitu Sanizh ⁸⁰⁵ de terra Sancti Iacobi. Petrus Yspaniensis ⁸⁰⁶, frater Templi militum, et alii non pauci.

Facta est autem presens inscriptio anno Domini mccccxviii, indictione prima.

LXXXV ⁸⁰⁷.

PRIVILEGIUM FULCONIS, REGIS IERUSALEM ⁸⁰⁸ TERCII, CUM ESSET RECTOR AC BAIULUS ANTIOCHENI PRINCIPATUS, DE QUADAM DOMO, QUE EST IUXTA BALNEUM, QUONDAM TANCREDI DICTUM.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Ego Fulco, Dei gratia tercius rex Latinorum Iherusalem necnon et rector ac baiulus Antiocheni

A principatus filieque Boamundi iunioris, concedo et confirmo donum, quod Osmundus de Monte Garrou, Sancti Petri canonicus, Sancti Sepulcri canonicis pro redemptione anime sue donavit, scilicet domum unam cum bordello sibi adiacenti iuxta balneum, quondam dictum Tancredi. Quod si quis eam aliquando qualicumque causa auferre vel detrahere ab eis voluerit, sciat hanc cartam sigillo nostro munitam in memoriale eternum.

Anno ab incarnatione Domini mccccxiii ⁸⁰⁹, indictione xii, epacta xxiv ⁸¹⁰.

Data in palatio ⁸¹¹ Antiocheno, per manum F[ranc]on[is] cancellarii, videntibus subscriptis baronibus :

Rainaldo Mansuerio ⁸¹², constabulario. Leone, duce Meopoli. Widone de Merlon. Thoma, vicecomite. Godefrido, filio Renbauth.

LXXXVI ⁸¹³.

PRIVILEGIUM EIUSDEM DE CONFIRMATIONE QUARUNDAM POSSESSIONUM QUAS ECCLESIA SANCTI SEPULCRI HABET IN ANTIOCHIA.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Ego Fulco, Dei gratia rex Iherusalem tercius Latinus necnon baiulus et tutor Antiocheni principatus, notum esse volo tam presentibus quam futuris quod canonici Sancti Sepulcri Domini nostri Iesu Christi querimoniam in curia Antiochie quarundam possessionum sue ecclesie, quas diu amiserant, in territorio Antiocheno fecerunt; quod nos diligenter perscrutantes, comperimus per secreta[r]ios et fideles testes domini scilicet Antiocheni et patriarche, ita esse ut ipsi ostendebant. Unde ob honorem et reverentiam sancte Crucis, quam tunc pro deliberatione christianitatis Antiochiam nobiscum detuleramus, et pro redemptione animarum dominorum Antiochenorum, Boamundi primi scilicet et secundi, et aliorum orthodoxorum, habito consilio domini patriarche et episcoporum et baronum simulque burgensium, communi intuitu omnium, necnon iusticia dictante, in integrum reddimus eis, sicut inventum est a secretariis nostris, ut, sicut ecclesia Sanctissimi Sepulcri in tempore Grecorum prefatas possessiones habuit, ita amodo omni remota calumpnia cum omni tranquillitate perpetuo iure possideat. Huius nostre concessionis testes sunt :

B[ernardus], Antiochenus patriarcha. R[adulphus], Mamistranus archiepiscopus. S[tephanus], Tarsiensis archiepiscopus. S[...]. Arthasiensis episcopus. A[nselmus]. Bethleemita episcopus. A[...]. archidiaconus. Iohannes, Bethleem canonicus.

De baronibus :

R[ainaldus] Masuerius. G[uidone] de Merlo. E[...]. de Moszon. G[aufridus] de Guircha.

⁸⁰³ Suppléé d'après B. ⁸⁰⁴ B, calumpniam. ⁸⁰⁵ B, Saniz. ⁸⁰⁶ B, Hyspaniensis. ⁸⁰⁷ A, f° 76, r°; B, f° 88, r°. ⁸⁰⁸ Manque dans B. ⁸⁰⁹ B, mccccxiv. ⁸¹⁰ B, xxiii. ⁸¹¹ B, palacio. ⁸¹² B, Mansuerio. ⁸¹³ A, 76 f°, r°; B, f° 88, r°.

W..... de Verno. Leo dux. Thomas, vicecomes.

De burgensibus :

G[odefridus], filius Raimbaldi. W..... Averanus. B..... Berriensis.

Data Antiochie, iv nonas augusti, per manum Franconis cancellarii, anno incarnationis dominice MCXXXV, indictione XIII, epacta IV, concurrente primo.

LXXXVII⁸¹⁴.

PRIVILEGIUM RISONIS, BOAMUNDI PRINCIPIS ANTIOCHENI CAPELLANI, DE DONO DOMORUM, QUAS IN ANTIOCHIA HABEBAT, CUM POMERIO AD EAS PERTINENTE.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus⁸¹⁵, tam presentibus quam futuris, sancte matris ecclesie filiis, quod ego Riso, Boamundi, Antiocheni principis magnique Boamundi filii, quondam capellanus, ecclesie Dominici Sepulcri fratribusque in ea canonicam vitam professis aut professoris domos meas cum pomerio ad eas pertinente, quas a Willelmo medico LXIV bizanzii⁸¹⁶ emisse me recolo, perpetuo iure possidendas concedo, et, ut eadem libertate, qua mihi a predicto Boamundo date et concessae sunt, in earum possessione fruantur, in presentia domni Willelmi, Iherosolimitani patriarche, presentis pagine inscriptione hoc donum meum inviolabile et ratum manere decerno. Ut autem earumdem domorum situs a ceteris certissime dinoscatur⁸¹⁷, domibus Pontii, Antiocheni thesaurarii, via solum publica intercedente, contiguae habentur. Et ut ab huius doni mei votiva concessione tocus controversie scrupulus auferatur, notum sit omnibus quod in eisdem domibus mihi, quoad vixero, habitaculum ad manendum retineo, ac cuidam servo meo, quem de infidelitate ad baptismi gratiam evocavi, cameram, quam ex concessione mea ad inhabitandum in prefatis domibus optinet, quamdiu vixerit mihique fideliter servierit, possidendam concedo. Cum vero divina dispositio et terminus, qui preteriri non potest, me et illum ex hac luce subtraxerit, sicut supra dictum⁸¹⁸ est, ecclesie Sepulcri domini et eiusdem canonicis domus et earum possessio in perpetuum subiacet. Et ut hec, que prescripta sunt, rata et illibata permaneant, ad eorum corroboracionem et certitudinem demonstrandam privilegium domni Boamundi de concessa mihi predictarum domorum dono, venditione seu libertate conscriptum Dominice Resurrectionis ecclesie fratribusque reliqui, ac presentem paginam de huius doni mei veritate conscriptam sigillo domni Willelmi patriarche corroborari humiliter postulavi.

Factum est autem hoc donum et eius inscriptio anno Domini MCXXXVIII, presente eodem domno Wil-

helmo patriarcha⁸¹⁹, omni fratrum conventu, et ipsius patriarche clericis :

Humberto, capellano. Amelio, diacono. Balduino, cancellario. Iohanne, et ceteris quau pluribus.

Quodsi deinceps aliquis, diabolico instinctu vel mundane cupiditatis tabe corruptus, donum hoc [in]firmare⁸²⁰ aut nullare⁸²¹ temptaverit, bis terciove commonitus si non resipuerit, perpetui anathematis gladio feriatur.

Facta est presens inscriptio anno MCXXXVIII, indictione prima.

LXXXVIII⁸²².

PRIVILEGIUM RAIMUNDI PRINCIPIS DE DONO ET CONCESSIONE MOLENDINORUM ET ALIARUM POSSESSIONUM, QUAS ECCLESIA SANCTI SEPULCRI HABET IN ANTIOCHIA.

In nomine summi et veri Dei Patris et Filii et Spiritu Sancti, amen.

Naturalis prudentis animi sollercia⁸²³ ab initio conservandum⁸²⁴ instituit, ut operosa rei bene geste veritas usque ad posterorum celebrem noticiam iure emanare debeat; inde enim et digna ipsius rei firmitus viget firmitas, et pia posteritatis emulatio quodam collateralis exemplo ad potiora semper inardescit. Necessarium igitur universis presentibus et futuris, innotescere ducimus quoniam ego Raimundus, Dei favente clementia princeps Antiochenus, et domina Costantia⁸²⁵, mea uxor illustrissima, ei qui pro nobis mortuus est, immo et resurrexit, per omnia debitores, reverentissimo eiusdem Domini nostri Ihesu Christi Sepulcro quedam sua iura penes Antiochiam constituta, que nimirum, cum ab antiquo in usus prefati loci gloriosissimi cessissent, novis tamen temporibus tum propter diutine privationis casum, tum propter terrarum longinquitatem iamiam quasi ignotam⁸²⁶ iudicabantur, libere et quiete, omni prorsus calumpnie sive cuiuslibet exactionis molestia exclusa, in eternum possidenda restituimus, damus et concedimus. Que omnia partim ex propriis nominibus, partim ex locorum situ designare curavimus : primum duo edificia molendinorum extra portam Pontis ad occidentem constituta, quorum superius edificatum lingua Arabica Funcidec nuncupatur, alterum vero inferius iam diu iacet dirutum; quandam etiam vineam dudum a Brunone plateario possessam; hec autem memorata extra urbem⁸²⁷ menia. Que vero subsequuntur, intra⁸²⁸ eiusdem ambitum urbis continentur : in primis apotheca quedam ante balnea, que Arabice nominantur Omar, sita; una quoque domus deserta ante ecclesiam Sancte Menne, ex nomine antiquo Beruti dicta, et domus alia iuxta ecclesiam Sancti Petri, que vocatur Serice; item domus alia ante domum Serice locata, olim a quodam Greco, Salomone nomine, Sancti Sepulcri canonico, possessa, om-

⁸¹⁴ A, f° 77, r°; B, f° 89, r°. ⁸¹⁵ Manque dans B. ⁸¹⁶ B, *bisantiis*. ⁸¹⁷ B, *dinoscat*. ⁸¹⁸ B, *scriptum*. ⁸¹⁹ B, *patriarcha Willelmo*. ⁸²⁰ Restitué d'après B. ⁸²¹ B, *avillare*. ⁸²² A, f° 77, v°; B, f° 90, r°. ⁸²³ B, *sollertia*. ⁸²⁴ B, *observandum*. ⁸²⁵ B, *Constancia*. ⁸²⁶ B, *ignota*. ⁸²⁷ Corrigez *urbis*. ⁸²⁸ B, *inter*.

nesque domos sitas ante hospitale nominatum Hebeneboleit, a furno Sancti Georgii discoperti⁸²⁹ usque ad viam que vergit ad ecclesiam Sanctorum Cosme et Damiani. Iterum nec illud pretermittimus quoniam pari nostre donationis auctoritate quedam alia ex beneficiis fidelium noviter collata perpetua pace et jure tenenda Sancto Dominico Sepulcro donamus et concedimus : domum scilicet quandam de helemosina Osmundi, canonici Antiocheni, ante balnea domini Tancredi constitutam ; domum quoque Gamalielis presbiteri, Sancti Sepulcri canonici, prope ecclesiam Sancti Leonardi, et aliam domum cuiusdam laici, Benedicti nomine, ante ecclesiam Sancti Symeonis. Hec igitur omnia et singula memorato Domini glorioso Sepulcro, sicut supra diximus, in eternum donamus, presenti quoque privilegio premunimus, sigillo etiam nostro insignimus, et testibus necessariis confirmamus.

Factum est autem hoc privilegium anno incarnati Dei Verbi MCXL, indictione III, mense aprilis, quarto quoque anno principatus domini Raimundi, Antiocheni principis invictissimi. Testes subscripti :

Domnus Gaudinus⁸³⁰, Mamistanus archiepiscopus. Domnus Hugo, Gabulensis episcopus. Aymericus⁸³¹, decanus Antiochie. Willelmus Brachetus, et Aimericus, atque Willelmus Pictaviensis, capellani scilicet palatii. Willelmus Petri, clericus. Petrus, canonicus Templi. Godofridus⁸³², canonicus Sancti Abrahe. Drogo et Goisbertus, Templi milites.

Rogierus de Montibus, constabularius. Galterius de Surdavalle. Garento de Saone. Fulco de Buiguin. Willelmus Fraisnelli. Leo Maiopolus, dux Antiochie. Gaufridus de Guirchia. Petrus Armoini, castellanus. Guiterius de Moceon. Richardus de Belmont⁸³³. Robertus, filius Gaufridi. Paganus de Fai. Garnerius de Burgo. Hugo de Boleira. Abo de Bolins⁸³⁴. Cheale de Mausiac. Basilius, camerarius, et Oliverius, frater eius. Garinus Malmuz, marescalcus. Godofridus⁸³⁵, filius Raembaldi, vicecomes. Raimundus marescalcus. Theodorus, notarius. Georgius, magister secrete.

Si quis vero hoc privilegium legitime factum, diabolo instigante, violare quoquomodo presumpserit, ira Dei super eum veniat.

Data Antiochie, per manum Odonis cancellarii, XIII kalendas maii.

LXXXIX⁸³⁶.

PRIVILEGIUM RAIMUNDI, PRINCIPIS ANTIOCHENI, DE IUDICIO⁸³⁷ IN IPSIUS CURIA FACTO DE INIURIA, QUAM CONVENTUS ECCLESIE SANCTI PAULI DIUTISSIME CANONICIS SANCTI SEPULCRI SUPER INIUSTA CUIUSDAM GARDINI POSSESSIONE INTULERAT.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

⁸²⁹ B, *discooperti*. ⁸³⁰ B, *Gaufridus*. ⁸³¹ B, *Aimericus*. ⁸³² B, *Godofridus*. ⁸³³ B, *Belmont*. ⁸³⁴ B, *Molins*. ⁸³⁵ B, *Godofridus*. ⁸³⁶ A, f° 79, r°; B, f° 91, v°. ⁸³⁷ B, *iuditio*. ⁸³⁸ B, *quociens*. ⁸³⁹ B, *obtinnissem*. ⁸⁴⁰ Restituee d'après B. ⁸⁴¹ B, *affectum*. ⁸⁴² B, *petitioni*. ⁸⁴³ B, *diligenter*. ⁸⁴⁴ B, *et ut*.

A Antiqua patrum tradit auctoritas ut, quotiens⁸³⁸ digne rei celebris institutio equitatis meretur efficaciam, manifestis profecto memorialis pagine apicibus eo attentius premuniri debeat, quo et circumspectius oblivionis calcare insolentiam et tocius incursum calumpnie perpetuo intendit precavere. Presentibus igitur et eorum posteris necessario innotescimus quoniam ego Raymundus, preclaris siquidem Pictavorum ortus natalibus, cum ex superno munere Antiocheni regni solium optinuissem⁸³⁹, a[d]⁸⁴⁰ sacrosancta Iherusalem loca tercio mei principatus anno, Domino prosperante, adoraturus ascendi. Ibi vero inter cetera humane reparationis gaudia singulari potius gloriosissimi Sepulcri visitatione delectatus, a domno Willelmo, ejusdem sancte civitatis reverentissimo patriarcha, sed et a domno Petro, venerabili Dominici Sepulcri priore, necnon ab omni ipsius loci sancto conventu super quibusdam iniuriis diu penes Antiochiam excellentissime Dei et hominis Christi Ihesu sepulture irrogatis devotum et humilem clamoris effectum⁸⁴¹ suscepi, pari etiam omnium prece crebrius in Domino exoratus ut memorato ineffabilis misterii loco celeberrimo sua plenarie iura, quorum eatenus iniusta privatione graviter multatus fuerat, ob mee anime remedium misericorditer restituerem. Verum ego, cum tantorum pie petitioni⁸⁴² intercessorum nec possem nec deberem adversari, quippe qui iustam cuiuslibet oppressi vocem, nedum communem tante reverentie clamorem, ex debito clementer admittere exigor, usque adeo eorum vota diligentius⁸⁴³ sum prosecutus, ut quicquid de iusticia Dominici Sepulcri in mea manu consistebat, totum libentissime ex tunc in eternum Christo Domino et eius ad perhenem sue resurrectionis memoriam servitoribus gratis reddere, sed et de aliis omnibus quotquot ad suum ius pertinere[n]t, que scilicet in alienos possidentium usus cesserant, me eis devotissime in mee curie audientia iusticiam executurum promitterem. Ea propter, ipso mee a Iherosolimis regressionis anno, predictus Dominici Sepulcri prior et Wlgrinus prepositus, assumptis secum aliquot suis fratribus, prima die mensis februarii Antiochiam venientes, non multo post de mei promissi executione me vivaciter requirendo convenerunt, ut et⁸⁴⁴ nominatim de quadam iniuria, quam conventus ecclesie Sancti Pauli super iniusta cuiusdam gardini et aliquante terre possessione ipsis diutissime intulerat, neque enim usque ad illud temporis, cum sepius suam calumpniam pretendissent, iusticiam quandoque consequi potuerant, de illa inquam tam ob[s]tinata iniuria equitatis audientiam eis accomodarem. Ad hoc itaque exequendum domnum Robertum, cenobii Sancti Pauli abbatem, et univsum conventum diligenti opera studui premoneri. Quorum omnium una vox et eadem fuit sententia :

bonus videlicet rei discussionem nullatenus ad secularis curie examen, sed ad solum domni patriarche Antiocheni et ipsius ecclesie spectare arbitrium; de iure enim ecclesiastico tota illa possessio processerat, presertim cum eam dominus sancte memorie Bernardus patriarcha olim pro commutatione domus Stephani, thesaurarii ecclesie Sancti Pauli, dedisset, datam etiam autentica sui privilegii sanctione, quod apud se habebant, cum domini auguste recordationis Boamundi iunioris convenientia confirmasset. Ceterum cum illud privilegium, me exigente, in medium fuisset prolatum, et in conspectu circumstantis curie ad finem usque aperte et distincte retractatum, tanta nimirum universis coauditoribus eius patuit digna confutatio, ut, quibusdam aliis, quibus se ipsum impugnabat, pretermisissis, nec unius testis, sicut rerum bene gestarum veritas exigat, quantulacumque assertionem fulciretur. Sic tandem voce privilegii omnino cassata, ex communi consequenter curie intuitu definitum est quoniam, quandoquidem cenobii Sancti Pauli monachis nulla prorsus ad habendam ecclesie audientiam ratio subpetebat, sine omni subterfugio tam ipsi quam et Sancti Sepulcri canonici alterutras sue cause allegationes in publicum mee curie conferre debebant⁸⁴⁶, ibique eorum controversias et recto iudicio dirimi et dictante iusticia terminari oporteret. Quia vere prefatos canonicos diutius nollem detinere, proxima quippe pasche sollempnitate imminente, certum xv dierum terminum utrique parti prefigere statui. In quo monachi constanter mihi resistentes nullum aliud placitandi terminum se quoquomodo suscepturos affirmabant, nisi quem communis curia ex deliberatione iusticie illis designando proferret. Cum ergo eorum voci benigne assensissem, unanimi totius curie consideratione quadragenarii numeri elongatio est utrisque accomodata; cuius spatii⁸⁴⁶ finalis terminus tercio kalendas aprilis, septima quoque feria, que tunc temporis vigiliam dominice diei ramis palmarum precessit, accurrisse dinoscitur. Sane in die constituta⁸⁴⁷ et monachis ecclesie Sancti Pauli et Sancti Sepulcri canonicis in loco extra Antiochiam, qui ad pontem Ferri dicitur, ibi enim eo tempore in castris commorabar, mei coram⁸⁴⁸ presentia ad sue cause negotium venientibus, mihi quippe commodius est visum propter plenioris consilii habendam sufficientiam, usque dum Antiochiam intrassem, illud opus debere differri; unde et usque in diem terciam terminum consultius prolongavi. In ea iterum die monachis et canonicis in Antiocheno palatio coram me in sue cause disceptationem intentis, eandem itidem causam usque in sabbatum paschalis ebdomade protelavi; non enim in tam arto temporis spatio sufficiens meorum obtinatum consilium convocare potueram. Cum vero post Domini pascha dies prefixi termini

A advenisset, omnemque curie ordinem mecum ad eam audientiam congregassem, prima diei hora, canonici Sancti Sepulcri ad suum negocium conveniunt, monachis quippe ecclesie Sancti Pauli nequaquam vel tunc vel postea per totam diem conspectui nostro apparentibus. Comperta itaque eorum mora, quid me deinceps super eo negotio agere deceret barones astantes affectuose consului. Qui nimirum, communicato consilio, responderunt ut, quoniam ecclesia Beati Pauli sub mee defensionis spe consistebat, viva meorum nuntiorum voce monachos⁸⁴⁹ ad constitutam cause audientiam ex gratia debere[m] invitare; meis quoque nuntiis id ex mei parte monachis intimandum precip[er]em quoniam, nisi ad ipsius diei nonam placitaturi venirent, tantumdem eis obesse⁸⁵⁰ sufficeret quantum si prolata iudicii sententia eos omnino confutasset. Nec mora; assumptis de medio ceterorum baronum Guiterio de Mozo et Ricardo de Belmont, abbatem et monachos, sicut mihi suggestum fuerat, diligenter appellavi. Qui omnes, nulla legalis exonii excusatione preterita⁸⁵¹, se nec coram me venturos nec mee curie iudicium subituros una voce responderunt. Verum ego, tam pertinaci eorum responso accepto, ne quid forte quasi minus iuste per precipitationem fieret, canonicos usque in diem terciam equanimiter expectare exoravi; qui et ipsi satis pacifice concesserunt. Porro die tercia expectata, soli canonici iusticiam exigentes presto affuerunt. Quorum profecto iuste petitioni⁸⁵² benigne assentiens, totum differende⁸⁵³ iusticie pondus maxime ex ipsius rei conferendis circumstantiis⁸⁵⁴ mee curie imposui. Unanimi igitur et communi omnium baronum consultatione est approbatum quoniam canonici, qui nunquam diem vel causam subterfugerant, plenaria sui iuris possessione iusto iudicio debebant investiri, hoc tamen modo designato ut ipsi [post]⁸⁵⁵ investituram tam monachis ecclesie Sancti Pauli quam etiam cuilibet calumpnianti quicquid mea curia ad iudicaret exequerentur. Eo itaque modo et conditione prefatos Dominici Sepulcri canonicos memorato gardino et reliqua terra adiacenti, suo scilicet iure, xvii kalendas maii, libere et quiete investivi. Qua statim investitione recepta, domnus prior et ceteri canonici⁸⁵⁶ sese ecclesie Beati Pauli iusticiam exequuturos⁸⁵⁷ gratis obtulerunt; sed nec unus affuit, qui eos in aliquo impeteret. Item nolimus quasi neglectum sub silentio preteriri quoniam sepedicti canonici Grecos testes, moribus et senio maturos, in medium produxerunt, qui omnes non vulgari coniecture opinione, sed certa visus attestacione se illam, de qua loquimur, Sancti Sepulcri iusticiam iuxta curie decretum comprobaturus asserabant. Cum vero eorum testimonia non nisi suo loco esset necessarium audiri, presertim parte altera absente, producti tamen testes, suo fortassis c[e]leri

⁸⁴⁶ B, deberent. ⁸⁴⁶ B, spacii. ⁸⁴⁷ B, constituta. ⁸⁵¹ B, preterita. ⁸⁵² B, petitioni. ⁸⁵³ B, disserende. ⁸⁵⁴ B, circumstantiis. ⁸⁵⁵ B, c[on]c[on]onici. ⁸⁵⁷ B, executuros.

⁸⁴⁸ coram mei. ⁸⁴⁹ B, monachis. ⁸⁵⁰ Corrig. abesse. ⁸⁵⁴ B, circumstantiis. ⁸⁵⁵ Supplée d'après B. ⁸⁵⁶ B,

obitu iusticiam gloriosi Sepulcri posse deprimi formidantes, quod ore veraci et corde memori erant confirmaturi, totum ad plenum litteris annotatum reliquerunt, ut in posterum, si necessitas forte exigerit, pro viva voce scripti non desit auctoritas. Testium quoque nomina sunt hec : Gregorius, ecclesie Sancte Marie cantor ; Thomas, subcantor ; Michael, filius Molkem⁸⁵⁸ ; Abraham, filius Sucar. Omnibus tandem non sine honorosa differendi⁸⁵⁹ prolixitate, Deo auctore, ad perfectum deductis, ego Raimundus, Dei nutu princeps Antiochenus, sed et domina Constantia principissa, mea uxor illustrissima, legitimum facte investitionis⁸⁶⁰ donum Sanctissimo Domini Sepulcro pari assensu et donatione in eternum quiete possidendum damus et concedimus ; principali quoque huius privilegii nostri⁸⁶¹ que sigilli confirmatione decoratum perpetua stabilitate premunimus.

Factum est autem hoc privilegium anno incarnati Dei Verbi MCL, mense aprili, indictione III, quarto quoque anno principatus domini Raimundi, Antiocheni principis invictissimi. Testes subscripti :

Domnus Gaudinus, Mamistanus archiepiscopus.

Domnus Hugo, Gabulensis⁸⁶¹ episcopus. Aimericus, decanus Antiochie. Willelmus Brachetus, et Aimericus, atque Willelmus Pictaviensis, capellani scilicet palatii. Willelmus, Petri clericus. Petrus, canonicus Templi. Godofridus⁸⁶², canonicus Sancti Abrahe. Drogo et Goisbertus, Templi milites.

Regerius de Montibus, constabularius. Galterius de Surdavallo, Garento de Saone. Fulco de Boimo. Willelmus Fraisneli. Leo Maiopolus, dux Antiochie. Gaufridus de Guirchia. Petrus Armoini, castellanus. Guiterus de Mozo. Ricardus de Belmont⁸⁶³. Robertus, filius Gaufridi. Paganus de Fai. Garnerius de Burgo. Hugo de Boleira. Abo de Molins. Chalo de Masiaco⁸⁶⁴. Basilus, camerarius, et Oliverius, frater eius⁸⁶⁵. Garinus Malmus⁸⁶⁶, marescalcus, Raimundus, marescalcus⁸⁶⁷. Gotefridus⁸⁶⁸, viccomes. Theodorus, notarius. Georgius, magister secretae.

Data Antiochie, XIII kalendas maii, per manus Odonis cancellarii.

XC⁸⁶⁹.

PRIVILEGIUM PETRI PRIORIS DE DUOBUS MOLENDINIS, QUE HABET ECCLESIA SANCTI SEPULCRI IN ANTIOCHIA.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Ego Petrus, Dei gratia prior Dominici Sepulchri, notifico cunctis fidelibus, tam presentibus quam futuris, quod veniens cum quibusdam concanonicis nostris ab Iherosolimis in Antiochiam, ut investiga-

remus iura Dominici Sepulcri, que temporibus antiquorum Grecorum et subinde Turcorum eidem Sepulcro deservierant, inter cetera inveni in capite pontis porte, que de Comite nuncupatur, super ripam fluminis Orontii, duo loca ad molendina, unum edificatum et aliud vastatum, que diu predecessores canonici Dominici Sepulcri libere hereditario iure, sicut prediximus, quiete possederant. Unde diligenti examinatione scrutata cum domino Raimundo, principe eiusdem civitatis, atque cum antiquis Surianis⁸⁷⁰, qui fideliter nobiscum curam adhibuerunt, operam communi consilio dedimus ut in molendinis illis, nomine Funeidec, qui iam partim reedificati erant, duas rotas a parte fluminis tribus Surianis accomodarem, scilicet Nichefore, Michaeli, Nichole, sibi et suis legitimis heredibus manutenendas in feodo villanie ; ita ut omnes expensas ad earumdem opera necessarias, tam in ferro et ligno quam in lapide et omnibus utensilibus, ipsi per se aptent, tam in aqua quam extra aquam, tam in domo molendini quam extra domum ; sed exclusam a parte fluminis, sicut melius potuerint, communi utilitati omnium rotarum, que in domo fuerint, edificent ; et ut ipsi de duabus rotis predictis medietatem de omni acquisitione, quam fecerint, tam in annona quam in farina vel piscibus seu aliis, habeant, et de sua medietate custodem earumdem, scilicet molendinarium, precio conducant, et concanonicis nostris seu fratri, qui propter nos ibidem domina[bi]tur⁸⁷¹, aliam partem reddant, eo tenore ut insimul partis conservate nullo modo absque nostro famulo, qui clavem tenuerit, dividantur. Quodsi quolibet infortunio molendinus ille vastabitur, predicti Suriani de suo rotas illas cum molendino et toto suo apparatu reedificent, et sicut fecerant conservent ; sin autem illud reedificare noluerint, moniti sub trino testimonio in perpetuum exeredentur. Iterum si molendinarius eorum furto convinctus⁸⁷² fuerit, quet marcebens⁸⁷³ subripuit, tot bisantios emendet ; et si de suo non habuerit, canonicus vel famulus noster de parte Surianorum bisantios subputatos pro dampno extorqueat. Sed et si Suriani illi villaniam predictam vendere seu in vadimonium ponere alienis presumpserint, non eis liceat nisi communi consilio capituli, quia caritative et absque pecunia villaniam illis dedimus. Hec itaque firmiter manebunt sub precepto canonici nostri, qui super omnia dominabitur.

Facta fuit carta anno dominice incarnationis MCL, indictione III, in quarto anno principatus domini Raimundi, venerandi principis, et sue coniugis Constantie. Hinc sunt testes :

Wlgrinus, prepositus Sancti Sepulcri. Atque⁸⁷⁴ Aimericus, eiusdem canonicus. Ni-

⁸⁵⁸ B, Molkim. ⁸⁵⁹ B, disserendi. ⁸⁶⁰ B, investicionis. ⁸⁶¹ B, Gabulanus. ⁸⁶² B¹, Godefridus. ⁸⁶³ B, Belmont. ⁸⁶⁴ B, Masiago. ⁸⁶⁵ B, eius frater. ⁸⁶⁶ B, Malmuz. ⁸⁶⁷ Le nom de ce témoin manque dans A. ⁸⁶⁸ B, Godefridus. ⁸⁶⁹ A, f° 82, r^o ; B, f° 96, r^o. ⁸⁷⁰ Manque dans B. ⁸⁷¹ Restitué d'après B. ⁸⁷² B, convinctus. ⁸⁷³ Ce mot paraît se rapprocher de l'arabe *markeb*, qui signifie *bateau* ; il signifie peut-être les bateaux chargés de grains, dont le meunier détournerait les frais de mouture. ⁸⁷⁴ Manque dans B.

chola, Gamaliel, Garneri[us]⁸⁷⁵, atque Robertus, concanonici. Item Angerius⁸⁷⁶, abbas de Sancto Georgio. Benedictus, cantor. Guido, Sylvester, concanonici eiusdem. Ioscerandus, capellanus. Theodorus, notarius.¹

XCI⁸⁷⁷.

PRIVILEGIUM RAIMUNDI, TRIPOLITANI COMITIS DE DONO DOMUS, QUE APUD MONTEM PEREGRINUM EST.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen⁸⁷⁸.

Quamplurimis atque autentica firmitudine inexpugnabilibus divinarum seculariumque testimoniis scripturarum liquido patet, quia decet fidelium elementiam principum servorum Dei equis petitionibus⁸⁷⁹ adquiescere, et iusta Deoque grata desideria, ut ad effectum promoveantur, devota mente annuere. Unde, sedulo atque rationabiliter hoc expostulante Iohanne pie memorie, filio atque canonico ecclesie Sancti Sepulcri, Raimundus comes atque Christiane milicie⁸⁸⁰ excellentissimus princeps in partibus Syrie, sollerter sciens quia precium redemptionis anime viri est iuste acquisita possessio eius, pro redemptione anime sue suorumque parentum, communi favore et consilio suorum virorum, dedit Deo et gloriose ecclesie Sacrosancti Sepulcri [Domini nostri Ihesu Christi, que est Iherosolimis, domum quandam in Monte Peregrino, que domus antiquo tempore inmundis paganorum supersticionibus dedita fuerat, quatinus, omni gentilitatis nefario ritu inde profugato, iam nunc Deo dignum fieret perpetuum habitaculum. Cuius domus christiana religione in Christi ecclesiam salubriter translate cultoribus, eodem Iohanne rogante, concessit comes Raimundus ecclesiam Sancti Georgii, que est in montanis, cum suis appenditiis⁸⁸¹, in evidentia et audientia decani de Poscheriis et capellani sui Pontii⁸⁸² de Grilione et Rostagni de Port et Bernardi, prioris de Bethleem. Insuper quoque, dum propter bellorum ingruentiam non quantum vellet presenti efficacia dare posset, quod potuit fecit, scilicet firmiter concessit ut, quando divina voluntas, christianis desideriis satisfaciendo⁸⁸³, eorum potestati⁸⁸⁴ traderet Tripolitanam urbem possidendam, prescripta ecclesia Sancti Sepulcri haberet et perpetuo iure possideret eam, que post principalem ecclesiam in tota urbe predicta excellentior et dignior futura esset. Cui ecclesie promissit, immo quantum in futurum potuit rata constitutione concessit tantum de honore vel redditibus, quantum XIII clericorum inibi famulantium Deo usibus honeste sufficere posset.

Cui interim iuxta humanam necessitatem mortis debitum persolventi inelitus nepos eius, Guillelmus Iordanis, Christiane militie ductor, hereditario iure

A in honorem successit. Qui quilibet ab avunculo Raimundo bene incepta sive instituta non solum incontaminata servare, sed etiam ad debitum perfectionis finem sollicite perducere studens, dona atque promissiones ab avunculo Raimundo Sancto Sepulcro factas per huius preceptionis decretum legitime roboravit. Et insuper sue suorumque parentum providens animabus, prenominatam ecclesiam propriis largitionibus multiplicare satagens, eiusdem premissi Iohannis rogatu, dedit ei quandam villam, nomine Buiora, cum omnibus ad se pertinentibus, tam in arboribus quam in aliis universis. Preterea pia affectione exuberans, concessit eidem ecclesie liberam facultatem acquirendi et perpetuo iure possidendi, si quid de honoribus sui⁸⁸⁵ terrarii perhenniter in his partibus remansuri dare vellent. Quatinus autem huius [nostre]⁸⁸⁶ donationis autentica dispositio perpetua incommutabilitate inter⁸⁸⁷ omnem iniquam voluntatem atque illicitam presumptionem incontaminata atque inconvulsa permaneat, ego Willelmus Iordanus, Christi servus atque Christiane militie [ductor], proprie manus mee supposito⁸⁸⁸ signo id corroborare studiosissime atque pia mentis effectione curavi.

Signum comitis Guillelmi.

Pro anima autem incliti atque fidelis Dei famuli Raimundi, huius quoque donacionis⁸⁸⁹ inceptoris atque auctoris, hec quicumque legitis atque auditis, Deum suppliciter orate.

C Facta est autem huius donationis legitima corroboratio anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi MCVI, mense augusto, XI kalendas septembris, sub testimonio universi populi ad de[di]cationem ecclesie Sancti Sepulcri, que est in Monte Peregrino, convenientis, nominatim autem sub evidentia et audientia⁸⁹⁰ horum, qui scripti sunt, virorum :

Aicardi scilicet Arelatensis et decani de Poscheriis. Stephani de Brino. Gaufridi⁸⁹¹ de Peninis. Willelmi Petri, constabularii. Willelmi Raimundi constabularii. Willelmi Beralli. Raimundi de Balcis.

Ego vero Raimundus, Pontii⁸⁹² filius, comes per Dei gratiam Tripolitanus, omnia, quecumque predecessores mei, sive venerabilis comes Raimundus sive Willelmus Iordanus, predictae ecclesie Sancti Sepulcri dederunt pro salute animarum suarum, vel quicumque alii dignitati et honori meo pertinentes in helemosinam [sepis]⁸⁹³ nominate ecclesie dederunt aut daturi sunt de suis iustis possessionibus, concedo et sigilli mei impressione in perpetuum confirmo et corroboro.

XCII⁸⁹⁴.

PRIVILEGIUM CECILIE, COMITISSE⁸⁹⁵ TRIPOLIS, QUE

⁸⁷⁵ Restitué d'après B, *Maimundi constabularii. Willelmi.* ⁸⁷⁶ B, *Angerius.* ⁸⁷⁷ A, f° 83, r° et 87, v°; B, f° 97, r°. ⁸⁷⁸ Manque dans B. ⁸⁷⁹ B, *petitionibus.* ⁸⁸⁰ B, *militie.* ⁸⁸¹ B, *appendiciis.* ⁸⁸² B, *Poncii.* ⁸⁸³ B, *satisfaciendo.* ⁸⁸⁴ B, *posteritati.* ⁸⁸⁵ B, *suis.* ⁸⁸⁶ Suppléé d'après B. ⁸⁸⁷ B, *intra.* ⁸⁸⁸ B, *sub-*
⁸⁸⁹ B, *donationis.* ⁸⁹⁰ Manque dans B. ⁸⁹¹ B, *Gaufredi.* ⁸⁹² B, *Poncii.* ⁸⁹³ Suppléé d'après B.
⁸⁹⁴ A, f° 84, r°; B, f° 99, r°. ⁸⁹⁵ B, *comitisse.*

CONCESSIT UT COQUERENT QUICUMQUE VELLENT IN FURNO, QUEM HABEMUS APUD MONTEM PEREGRINUM.

Humane conditionis miseria pressi ac mole consuetudinis quasi altera lege nature ad peccandum semper prona, in tantis proturbationum⁸⁹⁶ fluctuationibus positi, necessarium valde duximus et utile ad servorum Dei, qui ei familiariter assidua et felici iunguntur copula, beneficiorum et orationum suffragia confugere, ut, quod per nostra non confidimus, saltem per eorum merita apud Deum obtinere mereamur⁸⁹⁷; quod tunc rite perficitur, cum ex habundanti nostro illorum supplemus inopiam; mutuo caritatis munere carnalia nostra eis impendentes, licet parva, que meliora sunt, id est spiritualia, ab ipsis recipimus. Idcirco ego Cecilia comitissa pro salute anime domini mei, Poncii comitis, et pro salute anime mee et filii mei, Raimundi comitis, ipso filio meo assentiente, rogata etiam a rege Iherosolymorum Fulcone et a regina Milissende, concessi in perpetuam elemosinam⁸⁹⁸ in manu Wlgrini, prioris Montis Peregrini, canonici Sancti Sepulcri, ut quicumque voluerint coquere in furno, quem habent canonici prefati Sancti Sepulcri apud Montem Peregrinum, libere et sine omni calumpnia coquant.

Hanc concessionem fecimus ego et filius meus, comes Raimundus⁸⁹⁹, anno ab incarnatione Domini MCCCXXXIX, teste :

Girardo, episcopo Tripolitano. Petro de Podio Laurentii. Petro Raimundo de la Balma. Iocelino de Calmont⁹⁰⁰. Silvio Roberto. Petro de Podio, priore de Hospitali. Magistro Alberico, priore de Bethleem. Willelmo Apieres, placeario Montis Peregrini. Et Homudeu⁹⁰¹.

XCIII⁹⁰².

PRIVILEGIUM RAIMUNDI, TRIPOLITANI COMITIS⁹⁰³, DE LIBERTATE QUAM HABEMUS IN PORTU TRIPOLIS.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen⁹⁰⁴

Ego Raimundus, Dei gratia Tripolitanus comes, et Hodierna coniux⁹⁰⁵ mea, eadem gratia Tripolis comitissa, regis Iherusalem filia, filiis sancte matris ecclesie, presentibus et futuris, notum volumus haberi et memoriter in hac carta retineri quod domni Willelmi, divina gratia Iherosolymorum patriarche, ab Antiochia revertentis, ac suffraganeorum ipsius, Fulcherii, Tyrensis archiepiscopi, et Roberti, Nazareni archiepiscopi, ac Bernardi, Sydoniensis episcopi, aliorumque multorum petitionibus⁹⁰⁶ inducti, ecclesie Sancti⁹⁰⁷ Sepulcri Domini et fratribus in ea Domino servientibus et servituris libertatem in portu nostro Tripolis afferendi, eiciendi, deferendi inde omnia, que usibus suis necessaria fuerint, quiete et

A absque ulla [exactione⁹⁰⁸] damus atque concedimus. Et pro remedio animarum nostrarum ac parentum nostrorum eisdem iure perpetuo confirmamus omnia illa dona, tam in casalibus quam in terris et vineis et olivetis et villanis ceterisque possessionibus, que dominus Raimundus, comes Sancti Egidii, et Willelmus Iordani, nepos eius, et Bernardus⁹⁰⁹ comes atque Pontius⁹¹⁰ comes, pater meus, alique barones seu terrarii fideliter dederunt ecclesie Domini Sepulcri et canonicis eiusdem loci, cuncta concedimus, laudamus atque sigillo nostro firmamus, necnon⁹¹¹ Sanctum Georgium. Huius autem doni existunt testes :

Giraldus, episcopus Tripolis. Iohannes, canonicus. Magister Gillebertus⁹¹². Rainerius, constabularius. Petrus de Podio Laurentii. Willelmus Rainoardi. Gauscelinus⁹¹³ de Cavomonte. Willelmus Porcelleti. Saxo. Pontius⁹¹⁴ de Sura. Geraldus⁹¹⁵ Isnelli. Brunellus, dapifer. Raymundus⁹¹⁶ Lamberti. Pontius⁹¹⁷ Giraldi. Stephanus, monachus. Otrannus, cancellarius comitis, qui hanc cartam dictavit.

Hoc privilegium factum est anno ab incarnatione Domini MXXL, mense ianuarii, indictione III.

XCIV⁹¹⁸.

ITEM ALIUD EJUSDEM ET DE EODEM, SED UNIVERSALIS⁹¹⁹.

In nomine sancte et individue Trinitatis.

Ego Raimundus, Dei gratia Tripolitanus comes, et Hodierna, eadem gratia Tripolitana comitissa regis Iherusalem filia, notum volumus haberi et memoriter in hac carta retineri quod Willelmo, Iherusalem Dei gratia patriarche, et canonicis Sanctissimi Sepulcri pro animabus nostris et parentum nostrorum donamus, laudamus atque concedimus libertatem nostram⁹²⁰ in portu nostro Tripolis, quod oleum suum et omnes alios redditus, quos de omni terra nostra habebunt, de portu nostro sine omni mercede libere deferant, et omnia illo, que voluerint⁹²¹ emere ad versus⁹²² ecclesie et canonicorum Sanctissimi Sepulcri, similiter de portu nostro libere deferant. Nunc⁹²³ demum omnia illa dona, que Raimundus comes Sancti Egidii, et Bertrandus comes atque Pontius⁹²⁴ comes dederunt ecclesie Sanctissimi Sepulcri et canonicis eiusdem loci, concedimus atque laudamus et sigillo nostro confirmamus, necnon⁹²⁵ Sanctum Georgium. Huius doni sunt testes nostri barones :

R[ainerius], constabularius. P[etrus] de Podio Laurentii. W[illelmus] Porcelleti. Willelmus Rainoardi. Saxo. Bertrannus⁹²⁶ Umberti. Gauscelinus de Cavomonte. P[ontius] de Sura⁹²⁷. Brunellus. G[eraldus] Isnel. O[tran-

⁸⁹⁶ B, *perturbationum*. ⁸⁹⁷ Manque dans B. ⁸⁹⁸ B, *helemosinam*. ⁸⁹⁹ B, *Raimundus comes*. ⁹⁰⁰ B, *Calmont*. ⁹⁰¹ B, *Homodei*. ⁹⁰² A, f° 84, v°; B, f° 100, r°. ⁹⁰³ B, *comitis Tripolitani*. ⁹⁰⁴ Manque dans B. ⁹⁰⁵ B, *coniux*. ⁹⁰⁶ B, *petitionibus*. ⁹⁰⁷ Manque dans B. ⁹⁰⁸ Suppléé d'après B. ⁹⁰⁹ B, *Bertrandus*. ⁹¹⁰ B, *Poncius*. ⁹¹¹ B, *preter*. ⁹¹² B, *Gislebertus*. ⁹¹³ B, *Goscelinus*. ⁹¹⁴ B, *Poncius*. ⁹¹⁵ B, *Giraldus*. ⁹¹⁶ B, *Raimondus*. ⁹¹⁷ B, *Poncius*. ⁹¹⁸ A, f° 85, r°; B, f° 100, v°. ⁹¹⁹ B, *universalis*. ⁹²⁰ Manque dans B. ⁹²¹ B, *voluerit*. ⁹²² La leçon de B, qui donne *ad usus*, est bien préférable. ⁹²³ B, *Tunc*. ⁹²⁴ B, *Poncius*. ⁹²⁵ B, *preter*. ⁹²⁶ B, *Bertrandus*. ⁹²⁷ B, *Sura*

nus], cancellarius, qui hanc cartam dictavit. A

Hec carta facta est anno ab incarnatione Domini MCXL, mense Decembri. Et adhuc huius doni sunt testes :

Robertus, archiepiscopus Nazareth. Fulcherius, archiepiscopus Tyri. Bernardus, episcopus Synodis. Guido Beriti. Helias, cancellarius regis. Balduinus, cancellarius patriarche Iherusalem. Iohannes, canonicus Tripolis. Raimaldus, capellanus Nazareth.

XCV⁹²⁸.

PRIVILEGIUM RAIMUNDI, COMITIS TRIPOLITANI DE CONFIRMATIONE QUARUMDAM DOMORUM⁹²⁹.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Quoniam memoria istius seculi labilis est, nec eius status semper⁹³⁰ esse potest, ob hoc illarum rerum, que ante nos aguntur, homines presentes et futuri Tripolitane terre veram et plenam noticiam habeant, dignum et utile est ea scripto memorie commendare, quatinus, si forte post elapsa temporum curricula in aliquo dissensio evenerit, notificatione scripture notificetur. Igitur ego Raimundus, Dei gratia comes Tripolitanus, et Hodierna, comitissa Tripolitana, et Raimundus, filius noster, notum volumus haberi ac memoriter in hac carta retineri omnibus hominibus, presentibus et futuris, quod dominus Wlgrinus, Sanctissimi Sepulcri canonicus, domos quasdam emit in civitate nostra de Willemo de Sira LXXXI bisanciis, assensu et benivolentia nostra et baronum nostrorum⁹³¹, quas, pro remedio animarum nostrarum et parentum nostrorum ecclesie Sanctissimi Sepulcri et canonicis in eodem loco Deo servientibus laudamus et concedimus bona fide sine [malo] ingenio. Nunc demum pro amore domini Wlgrini quoddam fructum⁹³² terre de tambulo⁹³³ nostro et voltura turris ecclesie Sanctissimi Sepulcri et canonicis similiter donamus et concedimus pro remedio animarum nostrarum. Et ut firmum sit hoc privilegium impressione sigilli nostri permaneat confirmatum. Huius autem privilegii existunt testes :

Rainerius, constabularius, cum matre sua. Radulphus Caslan, frater Templi Salomonis. Petrus de Podio Laurentii. Willelmus Raimoaldi. Et filius eius, Saxus. Et frater eius Raimundus. Goscelinus de Calvo Monte. Robertus Silvii. Pontius de Sira. Brunellus, dapifer. Giraldus Isnelli. Stephanus, monachus. Pontius Giraldi. Hermengardus. Pellicius. Albertus, camerarius. Willelmus, capellanus comitisse. Otrannus, cancellarius, qui hanc cartam dictavit.

Hec est facta carta⁹³⁴ anno ab incarnatione Domini MCXLIII, indictione VI.

Preter hoc autem voltam illam, quam dominus Wlgrinus de Guidone emit, Sepulcro Domini et canonicis in eodem loco Deo servientibus bona fide sine malo ingenio, pro remedio animarum nostrarum, laudamus et concedimus iure perpetuo habendum et tenendum.

XCVI⁹³⁵.

PRIVILEGIUM DOMINE ADALAIS, UXORIS HUGONIS EBRAICI⁹³⁶, DE XII BIZANTIIS, QUOS ANNUATIM NOBIS [HABERE]⁹³⁷ CONCESSIT.

Anno Domini MCXXXV, ego Adalais, uxor que fui Hugonis Ebraici⁹³⁸, imprimis ad honorem Dei et Sancti Sepulcri et pro anima domini ac mariti mei, Hugonis Ebraici⁹³⁹, et pro salvatione mea ac filiorum meorum et pro animabus nostris, et quia canonici Sancti Sepulcri receperunt me et animam mariti mei et omnes filios meos in illorum consortio et orationibus ac fraternitate, dono et confirmo una cum filio meo, Willelmo Ebriaco, ut isti⁹⁴⁰ canonici habeant de nostro XII bizancios per unumquemque annum aut cxx rotula olei, et ut fatiant⁹⁴¹ anniversarium per unumquemque annum Hugonis Ebriaci, quod est VI die intrante octobri vigilia sanctorum martirum Sergii et Bachi, et ut filiorum ac filiarum nostrarum ipsa die commemorationem de illorum animabus fatiant⁹⁴². Testes :

Guido fressus. Guiniguisus. Stephanus. Bertranus⁹⁴³. Segnoretus. Paganus, ferrarius.

Peregrinus interfuit ad hec omnia, et iussu domine et filii eius, Willelmi Ebriaci, posuit hoc sigillum et scripsit hec.

XCVII⁹⁴⁴.

PRIVILEGIUM RAIMUNDI COMITIS DE OMNIBUS POSSESSIONIBUS, QUAS HABEMUS IN HONORE TRIPOLITANO.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Raimundus, Dei gratia comes Tripolitanus, pro amore Dei et salute anime mee et requie parentum meorum, necnon rogatu domini Willelmi, Dei gratia patriarche Iherosolimitani, Petri, Domini Sepulcri prioris, totiusque ipsius ecclesie capituli, concedo atque in perpetuum inconvulse confirmo et sigilli mei impressione corroboro omnes possessiones, quas in toto comitatu nostro Tripolis glorioso Sepulcro predecessores nostri donaverunt, videlicet dominus Raimundus, Sancti Egidii comes, Willelmus Iordanus comes, Bertrandus comes, Pontius comes et barones etiam seu alii fideles : imprimis ecclesiam sancti Sepulcri, que est in Monte Peregrino, cum suis domibus et integra sua curia ;

⁹²⁸ A, f° 85, v° ; B, f° 101, r°. ⁹²⁹ Dans B la rubrique est ainsi conçue : *Item eiusdem de domibus, quas dominus Wlgrinus emit apud Tripolim de Willemo de Sira.* ⁹³⁰ Manque dans B. ⁹³¹ Le mot *emit* se trouve répété ici dans les deux manuscrits. ⁹³² B, *frustum.* ⁹³³ B, *stabulo.* ⁹³⁴ B, *Hec carta facta est.* ⁹³⁵ A, f° 86, r° ; B, 102, r°. ⁹³⁶ B, *Ebriaci.* ⁹³⁷ Suppléé d'après B. ⁹³⁸ B, *Ebriaci.* ⁹³⁹ B, *Ebriaci.* ⁹⁴⁰ B, *predicti.* ⁹⁴¹ B, *faciant.* ⁹⁴² B, *faciant.* ⁹⁴³ B, *Bertrandus.* ⁹⁴⁴ A, f° 86, v° ; manque dans B.

furnum etiam cum domibus sibi pertinentibus, ita scilicet ut absque nostra aut heredum nostrorum contradictione valeant ibi coquere omnes, quicumque voluerint, ad utilitatem et proficuum domus prefate ecclesie, secundum quod mater mea, Cecilia comitissa, coram nobis presentibus et illud idem confirmantibus donavit atque concessit; domos etiam, quas in Monte Peregrino et Tripoli habent ex devexum montis, ex utraque parte vie veteris, sicut et nunc possident, a muro usque ad conductum; gardenum etiam. Libertatem quoque in portu nostro Tripolis afferendi, deferendi inde omnia, que usibus suis necessaria fuerint, quiete et absque consuetudine aut ulla exactione damus atque concedimus; transitumque per portas civitatis necnon et per universam terram nostram eadem libertate et quietudine firmamus. Ecclesiam Sancti Georgii in montanis cum suis casalibus atque cunctis aliis suis pertinentiis, quemadmodum probatur dinosciturve eam dedisse comes Raimundus Sancti Egidii predictae ecclesie; casale Buiola cum villanis suis et pertinentiis suis et suo integro oliveto, quod Willelmus Iordani comes donavit in dedicatione ecclesie Sepulcri, que est in Monte Peregrino; tria alia casalia, que sunt in montanis, cum villanis et pertinentiis suis, scilicet Abdin, Bebula, Benehara, que comes Bertrandus eidem ecclesie dedit, et ex alia parte montane casale Medera cum vill[an]is et pertinentiis suis, quem Willelmus Ermengardus donavit; gaustinam insuper, que dicitur Loisan, quam Raimundus de Raisac dedit; casale Helmedel cum villanis et pertinentiis suis prope Guibelacard, quod dedit Ribod; casale Cafarsequel in territorio de Gibelet, quod vocatur casale Pontis Sici, quod Stephanus de Brolo dedit; in casali de Bocumbe villanum unum cum una carrucata terre, quem donavit Raimundus de Narbona; in casale, quod dicitur Aer, villanum unum cum una carrucata terre, quem dedit Bernardus Derat; in casale etiam Derie villanum unum cum [una] carrucata terre et x jarras olei, quas debet persolvere annuatim dominus quicumque fuerit casalis, que dedit Petrus de Podio Laurentii, concedente uxore sua; et villanum unum cum una carrucata terre, quem dedit Petrus, nepos Rogerii constabularii, in casale Ardin; et in casale de Buissera unum villanum cum una carrucata terre, quem dedit Adalardus; in causali ⁹⁴⁸ Sorbe villanum unum cum una carrucata terre, quem dedit Gaufridus de Pennis; in territorio de N'phis xii quoque Bizancios aut cxx littras olei, quos donavit supradicte ecclesie Adalaxia pro anima Vgoni Ebriaci, viri sui, una cum filio suo, Willelmo Ebriaco, annuatim in sempiternum reddendos; unum quoque villanum cum omnibus suis pertinentibus, et terras alterius villani, quem dedit Willelmus de Boschet; villanos supradictos eorumque heredes cum terris suis perhenniter

A habendos ecclesie concedimus. Ista omnia supradicta et alia cuncta, que iuste canonici inantea sunt adquisituri seu donatione quorumcumque hominum vel emptione aut aliqua commutatione vel ad presens possident, memorate ecclesie Sancti Sepulcri presenti privilegio præmunimus, et, sicut prephatum sumus, nostro sigillo insignimus, ut libere et quiete absque exactione aliqua et servicio in eternum possideant, testibus etiam subscriptis illud idem sancientes, ut censure nostre monumentum inviolabile permaneat, quatinus ut nec per nos vel successores nostros in aliquo tempore queat violari.

Rainerius, constabularius. Petrus de Podio Laurentii. Gocelinus de Cavomonte. Saxo. Giraldus Isnel. Brunellus, dapifer. Raimundus Lamberti. Pontius Giraldi. Stephanus, monachus. Otrannus, cancellarius.

Facta carta anno ab incarnatione Domini MCLXIII indictione VI.

XCVIII ⁹⁴⁶.

PRIVILEGIUM BERTRANDI, TRIPOLITANI COMITIS ⁹⁴⁷, DE TRIBUS CASALIBUS, ABDIN, HABELA ⁹⁴⁸, BENIHARAN.

Anno dominice incarnationis MCLXII, kalendis ⁹⁴⁹ decembris, ego Bertrandus, inclitus comes, Raimundi Sancti Egidii [filius], reddo et laxo Domino Deo et ecclesie Sepulcri Domini nostri Ihesu Christi, que sita est in castro Montis Peregrini, tria casalia, scilicet Addin ⁹⁵⁰, Habela ⁹⁵¹, Beniaran ⁹⁵², cum omnibus pertinentiis suis, que olim donavi ad prefatam ecclesiam pro remedio anime Guillelmi Iordanis, consanguinei mei, in presentia domni Balduini, regis Iherusalem, et archiepiscopi Albariensis et Arnulfi archidiaconi aliorumque proborum virorum, et in manu domini Iohannis, qui tunc temporis erat prior eiusdem ecclesie, quod omnibus hominibus manifestum est, sicut carta declarat. Manifestum est quia ego Bertrandus, comes prescriptus, peccatis meis irruentibus, tradidi iniuste prescriptum honorem in meo dominio et potestate. Nutu Dei actum est quod capitulum Iherusalem elegit unum de fratribus suis in prioratu ecclesie Montis Peregrini, scilicet Arnaldus ⁹⁵³, qui missus est a nobis ut honorem supradicte ecclesie adquisitam conservaret et perditam acquirat. Illo veniente et honore perduto mihi proclamante, divino suggerente timore, consilium accepi a Domino, et cum omnibus nobiles meis, submonente pietate et remedio anime mee et anime patris mei atque matris mee omniumque parentum meorum, reddo et quirpisco ego Bertrandus comes et filius meus Pontius sub tali tenore et stabilitate, quod nec ego nec filius meus Pontius nec ullus ex eredibus ⁹⁵⁴ meis nec ulla potestas non ⁹⁵⁵ sit ausus dirrumpere nec alienare hunc honorem prescriptum, sed sit libere et absolute nunc et semper Domino Deo et iamdicte ecclesie Sancti Sepulcri sine inganno et malo ingenio. Insu-

⁹⁴⁸ Corrigez casali. . ⁹⁴⁶ A, f° 89, r°; B, f° 104, v°. leçon des mss. est fort douteuse; peut-être faut-il lire : ⁹⁵² B, Beniharen. ⁹⁵³ B, Arnaldum. ⁹⁵⁴ B heredibus.

⁹⁴⁷ B, comitis Tripolitani. ⁹⁴⁸ B, Babela. ⁹⁴⁹ La anno MCLXII, II kalendas. ⁹⁵⁰ B, Abdin. ⁹⁵¹ B, Babela. ⁹⁵⁵ Mauque dans B.

per etiam omnes donationes iam factas et corroboratas a patre meo, scilicet Raimundo, comite Sancti Egidii, et a Willelmo Iordano, consobrino meo, cum omni conventu, qui ad de[di]cationem⁹⁵⁶ supradicte ecclesie fuit, ego Bertrandus comes laudo et confirmo, et filius meus Pontius, sicut scriptum est in privilegiis predictae ecclesie; et⁹⁵⁷ in antea hec guirpicio et predicta laudatio firma et stabilis permaneat omni tempore. Et propter hanc guirpitionem et evacuationem suprascripti⁹⁵⁸ honoris, pro benedictione et reverencia ecclesie Sancti Sepulcri, dedit Arnaldus prior equum bonum et mulum optimum domno Bertrando comiti.

Facta carta huius guirpitionis⁹⁵⁹, a Bertrando comite confirmata, et a Poncio filio suo laudata, et ab episcopis consignata, et a laicis corroborata. Si quis contra hanc donationem et guirpitionem⁹⁶⁰ vel laudationem ad inrumpendum venerit, quicumque sit, sive ego prescriptus comes, sive filius meus Pontius⁹⁶¹, sive ullus ex heredibus meis vel propinquis, aut aliqua potestas, an ulla sacrilega persona, qui hunc prescriptum honorem auferre vel minuire voluerit ab ecclesia Sancti Sepulcri, imprimis iram Dei omnipotentis incurrat, et a luminibus⁹⁶² ecclesie ut depredator extrinsecus⁹⁶³ fiat, et cum Iuda traditore in inferno particeps fiat, et cum Dathan et Abiron⁹⁶⁴ supplicium eternum sustineat, et excommunicationi [subiaceat]⁹⁶⁵ sanctorum apostolorum Petri et Pauli et omnium episcoporum et patriarche Iherusalem et episcopi Tripolitani et archiepiscopi Femie et episcopi Biterrensis, et insuper anathema maranata⁹⁶⁶ sine fine permaneat.

Signum Bertrandi, comitis. S. Poncii, filii sui. S. episcopi A[lberti]⁹⁶⁷ Tripolitani. S. archiepiscopi Femie, P[etri]⁹⁶⁸. S. episcopi Biterrensis, A[rnaldi]⁹⁶⁹. S. Rogerii, constabularii. S. Udalardi de Pontiano. S. Pontii⁹⁷⁰ de Grilione.

XCIX⁹⁷¹.

PRIVILEGIUM BALDUINI, REGIS QUARTI, DE CONCESSIONE TERRE IOHANNIS GOTHMANNI.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris⁹⁷², quod ego Balduinus, per gratiam Dei in sancta Iherusalem Latinorum rex quartus, casalia subscriptis nominibus nuncupata, videlicet Bethahatap⁹⁷³, Derhassen, Derxerip, Culi, Vastinam Leonis, cum omni integritate, gastinis scilicet et appendiciis suis, ubicumque in longum sive in latum protenduntur, que Iohannes Gothmannus, laudantibus et concedentibus uxore sua Amandala et filio suo Ancherio eiusdemque uxore Stephania filiaque

A predicti Iohannis Helisabeth, uxore videlicet Hugonis, Cesariensis domini, nec non et ipso iam dicto Hugone omnibusque aliis, ad quos presentis vindictionis videtur pertinere concessio vel in posterum prescripte possessionis vendite hereditaria possessio, canonicis Dominici Sepulcri pro m et cccc bizantiis vendidit, prece ipsius Iohannis Gothmanni filiique sui Ancherii quamplurimum persuasus, atque fraterna dilectione, qua memoratis canonicis iamdudum astringor, ex debito inclinatus, eisdem videlicet canonicis in ecclesia Dominice Resurrectionis Deo nunc ibidem servientibus et in posterum servituris laudo, concedo et confirmo. Hoc autem, [quod]⁹⁷⁴ prescriptus Iohannes et filius eius Ancherius canonicis, de quibus agitur, in pactis habuerunt, silencio⁹⁷⁵ preteriri nolo, videlicet quod si in pretaxatis casalibus, gastinis quoque vel eorundem attinentiis⁹⁷⁶, ulla prorsus ex qualibet parte calumpnia nunc aut in futurum emergerit, sepe iamdictus Iohannes et eiusdem filius Ancherius nec non et ipsorum hereditatis successores in perpetuum prefatis canonicis illam penitus ex contracta conventionem sadare⁹⁷⁷, sopire et ex toto tollere debent. Ut igitur ecclesia Dominici Sepulcri et eiusdem conventus, tam presens quam futurus, hec omnia, que seriatim expressa sunt et commemorata, libere, quiete et sine calumpnia omnium hominum, et absque omni servitio⁹⁷⁸, exactione et dominio nunc et in futurum habeant, et iure perpetuo in eternum possideant, presenti pagine subscriptis testibus sigillique mei suppressione⁹⁷⁹ denotata confirmo.

Factum est autem hoc anno [ab] incarnatione⁹⁸⁰ Domini MCLXI, indictione IX. Huius quidem rei testes sunt :

Amalricus, comes Ascalonitanus. Humfredus de Torono, constabularius. Philippus Neapolitanus. Hugo de Hybelino⁹⁸¹. Hugo Cesariensis. Balduinus de Insula. Galterius, de Sancto Audemaro castellanus et Tiberiadis⁹⁸² dominus. Gormundus⁹⁸³ Tyberiadensis. Clarembaldus, vicecomes Acconensis. Guillelmus de Hursa. Guido de Maneriis.

Data Accon, per manum Stephani, domini Radulfi, Bethlemite⁹⁸⁴ episcopi regisque cancellarii, in hoc officio vice fungentis, XI kalendas decembris.

C⁹⁸⁵.

PRIVILEGIUM IOHANNIS GOTHMANNI DE VENDITIONE TERRE.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Quoniam humane vite instabilitate, caduca enim

⁹⁵⁶ Restitué d'après B. ⁹⁵⁷ B, ut. ⁹⁵⁸ B, prescripte. ⁹⁵⁹ B, guirpicionis. ⁹⁶⁰ B, guirpicionem. ⁹⁶¹ B, Poncius filius meus. ⁹⁶² B, liminibus. ⁹⁶³ B, extraneus. ⁹⁶⁴ B, Abyron. ⁹⁶⁵ Suppléé d'après B. ⁹⁶⁶ B, maranatha. ⁹⁶⁷ B, A[lberti] episcopi. ⁹⁶⁸ B, P[etri] Femie. ⁹⁶⁹ B, A[rnaldi] Biterrensis. ⁹⁷⁰ B, Poncii. ⁹⁷¹ A, f° 90, r°; B, f° 106, r°. ⁹⁷² tam futuris quam presentibus. ⁹⁷³ B, Bethaatap. ⁹⁷⁴ Suppléé d'après B. ⁹⁷⁵ B, silencio. ⁹⁷⁶ B, attinentiis. ⁹⁷⁷ B, sedare. ⁹⁷⁸ B, servicio. ⁹⁷⁹ B, suppressione. ⁹⁸⁰ B, incarnationis. ⁹⁸¹ B, Ybelino. ⁹⁸² B, Tyberiadis. ⁹⁸³ B, Guormundus. ⁹⁸⁴ B, Bethlemite. ⁹⁸⁵ A, f° 90, v°; B, f° 107, r°.

est et cotidie tendit ad defectum, rerum memoria gestarum a mente cito dilabitur, scriptis eam commendare imitanda patrum sancxit auctoritas. Laudabiles igitur eorum sanctiones ego Iohannes Gothmannus pro modulo virium mearum imitari cupiens, universitati omnium, tam presentium quam futurorum, presentis scripture monumento notum fieri volo quod ego iamdictus Iohannes Gothmannus, laudantibus et concedentibus uxore mea Amanda et filio meo Ancherio cum uxore sua Stephanía, filia quoque mea Helisabeth, uxore videlicet Hugonis, Cesariensis domini, nec non et ipso iamdicto Hugone omnibusque aliis, ad quos presentis venditionis videtur pertinere concessio, vel in posterum subscripte possessionis vendite hereditaria possessio, casalia subscriptis nominibus nuncupata, videlicet Bethaap⁹⁸⁶, Derassen⁹⁸⁷, Derxerip, Culi, Vastinam Leonis, cum omni integritate, gastinis scilicet et appendiciis suis, ubicumque in longum sive in latum protenduntur, dominis et fratribus meis ecclesie Dominici Sepulcri canonicis, domno videlicet Nicholao priori ceterisque omnibus Deo nunc ibidem servientibus et in posterum servituris, pro M et cccc bizanciis vendidi, ut ea iure perpetuo habeant et possideant ita prorsus ab omni⁹⁸⁸ hominum calumpnia et servitio, exactione et dominio soluta, libera et quieta, et propter prescripta casalia nullum omnino cuilibet homini servitium persolvatur. Ego siquidem, ingenti me urgente necessitate, liberationis videlicet et redemptionis de paganorum captivitate, consilio et consensu domini regis Baldvini, de cuius feodo fuit presentis venditionis possessio, qui etiam auctoritate privilegii sui confirmavit presentemque paginam sigillo meo⁹⁸⁹ munivit, casalia, de quibus agitur, cum omnibus pertinentiis⁹⁹⁰ suis pretaxatis canonicis vendidi, cooperante mecum in omnibus et per omnia filio meo Ancherio. Si qua igitur super prefatis casalibus vel eorumdem attinentiis nunc aut in futurum calumpnia emergerit, nos et nostri successores eam movebimus⁹⁹¹, et ex toto pacificabimus; sic⁹⁹² igitur dum vixerimus nos. Nobis vero humano more decedentibus, illi, ad quos hereditas nostra post nos transierit, conventui Sancti Sepulcri obligati in perpetuum tenebuntur ut, si quid dampni propter motam calumpniam eidem conventui contigerit, predicto conventui ab illis in integrum restauretur, et venditio pretaxata rata in perpetuum permaneret. Nolens igitur ut auctoritati huius mei privilegii aliquid deesset, rogavi dominum meum regem Balduinum ut presentem paginam sigilli sui impressione corroboraret, quod tandem sedulis tam meis quam filii mei Ancherii et amicorum meorum precibus obtinui. Munivit ergo dominus meus, sicut superius dixi, presentem paginam suo sigillo⁹⁹³; confirma-

vit etiam quodam alio privilegio, sub nomine ipsius scripto, hanc meam sepefatis canonicis venditionem. Ego autem, anime mee precavens, atque iam tociens dictis canonicis sollerti consideratione in futurum providens, presentem paginam, ne ab aliquo succedentium mihi in posterum concuti aut inpugnari posset, per cirographum⁹⁹⁴, ut pars superior indicat, conscribi precepi. Huius rei testes sunt :

Odo de Sancto Amando, castellanus Turris David⁹⁹⁵. Marmio. Radulfus Bornio. Adam Niger et Fulco, frater eius. Thomas Patricius. Petrus Hermenius. Baharam. Gaufridus Turonensis, senescalcus domni Amalrici patriarche. Briccius⁹⁹⁶. Rainaldus Sischerius. Geraldus Aldenarius. Albertus Lombardus. Willelmus Beraldus. Arbertus Tortus. Willelmus Normannus.

Factum est autem hoc anno ab incarnatione Domini MCLXI, indictione IX, III nonas decembris.

CI⁹⁹⁷.

PRIVILEGIUM BERNARDI BITURICENSIS DE QUADAM DOMO, QUAM DEDIT ECCLESIE SANCTI SEPULCRI.

Notum sit omnibus hominibus, tam futuris quam presentibus, quia ego Bernardus Bituricensis et uxor mea Ahoys ecclesie Sancti Sepulcri et eiusdem canonicis, eorum Dei gratia fratres effecti, pro salute nostra et parentum nostrorum domum nostram et quecumque habemus, terram etiam, quam prope portam Sancti Sepulcri pro censu duorum bizantium acquisivimus, hereditario iure possidenda sub sequenti conditione donamus : in domo nostra, quamdiu vixerimus, cetera nostra possidentes, supradictorum canonicorum defensione muniti, permanebimus; cum autem quis nostrum mortuus fuerit, tertiam partem omnium canonici habuerint; qui vero supervixerit ad ecclesiam cum sua alia parte tertia, si voluerit, ierit, et ab ea victum et vestitum inde acceperit; sin autem, in domo sua erit, et de proprio vixerit, et post obitum suam partem tertiam cum precedenti ecclesia absque ullo impedimento habuerit; tertiam autem partem cuidam filie nostre, fraternitati eorum similiter consortiate, cum ad nubilem etatem venerit, sive etiam nupserit, aut c bizancios ipsi canonici dederint; que si sine heredibus obierit, totum penitus sine ulla calumpnia ecclesie remanebit; et si infantes alios ex nobis ipsis, omnibus aliis remotis, genuerimus, in tertia tantum parte filie cum ipsa supradicta participare constituimus; preterea si, mortuis nobis, debitum quodlibet remanserit, de nostris et filie partibus communiter reddendum precipimus. Pro tali igitur institutione dominus Petrus, prior Sancti Sepulcri, et cuncti cum eo canonici fratres suos et participes omnium bonorum suorum spiritualium nos in perpetuum fore conces-

⁹⁸⁶ B, *Bethaatap*. ⁹⁸⁷ B, *Derhassen*. ⁹⁸⁸ B, *omnium*. ⁹⁸⁹ B, *suo*. ⁹⁹⁰ B, *pertinenciis*. ⁹⁹¹ B, *removebimus*. ⁹⁹² Manque dans B. ⁹⁹³ B, *sigillo suo*. ⁹⁹⁴ B, *cyrographum*. ⁹⁹⁵ B, *Turris David castellanus*. ⁹⁹⁶ B, *Briccius*. ⁹⁹⁷ A, f. 92, r^o; manque dans B.

serunt, et ter in anno, in natale videlicet Domini et in Pascha et in festum Iherusalem, iustam unam vini cum duobus panibus ob fraternitatis recordationem habendam permiserunt. Testes sunt :

Domnus patriarcha Willelmus. Et Fulcherius, capellanus eius. Et Amelius, diaconus. Et Aschetinus, vicecomes. Et Umbertus, aurifaber. Et Herbertus cum barba. Et Giraldus, Sancti Sepulcri diaconus, qui hanc cartam composuit. Et Willelmus de Babilonia.

CII ⁹⁹⁸.

PRIVILEGIUM PETRI, PRIORIS SANCTI SEPULCRI, ET GANONICORUM DE VENDITIONE EIUSDEM DOMUS.

Anno ab incarnatione Domini MCCCXXV, indictione XIII, Petrus, Sancti Sepulchri prior, cetusque fratrum eiusdem loci canonicorum domum, que fuit Bernardi Bituricensis, et aliam, que fuit Willelmi drugomanni, predictae domui contiguam, Petronille, mulieri Ungarice, CCCXL bisentiis vendiderunt in hospitem domum sue genti, ut ipsa eas tamquam proprio censu emptas sibi, ut dictum est, sueque genti venditas eternaliter possideat. Quod si ipsa vel eius successores Ungarici, necessitate quolibet ingruente, prefatas domos in posterum vendere vel invadiare voluerint, priori et canonicis Sancti Sepulcri venales vel invadiandas offerant; si vero prior et canonici easdem domos ita ut alii emere noluerint, cuicumque voluerint sine contradictione vendant et invadant. Prenominata autem mulier prebendam quatuor hominum de refectorio Sancti Sepulcri accipiebat cotidie; sed, pro salute anime sue, sicut soror ecclesie necessitati fratrum providens, partem prebendarum remisit, ita ut deinceps duabus contenta prebendis, una unius canonici et altera unius servientis, permaneat.

Facta est autem huius carte inscriptio, domino Willelmo sancte Iherosolimitane ecclesie patriarchatui presidente, Fulcone nobilissimo rege regnante. Huius rei testes sunt :

Rogerus, Ramathensis episcopus. Anselmus, Bethleemita episcopus. Acardus, prior Templi Domini. Arnaldus, prior Montis Syon. Henricus prior Montis Oliveti. Robertus, abbas Vallis Iosaphat. Chosmas Ungaricus, heremita. Bonifatius, socius eius. Symeon Ungaricus, archidiaconus. Roardus, vicecomes. Raimondus, magister Hospitalis. Rainaldus de Ponz, et complures alii.

Quicumque hanc conventionem infirmare vel violare temptaverit, apud Deum et homines anathema sit.

CIII ⁹⁹⁹.

DE EMPTIONE CUIUSDAM DOMUS, QUAM EMIT BERNARDUS CASTELLI RADULFI A GEORGIO RAICO.

Bernardus Castelli Radulphi et Havidis, uxor eius, emerunt unam domum de Georgio Raico atque

Bu[r]sardo, quam Georgius emerat a Petro Britanno et Geifrido, socio suo, pro LXXX bisanciis inter omnes consuetudines. Bernardus iste emit hanc domum in tempore Garmundi patriarche et Balduini regis secundi, quando ivit pugnandum ad Bursechinum, coram Ansetino, vicecomite Iherusalem, qui rectitudinem inde accepit, teste :

Odone, socero Piselli, et Bertrano Alobroge, et Roberto sine barba, et Andrea, suo genero, et Fulcone Berruer, et Stephano Alvernensi, et Pagano Stulto, et Willelmo Grosso, placeario, et Alberto, filio Ansetini] vicecomitis, et Eudeberto Ruffo, et Baldri de Templo, et Rogero de Baios, et Soiberto, et Radulfo de Baugenci, et Cudener, et Berengero, et Radulpho Fabri, et Theaudo, et Brunet, cambiatore, et Roberto, ianitore porte David, et Petro Fabri.

Hanc cartam fecit Ogerus clericus in turre David. Hanc domum emit Bernardus a Georgio et a Bursardo sine aliqua calumpnia ad vendendum et addandum ad suam voluntatem faciendam.

Inde est testis Marages, filius Bursardi, qui fuit ad potationem huius rei.

CIV ¹⁰⁰⁰.

PRIVILEGIUM, QUOD FECIT PETRUS, PRIOR SANCTI SEPULCHRI, BERNARDO ET UXORI SUE.

Notum sit omnibus, tam futuris quam presentibus, quod ego Petrus, Dominici Sepulcri prior, et omnis conventus eiusdem quandam domum cum una statione Bernardo et uxori sue, in fraternitate nostra susceptis, possidendam tali conditione concedimus : quamdiu vixerint, totam domum et stationem habuerint, exceptis duabus eiusdem cameris et etiam stabulis, que pro Lamberto Ptolomensi hospitando et pro suis custodiendis in nostra potestate sub eorundem custodia retinemus; si autem ipsi propria relinquere et cum omnibus suis ad nos venire voluerint, deinde victus et vestimenti necessaria eis impendemus; sed cum alter eorum obierit, totius pecunie medietatem habebimus, et qui supervixerit cum alia sua medietate ad nos, si voluerit ultra necessaria a nobis suscepturus, venerit; sin autem, per omne tempus vite sue in domo fuerit, et, cum obierit, domum et stationem solutas et quietas et omnia sua nobis dimiserit; nec non si infantem ex se habuerint cum obierint, duas partes eorum pecunie nobis reliquerint, et terciam infanti dederint; infans vero in domo sive statione aliquam calumpniam non fecerit nec habuerit. Preterea si vir, mortua uxore, aliam duxerit, aut mulier, mortuo [viro], alieno nupserit, quamdiu vixerint, domum et stationem similiter possederint; sed cum uterque mortuus fuerit, alienus maritus sive aliena coniux domum seu stationem non habuerint, sed ad nos solute et quiete cum pecunia mortui domus

⁹⁹⁸ A, f° 92, v^o; manque dans B. ⁹⁹⁹ A, f° 93, r^o; manque dans B. ¹⁰⁰⁰ A, f° 93, v^o; manque dans B.

et statio redierint; sed peccunia hoc modo distribuetur: medietatem aliene coniugi sive alieno viro reliquerint, et, si infantem sic de alienis habuerint, partem peccunie sue unam nobis, alteram infanti, tertiam marito dederit.

Facta est carta ista anno ab incarnatione Domini MCXXXIII, indictione XI.

Super retentione camerarum et stabulorum, quos pro Lamberto hospitando retinuimus, ipso Lamberto defuncto, solutum facimus; uxor tamen ipsius Lamberti, quamdiu absque viro fuerit, in eis similiter hospitabitur.

Testes sunt: Umbertus, aurifaber, et Holdreus, et Turstanus Angelus, et Iohannes Galiga, et Milo Curvesarius, et Petrus Petragoricus, et Helias, frater eius, et Robertus Cocus, et Petrus de Ramata, et Bernardus, aurifaber, et Giraldus, diaconus et canonicus Sancti Sepulcri, qui hanc cartam composuit.

CV¹⁰⁰¹.

PRIVILEGIUM RICARDI IAFERINI DE QUADAM DOMO.

Notum sit omnibus dominice vinee cultoribus quod ego Nicholaus, prior Sancti Sepulcri, assensu totius nostri capituli, domum, quam tenuit Bernardus Bursarius, Ricardo Iafferino et heredibus eius libere et quiete in perpetuum ad possidendum et emendandum concedimus, sic nempe ut per singulos annos Ricardus predictus vel eius successor nobis nostrisque successoribus kalendis martii XIV bisancios censualiter persolvent. Addimus etiam quod, si domum illam vendere voluerint, primum nobis venalem offerent; quam si retinere voluerimus, marcham argenti levius habebimus; sin autem, cumque dare seu vendere voluerint, omnibus militibus atque ecclesiis penitus exceptis, salvo preminato censu, licentiam habeant.

Actum est hoc IV nonas martii, anno ab incarnatione Domini MCLX. Huius rei testes sunt:

Nicholaus, prior. Arnulphus, subprior. Bernardus, cantor. Godefridus, thesaurarius. Ebrardus. Ilbertus. Petrus de Sepulchro. Petrus Clemens. Achilles. Hugo de Nigella. Petrus de Latina. Petrus Lombardus. Rainaldus de Ochis. Robertus Antiochie.

De laicis:

Pisellus, aurifaber. Baldoinus Borne. Petrus Salomonis. Robertus Cocus. Uldretus, aurifaber. Giraldus Salomonis. Petrus Petragore.

CVI¹⁰⁰².

DE QUODAM ORTO, QUEM DEDIT MABILIA ECCLESIE SANCTI SEPULCHRI.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Sciendum est et dignum memorie tradendum quia

A ego Mabilia pro redemptione anime mariti mei et filii mei et animemee et corporis inopia relevanda dedi et concessi canonicis Sancti Sepulchri, confratribus et dominis meis, ortum meum in vita mea, et post decesum meum domum meam, utrumque iure perpetuo possidendum. Nec totum fuit gratis; ipsi enim michi proinde C et LXX bisancios recompensaverunt, et in orto claudendo maceria, et in cisterna, que ibi erat, curanda XL bisancios dispenderunt, et victum michi, quamdiu viverem, communi consilio determinatum concesserunt, scilicet cotidie panem unum canonicorum et dimidiam litram vini temperati et scutellam de coquinato, in die vero dominica et magnis sollempnitatibus recentis frustrum carnis vel de cibo, quem domini comederent.

B Hoc autem factum est anno ab incarnatione Domini MCXXXII, VII kalendas iulii, rege Fulcone Iherosolimitano regnante et Domino Willelmo patriarcha presidente. Huius itaque rei sunt testes:

Dominus Willelmus patriarcha.

Et canonici Sancti Sepulcri:

Petrus, prior. Petrus de Barcelona. Hugo, prepositus. Gaufridus de Constantinopoli. Radulfus Parisiacensis. Petrus Bernardus. Garnerius de Cenomanne. Guido. Giraldus. Petrus Clementis. Eurardus, et ceteri canonici. Anshetinus, vicecomes. Rainaldus de Pontibus. Gaufridus Acus. Tosetus. Hildredus.

CVII¹⁰⁰³.

PRIVILEGIUM ANDREE ET HOSANNE.

C Notum sit omnibus, tam futuris quam presentibus, quod ego Petrus Bernardi, canonicus Sancti Sepulcri, consensu Petri prioris et concanonicorum meorum, concessi Andree et Hosanne, uxori eius, edificare domum de proprio super terram Sancti Sepulcri, que est in Iherusalem, in parte regis, circumdata ab una parte domo Sancti Sepulchri, ab alia domo Hospitalis, que fuit Garsie, ab alia vero parte est circumdata domo, que fuit Roberti Galatine: tali conditione ut eam habeant et possideant donec vixerint, et reddant II bisancios pro redditu Sancto Sepulcro in unoquoque anno; si autem Andreas mortuus fuerit, liceat prefate uxori eius manere in domo dum vixerit, duos bisancios, ut dictum est, singulis annis rendendo; similiter vero Andree facere liceat, si post uxorem supervixerit; post mortem vero utriusque domus illa tota et quieta remaneat ecclesie. Preterea concessimus ei ut de cisterna nostra, que est ad pedes gradus, quoquo die sufficienter aquam accipiat. Huius pacti testes sunt:

Holdredus, iudex. Albertus de Virduno. Ricardus. Rogerius, magister clientum Sancti Sepulcri. Arnulphus Fellarius. Petrus Porcellus. Habert de Falconberga. Bernardus Riquitie.

¹⁰⁰¹ A, f° 94, r°; manque dans B. ¹⁰⁰² A, f° 94, v°; manque dans B. ¹⁰⁰³ A, f° 94 bis, r°; manque dans B.

Actum anno ab incarnatione Domini MCXXXVI, A indictione XIII, XVI kalendas decembris.

Scriptum per manum Iohannis Pisani, qui eo tempore ad Sepulchrum clericulos docebat.

CVIII ¹⁰⁰⁵.

DE VENDITIONE DUARUM STATIONUM ECCLESIE SANCTI SEPULCRI.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Ego Alois cum viro meo Girardo et filiis meis Rogerio, Alboim et Marco et Amelina, vendimus conventui Sanctissimi Sepulcri duas stationes cum suo solario pro C et LXX bisanciis iure perpetuo possidendas, certis terminis prefixas : est enim a parte orientis communis via, ab occidente atrium Sancti Sepulcri, a meridie domus Michaelis, a septentrione domus Guisle Sancti Abrahe. B

Factum est siquidem hoc anno ab incarnatione Domini MCLV, indictione III, XV kalendas septembris, venerabili fratre Fulcherio in Ierusalem presidente venerabili patriarcha, rege Balduino quarto.

Huius autem rei testes sunt :

Petrus Salomonis, Gibertus Papais, regie maiestati iurati. Albertus Lombardi. Giraldus Aldenarii. Robertus Cocus. Willelmus, nepos Americi, prioris Montis Oliveti.

CIX ¹⁰⁰⁶.

RECORDATIO CONVENTIONIS ET DONATIONIS, QUE FACTE FUERUNT INTER MARIAM DE SANCTO LAZARO ET ROGERIUM.

Breve recordationis conventionis et donationis, que facta est quondam inter Mariam de Sancto Lazaro, uxorem cuiusdam Rogerii, clientis Sancti Sepulcri, et Bernardum, clientem patriarche, fratrem Petri, prioris Sancti Sepulcri. Nam prefata Maria predicto Bernardo quandam filiam suam in matrimonium tradidit in presentia capituli Sancti Sepulcri et legalium virorum, quam filiam habuerat de priore viro, nomine Petro, dotans eam dote centum bisantiorum, et vestiens eam, ut ita dicam, in dorso et in lecto, dansque etiam illi usumfructum cuiusdam vinee, quam pater puelle plantaverat. Insuper autem eidem Bernardo in ipsis sponsalibus coram testibus et fideiussoribus quartam partem cuiusdam domus, que sita est in platea Templi in Ierusalem iuxta domum Bentulini, post mortem suam concessit; aliam partem vero cuidam, quem habebat, reservavit filio, post cuius filii mortem aliam quartam partem prefatus Bernardus eiusque heredes sine lite et contentione iure perpetuo haberet et possideret. Quam domus donationem, annorum interlabente curriculo, predicta, denegavit se fecisse Maria; unde inter ipsam et generum non minima orta est controversia; que postea diffinita est in capitulo Sancti Sepulcri coram domino patriarcha Willelmo et Petro subpriori et Anselmo can-

to et Goffrido thesaurario et magistro Roberto, canonicis Sancti Sepulcri, et coram Anshetino, quondam vicecomite Ierusalem, et Rainaldo de Pontibus et Goffrido Acu : tali videlicet conditione ut iam dictus Bernardus quartam partem domus, quam ipsa Maria cum Rogerio secundo viro adquisierat, post mortem eius libere et sine aliqua possideat calumpnia; aliam vero quartam partem post mortem filii similiter sine contentione habeat.

Facta est autem hec carta, Willelmo iubente patriarcha, anno ab incarnatione Domini MCXXXV, indictione XII, regnante in Ierusalem Fulcone, rege Francorum tertio.

Huius autem conventionis sunt testes :

Petrus, prior. Petrus de Barcinona. Willelmus Normannus. Godefridus. Wlgrinus. Eurardus. Gervasius.

De burgensibus.

Oldreus. Milo. Bentulinus. Bernardus Lemovicensis, Petrus Petraborici. Arnulfus de Goranti. Bernardus Bituricensis.

CX ¹⁰⁰⁶.

DE CONCESSIONE QUIUSDAM DOMUS FACTA BENSCELINO ET UXORI SUE.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus commanentibus in civitate sancta Ierusalem quod ego Amalricus prior, cum plenario capitulo ecclesie Sanctissimi Sepulcri, concedimus Benscelino et uxori eius Gode heredibusque suis domum Rogerii et Marie Sancti Lazari, quam habent de Sancto Sepulcro, que sita [est] inter domum Leodegarii molendinarii et predictae Gode, in dextra parte platee, qua itur ad Templum; ea conditione eis concedimus ut, sopitis omnibus querelis inter nos et illos ante habitis, videlicet de terra et vinea et omni feodo, quod tenuit ipsa Gode et predecessores sui apud Sanctum Lazarum, pro quibus unam medietatem domus libere et quiete possidendam eidem Benscelino et uxori eius Gode heredibusque suis concedimus, et ut habeant pro libitu suo et voluntate potestatem vendendi eam sive donandi quibuscumque voluerint, pro medietate vero altera annuatim capitulo Sancti Sepulcri ad Pascha quatuor bizancios ipsi sive heredes sui persolvent; si vero annuatim in Pascha predicto conventui quatuor bisancios non persolverint, capitulum prenomina- tum XV diebus post Pascha habebit liberam potestatem accipiendi domus predictae medietatem. Hanc autem concessionem, videlicet de medietate domus illius, eo tenore Benscelino et Gode uxori eius heredibusque suis facimus ut, si medietatem illam, necessitate aliqua compellente, aliquando vendere voluerint, salvo debito censu, quem ecclesie pre-taxate singulis annis persolvere debent, quibus voluerint eam vendant aut donent, exceptis Templa-

¹⁰⁰⁵ A, f° 94 bis, v°; manque dans B. ¹⁰⁰⁶ A, f° 94 bis, v°, manque dans B. ¹⁰⁰⁶ A, f° 95, v°; manque dans B.

riis et Hospitalaribus et aliis quibuscumque monasteriis; si autem eam vendere voluerint, primum capitulo prefato eam presentabunt; quam si emere voluerit, una marca argenti minus quam alicui alteri vendent.

Hec autem concessio inter canonicos Sancti Sepulcri et Benscelinum uxoremque eius Godam in presentia domini patriarche Fulcherii facta fuit, anno ab incarnatione Domini MCLIV, et ipsorum canonicorum, quorum nomina subscribuntur.

Videlicet domini Amalrici, prioris. Arnaldi, subprioris. Giraldi, precentoris. Godefridi, thesaurarii. Nicholai, elemosinarii. Beltoldi. Petri Sepulcrarii. Stephani, prepositi. Constantini. Petri de Golgota. Petri de Nazareth. Bernardi. Barduini. Willelmi de Baruth. Hugonis de Nigella. Iohannis Pictaviensis. Willelmi de Yspania. Rainaldi. Petri de Bolonie.

Laicorum vero :

Otonis de Verdun. Rainaldi Secher. Petri de Peregorc. Willelmi Patroni. Benedicti. Alberti Lombart.

CXI ¹⁰⁰⁷.

DE RESTITUTIONE CUIUSDAM FEODI ROGERIO DE SANCTO LAZARO.

Anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi MCCCXXV, indictione XIII, III kalendas iulii, regnante in Ierusalem Fulcone, Francorum rege tertio, Willelmus patriarcha et Petrus, prior Sancti Sepulcri, communi consilio et consensu canonicorum eiusdem, feodum, quod amiserant, Rogerio de Sancto Lazaro et uxori eius Marie tali tenore restituerunt, quatinus ab eo die usque ad duos annos domum, quam habebant in Ierusalem, venderent, et omnes res, quascumque et ubicumque haberent, cum consilio canonicorum super terram Sancti Sepulcri vel ad Sanctum Lazarum vel in Ierusalem reducerent, et si infra terminum eos mori contingeret, omnis res eorum in possessione ecclesie remaneret; verum, si infra duos annos, ut supradictum est, domum ipsam non venderent, aut in manibus canonicorum non redderent, et res suas, ubicumque haberent, super terram Sancti Sepulcri non reducerent; et feodum et fraternitatem et amicitiam domus irrecuperabiliter perderent.

CXII ¹⁰⁰⁸.

DE DONATIONE FACTA MARTINO ET UXORI SUE.

Noscant tam presentes quam futuri quod ego Anfredus, Dei gratia de Sancto Abraham castellanus, et uxor mea donamus et concedimus Martino et uxori sue et heredibus suis unum cortillum pro duobus bisantiis in unoquoque anno reddendis, tali conventu quod habeat potestatem vendendi et in vadium mittendi. Hoc totum factum est in presenti regali curia, testibus :

Dommo Roart Benscelino, vicecomite. Briccio. Rainaldo. Sicherio Petraguoricense. Petro

Salomonis. Ymberto de Baro. Symoni. Hugone de Tolosa. Arberto de Arcu. Iudas, et alii multi.

Fulcherio existente patriarcha, regnante Balduino rege, testibus :

Domno Philippo. Iohanne de Valentina. Gervasio. Petro Bardillo.

Hoc totum factum est in quadam feria v mensis iulii, ab incarnatione Domini MCLIX.

CXIII ¹⁰⁰⁹.

ALIA DONATIO MARTINO.

Ego Hugo, Dei gratia de castello Sancti Abraham, do unum cortillum Mart[ino] et suo heredi pro duobus bisantiis; et in hoc primo anno dedit mihi quatuor pro duobus annis; per unumquemque annum postea dabit mihi duos bisantios pro supradicto cortillo; et ut ipse potestatem habeat dandi, vendendi et invadiendi, ipse et heres eius, salvo tamen supradicto censu.

Willelmus de Alesnes, filius Radulfi de Alesnes, Normannus, de Sancto Abraham. Willelmus de Babilonia. Titger et pater eius, Augerius. Willelmus Bornicus et filius eius, Bartholomeus. Et ego Willelmus scripsi.

Omnes isti testes suprascripti audierunt et viderunt.

CXIV ¹⁰¹⁰.

DE HEREDITATE, QUAM DEDIT MARTINUS CAROANA ECCLESIE S. SEPULCRI.

Notum sit omnibus, tam futuris quam presentibus, quod ego Martinus Caroana dono, trado, concedo omnem hereditatem meam canonicis Dominici Sepulcri, laudante atque consentiente hoc idem filio meo Bonneto, eo modo quo feci eandem donationem, vivente et consentiente prima uxore mea nomine Teiza, ut videlicet post meum decessum tota hereditas mea in ius atque ditionem concedat ecclesie Sepulcri, ut canonici Sepulcri habeant potestatem faciendi ex ea quicquid ipsi voluerint sine alicuius contradictione; ego vero, dum vixero, hereditatem meam possidebo, ita quod michi non licet illam vendere sive inguadiare; et si prolem ex ista uxore, quam accipio, habuero, neque uxor neque proles mea in hereditatem partem proclamare debet. Huius rei testes sunt :

Petrus Peregorc. Petrus Bernardi. Briccius. Rainaldus. Sicherius. Willelmus Normannus. Petrus Salomon et Constantinus, frater eius. Radulfus, burgensis.

Factum est hoc anno incarnationis dominice MCLII, indictione xv, Fulcherio patriarchatum et Balduino quarto regnum optinente, feliciter.

CXV ¹⁰¹¹.

PRIVILEGIUM CANONICORUM SANCTI SEPULCRI ET BONETI.

Omnibus sancte matris ecclesie filiis patens et liquidum fiat quod controversia, que diu ventilata fuerat inter canonicos gloriosi Sepulcri et Bonetum,

¹⁰⁰⁷ A, f° 96, r°; manque dans B. ¹⁰⁰⁸ A, f° 96, v°; manque dans B. ¹⁰⁰⁹ A, f° 96, v°; manque dans B. ¹⁰¹⁰ A, f° 97, r°; manque dans B. ¹⁰¹¹ A, f° 97, r°; manque dans B.

filium Martini Caroene, pro domibus, quas pater A
 ipsius Sancto Sepulcro donavit, per manus proborum hominum Ierosolimorum inferius nominatorum ad finem concordie perducitur. Pro hac vero concordia tenenda ego N[icholaus], Sancti Sepulcri prior, communi assensu totius capituli, Boneto prefato et eius heredibus quandam voltam illarum domu[u]m ex integro desuper et subtus iure perpetue hereditatis habendam concedimus, sic nempe ut quicquid ex paterno iure seu materno sive quolibet modo clamabat vel clamare poterat, nobis omnino dimittit. Addimus etiam quod Bonetus et eius heredes per singulos annos nobis et successoribus nostris duos bisantios in Ramis Palmarum censualiter persolvent; et si forte contigerit predictum Bonetum, nullo herede superstate, ex hac luce discedere, volta illa cum omni integritate in potestatem et dominium nostrum redibit.

Actum est hoc vi idus iunii, anno ab incarnatione Domini MCLX. Huius rei testes sunt :

Arnulfus, subprior. Godefribus, thesaurarius.
 Eurardus. Petrus Clemens. Petrus de Sepulcro. Achilles. Bernardus, cantor. Rainerius. Hugo de Nigella. Petrus de Latina. Rainaldus de Lochis. Petrus Lombardus. Robertus Antiochensis.

De laicis :

Albertus Lombardus. Albertus Tortus. Robertus, Cocus. Robertus de Pinqueniaco. Willelmus Normanni.

CXVI ¹⁰¹².

DE VENDITIONE CUIUSDAM DOMUS, QUAM VENDIT MORAGE CANONICIS SEPULCRI.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Morage Raiz, coactus necessitate debiti regis, vendidi, assensu etiam ipsius regis et consensu heredum et parentum meorum, quamdam partem domus mee, in qua molendinum habueram, a fundamento in altum quantum edificari potest, canonicis Sancti Sepulcri libere et quiete iure perpetuo possidendam pro cxx bisantiis et xii modiis frumenti. Hanc autem emptionem fecerunt ad augmentandas stationes, quas fecerunt in excambitu terre, quam habuerunt de Hospitali iuxta domum meam. Talis autem pactio fuit inter me et canonicos, quod per omnes partes sue terre, que iungitur domui mee, ipsi haberent liberam potestatem faciendi pilarios suos subtus muros meos, et ponendi capita voltarum suarum in eisdem muris; et claudentur omnia foramina sive inferius et inferius ¹⁰¹³, que in muris meis sunt versus suam partem, scilicet po[r]tas, fenestras, conducta, et si quæ sunt alia; et quando predicti canonici vel aliqua persona per eos in sua terra iuxta domum meam laborare voluerint, me vel meos ammonebunt, et per me et per meos murus meus sustentabitur; et si forte mea domus

vel murus ceciderit, nichil inde mihi vel meis respondebunt.

CXVII ¹⁰¹⁴.

PRIVILEGIUM CONCORDIE DE DECIMIS DE CASALIBUS EMAUS FACTE INTER CANONICOS SANCTI SEPULCRI ET HOSPITALES.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Quoniam, impediente labe peccaminum, mortali-
 um pectora citius in oblivionem dilabuntur, ego Willelmus, divina dispositione Ierosolimis sextus Latinorum patriarcha, et Petrus, gloriosi Sepulcri prior, totusque eiusdem canonicorum conventus scriptum retinere studuimus quod fratres Hospitalis ecclesie Sancti Iohannis Baptiste, communi assensu regis Fulconis et principum eius, conventionem determinata cum Roberto de casale Sancti Egidii, firma-
 verunt terram de Emaus cum suis casalibus et omnibus eorum pertinentiis, eo videlicet tenore ut canonicis Dominici Sepulcri medietatem decime de omnibus annonis, scilicet de tritico et oleo, de fabis et ciceribus, de lentibus et pisellis cunctisque aliis leguminibus, de vineis et olivetis, fideliter et sine dolo reddant, et fratres Hospitalis alia omnia, que inde provenire poterunt, pro regimine suorum capellanorum et ecclesiarum retineant, in quibus ecclesie oblationes, nuptias, purificationes, confessionem et visitationes infirmorum, baptisteria et cimiteria habeant; sed et de terra et de ceteris casalibus in ipsis montanis adiacentibus, scilicet de casale Huldre et de Porcel et de Gaufrido Agulle et de Anchetino et de Bacheler et de Girardo Bocher, que ipsi possident, vel de aliis, que in eisdem montanis iuste acquirent, similiter medietatem decime eisdem canonicis pacifice reddant. Si autem aliquod casale seu terram de eisdem quibuslibet Christianis vel Sarracenis ad firmam dederint fratres Hospitalis pro annona vel bisantiis vel pro aliqua pecunia, similiter prefati canonici medietatem decime, veluti iam diximus, habeant. Hanc conventionem seu concessionem facimus Raimundo, magistro prescripti Hospitalis, et successoribus eius et fratribus ibidem Deo servientibus, Stephano videlicet de Antiochia, Petro Willelmo, Raimundo de Palatio, Stephano Lauret, Arnaldo Guasconi, Stephano diacono, Stephano de Capella, Petro thesaurario, Girardo pincerna, Bernardo Guasconi, ceterisque omnibus presentibus et futuris. Quod si qui eorundem fratrum de Hospitali hujus conventionis totum machinando vel partem subtrahendo fraudaverint, bis vel ter commoniti, anathematis gladio, nisi emendaverint, feriri censemus.

His vero conventionibus et concordie ego Willelmus patriarcha interfui, et eas concessi, salva dignitate mei patriarchatus.

Factum fuit hoc anno incarnationis dominico

¹⁰¹² A, f° 98, 1°; manque dans B. ¹⁰¹³ Corrigez *superius*. ¹⁰¹⁴ A, f° 98, v°; marque dans B.

MCXLI, indictione VI, presidente venerabili Willelmo A in patriarchali cathedra et dominante inclito rege fulcone in regali apice. Huic sunt testes :

Gaufridus, abbas Templi. Petrus, Dominici Sepulcri prior. Godefridus, thesaurarius. Americus, eiusdem ecclesie canonicus. Willelmus, prepositus. Garnerius. Lambertus, aliique canonici. Et dominus Roardus, de cuius feudo est ipsa terra.

CXVIII¹⁰¹⁵.

DE PACE REFORMATA INTER CANONICOS SANCTI SEPULCRI ET MONACOS SANCTE MARIE MAG[DALENE].

Quoniam mens humana tot mundanis intenta in diversa rapitur, ab antiquis patribus statutum est ut res reique testes in carta scribantur. Unde omnibus sancte matris ecclesie filiis, tam presentibus quam B futuris, controversiam terre Ramathe et Hadesse inter canonicos gloriosissimi Sepulcri Latinos et monacos Sancte Marie Magdalene Iacobitas diu ventilatam communi consilio proborum hominum Ierusalem inhabitantium, gratia divina cooperante, ad finem concordie perduxisse notum sit; et ut huius querela controversie inter eos in perpetuum sopiatur, utrique parti complacuit memorie litterarum hanc concordiam commendari. Quorum consilio hec pax et concordia facta est, hi subscribunt :

Arnulfus, vicecomes. Frater Leo Templi. Adam Niger. Fulco, frater eius. Robertus de Retest. Petrus Harmenius. Iohannes Raimundi. Robertus Banchelini. Salem. Albertus Lombart. Abertus Tortus. Petrus Petragoricensis. Rainaldus Siccarus.

CXIX¹⁰¹⁶.

PRIVILEGIUM EUSTACHII GRANERII DE QUODAM MOLENDINO.

In nomine Domini nostri Ihesu Christi.

Anno ab incarnatione eius MCXVI, ego Constantius, Sancte Quarantene servus, atque Willelmus obnixè rogavimus dominum Eustachium Granerium et uxorem eius quatenus nobis terram redderent, quam quondam habitatores Sanctissime Quarantene possederant; quod facere, Deo inspirante, non recusaverunt. Reddiderunt autem nobis supradictam terram, et unum molendinum in ipsa terra manentem per manum domini Arnulfi patriarche, ita ut in unoquoque quarto decimo die cum nocte aquam sine dilatione haberemus. Huius doni sunt testes :

Dominus Arnulfus, patriarcha. Anselmus de Turre. Hugo de Nellis. Ardonetus. Azo de Drouino. Aimericus de Fraisna. Aaluns de Belram. Arnulfus, vicecomes Iherico.

Factum est primum donum huius privilegii III nonas maii, domno Arnulfo patriarcha Ierosolymorum cathedre presidente.

Post obitum vero domini Eustachii, ego Constan-

lius ceterique fratres, videntes penuriam aque, necessarium duximus deprecari dominam Emam, uxorem supramemorati Eustachii, ut rememoraretur anime viri sui, atque pro Dei amore nobis in unaquaque edomada aquam accresceret. Illa vero, ut audivit inopiam nostram, pietate commota, concedentibus filiis suis Eustachio et Galterio, per manum viri sui domni Hugonis, principis Ioppe, petitioni nostre assensum dedit, ita ut omni septimo die, videlicet die sabbati, cum precedente nocte, dilatione procul posita, aquam iure perpetuo haberemus. Huius rei sunt testes :

Domnus Guarmundus, patriarcha. Barisapus. Paganus de Osca. Ysaac, frater Rainaldi de Bruge. Godefridus Flamens. Iohannes de Belram.

Et ego Arnulfus, vicecomes Iherico, interfui istis donis, et feci istam cartam dictare et scribere per manum domni Eustachii atque domni Galterii [et domne Eme]¹⁰¹⁷ et viri eius domni Hugonis, principis Ioppe.

Si quis hanc cartam violare voluerit, de libro viventium deleatur.

Factum est secundum donum huius privilegii VI Idus aprilis, domno Guarmundo venerabili viro Ierosolymorum cathedre presidente, anno ab incarnatione Domini MCXXIV.

CXX¹⁰¹⁸.

DE COMMUTATIONE DUORUM CASALIIUM, MEGINA ET MEZERA.

C In nomine summi Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Ego Iohannes Patricii notum fieri volo, tam presentibus quam futuris, quod commuto duo mea casalia, scilicet Megina et Mezera, cum omnibus pertinentiis suis cum duobus casalibus ecclesie Dominici Sepulcri, scilicet Caphermelic et Anquina, cum suis pariter pertinentiis per manum domini Petri, venerabilis prioris Dominici Sepulcri, totiusque capituli. Hanc autem commutationem facio nutu et assensu domini Fulconis regis atque domine Milesendis regine filiorumque eius, nutu et assensu quoque Babini domini mei et Petrosi cognati mei, hoc idem consentiente atque laudante uxore mea Bruna atque Thoma et Eustachio cum aliis filiis meis; ut deinceps predicta duo casalia mea, scilicet Megina et Mezera, cum omnibus pertinentiis suis ex commutatione duorum casalium, scilicet Caphermelic et Anquina, sint iuris atque ditionis ecclesie et collegii Dominici Sepulcri, unde habeant potestatem faciendi exinde quicquid ipsi voluerint sine ulla calu[m]pnia vel contradictione alicuius domini mei sive parentum meorum sive alicuius Christiani. Quod si de predictis casalibus, que ego Iohannes Patricii prenominato modo commuto ecclesie et conventui Sancti Sepulcri, me vivente sive post

¹⁰¹⁵ A, f° 99, v°; manque dans B. ¹⁰¹⁶ A, f° 99, v°; manque dans B. ¹⁰¹⁷ Les mots *viri eius*, qui suivent, indiquent clairement que le copiste a oublié ceux qui sont rétablis ici entre crochets. ¹⁰¹⁸ A, f° 100 v°; manque dans B.

mortem meam aliqua controversia ab aliquo hominum orta fuerit, ego et heredes mei, vel ad quoscumque hereditas per successionem devenerit, perpetuo obligati manebimus ut, quicquid dampni propter motam calumpniam contigerit, sub estimatione bonorum virorum ecclesie et conventui in integrum restauretur.

CXXI ¹⁰¹⁹.

DE DONATIONE CUIUSDAM VINEE, QUAM RADULFUS DE FONTANELLIS DEDIT GAUFRIDO ACU.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Radulfus de Fontanellis, consilio et assensu uxoris mee ac Gaufridi de Parenti, generi mei, uxorisque eius, filie scilicet mee, aliorumque amicorum meorum, concessi Gaufrido Acu, quia diu bene ac familiariter michi servivit, unam vineam, que iuncta est domini patriarche, secus viam que ducit Bethleem, a leva eiusdem vie parte, non multum distans ab Ierusalem. Concessi siquidem ei hanc perpetuo hereditario iure possidendam cum libera etiam potestate vendendi seu dandi cuicumque voluerit, et hoc sine omni conditione et omnis servitii debito. Hoc quippe modo dedi ei predictam vineam libere, absolute et quiete possidendam. Huius vero doni hi sunt testes :

Anschetinus, vicecomes. Rainaldus de Ponto. Bœnet de Tolosa. Porcellus. Gerardus Bocherius. Soherius de Baruth. Petrus Provincialis. Bachelerius, et alii multi.

CXXII ¹⁰²⁰.

DE PROMISSIONE, QUAM FECIT BALDUINUS SANCTE ECCLESIE IEROSOLIMITANE.

Ego, Balduinus, profiteor et promitto coram Deo et angelis eius a modo et deinceps legem et iustitiam pacemque sancte Dei Ierosolimitane ecclesie populoque michi subiecto pro posse et nosse facere et conservare, salvo condigno misericordie respectu, sicut cum consilio fidelium nostrorum melius invenire potuerimus, patriarche, pontificibus quoque ecclesiarum Dei condignum et canonicum honorem exhibere atque ea, que ab imperatoribus et regibus et principibus ecclesiis sibi commissis collata et reddita sunt.

CXXIII ¹⁰²¹.

PRIVILEGIUM CONTROVERSIE ET DIFFINITIONIS CASALIS GEBUL.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Quoniam volventibus annis cuncta hominum gesta, nisi memorialis pagine apicibus tradantur, oblivionem facile incurrunt, ideo ego Walterus, Dei gratia princeps totius Galilee, hanc cartam fieri precipiens, notum facio, tam presentibus quam futuris, quod controversia illa, que aliquandiu inter canonicos Dominici Sepulcri et Guidonem, filium Ar-

A nulli monachi, agitabatur, in presentia mea coram baronibus meis terminata fuit. Nam predictus Guido casale, pro quo prefata controversia erat, videlicet Gibul, in montanis situm, cum omnibus pertinentiis suis, quod apud solis occasum casale Hubelet habet propinquum et casale Dersoet et Derlauza et Kafra et apud aquilonem Cocquet, canonicis Sancti Sepulcri ex toto in pace remisit, atque pro recognitione veritatis et iuris Sancti Sepulcri e bizencios ab eisdem canonicis in caritatem accepit. Preterea ad confirmationem rei privilegium, quod habebat, mihi tradidit. Ac ego, dictis et testimonio baronum meorum ac legitimorum et antiquorum virorum Tyberiadis veritate cognita, per illud privilegium canonicos Sancti Sepulcri de predicto casali Gibul cum omnibus pertinentiis suis investivi. Nunc autem, ut hec gesta firma et inconvulsa semper permaneant, hanc paginam sigilli mei impressione confirmo et corroboro. Huius rei testes sunt :

Herbertus, episcopus Tyberiadis. Giraldus, thesaurarius. Giraldus, canonicus. Domnus Fulco. Guarmundus. W[illelmus], marescallus. Galterius, vicecomes. Ivo. Lodevicus. Baldevinus de Culnilz. Fulco de Petrona. W[illelmus] de Sucka. Vivianus. Ioannes. Hugo Grassinus.

CXXIV ¹⁰²².

PRIVILEGIUM DONATIONIS, CONFIRMATIONIS ET LIBERTATIS CASALIUM ET PISCARIE IN CIVITATE TABARIE ET TENIMENTO EIUSDEM.

C In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Cum omnes catholici viri ac precipue potentes, divino munere prediti, universas ecclesias Dei honorare ac exaltare debeant, specialius tamen ecclesiam gloriosissimi Sepulcri, ubi Dominus passus occubuit, et tertia die resurgendo salutem humani generis reparavit, sublimare ac beneficiis suis ditare debent, quatenus, peracto huius vite cursu, gaudia eterne vite omni meta carentia possidere mereantur. Quapropter ego Gualterus, Dei gratia princeps totius Galilee, assensu uxoris mee Eschive, concedo et confirmo donum, quod dominus Willelmus de Buris, predecessor meus felicitis memorie, ecclesie gloriosi Sepulcri et canonicis ibidem Deo regulariter militantibus, concessione Fulconis regis et heredum suorum, Radulfi de Ysis et Symonis, donavit, videlicet duo casalia, Gebul et Helkar, integre cum tota terra, que ad eadem pertinet, libere et quiete et sine omni calumpnia aut impedimento, sine exactione, perpetuo iure possidenda. Horum autem casalium terra sic dividitur : incipit enim eius longitudo a casali Hubelet, quod vergit ad occidentem, et a ceteris casalibus, scilicet Dersoet et Derlauha et Kafra et adversus aquilonem usque ad casale Cocket

¹⁰¹⁹ A, f° 101, r° ; manque dans B. ¹⁰²⁰ A, f° 101, r° ; manque dans B. ¹⁰²¹ A, f° 101, v° ; manque dans B. ¹⁰²² A, f° 102, r° ; manque dans B.

tendit, et sic ad flumen Iordanis elongatur; latitudo vero ad divisionem Bethsan et Tyberiadis usque ad cavam, que est proxima casali, quod dicitur Huxenia, extenditur. Insuper etiam omnes pischarias, que ad me pertinent, prefatis canonicis Sancti Sepulcri, prout Willelmus de Buris eis dederat, solutas et quietas in unoquoque anno habendas confirmo, scilicet a Septuagesima usque in Pascha, in quacumque ebdomada accipere voluerint; ita tamen quod, si in his diebus, in quibus pischari inceperint, mare turbatum fuerit, neque pro velle suo pischari voluerint ¹⁰²³, in aliis, quibus elegerint, eis persolvatur et recompensetur. Necnon totam angariam et auxilium omnium piscatorum meorum per unum diem ipsis annuatim concedo. Preterea ut navem unam in mari Galilee assidue habeant ad piscandum eis similiter concedo. Huius rei testes sunt:

Herbertus, episcopus Tyberiadis. Giraldus, thesaurarius. Domnus Fulco. Garmundus. W[illelmus], marescalcus. Galterius, vicecomes. Ivo. Lodevicus. Balduinus de Cunilz. Fulco de Petrona. Willelmus de Sueka. Vivianus. Iohannes. Rodbertus Neapolitanus. Hugo Grassinus.

Factum est autem hoc et sigillo meo confirmatum, Amalrico patriarcha existente et Amalrico rege regnante, anno ab incarnatione Domini MCLXV.

CXXV ¹⁰²⁴.

DE SEX CARRUCATIS TERRE HAC PARTE FLUMINIS CAYPHE.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Rogerius de Caifa et Iohannes, frater meus, dedimus canonicis Sanctissimi Sepulcri sex carrucatas terre ita determinatas: tres videlicet citra flumen de Cayfa prope fontanas, et tres ultra finem sitas supra ripas, quantum sex paria bonum laborare et excolere poterint per omnes sationes, scilicet tres ad seminandum, et alias tres ad garantandum. Adicimus ad hoc et concedimus ut has predictas terre carrucatas habeant solutas, quietas et francas, et ab omni exactione et pravo usatico liberas, et possideant iure hereditario evo perhenni et per cuncta secula, amen. Huius rei sunt [testes]:

Hernesius, Cesariensis archiepiscopus. Bonifacius, Cesaree canonicus et Cayphe capellanus. Willelmus, regis marescalcus. Willelmus de Montegisart. Iohannes, frater eius. Henricus de Gilebeleth. Kogh, filius Manasse. Hunbertus, miles Pagani. Vivianus, vicecomes. Clemens, dapifer domini Cayfe.

CXXVI ¹⁰²⁵.

DE DONO ET LIBERTATE TYRENSIS ECCLESIE A VENE-

RABILI ARCHIEPISCOPO PETRO FACTA CANONICIS SANCTI SEPULCRI.

In nomine sancte et individue Trinitatis, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Petrus, divina pietate et non meritis Tyrensis ecclesie archiepiscopus et eiusdem ecclesie capitulum Deo et ecclesie Sancti Sepulcri eiusque venerabili priori, domino Nicholao, et universo ipsius conventui ecclesiam Beate Marie, que Tyri prima fuit sedes, salva nostre matricis ecclesie dignitate, concedimus. Totam quoque cuiusdam casalis decimam, quod vocatur Derina, de omnibus, que modo possident vel per se vel per suos homines, libere habere permittimus; et si forte de cetero aliquid, quod de prefato casali dicunt esse, B acquisierint, in eadem maneat concessione. Necnon et quatuor carrucarum terre decimam, quas Balduinus, secundus Latinorum rex, ecclesie Sancti Sepulcri iuxta prefatum casale donavit, annuimus. Item et aliam decimam de quodam viridario, quod est clausum per se cum berquilio inter murum Tyri et eius antemurale, eodem modo eis in perpetuum habere concedimus. Huius rei testes sunt:

Dominus Mainardus, Dei gratia Beritensis ecclesie venerabilis episcopus. Dominus Gualterius, Tyrensis ecclesie decanus. Dominus Willelmus, eiusdem ecclesie archidiaconus. Dominus Aimo, eiusdem ecclesie cantor. Dominus Rainaldus, eiusdem ecclesie thesaurarius. Dominus Matheus, canonicus. Dominus Odo, canonicus. Dominus Philippus, canonicus. Dominus Willelmus, canonicus. Dominus Girardus, canonicus.

Data in Tyro, per manum Alberti, Tyrensis ecclesie cancellarii, anno ab incarnatione Domini MCLXIII.

CXXVII ¹⁰²⁶.

PRIVILEGIUM DE SAYFA ¹⁰²⁷.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Vivianus dominus de Cayfa, et filius meus Paganus, pro salute nostra et omnium parentum nostrorum, donamus glorioso Iesu Christi Sepulcro et canonicis eiusdem loci et concedimus in perpetuum in villa deserta, inter Cayfam et Palmaream sita, ab antiqua porta ville ex parte Palmaree iuxta superiorem viam usque ad lapidem, ultra medietatem ville pro termino fixum, et ab eodem lapide usque ad lapidem supra carublerium crucesignatum, item ab eodem lapide crucesignato per collem usque ad fundum cave, relictis antiquis sepulcris infra eorum terminos ¹⁰²⁸. Donamus etiam universam terram et eius planitiem integram a predicta villa secus viam publicam usque ad duos ca-

¹⁰²³ Corrigez *potuerint*. ¹⁰²⁴ A, f° 102, v°; manque dans B. ¹⁰²⁵ A, f° 103, r°; manque dans B. ¹⁰²⁶ A, f° 103, v°; manque dans B. ¹⁰²⁷ Corrigez *Cayfa*. ¹⁰²⁸ Cette phrase est évidemment incomplète le copiste a omis de désigner l'objet même de la donation. Il faut donc suppléer un mot, peut-être *terram*, ou *casale*.

rublerios. Ex hinc planicie relicta non multa per duplicem et antiquum invium et per spinam et carublerios densiores usque ad magnam caveam, cuius aque fluunt in Palmaream, eis concedimus; ab hac prefata cavea usque ad alteram caveam, que est deserte ville et eorum edificationi propinqua, usque ad superiora cacumina montium recta linea eorum termini nostra donatione absque ulla contradictione concluduntur. Addimus etiam predicto dono unum hortum intra Palmaream, in quo due cisterne continentur. Hec omnia donamus Sancto Sepulcro et eius canonicis soluta et quieta, franca et libera, et ab omni exactione et pravo usatico immunia, et ut ipsi canonici habeant ea cum exitibus et regressibus suis, et possideant iure hereditario evo perhenni. Ad hec etiam adicimus et concedimus quod, si res

mobiles emere vel vendere aut extrahere seu intrmittere domui necessarias, quecumque sint ille, voluerint, tam in villa quam extra villam, tam in mari quam in terra, libere et sine ulla datione consuetudinaria aut premio fatia[n]t. Domos autem et terras sive quaslibet hereditates sine nostra licentia emere, vel donatas nisi per annum et diem retinere, non concedimus. Huius rei testes sunt:

Amalricus, patriarcha. Hernesius, Cesariensis archiepiscopus. Bonifacius, Cayfe capellanus. Rogerius de Cayfa, et Iohannes, frater eius. Willelmus, regis marescalcus. Giraudus de Conins. Henricus de Gilebelet. Balduinus, consanguineus Rogerii. Clemens Rufus, dapifer domini Cayfe. Vivianus, vicecomes.

Anno ab incarnatione Domini MCLXV facta est carta.

Ego Vivianus, dominus predictus de Cayfa, cum uxore mea Beatrice et filio meo Pagano cum uxore sua Hodierna hanc cartam fieri iussimus et sigilli nostri impressione confirmavimus.

CXXVIII.

PRIVILEGIUM DE OBLATIONIBUS ET LIBERTATE ECCLESIE SANCTI SEPULCRI EIUSDEM ECCLESIE CANONICIS PERTINENTIBUS.

(Vide in Cœlestino III ad an. 1198.)

CXXIX ¹⁰²⁹.

PRIVILEGIUM DE COMMUTATIONIBUS VINEARUM CUM QUIBUSDAM BURGENSIBUS MAHUMERIE FACTIS.

Notum sit omnibus, tam futuris quam presentibus, quod Arnaldus, Dominici Sepulchri prior, consilio et assensu capituli, fecit apud Mahumeriam quasdam, que subscribuntur, commutationes cum quibusdam iam dicte ville burgensibus.

Quandam etenim fecit commutationem cum Guiberto Papasio de quadam videlicet vinea, quam prefatus Guibertus libere habebat et possidebat iuxta ecclesiam Montis Gaudii, cimiterio videlicet eiusdem ecclesie coniunctam; pro hac igitur vinea dedit ei pro commutatione in extrema parte magne vinee, que est iuxta viam superiorem, quandam partem

A vinee, certis metis designatam et divisam, sibi et heredibus suis habendam et possidendam, salva sola decima; que etiam vinea iuncta est vinee eiusdem Guiberti, de qua dat decimam et terraticum. Hoc autem fecit prescriptus Guibertus consilio et assensu Usanne, uxoris sue, que heres erat pretaxate vinee.

Simili modo aliam commutationem fecit cum Gauterio Carpentario de quadam vinea, que est coniuncta prenominate vinee, que fuit Guiberti Papasii; pro qua vinea dedit ei in altera parte magne vinee, juxta ¹⁰³⁰ magnam viam, quandam partem vinee, metis designatam, libere et quiete sibi et heredibus suis habendam et possidendam, salva sola decima.

B Eodem modo dedit in eadem magna vinea Ainardo Cavallom quandam partem vinee, iunctam parti vinee Gauterii Carpentarii, metis similiter terminatam, et salva decima, pro vinea videlicet, quam isdem Ainardus habebat iuxta vineam, que fuerat Gauterii Carpentarii. Hanc etiam vineam prescriptus Ainardus, nimia paupertate compulsus, nec habens unde uxorem suam et liberos sustentare et educare posset, ad eorundem sustentationem et nutrimentum, ac eorum assensu, et consensu etiam domini iustoque iudicio et intuitu curie, Martino Carpentario Montis Gaudii pro xxvi bisantiis vendidit.

C Aliam quoque fecit commutationem cum filiabus Pontii Faverii et coniugibus earum de quadam terra culta habentem iugera xxx, que est in territorio Kalandrie, de qua decimam et terraticum dabant; pro ea igitur terra dedit eis duas petias vinee in valle Sancte Marie, unam habentem iugera iv et alteram iugera ii que quidem fuerunt fratris Petri de Rametis, de quibus ipsi et heredes eorum tertiam partem et decimam dabunt. Dedit autem et Stephano Pastinace vineam, que fuit fratris Arnald', tali quidem pacto ut incultam terram prescripte vinee pertinentem plantaret, et de utraque singulis annis medietatem et decimam redderet.

Item aliam fecit commutationem cum Helya et Amico, genero suo, de quadam parte orti eorum, que est iuxta berquillum; que pars ab alia parte, quam ipsi sibi retinuerunt, metis divisa est; pro qua dedit eis quandam partem terre illius inculte, quam super concordia Roberti de Retest ipse et alii canonici adepti fuerant; que etiam terra afinis est terre ipsius Helye.

Itemque aliam fecit commutationem cum Hospitali, quod est Mahumarie, de quadam parte cuiusdam orti, que tenet a berquillio Sepulchri usque ad berquillum eiusdem Hospitalis: pro qua parte dedit iam dicto Hospitali duo iugera vinee, que fuit fratris Stephani Ortalis, salva sola decima.

Item notum fieri volumus universis quod frater Robertus Porcarius donum, quod olim de seipso

¹⁰²⁹ A, n° 107, v°; manque dans B. ¹⁰³⁰ Corrigez *iuxta*.

et de universis rebus suis ecclesie Sanctissimi Sepulcri fecerat, cum forte quadam die dominus Arnaldus prior apud Mahumeriam esset, assistentibus etiam coram eo in plenaria curia pretaxate ville burgensibus, in conspectu et in audatia ¹⁰³¹ omnium confirmavit, et baculum, quem in manu tenebat, in manum domini prioris Arnaldi porrigens, de cunctis rebus et possessionibus suis eum investivit; dominus vero Arnaldus baculum accipiens, eundemque protinus fratri Roberto coram omnibus extendens, easdem res, dum viveret, custodiendas et ad honorem Sanctissimi Sepulcri regendas et propagandas ei commisit et commendavit. Frater vero Robertus quomodo et qualiter res et possessiones illas habuerat et adquisierat singillatim de singulis ibidem referre et enumerare cepit, dicens: « Terram coniunctam terre Roberti Ungari dedit michi prior Giraldus cum uxore mea, que prius desponsata fuerat Umberto, qui, quoniam terram predictam secundum statutum morem colere non poterat, et terram et villam deseruerat; quandam aliam terram predictae terre continuam dedit michi in commutatione prior Petrus, qui postea factus est Tyrensis archiepiscopus, pro quadam terra, quam ego emeram a Galterio Bela; iuxta eandem terram dedit michi isdem prior Petrus aliam terram ad terraticum et decimam. »

Item fieri volumus notum omnibus, presentibus et futuris, quod prior Arnaldus et dominus Robertus de Retest, apud Mahumeriam quadam die pariter se convenientes, dixerunt ad invicem: « Eamus et videamus metas et divisias agrorum nostrorum et terre nostre. » Placuit igitur ambobus; egressi sunt ut viderent et peragrarent terrarum fines et metas. Elegerunt autem quendam Sarracenum antiquum, Pedem Tortum nomine, qui preiret; ipse enim sciebat terrarum divisias et terminos. Precepit autem ei dominus Robertus, cuius homo rusticus ille erat, ut veritatem diceret, et per certos et iustos terrarum terminos eos duceret, minando ei pedem bonum facere incidi, si mentiretur, et si aliquando a via recta deviaret. Previt igitur rusticus ille, et demonstrationem, quam eis ostendit, et sicut ivit, utrique placuit. Huic ergo demonstrationi interfuere de canonicis Dominici Sepulcri:

Dominus Petrus, elemosinarius. Dominus Bernardus Antiochenus. Et frater Pisanus. Petrus Iudeus. Et Iohannes, interpres. Arbertus. Stephanus. Interfuit etiam filius sepe dicti Roberti.

CXXX ¹⁰³².

DE CONFRATERNITATE BALDUINI DE TORNACO.

Notum sit omnibus quod A [malricus] prior ceterique canonici Sancti Sepulcri receperunt Balduinum de Tornaco in confraternitate sua, et propterea concesserunt ei in natale Domini, in Pascha, in Pentecoste, in festo sancti Augustini, in festo Om-

nia Sanctorum, prebendam sive Ierosolimis sive Mahumerie, tamquam uni ex illis. Prefatus vero Balduinus solvit et dimisit absque sua et heredum suorum calumpnia et contradictione ecclesie Sancti quicquid super rebus vel hereditate fratris Roberti Sepulcri Porcarii iuste seu iniuste calumpniebatur vel calumpniari poterat. Concessit etiam isdem Balduinus sepe dicte ecclesie post mortem suam quartum et decimam vinee, que est in terra fratris Roberti Porcarii habentem iugera vi, quam videlicet vineam libere et quiete possidebat. Propterea concesserunt ei pretaxati canonici, dum viveret, terraticum et decimam vinee, quam habebat iuxta Gabaon; post mortem vero eius decimam et terraticum prescripte vinee pretaxati canonici habebunt. Balduinus vero secundum hunc tenorem utramque vineam dare vel vendere poterit cuicumque placuerit.

CXXXI ¹⁰³³.

DE SACRAMENTO BURGENSIVM MAHUMERIE.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Anno ab incarnatione Domini MCLV, indictione IV, tertio idus februarii, sub Fulcherio, patriarcha Ierosolimitano, et Balduino, rege Ierusalem Latinorum quarto, iuraverunt burgenses Mahumerie fidelitatem conventui Sanctissimi Sepulcri huiusmodi formam habentem:

« Ego Iohannes Guitardus iuro fidelitatem Deo et Sanctissimo Sepulcro et conventui eiusdem Sanctissimi Sepulcri ad custodiendum et manutenendum vitam et membra eorum et honorem eorum et omnia, que ad Sanctum Sepulcrum et ad predictum conventum pertinent, salva fidelitate regis Ierusalem. Sic Deus me adiuvet et istud sanctum evangelium. »

Quorum burgensium nomina subsequens pagina declarat: Iohannes Guitardus, Andreas de Sancto Gauterio, Petrus Iudeus, Petrus de Alvernia, Rainaldus de Barlet, Gaufricus Claire, Humbertus de Iosaphat, Arnulphus, Iopensis, Aimertus Guitardi, Petrus Orgerius, Giraldus Rufus, Robertus Faber, Martinus Carpentarius, Albertus Faber, Petrus Provincialis, Hugo de Sancto Helya, Helyas Lombardus, Iohannes Catalanus, Bartholomeus, Robertus Malvais, Iohannes Pissot, Willelmus de Fabrica, Frumentius, Willelmus de Tuschet, Anselinus Lombardus, Girbertus Burgundio, Odo Francigena, Pontius Bonari, Willelmus Clericus, Giraudus Lamberti, Maurinus, Stephanus de Linedan, Maius, Bernardus Burgundio, Bruno Pictaviensis, Willelmus Provincialis, Aimericus Pictaviensis, Petrus Bonet, Godefridus Lombardus, Radulfus Senus Cementarius, Iohannes Cortiliarius, Bernardus, Pontius Milii, Bernardus Corveser, Rainaldus Gaite, Girbertus, Robertus Plantavigna, Arnaldus Tardi, Bernardus de Iosaphat, Petrus de Ramatha, Durandus Machon, Petrus Catalanus, Gallardus filius Arnaldi, Bernardus Corveser, Galterius Machon, Chris-

¹⁰³¹ Corrigez *audientia*. ¹⁰³² A, f° 109, v°; manque dans B. ¹⁰³³ A, f° 109, v°; manque dans B.

tianus, Clementius Droco, Radulfus de Curia Babilonia, Willelmus Ruffus, Robertus frater Guidonis Patriarcha, Bernardus frater Rainaldi Gaite, Bernardus frater Bartho[lo]mei, Petrus Carpentarius, Petrus de Balneis, Stephanus pater Gileberti, Stephanus filius Garsendis, Robertus Francigena, Oliverius frater Petri Boni, Bonus Valet, Durandus, Pontius Proventialis, Godoet, Gaufridus Monoculus, Laurentius, Willelmus Bucca Cava, Aimericus Magnus, Bruno, Valentinus, Iohannes Proventialis, Theobaldus, Willelmus Boteller, Theobaldus Ruffus, Petrus de Alvernia, Bernardus gener Bernardi de Gerim, Willelmus Gasco, Stephanus Bituricensis, Bernardus Lombardus, Bernardus de Sancto Albino, Galterius Parvus, Bernardus de Monte Gaudii, Gaugerius Dominicus de Monte Gaudii.

Factum est siquidem hoc in claustro et in capitulo Sanctissimi Sepulcri, Amico decano iuramentum determinante, coram idoneis testibus sic nominatis :

Rainaldus Sicher. Symon Ruffus. Petrus Petragoricensis. Gaufridus Turonensis. Albertus Lombardus. Pontius Gaagne. Petrus de Sancto Lazaro

Umbertus Faber ¹⁰³⁴, Robertus de Neapoli, magister Lucas Veneticus, Segnoet, Albertus Francigena, Raimundus Tortus, Clementius Machon, Gilbertus Machon, Willelmus de Pissot, Willelmus Turonensis, Martinus Gasco, Petrus Pictavinus, Stephanus filius Petri Iudei, Andreas de Valle Cursus, Ainarudus Cavaillum, Raimundus Teisserant, Pontius Borgoniensis, Petrus Bodinus, Stephanus filius Andree de Sancto Galterio, Ambrosius, Giraldus Forner, Otgerius de casali Sancti Egidii, Aldebertus, Gaufridus Bocher, Giraldus Corvesier, Arnaldus cum barba, Willelmus decasali Sancte Marie, Rampnulfus frater Petri Ioppensis, Constantinus, Aimericus Pictaviensis, Petrus filius Rainaldi de Barlet, Arduinus, Willelmus de casali Sancti Egidii, Umbertus Bituricensis, Iordanus filius Petri aurifabri, Iohannes de Cava, Vincentius, Raembaldus, Bernardus cum testa, Radulfus, Giraldus de Belinas, Petrus Lemovicus, Arnulfus, Constantius Bocher, Lambertus Borgoniensis, Galterius Carpentarius, Rainaldus de Monte Alberti, Lambertus Bituricensis, Pontius, Petrus Bituricensis.

CXXXII ¹⁰²⁵.

DE QUADAM TERRA MAHUMERIE, QUAM ROBERTUS DE RETESTA HABUIT, CONTIGUA CASALI SALOME.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Quoniam multis supervenientibus curis et vite instabilitate humana memoria a mente cito labitur, super calumpnia in canonicos Sancti Sepulcri a Roberto de Retesta multotiens habita de terra Birre,

quæ nunc Mahumeria nuncupatur, que est contigua casali suo, quod Salome dicitur, qualiter sopita fuerit, placuit utrique patri ¹⁰³⁶, canonicorum scilicet et eiusdem Roberti, ut memoriale hoc inde fieret, quatinus a presentium vel posteriorum memoria non excideret. Notum igitur fieri volumus omnibus, tam presentibus quam futuris, quod, ubi ventum est ab utraque parte, videlicet dominorum canonicorum et prefati Roberti, super predictam terram illam, Dominus prior et sui ostenderunt ex divisione regis Balduini primi et dono quod terra illa Sancti Sepulcri esset, immo et testes in medium produxerunt, qui parati iurare fuere hoc esse verum. Ubi vero Robertus hoc audivit, communicato amicorum suorum consilio, remisit supradictam calumpniam domino priori et suis pro honore Sancti Sepulcri et pro amore eorum. Quia vero Robertus benignum se erga dominos exhibuit, dominus prior et alii fratres concesserunt ei ut burgenses Birre, quibus placeret, excolerent terram eius non solum in frumento et oleo et legumine, verum etiam in vineis et in arboribus et in omnibus que terra reddere potest; decimas redderent canonicis Sancti Sepulcri, Roberto vero redderent ea, que pepigerant se ei reddituros; ipse quoque Robertus redderet dominis ex parte sua decimas. Super burgenses vero prefatos nullam dederunt neque sibi neque heredibus suis potestatem vel dominium exercere, nec violentiam inferre, aut forisfactum vel exactionem exigere, nec aliquid aliud propter hoc, quod supradictum est.

Huius autem conventionis testes sunt :

Radulfus Strabo. Adam Niger et frater eius, Fulco. Symon, burgensis Ierusalem. Balduinus de Torrai. Petrus Ioppensis. Arnulfus, filius eius. Iohannes Guidardus, et multi alii.

CXXXIII ¹⁰³⁷.

PRIVILEGIUM SAPHARORIORE, QUOD CASALE VENDIT GIBELINUS ECCLESIE SANCTI SEPULCRI.

Quoniam rerum gestarum memoria litteris conservata plures removet contentiones, ideo notum fieri volumus, tam futuris quam presentibus, quod Gibelinus miles, filius Anchetini, canonicis Sancti Sepulcri Latinis quoddam casale, quod appellatur Saph[ar]joria, cum omni terra sibi pertinente et universis appenditiis suis pro CLXXX bisantiis et pellitia quadam vendidit, et tam eis, quam eorum successoribus, iure illud hereditario in perpetuum habere et quiete possidendum concessit, dans eis legitimos fideiussores, Hugonem scilicet generum et Willelmum Normandum. Quod si suis forte vel successorum temporibus suorum aliqua super hoc ex qualibet parte calumpnia emergerit, ipse Gibelinus et Hugo, gener suus, et eorum filii filiorumque filii nec non et heredes illorum universi calumpniam

¹⁰³⁴ Tous les noms qui suivent, et qui dans le manuscrit sont séparés par un alinéa des noms qui précèdent, désignent probablement les bourgeois établis à la Mahomeriè postérieurement à l'année 1155, et dont on exigea le même serment. ¹⁰³⁵ A, f° 111, r°; manque dans B. ¹⁰³⁶ Corrigez parti. ¹⁰³⁷ A, f° 111 v° manque dans B.

illam penitus cassabunt et pacificabunt. Hoc autem approbaverunt et concesserunt Agnes, uxor Gibelini, et filius eorum Anselinus, cui dederunt canonici perpetuam concessionem v bisanciorum et unum ensem. Huius itaque venditionis testes sunt :

Iohannes, dapifer regis. Gaufridus, dominus¹⁰³⁸ patriarche. Petrus de Petragore. Symon Rufus. Britius. Albertus Lombardus. Balduinus de Tornac. Robertus de Iosaphat.

Concessionis vero Agnetis, uxoris Gibelini, et filii eorum Anselini testes sunt :

Briectius. Willelmus Beraldi. Albertus Lombardus.

Et de iuratis Ierusalem :

Symon Rufus. Rainaldus Sicherius. Albertus Tortus. Guibertus Papais. Arnulfus, iuratus de Mahumeria.

CXXXIV¹⁰³⁹.

PRIVILEGIUM ROBERTI PORCARI DE MAHUMERIA.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Robertus Porcarius de Mahumeria dono me ipsum et omnia quecumque habeo vel deinceps habere potero, Deo et conventui Sanctissimi Sepulcri pro anima mea et animabus parentum meorum, vineas, terras, domos, et aurum, et argentum, et omnia mobilia, denique omnes possessiones hereditatis iure perpetuo possidenda.

Facta est carta ista anno ab incarnationis Domini MCLV, indictione III, Fulcherio in Ierusalem presidente venerabili patriarcha, rege Balduino quarto. Huius autem redditionis et donationis testes sunt :

Amalricus, Dominici Sepulcri prior. Arnaldus, subprior. Giraldus, precentor. Radulfus Parisius. Willelmus Normannus. Godefridus, thesaurarius. Nicholaus, helemosinarius. Stephanus, prepositus. Petrus Sepulchrarius. Constantinus, cellarius. Bertoldus. Bernardus, camerarius. Balduinus. Mainerius. Petrus Clemens.

De diaconibus :

Willelmus Beriti. Iohannes Pictaviensis. Hugo. Petrus.

De subdiaconibus :

Willelmus de Ispania. Rainaldus de Lochis. Petrus. Robertus de Antiochia.

De fratribus :

Robertus de Mahumeria. Frater Henricus; et omnes alii.

CXXXV¹⁰⁴⁰.

PRIVILEGIUM HOMINUM DE MAHUMERIA SUPER VINEIS.

Notum sit omnibus, tam futuris quam presentibus, quod ego Arnaldus, Sanctissimi Sepulcri prior,

A totusque conventus hominibus de Mahumeria vineas nostras, vineam scilicet domini Hugonis de Horso, et vineam, que dicitur domini Radulfi Parisiaci, ipsis et heredibus eorum habendas in perpetuum concedimus, tali tenore ut unusquisque ex parte sua mediam partem frugum, tam in racemis quam in fructibus arborum, tam in seminibus quam in complantationibus, et decimam, quantum ad ipsum pertinet, curie Sancti Sepulcri de Mahumeria, vel in quocumque loco in Mahumeria dispensator Mahumerie iuserit, deferat. Et si aliquis vineam suam vendere voluerit, cum nostro consilio vendat, et mediam partem precii nobis persolvat; nec tamen Templariis vel Hospitalaribus sive alicui ecclesie vel militibus vel alicui, unde dampnum ecclesia incurrere possit, vendere licebit. Et si aliquis horum hominum de supradictis vineis partem suam male coluerit, dispensator Mahumerie, adiunctis sibi quatuor vel quinque idoneis testibus, ad eum veniet, et male cultam vineam ostendet, et, si emendare noluerit, dimidiam marcham argenti reddet, et alteri vinea dabitur. Si aliquis autem virorum istorum terram ad plantandam vineam accipere voluerit, nisi¹⁰⁴¹ licebit plantare, nisi in terra Sancti Sepulcri. Preterea si canonici predicti villam suam amplificare voluerint, in vineis supradictis sine interdictione et restauratione mansiones dabunt cuicumque voluerint. Huius rei, domino Amalrico, Ierusalem patriarcha, in cuius presentia hoc factum est, assentiente, testes sunt eiusdem ecclesie canonici, quorum nomina subscribuntur :

Predictus prior Arnaldus. Nicholaus, subprior. Godefridus, thesaurarius. Gamaliel. Ilbertus. Petrus Sepulcri. Achilles. Bernardus Antiochie. Petrus Clemens. Hugo Nigelle. Petrus Latine. Petrus Lombarz. Rainaldus de Lochis. Robertus Antiochie.

De hominibus Mahumerie :

Frater Pisanus, dispensator domus. Frater Ungarus. Robertus. Arnulfus. Iohannes Guitarus. Petrus Iudeus. Andreas de Sancto Galterio. Hugo de Sancto Helia. Martinus de Monte Gaudii. Ambrosius. Robertus Iners.

CXXXVI¹⁰⁴².

DE CONVENTIONE FACTA CUM QUIBUSDAM MANSURIS IN RAMATHES.

Pateat omnibus hoc audientibus quod ego Nicholaus, prior Sancti Sepulcri, totusque conventus damus Guidoni Camelario, Giraldo Caprello et Hugoni de Ioppe, et heredibus suis aliisque venientibus ad manendum infra casale nostrum de Ramathes, in loco qui dicitur Nova Villa, plateas ad edificandum domos libere sine quolibet censu possidendas et

¹⁰³⁸ Le mot *dominus* ne présente ici aucun sens; il faut vraisemblablement corriger *domesticus* ou *dominicus*. Dans le premier cas, le *Gaufridus*, dont il est ici question, serait le même que le *Gaufridus Turo-nensis*, qualifié dans le dipl. 100 *senescalcus domni patriarche*; dans l'autre cas, il y aurait deux personnages, l'un nommé simplement *Gaufridus*, et l'autre *Dominicus Patriarcha* qui figure dans le dipl. 158. ¹⁰³⁹ A, f° 112, r°; manque dans B. ¹⁰⁴⁰ A, f° 112, v°; manque dans B. ¹⁰⁴¹ Corrigez *non ei*. ¹⁰⁴² A, f° 113, v°; manque dans B.

terram ad plantandam vineas et arbores, sicut ostensus est illis per manum domini Petri de Sepulcro. Damus etiam Guidoni unam carrucatum terre, Hugoni aliam, Giraldo etiam duas ad bene laborandum, ita quod de fructu segetum et leguminum, quem inde habebunt, quartum et decimam singulis annis nobis donabit¹⁰⁴³; de fructu vero vinearum et olivarum, quas ibi plantabunt, quintum et decimam habebimus. Damus etiam Giraldo et Hugoni magnam partem oliveti, quod Willelmus Beritensis sibi plantari fecit, de cuius fructu quartum et decimam nobis reddent. Predictam vero nostram partem, scilicet quartam, quintam et decimam, ad voltas nostras de Nova Villa adportabunt. Furnum vero et molendinum et alias consuetudines secundum Mahumerie usum illis predictis et aliis venientibus ad manendum concedimus. Item damus Giraldo Caprello et Hugoni de Ioppe et heredibus suis vineam nostram de Ramathes ad bene laborandum; de cuius fructu dabunt nobis medietatem et decimam. Si autem quilibet eorum vel heredum suorum aliquid de sua possessione vendere voluerit, primum nobis venale offeret; quod si emere noluerimus, deinde licebit ei vendere consimili suo burgensi ibi manere debenti, qui nobis supradicta attendat et compleat.

Actum est hoc viii kalendas aprilis, anno ab incarnatione Domini mclx. Hujus rei testes sunt :

Nicholaus, prior. Arnulfus, subprior. Bernardus, cantor. Godefridus, thesaurarius. Ilbertus. Eurardus. Petrus de Sepulcro. Achilles. Petrus Clemens. Rainerius. Hugo de Nigella. Petrus de Latina. Rainaldus. Petrus Lombardus.

CXXXVII¹⁰⁴⁴.

PRIVILEGIUM CUIUSDAM DOMUS, QUAM NICHOLAUS, PRIOR SANCTI SEPULCRI, DEDIT STEPHANO PASNAIE.

Pateat omnibus hoc audientibus quod ego Nicolaus, prior Sancti Sepulcri, assensu totius capituli nostri, illam domum, quam dominus Petrus de Sepulcro a Nicholao et eius uxore Pontia emit, Stephano Pasnaie et heredibus eius iure perpetue hereditatis habendam concedimus, tali tenore ut Stephanus et eius heredes nobis nostrisque successoribus per singulos annos in purificatione beate Marie quinque bisancios persolvent. Addimus etiam quod si domum illam vendere voluerint, primum nobis venalem offerent; quam si emere noluerimus, deinde suo consimili burgensi ibi manere debenti vendere licebit, salvo prenominate censu et nostra donatione.

Actum est hoc iv nonas aprilis, anno ab incarnatione Domini mclx. Huius rei testes sunt :

Nicholaus, prior. Arnulfus, subprior. Godefridus, thesaurarius. Ebrardus. Ilbertus. Petrus de Sepulcro. Petrus Clemens. Achilles. Bernardus Antiochie. Rainerius. Hugo de Ni-

gella. Petrus de Latina. Rainaldus de Lochis. Petrus Lombardus. Robertus Antiochenus.

CXXXVIII¹⁰⁴⁵.

DE DONATIONE CUIUSDAM DOMUS, QUE EST IN MAHUMERIA.

Pateat omnibus hoc audientibus quod ego Nicolaus, prior Sancti Sepulcri, assensu totius capituli nostri, damus Dominico, qui vocatur Patriarcha, et heredibus eius unam domum in Mahumeria sitam, quam dominus Petrus de Sepulcro emit de quadam femina, nomine Armellina, iure perpetue hereditatis possidendam, tali tenore ut Dominicus predictus et heredes ipsius nobis nostrisque successoribus annuatim in purificatione Genetricis Dei sex bisancios censualiter persolvent. Verumtamen si casu accidente contigerit quod domum illam vendere voluerint, salvo prenominate censu et nostro iure, suo consimili burgensi vendere licebit; sed primum nobis venalem offerent.

Actum est hoc iii nonas aprilis, anno ab incarnatione Domini mclx. Hujus rei testes sunt :

Nicholaus, prior. Arnulfus, subprior. Godefridus, thesaurarius. Eurardus. Ilbertus. Petrus de Sepulcro. Petrus Clemens. Achilles. Bernardus Antiochie. Rainerius. Hugo de Nigella. Petrus de Latina. Rainaldus de Lochis. Petrus Lombardus. Robertus Antiochie.

CXXXIX¹⁰⁴⁶.

DE CONCESSIONE CUIUSDAM DOMUS, QUE SITA EST IN VILLA MAHUMERIE.

Omnibus sancte matris ecclesie filiis liquescat quod e[go] Nicolaus, Dominici prior Sepulcri, totusque conventus Suardo et eius heredibus unam domum cum omnibus pertinentiis suis, que sita est in villa Mahumerie, quam dominus Petrus de Sepulcro ab Acardo et eius uxore, Bella nomine, emptione habuit, iure perpetue habendam hereditatis concedimus, tali tenore videlicet quod Suardus et eius heredes nobis nostrisque successoribus per singulos annos in purificatione beate Marie octo bisancios censualiter persolvent. Addimus etiam quod si Suardus vel eius heredes domum illam suo consimili burgensi vendere voluerint, salvo prenominate censu et nostro iure, non eis ab aliquo fiet impedimentum.

Actum est hoc xii kalendas aprilis, anno ab incarnatione Domini mclx. Huius rei testes sunt :

Nicholaus, prior. Arnulfus, subprior. Godefridus, thesaurarius. Ebrardus. Ilbertus. Petrus de Sepulcro. Petrus Clemens. Achilles. Rainerius. Hugo de Nigella. Petrus de Latina. Rainaldus. Petrus Lombardus.

CXL¹⁰⁴⁷.

PRIVILEGIUM TRIUM VASTINARUM, QUAS VENDIDIT ABBAS SANCTI SABE CANONICIS SANCTI SEPULCRI.

Notum sit omnibus, tam futuris quam presenti-

¹⁰⁴³ Corrigez *donabunt*. ¹⁰⁴⁴ A, f° 114, r°; manque dans B. ¹⁰⁴⁵ A, f° 114, v°; manque dans B. ¹⁰⁴⁶ A, f° 114, v°; manque dans B. ¹⁰⁴⁷ A, f° 114, v°; manque dans B.

bus, quod ego Miletus, Dei gratia ecclesie Sancti Sabe abbas, et universus conventus monachorum fratrum nostrorum terram illam, videlicet tres vastinas, Kafarrus et Vetus Betor et Deirfres nominatas, quam M[elisenda] regina digne memorie pro elemosina xxiv panum emptorum, quam usque in perpetuum nos et successores nostri singulis sabbatis ad redemptionem anime sue celebrare debemus, ecclesie nostre et nobis erogasse dinoscitur, Nicholao priori et canonicis Latinis ecclesie gloriosissimi Dominici Sepulcri, communi assensu totius capituli nostri, pro quingentis bisanciis minus viginti vendidimus; de quibus bisanciis statim ab Amalrico, Ierosolimitano rege, quandam terram nobis utiliore, scilicet casale nomine Thora, emimus. Preterea innotescat omnibus quod nos, statutam elemosinam pro anima memorate regine in perpetuum solito more celebraturi, predictam terram elemosinam, ut in longum et latum extenditur, quam priori et canonicis Sancti Sepulcri solutam et liberam vendidimus, integre cum villanis suis et pertinentiis et omnibus, que sui iuris esse noscuntur, ab omni calumpnia vel aggressionem iniusta in omni curia defendere debemus.

CXLI¹⁰⁴⁸.

DE EMPTIONE CUM PRIORE ET CANONICIS SANCTI SEPULCRI FACTA ET BALDUINO, DOMINO SANCTI EGIDII, SUPER DOMIBUS ET CETERIS¹⁰⁴⁹.

In nomine Domini nostri Ihesu Christi, amen.

Notum sit omnibus Dei fidelibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Balduinus, Dei gratia dominus casalis Sancti Egidii, una cum Stephania, coniuge mea, in presentia domini Roardi¹⁰⁵⁰, castellani Ierusalem, soceri mei, et aliorum proborum virorum, quorum nomina inferius sunt scripta¹⁰⁵¹, assensum dedimus emptioni, quam dominus Petrus prior et canonici Dominici Sepulcri fecerunt de domibus et¹⁰⁵² edificis et vineis cum omnibus pertinentiis suis, que abbas et monachi Montis Thabor habebant, tam ex dono predecessorum meorum quam emptione vel conquisitione, in predicto casali, ut ea omnia libere et quiete teneant et possideant in perpetuum sine omni calumpnia, ea frantitia¹⁰⁵³ et libertate qua abbates et monachi Montis Thabor temporibus predecessorum meorum et meo tenuisse noscuntur. Preterea calumpniam, quam faciebamus¹⁰⁵⁴ predictis canonicis de quadam domo, quam ante emptionem illam habebant in predicto casali, penitus remittimus, et ut eam quiete et sine calumpnia deinceps teneant et possideant concedimus. Ut autem concessio et assensus noster in posterum a nemine possit perverti seu quomodolibet violari, presens

scriptum duplex per alphabetum¹⁰⁵⁵ exinde fieri et per medium partiri fecimus, unum quorum prior et capitulum Sancti Sepulcri habent, alterum nos in signum et memoriam geste rei retinimus. Unde isti sunt testes :

Roardus, castellanus Ierusalem, socer meus. Anselmus de Brie, Symon de Bethleem, Andreas de Caypha, milites. Gaufridus Turonensis¹⁰⁵⁶, Robertus de Pinken[iaco], Iohannes Raimundi, Willelmus Patronus, Radulphus, frater domini Willelmi, Tyrensis archiepiscopi. Bernardus Proet, Burgenses Ierusalem, Arnulfus de Mahomeria. Et Guarinus¹⁰⁵⁷ Neapolitanus de Templo, serviens domine regine Marie.

Factum est hoc anno dominice incarnationis MCLXXV, indictione VI, xv kalendas ianuarii.

CXLII¹⁰⁵⁸

PRIVILEGIUM DOMINI GUARINI, ABBATIS MONTIS THABOR, ET PETRI, PRIORIS SANCTI SEPULCRI¹⁰⁵⁹.

In nomine Domini, amen.

Notum sit universis sancte matris ecclesie filiis, tam presentibus quam futuris, quod ego Garinus, Montis Thabor abbas, consensu domini Letardi, Nazareni archiepiscopi, prioris Lancelini et totius ecclesie nostre capituli assensu et pari voluntate, cum Dominice Resurrectionis ecclesie priore Petro et universo eiusdem conventu tali concordie pacto convenimus, quod ecclesiam nostram, quam apud casale Sancti Egidii cum oblationibus suis et iure parrochiali aliorumque omnium ad eam pertinentium et cum medietate universarum decimarum eiusdem casalis et aliorum duorum, Turbasaim¹⁰⁶⁰ videlicet et Dere, quas ex concessione felicis memorie domini¹⁰⁶¹ W[illelmi] patriarche ab eisdem censuali iure pro unius rote cereo tenebamus, remotione loci et magnitudine expensarum pregravati, Petro priori et canonicis eiusdem ecclesie, de cuius iure procedebat, bono animo et concordie voluntate reddidimus; vineas vero nostras, domos et¹⁰⁶² edificia¹⁰⁶³ et cetera mobilia nostra, que tam laboris nostri exercitio quam pretio¹⁰⁶⁴ acquisivimus, eisdem pro M¹⁰⁶⁵ bisanciis vendidimus, et pro recognitione earundem vinearum, domorum et edificiorum¹⁰⁶⁶ nobis et ecclesie nostre annuatim tres rotas incensi et cereum unius rote in festo transfigurationis Domini debent persolvere¹⁰⁶⁷. Huius transactionis testes sunt :

Letardus, Nazareus archiepiscopus. Radulfus, Sebastensis episcopus. Iohannes, prior eiusdem ecclesie. Petrus, cantor Tyrensis ecclesie.

De canonicis autem Sancti Sepulcri :

Iohannes Pictavensis, Ugo¹⁰⁶⁸ de Nigella, Rainaldus de Lochis, Constantinus, et Petrus, cantor,

¹⁰⁴⁸ A, f° 115, v°; B, f° 32, r°. ¹⁰⁴⁹ Dans B la rubrique est ainsi conçue : *Assensus Balduini, casalis Sancti Egidii, de emptione facta a monasterio Montis Thabor.* ¹⁰⁵⁰ B, Ricardi. ¹⁰⁵¹ B, conscripta. ¹⁰⁵² Manque dans B. ¹⁰⁵³ B, francicia. ¹⁰⁵⁴ B, faciebamus. ¹⁰⁵⁵ B, alfabetum. ¹⁰⁵⁶ La signature de ce témoin manque dans B. ¹⁰⁵⁷ B, Garinus. ¹⁰⁵⁸ A, f° 116, r°; B, f° 33, r°. ¹⁰⁵⁹ Dans B la rubrique est ainsi conçue : *De possessionibus Montis Thabor, que sunt apud casale Sancti Egidii.* ¹⁰⁶⁰ B, Turbasym. ¹⁰⁶¹ Manque dans B. ¹⁰⁶² Manque dans B. ¹⁰⁶³ B, edificia. ¹⁰⁶⁴ B, precis. ¹⁰⁶⁵ B, pro duobus M. ¹⁰⁶⁶ B, edificiorum. ¹⁰⁶⁷ B, persolvere debent. ¹⁰⁶⁸ B, Hugo

sacerdotes. Odo¹⁰⁶⁹ et Gaufridus, diaconi. Petrus Mahumarie¹⁰⁷⁰ et Robertus Rome, subdiaconi.

De monachis vero Montis Thabor :

Lancelinus, prior. Petrus de Podio, thesaurarius. Martinus. Iohannes Yspanus¹⁰⁷¹. Stephanus, cantor. Aimericus. Dominicus. Iohannes de Nazaret. Enardus. Pandulfus. Willelmus Provincialis¹⁰⁷². Marcellinus.

De clericis Nazareth :

Geraldus, archidiaconus Nazarenus. Tibaldus, canonicus Sydonensis¹⁰⁷³. Iohannes, canonicus Nazarenus. Galterius de Capella. Iohannes Corithensis¹⁰⁷⁴. Gibertus, capellanus domini archiepiscopi Nazareni. Et Iordanus Mercator.

Facta est hec transactio anno dominice incarnationis MCLXXV, indictione VI, XVI kalendas novembris.

CXLIII¹⁰⁷⁵.

DE QUADAM PACE REFORMATA INTER CANONICOS SANCTI SEPULCRI ET MONACHOS DE LATINA.

Ego Willelmus, Dei gratia Acconensis ecclesie episcopus, a domino papa A[lexandro] delegatus, fui cognitor cuiusdam cause, que vertebatur inter canonicos Sancti Sepulcri et monachos de Latina super decimas cuiusdam casalis, quod vocatur Montopole, quam monachi dicebant suo iuri pertinere, canonici vero e contrario asserentes eandem tamquam sibi debitam possidebant. Die itaque experiendi utrique parti statuto, allegationibus hinc inde diligenter auditis et cognitis, tandem per sufficientes et iuratos testes michi fides facta est quod precedenti tempore, dum hec eadem questio inter prefatas ecclesias coram patriarcha Fulcherio tractaretur, abbas Amelinus de Latina ipsam decimam canonicis in pace confitens ei[s] deberi reliquit, una vice coram domino patriarcha presentibus quibusdam fratribus suis et non contradicentibus, altera vice in pleno capitulo Latine nullo de fratribus contradicente. Cognita itaque tam sollempni renuntiatione, canonicos Domini Sepulcri ab ista impetitione monachorum absolvo, et eosdem predictam decimam iuste usque in perpetuum possidere iudico. Interfuerunt huic carte testes :

Hernesius dominus, Cesariensis archiepiscopus. Dominus Iubaldus, Bibliensis electus. Daniel, cantor. Rutinus, thesaurarius. Magister Monachus. Magister Rogerius. Guido, canonicus. Willelmus, Petrus, presbiteri. Girardus, Robertus, Bernoldus, Fulco, diaconi. Guido de Meniers. Manesserijs de Cesarea. Rorgus de Nazareth. Godecallus. Amalricus de Cesarea. Aicaldus. Raimundus. Pandulfus Pysanus.

CXLIV¹⁰⁷⁶.

PRIVILEGIUM AMALRICI, QUINTI REGIS LATINORUM, DE DONO ET LIBERTATE ECCLESIE SANCTI SEPULCRI¹⁰⁷⁷.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam futuris quam presentibus¹⁰⁷⁸, quod ego Amalricus, per gratiam Dei in sancta civitate Ierusalem Latinorum rex quintus, predecessorum meorum felicitis memorie, ducis videlicet Godefridi fratrisque ipsius Balduini, Ierosolimorum regis primi, Balduini etiam secundi regis nec non et Fulconis patris mei et bone memorie Balduini fratris mei, civitatis eiusdem regis quarti, vestigijs inherere desiderans, pro salute mea ac meorum tam vivorum quam defunctorum, confirmo et corroboro ecclesie Domini Sepulcri¹⁰⁷⁹ eiusdemque canonicis nunc ibidem Deo servientibus et in posterum servituris quecumque in tempore et a tempore ducis Godefridi iuste ac rationabiliter dono, concessione, commutatione vel emptione infra regni mei fines usque in hodiernum diem impetravit. Seriatim igitur que vel a quibus pretaxata ecclesia dono, concessione, commutatione sive emptione huc usque optinuit, ut sequentia declarant, ponere libuit. Primus itaque dux Godefridus XXI casalia cum pertinentiis suis, subscriptis nominibus nuncupata, Ainquine, Armotie, Keffreca, Keffredil¹⁰⁸⁰, Bubin, que duo cum quadam gastina, Bethchamzir nuncupata, canonici prefati militibus Templi pro CL bisantijs¹⁰⁸¹, quos annuatim solvebant ad defensionem terre, dederunt, Hubim, Haram, Kalendrie, Bentiligel, Birra, que a modernis Mahomeria Maior nuncupatur, Sabaiet¹⁰⁸², Ataraberet, Urinet, Zenum, Lemule, Bentelamus, Aineseins, que modo Valdecurs dicitur, Barmita, Beituiemen, Beitfoteire, Betsurieh, in cuius territorio fundata est villa que dicitur Parva Mahomeria, ecclesie, de qua agitur, dedit, et iure perpetuo possidenda concessit. Dedit insuper eidem ecclesie omnes furnos Ierusalem, exceptis duobus tantum, uno de Hospitali et altero de Latina. Et primus rex Balduinus prefate ecclesie apud Sanctum Lazarum villanos cum familijs suis dedit et tradidit, et IV casalia super Sanctum Lazarum, quorum nomina sunt hec : Benehatie, Benehabeth, Ragabam, Roma; et item in territorio Neapolitano mille modios tritici singulis annis accipiendos primus rex Balduinus eidem dedit ecclesie; secundus autem rex Balduinus pro his mille modijs in territorio Neapolitano casale, nomine Cafarmelech, dedit. Que omnia, ut superius memorata sunt, ecclesie Sancti Sepulcri¹⁰⁸³ ego Amalricus, Ierosolimorum rex quintus, ex parte mea concedo et perhenniter habenda decerno. Pro concambio Sancti Lazari in Bethania et predictorum IV casalium

¹⁰⁶⁹ B, Oddo. ¹⁰⁷⁰ B, Mahomarie. ¹⁰⁷¹ B, Hispanus. ¹⁰⁷² B, Provincialis. ¹⁰⁷³ B, Sydoniensis. ¹⁰⁷⁴ B, Coritensis. ¹⁰⁷⁵ A, f° 117, r°; manque dans B. ¹⁰⁷⁶ A, f° 121, v°; B, f° 117, v°. ¹⁰⁷⁷ Dans B, la rubrique ne contient que ces mots : *Privilegium Amalrici regis*. ¹⁰⁷⁸ On lit dans A : *tam futuris quam futuris*. ¹⁰⁷⁹ B, Sepulchri. ¹⁰⁸⁰ B, Kefredil. ¹⁰⁸¹ B, bizantiis. ¹⁰⁸² B, Sabahiet. ¹⁰⁸³ B, Sepulcri.

casale Thecuë cum omni integritate sua, prout pater meus Fulco, Iherosolimorum rex tercius, assensu Milisendis regine, matris siquidem mee, et Balduini regis, fratris mei, ea inquam libertate, qua predictus pater meus cum Milesende¹⁰⁸⁴ regina illud tenuisse dinoscitur, ecclesie Dominici Sepulcri¹⁰⁸⁵ donavit, suoque privilegio confirmavit, eidem confirmo, necnon et a totius¹⁰⁸⁶ calumpnie molestia vel impedimento nunc et deinceps prefatam commutationis concessionem me defensurum polliceor. Commutationem insuper inter Dominici Sepulcri¹⁰⁸⁷ canonicos et Iohannem Patritium¹⁰⁸⁸ de illis casualibus, Capharmalic et Ainquina, pro duobus memorati Iohannis casualibus, Megina scilicet et Mezera, utrimque laudabiliter factam confirmo. Insuper etiam dimidiam [partem¹⁰⁸⁹] illius possessionis, quam primus rex Balduinus pro excambitu episcopatus Bethleemiti¹⁰⁹⁰ Sancti Sepulcri ecclesie¹⁰⁹¹ dedit confirmo. Casale insuper, nomine Derina, in territorio Tyrensi situm, supra magnum fontem, de quo conductus aquarum procedit, cum omni pertinentia sua, et in conterminis prefati casalis circa montana quantum terre quatuor paria boum de anno in annum excolere possunt, et ortum, qui est inter murum et antemurale Tyri ex parte maris, que omnia videlicet secundus rex Balduinus Dominico dedit Sepulchro, confirmo. Porro medietatem casalis Fieisse, nunc casale Sancti Sepulcri¹⁰⁹² nuncupati, quam cum omni pertinentia sua Eustachius Garnerius¹⁰⁹³, concessione etiam Balduini, regis secundi, libere et perhenniter habendam ecclesie Sancti Sepulcri¹⁰⁹⁴ donavit, et totam terram illam, quam Galterius, prefati Eustachii filius, circa idem casale canonicis Dominici Sepulcri¹⁰⁹⁵ ultra flumen habendam usque ad terminos designatos, qui usque ad hodiernum diem apparent, dedit, sepedicte confirmo ecclesie. Preterea ecclesiam illam et possessiones, que sunt Accon, quas Lambertus Als uxorque eius¹⁰⁹⁶. Agnes, concessu regis Fulconis, patris mei, ecclesie Sancti Sepulcri¹⁰⁹⁷ dederunt, confirmo. Nichilominus quoque et casale Mimas cum duabus carrucatis terre plenariis ex dono prefati Lamberti Als, quas pater meus pretaxate confirmavit ecclesie, confirmo. Iardinum, quod [fuit¹⁰⁹⁸] Mainardi de Portu, quod filius eius Raimundus, in conversione sua factus frater Dominici Sepulcri¹⁰⁹⁹, dedit, confirmo. Duo quoque casalia, Gebul et Helcar, cum omnibus adiacentiis suis, et piscarias per octo dies, et angariam per unum diem, et navem assidue, iuxta modum quo Willelmus de Buris ecclesie Sancti Sepulcri¹¹⁰⁰ canonicis concessit et suo patrisque mei privilegio roboratum est, eidem ecclesie confirmo. Domos vero in civitate Iherusalem¹¹⁰¹ sitas, videlicet domum Bernardi canonici, domum Eurardi

canonici, item domum alterius Eurardi, canonici, domum Mainardi, domum Garsionis, domum Galterii Tronaior, domum Bernardi Bursarii, domum Herluini, domum Mabilie, domum Rogerii, fratris Sancti Sepulcri¹¹⁰², et stationem, que fuit Willelmi¹¹⁰³ Bastardi, partemque illam, quam idem Willelmus¹¹⁰⁴ in mensis mummulariorum¹¹⁰⁵ habebat, et domum Martini Caraoane, quas omnes pater meus iam totiens dictus ab omni exactione liberas et quietas canonicis Sancti Sepulcri¹¹⁰⁶ concessit suoque privilegio munivit, eidem ecclesie confirmo. Insuper etiam terram, infra septa Iherusalem sitam, et domos et stationes suas ad fatiendum in his¹¹⁰⁷ quicquid illis libuerit, eo solummodo excepto quod nulli alii nisi soli regi in predicta urbe facere licet, prefatis canonicis adeo liberas confirmo, ut quicumque sive cambiatores, sive mercatores, sive cuiuscumque operis aut artificii actores easdem a prefatis canonicis conduxerunt¹¹⁰⁸ aut conducere voluerunt¹¹⁰⁹, libere, quiete et sine omni disturbance vel impedimento officium¹¹¹⁰ suum ibi peragant. Inter cetera vero tria casalia, quorum aliud Capharuth, aliud autem Gith et aliud Porphiria vocatur, que Rogerius, Liddensis episcopus, ex possessione Sancti Georgii cum omnibus appendiciis¹¹¹¹ suis et medietate decime messium casalium illorum et aliorum omnium decima tota et integra ecclesie Sepulcri¹¹¹² Domini iure perhenni tenenda concessit, et quartum casale, Kefrescilta nomine, quod prefatus Liddensis episcopus cum omni integritate sua et consimili decima, qua predicta duo, ecclesie pretaxate pro concambio tamen decime castelli Arnaldi et decime cuiusdam casalis de Hospitali, nomine Bulbul, in perpetuum possidendum constituit, ratum decerno. Querelam insuper illam, que de Surianis inter regem Balduinum, fratrem meum, et Dominici Sepulcri¹¹¹³ canonicos extitit, quam etiam, velut in eorum privilegio plenius continetur et nomina predictorum Surianorum in eodem conscripta sunt, prefatis canonicis liberam, quietam et prorsus absolutam remisit, confirmo. Nichilominus etiam calumpniam illam, que in terminis finium territorii casalis Dominici Sepulcri¹¹¹⁴, quod dicitur Bethsuri, inter Milisendem reginam, matrem siquidem meam, et Sancti Sepulcri¹¹¹⁵ canonicos aliquandiu versabatur, liberam et quietam et sine quolibet vel a me vel a successoribus meis vel a quibuslibet aliis impedimento sive molestia ecclesie Sancti Sepulcri¹¹¹⁶ ex toto remitto, et absolutam prorsus confirmo. Verumtamen casalia illa, Bethel scilicet, Odemamel, Dehyrsabeth, Corteis, Deirmusim, Huetdebes, que cum omnibus villanis et cum omni integritate et pertinentiis suis iam

¹⁰⁸⁴ B, Milisende. ¹⁰⁸⁵ B, Sepulcri. ¹⁰⁸⁶ B, totius. ¹⁰⁸⁷ B, Sepulchri. ¹⁰⁸⁸ B, Patricium. ¹⁰⁸⁹ Supplée d'après B. ¹⁰⁹⁰ B, Bethleemiti. ¹⁰⁹¹ B, ecclesie Sancti Sepulchri. ¹⁰⁹² B, Sepulchri. ¹⁰⁹³ B, Gracarius. ¹⁰⁹⁴ B, Sepulchri. ¹⁰⁹⁵ B, Sepulchri. ¹⁰⁹⁶ B, sua. ¹⁰⁹⁷ B, Sepulchri. ¹⁰⁹⁸ Supplée d'après B. ¹⁰⁹⁹ B, Sepulchri. ¹¹⁰⁰ B, Sepulchri. ¹¹⁰¹ B, Iherusalem. ¹¹⁰² B, Sepulchri. ¹¹⁰³ B, Guillelmi. ¹¹⁰⁴ B, Guillelmus. ¹¹⁰⁵ B, numulariorum. ¹¹⁰⁶ B, Sepulchri. ¹¹⁰⁷ B, eis. ¹¹⁰⁸ B, conduxerint. ¹¹⁰⁹ B, voluerint. ¹¹¹⁰ B, officium. ¹¹¹¹ B, appenditiis. ¹¹¹² B, Sepulchri. ¹¹¹³ B, Sepulchri. ¹¹¹⁴ B, Sepulchri. ¹¹¹⁵ B, Sepulchri. ¹¹¹⁶ B, Sepulchri.

totiens dicti canonici ex Hugone de Hibelino precio ¹¹¹⁷ comparaverunt, ecclesie Sancti Sepulchri ¹¹¹⁸ confirmo. Insuper et casale, nomine Geladia, quod ego ipse dedi pro expensa et missione, quam ad capiendam Ascalonam canonici Sancti Sepulchri fecerunt, eidem similiter confirmo. Insuper et casale, Beitatap nomine, quod prefati canonici a Iohanne Gomanno et Aucherio, ipsius filio, emerunt, cum omnibus gasticis et pertinentiis suis, ut in privilegio Balduini regis, fratris mei, plene continetur, similiter corroboro. Preterea ista duo casalia, videlicet Cafaruth et Vetus Bethor, et gasticam Derfres, a matre mea Melisenda regina abbati et monachis Sancti Sabe pro salute anime sue erogata, que iam dicti canonici Sancti Sepulchri ¹¹¹⁹ ab eisdem monachis Sancti Sabe precio ¹¹²⁰ comparaverunt, ecclesie sepedicte confirmo. Insuper donationem terre, quam Vivianus, dominus Cayphe, assensu Pagani filii sui, in civitate veteris Cayphe interius ¹¹²¹ et exterius ecclesie Sancti Sepulchri ¹¹²² dedit, et terram, quam duo fratres milites, Rogerius et Iohannes, iuxta flumen Cayphe eidem ecclesie dederunt, confirmo. Demum cunctarum oblationum, que ad Sepulchrum ¹¹²³ Domini veniunt et venient, medietatem in omnibus et per omnia, prout venerabilis Arnulfus patriarcha, primi regis Balduini consilio, prefatis assignavit canonicis, eidem Sancti Sepulchri ecclesie ¹¹²⁴ confirmo. Cere autem, que ad ecclesiam venerit, duas partes ad luminaria eidem confirmo ecclesie. Oblationes insuper omnes, que ad vivificam Crucem veniunt, exceptis que sola die sancti parasceve fiunt, aut si patriarcha secum illam pro aliqua necessitate detulerit, eisdem canonicis confirmo. Decimas quoque totius civitatis sancte Iherusalem ¹¹²⁵ locorumque sibi adiacentium, quas patriarcha supramemoratus illis concessit, exceptis solummodo lo funde decimis, eisdem confirmo canonicis. Ecclesiam tandem Beati Petri in Ioppem, quam iam totiens ¹¹²⁶ dictus patriarcha cum honore suo integro et cum tota, que sancte matri ecclesie pertinet ¹¹²⁷, plenaria dignitate prefatis concessit canonicis, predicto modo confirmo, et ecclesiam Quarentene ¹¹²⁸ cum pertinentiis suis eisdem canonicis corroboro. Hec igitur omnia, prout superius memorata sunt, ecclesie iam sepedicte et eiusdem memorato conventui nunc et per successionem ibidem Deo famulanti libere, quiete et sine omni calumpnia et impedimento in posterum habenda et iure perpetuo possidenda concedo, et presenti pagina subscriptis testibus sigillique mei subpressione ¹¹²⁹ denotata confirmo.

Factum est autem hoc scriptum anno ab incarnatione Domini MCLXIV, indictione XII. Huius quidem rei testes sunt:

Iohannes, Paneadensis episcopus. Ricardus, Andriensis episcopus. Radulfus ¹¹³⁰, prior Sebastensis ¹¹³¹. Galterius, princeps Galilee. Humfredus de Torono, constabularius. Et filius eius, Umfredus. Girardus Sydoniensis. Philippus Neapolitanus. Hugo, Cesariensis dominus. Guido Francigena, senescallus ¹¹³². Fulco Tyberia[en]sis. Gormundus Tyberiadensis. Henricus Bubalus. Odo de Sancto Amando, pincerna. Willelmus ¹¹³³, marescalcus. Roardus ¹¹³⁴ Neapolitanus. Balduinus, vicecomes Neapolitanus. Anselmus de Brie. Roardus ¹¹³⁵ Ioppensis. Paganus de Voh. Iocelinus Pessellus ¹¹³⁶. Ottho de Risberge.

B Data Ascalone, per manum domini Radulfi, Bethlehemite episcopi regisque cancellarii, XVII kalendas augusti.

CXLV ¹¹³⁷.

PRIVILEGIUM EGREGII REGIS IOHANNIS ET NOBILISSIME REGINE MARIE DE FRANCIGIA MAGNI IARDINI.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Iohannes, per Dei gratiam Latinorum Ierusalem rex decimus et comes Brene, et domina Maria, uxor mea, illustris regina, concedimus et confirmamus tibi Santio, Dominici Sepulchri priori, et toti eiusdem ecclesie capitulo, presenti et futuro **C** iardinum illum, qui est prope Accon, quem emistis a Willelmo Pomaran[o], et domos et terram, que sunt in ambitu eiusdem iardini, et totum illud quod est de iardino, sicut illud emistis a predicto Willelmo Pomarano. Insuper omnia iura, que in eodem iardino habere debemus, pro salute animarum nostrarum et antecessorum nostrorum vobis damus atque remittimus. Concedimus etiam vobis et donamus ut absque omni exactione fructum et herbas predicti iardini super equitaturas nostras ¹¹³⁸ per civitatem Accon libere vendatis absque contradictione, et ipsum iardinum cum suis pertinentiis pacifice et libere in perpetuum possideatis. Ut autem hec nostra concessio, donatio et confirmatio rata in eternum et inconcussa permaneat, presentem cartam sigillo nostro et testibus subscriptis precepimus communiri. Huius rei testes sunt;

D Gualterius de Montbeliart, regni Iherosolimitani conestabularius. Radulfus Tyberiadis, regis senescalcus. Iacobus de Durnai, regis marescalcus. Aimarus, dominus Cesaree. Philippus de Ybelino. Guido de Monfort. Garnerius Alemannus. Roardus, dominus Cayphas. Amion d'Ays. Thomas de Maugastel. Daniel de Molembec. Adam Coste.

¹¹¹⁷ B, pretio. ¹¹¹⁸ B, Sepulchri. ¹¹¹⁹ B, Sepulchri. ¹¹²⁰ B, pretio. ¹¹²¹ B, intus. ¹¹²² B, Sepulchri. ¹¹²³ B, Sepulchri. ¹¹²⁴ B, ecclesie Sancti Sepulchri. ¹¹²⁵ B, Ierusalem. ¹¹²⁶ B, tociens. ¹¹²⁷ B, matri pertinet ecclesie. ¹¹²⁸ B, Quadrantene. ¹¹²⁹ B, suppressione. ¹¹³⁰ B, Radulphus. ¹¹³¹ B, Sebastenus. ¹¹³² B, senescalcus. ¹¹³³ B, Guillclmus. ¹¹³⁴ B, Rohardus. ¹¹³⁵ B, Richardus. ¹¹³⁶ B, Pesellas. ¹¹³⁷ A, f° 125, i^o; manque dans B. ¹¹³⁸ Il faut probablement corriger vestras.

Factum est hoc Accon, anno dominice incarnationis MCCXI, kalendis iulii, [per manum] nota [rii] Balduini.

CXLVI.

PRIVILEGIUM DE LIBERTATE, QUAM CONCESSIT DOMINUS PAPA ALEXANDER PRIORI ET CANONICIS SANCTI SEPULCRI IN ECCLESIS IEROSOLIMITANIS.

(Vide in Alexandro III ad an. 1181.)

CXLVII.

DE DIGNITATE PRIORI ET CANONICIS SANCTI SEPULCRI CONCESSA A DOMINO PAPA ALEXANDRO IN PRIMIS LOCIS.

(Vide ubi supra.)

CXLVIII.

UT PRIOR ET CANONICI SANCTI SEPULCRI LIBERAM HABEANT POTESTATEM ORDINANDI DOMOS ET PRIORATUS HOBEDIENTIARUM.

(Vide in Innocentio II ad an. 1145.)

CXLIX.

DE CANONICIS HOBEDIENTIAM TENENTIBUS.

(Vide ubi supra.)

CL.

PRIVILEGIUM DE ECCLESIA SANCTI EGIDII DE ROMA.

(Vide in Alexandro III ad an. 1181.)

CLI.

DE DECIMIS TEMPLARIORUM.

(Vide in Cælestino III ad an. 1198.)

CLII ¹¹³⁹.

SACRAMENTUM PATRIARCHE.

Ego, patriarcha Ierhosolimitanus, ab hac hora in antea fidelis et obediens ero beato Petro sancteque apostolice Romane ecclesie et domino meo pape Innocentio suisque successoribus canonice intrantibus. Non ero in consilio aut in facto ut vitam perdant aut membra, aut capiantur mala captione. Consilium vero, quod mihi credituri sunt per se aut per nuntios suos sive per litteras, nulli manifestabo ad eorum dampnum, me sciente. Papatum Romanum et regalia sancti Petri adiutor eis ero ad retinendum et defendendum, salvo meo ordine, contra omnem hominem. Legatum apostolice sedis, quem pro certo scivero eius esse legatum, eundo et redeundo honorifice tractabo, et in suis necessitatibus adiuvabo. Vocatus ad synodum veniam, nisi prepeditus fuero canonica prepeditione. Apostolorum limina singulis quadrienniis visitabo aut per me, aut per nuntium meum, nisi apostolica licentia remaneam. Possessiones ad mensam mei patriarchatus pertinentes nec vendam, nec donabo, neque impignorabo, neque de novo infeudabo, vel alio modo alienabo, inconsulto Romano pontifice. Sic Deus me adiuvet et hec sancta evangelia.

CLIII ¹¹⁴⁰.

IN ACCIPIENDO PALLIONE.

Ad honorem Dei omnipotentis et beate Marie Virginis et beatorum apostolorum Petri et Pauli et do-

A mini pape Innocentii et Romanæ ecclesie necnon ecclesie tibi commisse tradimus tibi pallium de corpore beati Petri sumptum, plenitudinem scilicet pontificalis officii, ut utaris eo infra ecclesiam tuam certis diebus, qui exprimentur in privilegiis ecclesie tue ab apostolica sede concessis.

CLIV ¹¹⁴¹.

SACRAMENTUM REGUM IEROSOLIMORUM ¹¹⁴².

Ego Aimericus, divina permissione rex Ierusalem ¹¹⁴³ coronandus, promitto tibi, domino patriarche Monacho, tuisque successoribus, sub testimonio omnipotentis Dei et totius ¹¹⁴⁴ ecclesie, quod ab hac die in antea ero fidelis adiutor vester et defensor et omnium personarum regni Ierosolimitani ¹¹⁴⁵. Possessiones Iherosolimitane ecclesie omniumque ecclesiarum ad eam principaliter respectum habentium, quas olim habere consueverunt et in futuro nostris temporibus juste sunt adepture, eisdem manutenebo et defendam. Canonica privilegia debitasque leges atque iustitias ¹¹⁴⁶ earundem et pristinas libertatum consuetudines et usus tam earum quam universi populi terre, sicut rex Amalricus et rex Balduinus, filius [ejus] ¹¹⁴⁷ tenuerunt, conservabo, et defensionem, quantum potero, adjuvante Domino, exhibebo, novasque superinductas maxime post excidium terre exterminabo, prout rex Christianus et fidelis in suo regno unicuique episcopo et ecclesie sibi commisse atque populo per rectum exhibere debet. Sic me Deus adiuvet et hec sacrosancta evangelia.

Deinde imposita capiti ¹¹⁴⁸ regis corona, accipiat patriarcha manum eius dexteram, et promittat in hunc modum: Et ego te iuvabo coronam tuo capiti [a nobis] ¹¹⁴⁹ impositam iuste manutenere atque defendere, salvo meo ordine, dato ei osculo.

Cetere vero persone eodem modo ei promittant ei dent ei osculum.

CLV ¹¹⁵⁰.

PRIVILEGIUM CASALIS FENICULI DE LIBERTATE ET FINIBUS TERRE.

In nomine sancte et individue Trinitatis, amen. Cum omnes catholici viri ac precipue potentes divino munere preediti universas ecclesias Dei honorare ac exaltare debeant, specialius tamen ecclesiam gloriosissimi Sepulcri, ubi Dominus passus occubuit, et tertia die resurgendo salutem humani generis reparavit, sublimare ac beneficiis suis ditare debent, quatenus, peracto huius vite cursu, gaudia eterne vite omni meta carentia possidere mereantur. Quapropter ego Hugo, Dei gratia Cesaree Palestine dominus, assensu uxoris mee Ysabel et consilio proborum meorum hominum, dono concedo Petro priori et Latinis canonicis Sancti Sepulcri montana contigua iardino de Feissa, ubi fons de conductu oritur,

¹¹³⁹ A, f° 128, r°; manque dans B. ¹¹⁴⁰ A, f° 128, r°; manque dans B. ¹¹⁴¹ A, f° 128, v°; B, f° 129, v°. ¹¹⁴² B, *Sacramentale regum*. ¹¹⁴³ B, *Iherusalem*. ¹¹⁴⁴ B, *totius*. ¹¹⁴⁵ B, *Iherosolimitani*. ¹¹⁴⁶ B, *iustitias*. ¹¹⁴⁷ Supplécé d'après B. ¹¹⁴⁸ B, *capitis*. ¹¹⁴⁹ Supplécés d'après B. ¹¹⁵⁰ A, f° 129, r°; manque dans B.

incipit autem ex altera parte divisio terre huius a **A** via, que venit de Braicaet versus casale Sancti Sepulcri, et vadit versus orientem per caveam, que est inter duos montes, per torrentem videlicet, qui in yeme fluit, quousque venit ad parvum montem situm inter predicta montana et montana de Broiquet; et sic ab alveo torrentis versus parvum montem supradictum et per crepidinem illius parvi montis, ut cruces designant, vadit supradicta divisio usque ad parvum monticulum, qui Calcis Fornax appellatur; et exinde versus meridiem usque ad alium monticulum non longe hinc, ubi antiquus calcis fornax fuit, divisio ista protenditur; et sic per devexum montis recta linea versus spinam in planitie sitam, que terram casalis Domini Sepulcri Faisse et Sa-
B barim Hospitalis dividit, terminatur. Insuper divisionem, quam pretaxati canonici Sancti Sepulcri cum Georgio et filio eius Balduino fecerunt, concedo et confirmo. Preterea donum avi mei Eustachii et patris mei Galterii, quod predictis canonicis fecerunt, et divisiones, quas ipsi consignaverunt confirmo et me defensurum promitto. Insuper adicimus ad hoc hanc libertatem canonicis ecclesie Sancti Sepulcri, quod ipsi in tota terra mea, tam in civitate Cesarea quam extra, vendere vel emere, ponderare vel mensurare et deportare tam mari quam terra libere et quiete ab omni usatico et exactione possint. Ipsi vero canonici pro prefate terre donatione et divisionum confirmatione et predicta libertate quadringentos bisancios michi caritative impendunt. Preterea hoc retinui, ut, si aliquo tempore **C** antiquum conductum predicti fontis residere voluero et ipsum fontem ad casale Bubalorum ducere ad canamellas fatiendas, absque contradictione predictorum canonicorum michi liceat; ita tamen ut de una macera singulis annis dimidium quintale, et, si amplius, prefate ecclesie integrum quintale persolvam. Ut hec igitur omnia, que prenotavimus, eo ordine, quo proposuimus, firma et inconcussa permaneant, appositione sigilli mei corroboro.

Facta est hec carta anno ab incarnatione Domini MCLXVI, indictione xv.

Huius rei testes habentur, quorum nomina subscripta videntur:

Rainerius, episcopus Sebastensis. Et Radulfus, **D** prepositus. Ioannes, cantor Cesarensis. Symon, canonicus. Arnulfus, subprior. Petrus Lombardus. Frater Adam. Frater Vitalis. Petrus de Mahumeria. Petrus Costa, vicecomes. Engilbertus de Aria. Carolus Hamelinus. Rodbertus de Cossia. Georgius. Balduinus, filius eius.

Si vero alium conductum mihi libuerit facere et alio modo fontem ad predictum casale educere, michi non contradicatur.

CLVI.

PRIVILEGIUM ECCLESIE DOMINICI SEPULCRI.

(Vide in Alexandro III ad an. 1181.)

401 A. f° 156, r°; manque dans B.

CLVII.

PRIVILEGIUM QUOD PATRIARCHA NON POSSIT FACERE CANONICOS, NISI VOLUNTATE PRIORIS.

(Vide in Alexandro III ad an. 1181.)

CLVIII.

PRIVILEGIUM QUOD PATRIARCHA NON DEBEAT HABERE NISI TERTIAM PARTEM CERE ECCLESIE SANCTI SEPULCRI.

(Vide ubi supra.)

CLIX.

DE DECIMIS, QUAS HOSPITALES TENENTUR REDDERE ECCLESIE SANCTI SEPULCRI.

(Vide in Alexandro III ubi supra.)

CLX. ^{1181.}

PRIVILEGIUM DE ECCLESIA, QUE EST APUD NEAPOLIM.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

A[malricus], Dei gratia Sancte Resurrectionis Christi patriarcha, P[etro], eiusdem ecclesie priori, et universis canonicis, tam presentibus quam futuris, in perpetuum. Quoniam sacrosancta Dominice Resurrectionis ecclesia quadam speciali prerogativa sanctitatis merito ab omni populo Christiano devotissime veneratur, et pio intuitu humane reparationis ab universis Deum colentibus fons et origo universalis ecclesie veraciter predicatur, nos, qui supradicte ecclesie, Deo annuente, presidemus, eam propensius honorare et in amplificatione rerum suarum volumus studiosius insudare. Dilecti itaque nostri filii Amalrici, illustris Ieresolimorum regis, precibus inclinati, vestrisque iustis et Deo placitis postulationibus nichilominus annuentes, assensu pariter et consilio venerabilis fratris nostri Hugonis, Templi Domini abbatis, concedimus tibi, Petre prior, et successoribus tuis necnon et canonicis Sancti Sepulcri, tam presentibus quam eorum posteris canonicis substit[u]endis, ecclesiam, quam apud Neapolym in terra, quam prefatus rex ad hoc scilicet vobis dederat, fundastis, cum omni plenitudine iuris parrochialis, et patriarchali auctoritate nobis a Deo concessa hoc confirmamus; statuentes ut, quia ecclesia illa ad titulum Dominice Passionis eiusdemque Resurrectionis fundata dinoscitur, plenariam habeat potestatem baptizare, mulieres a partu Deo et ecclesie reconciliare, infirmos per civitatem absolvendo communicare, mortuos sepelire, et omnium ex propriis expensis laborum decimationes cum omni integritate usibus vestris sine omni calumpnia in perpetuum retinere. Si qua vero ecclesiastica secularisve persona hoc privilegium, contra illud temere veniendo, violare presumpserit, a corpore ac sanguine Domini nostri Ihesu Christi aliena existat, et illi pene, quam Dominus omnibus maledictis minatur, nisi resipuerit, et ad emendationem venerit, perhenniter subiaceat; cunctis autem illud servantibus sit pax et misericordia a Domino Ihesu Christo in hoc seculo et in futuro

Ut autem hoc privilegium nostrum firmum, fi-

xum, stabile et inconvulsum permaneat, placuit illud plumbei sigilli nostri impressione communire, et subscriptorum testium veredico testimonio confirmare, Testes vero huius rei sunt :

Dominus illustris rex Amalricus. Radulfus, Bethleemita, Rainerius, Liddensis, Rainerius, Sebastensis, episcopi. Rodulfus, prior Sebastensis. Hamericus, prior Montis Oliveti. Guilricus, decanus Neapolis. Rodulfus, archidiaconus. Amalricus, cancellarius. Magister Eraclius. Robertus de Pinchinec. Gaudfridus Turonensis. Balduinus, vicecomes Neapolys. Magister Stephanus.

Data Ierusalem, anno ab incarnatione Domini MCLXVIII, a captione Ierusalem LXIX.

CLXI ¹¹⁵².

DE ECCLESIA SANCTI NICHOLAI, QUE EST EXTRA MUROS IOPPEN.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Amalricus, Dei gratia Sancte Resurrectionis Christi ecclesie patriarcha, dilectis filiis P[etro], eiusdem ecclesie priori, et universis canonicis, tam presentibus quam futuris, in perpetuum. Quoniam sacrosancta Dominice Resurrectionis ecclesia quadam speciali prerogativa sanctitatis merito ab omni populo Christiano devotissime adoratur, et pio intuitu humane reparationis ab universis Deum colentibus fons et origo universalis ecclesie veraciter predicatur, nos, qui supradicte ecclesie, Deo annuente, presidemus, eam propensius honorare et in amplificatione rerum suarum volumus studiosius insudare. Vestris itaque iustis et Deo placitis postulationibus annuentes, concedimus tibi, Petre prior, successoribusque tuis necnon et canonicis Sancti Sepulcri, tam presentibus quam eorum posteris canonice substituendis, ecclesiam Sancti Nicholai, que extra muros urbis Ioppen, a parte septentrionali, in aggere Sancti Nicholai supra mare constructa est, cum omni plenitudine iuris parrochialis, et patriarchali auctoritate nobis a Deo concessa confirmamus, statuentes ut, quia prefata Sancti Nicholai ecclesia ex domo et concessione dilectissimi filii nostri Amalrici, illustris Ierosolimorum regis, ad titulum Dominice Passionis eiusdemque Resurrectionis pertinere dinoscitur, plenariam habeat potestatem baptizare, a partu Deo et ecclesie reconciliare, infirmos per civitatem absolvendo communicare, mortuos sepelire, et omnium rerum suarum, terrarum et vinearum, quas modo habet vel in futurum, Deo auxiliante, habere poterit, decimationes cum omni integritate usibus vestris sine omni calumpnia in perpetuum retinere. Si qua vero ecclesiastica secularisve persona hoc privilegium nostrum contra illud veniendo violare presumpserit, a corpore et sanguine Domini nostri Ihesu Christi aliena existat, et illi pene, quam Deus omnibus maledictis minatur,

A nisi resipuerit, et ad emendationem venerit, perhenniter subiaceat; cunctis autem illud servantibus sit pax et misericordia a Domino Ihesu Christo in hoc seculo et in futuro. Ut autem hoc privilegium nostrum firmum, fixum, stabile et inconvulsum permaneat, placuit illud plumbei sigilli impressione munire et subscriptorum testium veredico testimonio confirmare. Huius rei testes sunt :

Radulfus, Bethleemita; Rainerius, Liddensis; Rainerius, Sebastensis, episcopi. Radulfus, prior Sebastensis. Hamericus, Montis Oliveti prior. Radulfus, archidiaconus. Amalricus, cancellarius. Magister Eraclius. Hugo de Iherusalem. Robertus de Pinchinec. Gaudfridus Turonensis.

B

Data Ierusalem, anno ab incarnatione Domini MCLXVIII, a captione sancte civitatis LXIX.

CLXII.

PRIVILEGIUM IOPPENSIS ECCLESIE.

(Vide in Alexandro III ad an. 1181.)

CLXIII ¹¹⁵³.

DE LIBERTATE ECCLESIE SANCTI SEPULCRI, QUE TROIE SITA EST.

In nomine Patris et Filii et Spiritus [Sancti], amen.

Anno dominice incarnationis MCLXXI, mense februarii, indictione iv, Wilhelmus, Dei gratia Troiane ecclesie humilis episcopus. Sancta et venerabilia loca, quanto apud Deum et apud homines digniora et cariora esse dinoscuntur, tanto a fidelibus matris ecclesie Deum timentibus maiori karitatis affectu veneranda esse et protegenda et ab onere temporalis servitutis, si insisterit, relevanda auctoritate tam veteris quam novi testamenti comprobatur. Inde est quod sancto Moysi a Domino preceptum est quod non nisi discalciatis pedibus ad rubum succensum accederet, et Helie magnifico prophete quadragesimale ieiunium indictum est, ut sanctificatus ad montem Dei Oreb transire posset. Hoc David rex et propheta considerabat, quando dicebat : *Domine, dilexi decorem domus tue et locum habitationis glorie tue.* Huic etiam rei Christus Dominus, evangelice gratie promulgator et nostre redemptionis auctor, attestatus est, cum facto flagello de resticulis vendentes et ementes de templo sancto suo eiecit, dicens : *Domus mea domus orationis vocabitur.* Huius itaque considerationis suggillatio mentes sublimium potestatum frequenter humiliat et compellit ut in hiis locis sanctas animas servitio Dei dedicatas et mancipatas plurimum timeant et honorent, et iustis earum postulationibus diligenter intendant. Propterea, vir venerabilis Petre, sancte congregationis Dominici Sepulcri prior, honestatis et prudentie tue fratrumque tuorum dignis petitionibus annuere decrevimus, eoque faciliores vestris desideriis nos exhibemus, quod et

D

¹¹⁵² A, f° 157, r°; manque dans B. ¹¹⁵³ A, f° 159, r°; manque dans B.

loco sanctissimo, a quo christiane religionis sanctitas per omnes mundi terminos exordium traxit, vos deservire cognoscimus, sicut scriptum est : *De Syon exhibit lex et verbum...* Communicato itaque universo capituli nostri consilio, annualem censum, videlicet unam untiam auri, quam ecclesia vestra, que apud Troiam sita Sanctum Sepulchrum appellatur, annuatim quathedre nostre solvere debebat, coram fratribus nostris assentientibus et collaudantibus in perpetuum remisimus, hoc autem conditionis debito reservato, ut singulis annis unam libram cere et aliam incensi nostre sedi solvatis; et si quis huic nostre remissioni obviare presumpserit, gladio anathematis nostri feriat. Ut hec autem nostra remissio in perpetuum stabilis permaneat, te, Guillelme de Baiocis, notarium nostrum, hoc breve scribere precepimus, et hoc signo crucis nostra propria [manu] facto munivimus, et sigillo nostro roboravimus, subscriptis nostris canonicis testibus, in urbe Troia feliciter.

Ego Willelmus, tertius Troianus episcopus.

Ego Willelmus, Troianus decanus. Ego Myrandus, archidiaconus Troie. Ego Iohannes Landulfi, Troiane ecclesie precentor. Ego Thomas, archipresbiter Montis et canonicus Troie. Ego Iohannes Mannus, canonicus et sacerdos. Ego Castorius, Troianus canonicus. Ego Theobaldus, canonicus. Ego Iohannes Rao.... Ego Gar...., canonicus diaconus. Ego Alfericus, canonicus et thesaurarius. Ego Nicholaus, canonicus et sacerdos.

CLXIV ¹¹⁸⁶.

PRIVILEGIUM ECCLESIE SANCTI SEPULCRI, QUE SITA EST APUD TROIAM.

Anno dominice incarnationis MCLXXI, mense martii, indictione IV, VI die mensis intrante, ego Ragnaldus, capellanus Willelmi, tertii Troiani episcopi, abrenunciavi incensui uncie auri unius, quam habebam in ecclesia Sancti Sepulcri, que Troie sita est, in manibus prenominati episcopi. Unde, sola gratia mediante, Petrus, prior Sancte Resurrectionis, cum fratribus suis dedit mihi uncias auri V et dñnidiam, presentibus :

Willelmo, Troiano decano. Et Musando archidiacono. Et Iohanne ¹¹⁸⁸ Landulfi, cantore. Et magistro Thoma, archipresbitero Montis. Et Iohanne Manni, et aliis bonis hominibus.

CLXV ¹¹⁸⁶.

DONUM CUIUSDAM DOMUS ECCLESIE SANCTI SEPULCRI.

Anno dominice incarnationis MCLXXI, mense aprilis, indictione IV, regnante domino nostro gloriosissimo Willelmo secundo, rege Sicilie, ducatus Apulie et principatus Capue, anno V feliciter, amen. Ego Ansaldus, sacri palatii castellanus, sanctissime regie maiestatis gratia concedente, divini amoris

A intuitu et pro remissione peccatorum meorum ante presentiam sacre curie regie mea spontanea voluntate donavi, tradidi et concessi in perpetuum ecclesie Dominici Sepulcri domum meam, quam Messane habui, cum omnibus pertinentiis suis, sicut eam tenui, et de propriis expensis eam edificare feci. Et est contigua muro civitatis extra magistram portam, que ducit ad Sanctum Iohannem Hospitalis. Que domus constat inter domum tintoris, domum que fuit olim Boni Prolupo, murum civitatis et viam publicam. Ipsam itaque domum cum introitu et exitu et omnibus pertinentiis, sicut eam tenui, assignare feci domino Petro, venerabili priori ipsius ecclesie Dominici Sepulcri, et duobus concanonicis suis fratri Achilli et fratri Balduino, recipientibus eam ad opus ecclesie ipsius Dominici Sepulcri. Ut autem hec mea donatio in perpetuum inviolabilis habeatur et firma, hanc certam per manus Roberti, mei notarii, scribi iussi, et signo sancte crucis propriis manibus roboravi, et subscriptos testes ut se in eadem carta testarentur rogavi.

Ego Nicholaus, Dei gratia primus Messanensis archiepiscopus, interfui et concedo et affirmo.

Ego Thomas, Cassanensis episcopus, interfui et subscripsi.

Signum manus Barth[olomei] de Placza, magne regie curie magistri iustitiarum, testis.

Ego Gualterus de Moac, regie private masuede magister conestabularius, testis sum.

Signum manu Iohannis Burd[onis], magne curie magistri iustitiarum.

Ego Persicus, filius Saducti, maioris regie curie magister iustitiarum.

Ego Robertus, filius predicti domini Ansal-di, sacri palatii castellani, hec concedo et affirmo.

CLXVI.

PRIVILEGIUM ALEXANDRI PAPE TERTII.

(Vide in Alexandro III ad an. 1181.)

CLXVII ¹¹⁸⁷.

PRIVILEGIUM, QUOD FECIT AMALRICUS, PATRIARCHA IERUSALEM, CANONICIS SANCTI [SEPULCRI], DE ORATIONIBUS ¹¹⁸⁸.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

[A]malricus, Dei gratia Sancte Resurrectionis ecclesie patriarcha, dilectis filiis Petro priori et universis eiusdem ecclesie canonicis, tam presentibus quam futuris, in perpetuum. Quoniam sacrosancta Dominice Resurrectionis ecclesia quadam speciali sanctitatis prerogativa merito ab omni populo Christiano devotissime veneratur, et pio intuitu humane reparationis ab universis Deum colentibus fons et origo totius ecclesie veraciter predicatur, nos, qui supradicte ecclesie, Deo annuente, presidemus, eam

¹¹⁸⁶ A, f° 140, v°; manque dans B. ¹¹⁸⁸ Le ms répète les mots *et Iohanne*. ¹¹⁸⁸ A, f° 140, v°; manque dans B. ¹¹⁸⁷ A, f° 144, v; B, f° 29, r°, et 123, v°. ¹¹⁸⁸ La rubrique manque dans B.

propensius honorare et vos, qui in eadem divinis insistentes obsequiis regulariter Domino militatis, paterno affectu tanquam speciales filios diligere et intuitionis ¹¹⁵⁹ nostre gremio confovere atque in amplificatione rerum vestrarum volumus, Deo auxiliante, studiosius insudare. Vestris itaque dilecti in Domino filii, iustis et Deo placitis postulationibus clementer annuentes, et predecessorum nostrorum felicis memorie, domni Arnulphi et domni Wilhelmi patriarcharum vestigiis inherentes, eorumque statuta, quia et iusta et apostolice auctoritatis privilegiis vobis sancita esse noscuntur, pia aviditate sequentes, omnes possessiones et universa bona, que tam ex eorundem dono et concessione quam etiam regum vel principum liberalitate aliorumve fidelium largitione seu etiam emptione aut commutatione vel aliis quibuslibet modis citra mare aut ultra in presentiarum possidetis, aut in posterum iuste et canonice, prestante Domino, adipisci poteritis, auctoritate nobis a Deo concessa vobis vestrisque successoribus canonice in pretaxata Domini Sepulcri ecclesia substituendis firma in perpetuum et illibata manere sancimus, concedimus et confirmamus, ac presentis scripti privilegio communimus. Quorumquidem hec propriis duximus exprimenda vocabulis: in primis medietatem omnium oblationum, que ad Sepulcrum ¹¹⁶⁰ Domini pertinebunt vel deferentur ¹¹⁶¹; sed de cera duas partes ecclesia ¹¹⁶², unam ad luminaria concinnanda, alteram vero ad servitium canonicorum, semper habebit, tertia ¹¹⁶³ vero tantum nostris successorumque nostrorum usibus cedet. Vivifice nichilominus Crucis, que quidem custodie vestre deputatur, oblationes omnes, excepta sola die parasceve, aut cum nos vel successores nostros necessitas ¹¹⁶⁴ eam in expeditionem deportare compulerit; necnon et magnum altare, quod est in choro vestro, cum omnibus oblationibus eidem provenientius vobis confirmamus. Carcerem quoque et altare cum omnibus, que ibidem offerentur; altare Sancti Petri et Sancti Stephani et inventionem cum altaribus et oblationibus cunctis; altare, quod est ad capud ¹¹⁶⁵ Sancti Sepulcri ¹¹⁶⁶, parochiale cum [oblationibus ¹¹⁶⁷] suis; cathedram, que est pone magnum altare, et omnia, que ibidem vel in quocumque prescriptorum altarum missam

A et terras, quas infra Ierusalem vel extra possidetis; item omnes furnos Ierusalem, exceptis duobus, unum Hospitalis et unum de Latina, et specialiter ¹¹⁶⁸ illum furnum, quem vobis reddi[mus] ¹¹⁶⁹ testimonio domni Petri, Tyrensis archiepiscopi, quem a vobis commodatum tenueramus; preterea ecclesiam et cimiterium ¹¹⁷⁰ extra portam David iuxta viam, qua itur Bethleem; dimidiam etiam partem illius possessionis, quam primus rex Balduinus ¹¹⁷¹ pro excambitu episcopatus Bethleemici prefate Domini Sepulcri ecclesie dedit; omnes decimas civitatis Ierusalem et totius ¹¹⁷² episcopatus eiusdem, exceptis decimis funde; viginti et unum casalia, que dux Godefridus cum pertinentiis suis ecclesie vestre dedit; villas etiam, quas edificastis, ut Magnam Mahomeriam ¹¹⁷³ et Parvam et Bethsuri, et alias omnes, quas edificaturi estis, ubi Latini habitabunt, cum integritate iustitie ¹¹⁷⁴ et iuris parochialis; item Tecue cum omnibus pertinentiis suis, et ecclesiam Quarantene cum suis; Geladium, et terram, quam emistis a Iohanne Gomanno, et omnia casalia cum pertinentiis eorum, que emistis ab Hugone de Ybelino ¹¹⁷⁵; ecclesiam Sancti Petri in Ioppen cum honoris et dignitatis sue integritate, et decimam, quam recipitis in toto comitatu illo a rege et a religiosis hominibus [et ab omnibus] ¹¹⁷⁶ Christianis; quicquid possidetis apud Ascalonam et in confine eius, apud Neapolim et in omnibus finibus eius; quicquid possidetis sub potestate et dominio domini de Assur ¹¹⁷⁷, apud Cesarcam et in toto archiepiscopatu eius, castrum Feniculi, domum iuxta Caiphas ¹¹⁷⁸, Gebul, Lecara; cuncta etiam, que in toto archiepiscopatu Nazareno et in episcopatu Acconensi ¹¹⁷⁹ atque in toto Tyrensi archiepiscopatu, et omnia nichilominus, que in ¹¹⁸⁰ universo patriarchatu et regno Iherosolimitano possidetis, vel possessuri estis; item quicquid apud Montem Peregrinum et in toto episcopatu Tripolitano, in Antiochia et in toto patriarchatu et in principatu eius habetis, vel in futurum, Deo donante, acquirere poteritis; preterea omnes possessiones, quas ultra mare habetis, ut in regno regis Sicilie, videlicet in ipsa Sicilia, in Calabria, in tota Apulia: primum ecclesiam Sancti Sepulcri apud Brundusium cum omnibus pertinentiis suis, apud Barolum ecclesiam Sancti Sepulcri ¹¹⁸¹ cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam Troie cum omnibus pertinentiis suis; quicquid Rome et in omnibus finibus eius, in Tuscia etiam [et] ¹¹⁸² tota Italia ¹¹⁸³ habetis, vel habituri estis; omnia insuper, que in toto regno Francie et universis eidem iure subiacentibus provinciis ¹¹⁸⁴, necnon et in cunctis regnis et comitatibus Hispaniarum, seu ubique locorum in partibus ultramontanis sepedicta Domini Sepulcri ecclesia possidere di-

¹¹⁵⁹ B, *intuicionis*. ¹¹⁶⁰ B, *Sepulchrum*. ¹¹⁶¹ B, *defferentur*. ¹¹⁶² B, *ecclesia partes*. ¹¹⁶³ B, *tercia*. ¹¹⁶⁴ B, *necessitas*. ¹¹⁶⁵ B, *caput*. ¹¹⁶⁶ B, *Sepulchri*. ¹¹⁶⁷ Suppléé d'après B. ¹¹⁶⁸ B, *specialiter*. ¹¹⁶⁹ Restitué d'après B. ¹¹⁷⁰ B, *cymiterium*. ¹¹⁷¹ B, *Baldewinus*. ¹¹⁷² B, *tocius*. ¹¹⁷³ B, *Mahomariam*. ¹¹⁷⁴ B, *iusticie*. ¹¹⁷⁵ B, *Ybelino*. ¹¹⁷⁶ Suppléés d'après B. ¹¹⁷⁷ B, *Arsur*. ¹¹⁷⁸ B, *Cayphas*. ¹¹⁷⁹ B, *Aconensi episcopatu*. ¹¹⁸⁰ Manque dans B. ¹¹⁸¹ B, *Sepulchri*. ¹¹⁸² Suppléé d'après B. ¹¹⁸³ B, *Ytalia*. ¹¹⁸⁴ B, *provinciis*.

noscitur, vel in futurum, largiente Domino, acquirere poterit; hec et alia cuncta, que in prescriptis patriarchatibus, episcopatibus, regnis, terris seu provinciis ¹¹⁸⁵ cis mare aut ultra sepe iam nominate Sanctissimi Sepulcri ecclesie et vobis fidelium devotio ¹¹⁸⁶ contulit et conferet intuitu divino, et que etiam emptione vel aliter, ut prediximus, adepti estis, aut de cetero iustis modis, opitulante Domino, adipisci poteritis, et omnes nichilominus bonas et antiquas ecclesie vestre consuetudines vobis vestrisque successoribus perpetualiter et irrevocabiliter sine aliquo retentu confirmamus et corroboramus, salva nimirum patriarche Ierosolimitani debita obedientia et reverentia. Sane de his et aliis possessionibus et bonis vestris liberam disponendi, communi tamen consilio et ad honorem Dei et ecclesie vestre profectum, habebitis facultatem. Obeunte vero vel transfretante patriarcha Ierosolimitano, prior et canonicus, qui pro tempore in eadem ecclesia fuerint, demum, ut iustum est, et familiam patriarche, et omnia, que ad ius eius spectant, intus et extra fideliter custodient et regent, donec alter secundum Deum substitutus fuerit, aut donec ipse redierit, si transfretaverit. Porro medietatem possessionum, que inter nos communes, ut in Anglia, in Dacia, in Alemannia, Polonia, Rutenia, Avagia, Hungaria, Constantinopoli ¹¹⁸⁷ et in omnibus finibus eius, in quibus medietatem expensarum ponere debemus, medietatem vobis confirmamus. Si quis autem hoc privilegium nostrum violare presumpserit, illi pene subiaceat, quam Deus omnibus maledictis promisit, nisi a sua temeritate resipuerit; gratia autem et pax a Deo patre et Domino Iesu Christo sit ista custodienti et sancte Ierosolimitane [ecclesie] ¹¹⁸⁸ iuranti. Ut autem hoc privilegium nostrum firmum, fixum, stabile et inconvulsum permaneat, placuit illud plumbei sigilli nostri impressione munire et subscriptorum testium veridica testificatione confirmare. Huius rei testes sunt :

Letardus, Nazarenus; Hernesius ¹¹⁸⁹, Cesareensis, archiepiscopi. W[illelmus], Aconensis ¹¹⁹⁰; Bernardus, Liddensis, Absalon, quondam Ascalonensis, episcopi. Renaldus, abbas Montis Syon. Raimundus, abbas Templi Domini. Guido, abbas Sancte Marie de Latina. Bernardus, prior Montis Oliveti. Eraclius, archidiaconus Iherusalem. Arnulfus ¹¹⁹¹, capellanus. Gaufridus, dapifer. Robertus de Pinkegni.

Data Eihrusalem ¹¹⁹², anno ab incarnatione Domini MCLXIX.

CLXVIII ¹¹⁹³.

DONUM FACTUM ECCLESIE SANCTI SEPULCRI DE QUADAM VINEA.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

¹¹⁸⁵ B, *provinciis*. ¹¹⁸⁶ B, *devotio*. ¹¹⁸⁷ B, *Constantinopoli*. ¹¹⁸⁸ Supplée d'après B. ¹¹⁸⁹ B, *Hernerius*. ¹¹⁹⁰ B, *Aconensis*. ¹¹⁹¹ B, *Arnulphus*. ¹¹⁹² B, *Iherusalem*. ¹¹⁹³ A, f° 147, v°; manque dans B. ¹¹⁹⁴ A f° 1.8, v°; manque dans B.

A Notum sit omnibus hominibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Amalricus, Dei gratia Sancte Resurrectionis ecclesie patriarcha, intuitu pietatis et helemosine, pro salute anime mee dono et firmiter concedo tibi, Petre, prior Dominici Sepulcri, eiusdemque capitulo ac ecclesie atque successoribus vestris in perpetuum iurisdictionem, quam habebam in vinea, que fuit Petri de Sancto Iacobo, cuius portionem, quam idem Petrus in ipsa vinea habebat, vos constat ab eo emisse; que videlicet vinea habet ab oriente et septentrione vineam de Latina, ab occidente stratam regiam, que ducit a domo leprosororum Sancti Lazari versus lacum Legerii, a meridie viam, que ducit ab ecclesia Sancti Stephani ad eandem stratam; libere et quiete tenendam et habendam, ad libitum vestrum tam de memorata vinea quam de terra et aliis pertinentiis suis faciendum; ita tamen quod tam vos quam successores vestri versa vice intuitu pietatis die obitus mei pro mei commemoratione introducere debetis ad refectorem tredecim pauperes et tredecim clericos alios, qui psalmos pro mea requie decantarent; deinceps vero annuatim in perpetuum die anniversarii mei tredecim pauperes refectietis, et die Sancti Michaelis ad capellam nostram et succedentium in patriarchatum singulis iugiter annis duos cereos precii unius bisancii deferri facietis in eadem accendendos. Ut autem ista compactio, donatio, etiam concessio ex utraque parte rate et inviolabiles omni tempore permaneant, presens conscriptum in memoriale sempiternum sigilli mei appositione communiri ac roborari mandavi.

C Factum est hoc anno ab incarnatione Domini MCLXXVII, indictione VIII, regnante in sancta Iherusalem Balduino, Dei gratia Latinorum rege sexto. Huius rei testes sunt :

De canonicis Sancti Sepulcri sacerdotibus :

Hugo de Nigella. Constantinus, diaconus. Odo. Rogerius, subdiaconus. Robertus de Roma, Petrus Barchilonensis.

De familia mea :

Galfredus, dapifer. Girardus, capellanus. Petrus, clericus. Willelmus, crucifer, qui hec conscripsit. Aldebertus, pincerna, tunc temporis preceptor domus mee. Petrus Lombardus.

Datum per manum magistri Monachi cancellarii, mense iunio.

CLXIX ¹¹⁹⁴.

DE DUOBUS QUINTARIIS RACEMORUM, QUE BALDUINUS, REX SEXTUS SANCTE CIVITATIS IERUSALEM, DEDIT ECCLESIE SANCTI SEPULCRI.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam futuris quam presentibus, quod ego Balduinus, per Dei gratiam in sancta civitate Iherusalem Latinorum rex sextus, dono et

concedo, regieque maiestatis auctoritate confirmo A Deo et ecclesie Sancte Resurrectionis necnon et Petro, eiusdem venerabili priori, universis etiam canonicis ibidem Deo servientibus et in perpetuum servituris duos quintarios racemorum in vineis meis, que sunt prope ecclesiam Sancte Crucis, perpetualiter singulis annis recipiendos, habendos et possidendos, in cambium scilicet decime, quam habebant in vinea, que est juxta secundum ¹¹⁹⁸ Procopios, quam dominus et pater meus pie recordationis, rex Amalricus, donavit ecclesie Montis Syon pro lacu Germani, qui communis est usibus universe civitatis. Ut igitur hec mea donatio rata permaneat in eternum et indissoluta, presentem cartam testibus subscriptis sigillo meo muniri et corroborari precepi.

Factum est hoc anno ab incarnatione Domini B MCLXXVII, indictione x. Huius rei testes sunt :

Willelmus Marchisius, Ascalonensis et Ioppensis comes. Iohannes de Assur. Anselmus de Bria. Roardus, castellanus Ierusalem. Petrus de Creseca. Anselmus d'Abim. Willelmus Patrum.

Datum Ierusalem, per manus Lamberti, domini regis capellani.

CLXX ¹¹⁹⁶.

DONUM CUIUSDAM VINEE, QUE SITA EST APUD PEDEM MONTIS SYON.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen ; [in] unitate Trinitatis, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Rainaldus, Dei gratia sacrosancte ac primitive ecclesie Montis Syon humilis minister, communi assensu et voluntate capituli nostri, dono et concedo vineam, quam possidebamus ad pedem Montis Syon sub domo, que dicitur Germani, ad faciendum lacum ad communem usum Christianorum, in concambio illius vinee, quam dominus rex Amalricus dedit nobis iuxta ecclesiam Sancti Procopios. Concessimus etiam ipsi quamdam vineolam aliam parvam, que illi prefate vinee collateralis adiacet, a meridie, in bivio iuxta domum illius prefati Germani. Ut igitur prefata conventio rata teneatur et firma et concambium et huius prefate vineole concessio, et ut predictus lacus communibus Christianorum usibus libere deserviat, cartam presentem sigillo conventus et ecclesie corroborare curavimus.

Actum est hoc anno ab incarnatione Domini MCLXXVI. Huius rei testes sunt :

Petrus, abbas Iosaphat. Dominus Ribaldus, abbas Latine. Dominus Rogerius, abbas Templi. Rohardus, castellanus. Anselmus de Brie. Anselmus Babie.

CLXXI ¹¹⁹⁷.

PRIVILEGIUM DOMINI W[ILLELMI], REGIS SICILIE ¹¹⁹⁸.

In nomine Dei eterni et salvatoris nostri Iesu Christi, amen.

W[illelmus]; divina favente clementia rex Sicilie ¹¹⁹⁹, ducatus Apulie et principatus Capue. Omnibus ecclesiis ac locis religioni deditis dignus honor est exhibendus ; plus tamen ea reverentie promerentur, que maiorem gloriam divine virtutis privilegio sortiuntur. In quibus utique Sepulcrum ¹²⁰⁰ Dominicum, sicut titulo clariori preminet, sic etiam christiane devotionis intuitu cultu venerandum est digniori. Unde ad venerabilis conventus eiusdem ecclesie preces aures nostre clementie tanto propensius inclinamus, quanto devotius celebratum ibi esse redemptionis nostre misterium ¹²⁰¹ colimus et veneramur. Ad petitionem igitur Petri, venerabilis prioris, et conventus ipsius ecclesie concedimus eidem ecclesie Sancti Sepulcri, et regie auctoritatis munimine confirmamus omnes possessiones et tenementa, que in regno nostro ecclesia ista ¹²⁰² iusto titulo in presentiarum noscitur possidere. Ad huius autem concessionis et confirmationis nostre memoriam et inviolabile firmamentum presens privilegium nostrum per manus Alexandri, nostri notarii, scribi et plumbea bulla ¹²⁰³ nostro typario impressa iussimus roborari, anno, mense, indictione subscriptis

Data in urbe Panormi felici, per manus Gualterii, venerabilis Panormitani archiepiscopi, et Math[æi], regii vicecancellarii, et Ric[ardi], venerabilis Siracusani ¹²⁰⁴ episcopi, domini regis familiarium, anno dominice incarnationis MCLXXVIII, mense aprilis, indictione xi, regni vero domini nostri Willelmi, Dei gratia magnifici et glorio[s]issimi regis Sicilie ¹²⁰⁵, ducatus Apulie et principatus Capue, anno xii feliciter, amen.

CLXXII ¹²⁰⁶.

LITTERE REGIS SICILIE ¹²⁰⁷.

W[illelmus], Dei gratia rex Sicilie ¹²⁰⁸, ducatus Apulie et principatus Capue, prelati ecclesiarum, comitibus, iusticiariis, baronibus, camerariis, baiulis et universis, quibus presentes littere ostense fuerint, fidelibus suis salutem et dilectionem. Divine maiestatis intuitu, in cuius nomine vota nostra dirigimus, et omnem regiam dispositionem feliciter communitus, sacrosanctas ecclesias, monasteria et loca venerabilia per regnum nostrum undique constituta dignum ducimus reverenter colere, rationes earum defendere, iura fovere, et ipsarum paci et quieti misericorditer providere. Inde est quod per hoc presens scriptum universitati vestre mandamus atque precipimus quatinus domibus, quas ecclesia Sancti Sepulcri habet in Apulia, hominibus quoque

¹¹⁹⁶ Il faut vraisemblablement corriger : *Sanctum*. ¹¹⁹⁸ Cette rubrique manque dans B. ¹¹⁹⁹ A, f° 149, r°; manque dans B. ¹²⁰⁰ B, *Sycilie*. ¹²⁰¹ B, *Sepulchrum*. ¹²⁰² B, *mysterium*. ¹²⁰³ B, *ipsa*. ¹²⁰⁴ B, *bullam plumbeam*. ¹²⁰⁵ B, *Syracusani*. ¹²⁰⁶ A, f° 150, r°; B, f° 34, r°. ¹²⁰⁷ Cette rubrique manque dans B. ¹²⁰⁸ B, *Sycilie*.

carum aut obedientiis vel iustis possessionibus et tenementis ipsarum nullum iniustum vel iniustitiam ¹²⁰⁹ inferatis, vel aliquatenus inferri permittatis, nec eas in iure vel rationibus suis iniustis vexationibus fatigatis, scituri quod, si quis huic mandato nostro temerarius obviam extiterit, nostri culminis indignationem incurret.

Data Panormi, xxv die mensis aprilis, indictionis xi.

CLXXIII ¹²¹⁰.

DONUM BALDUINI RUFII ET UXORIS SUE ARTEMILIE ¹²¹¹.

Quoniam vetustate, que mater est oblivionis, hominum facta seu dicta deleri vel nulla esse credi possunt, nisi litteris commendentur, ego Balduinus Rufus et ego Artemilia, eius uxor, scripto memorie commendamus quod in presentia domini Petri, Sanctissimi Sepulcri venerabilis prioris, et magistri Roberti, concanonici sui, et aliorum fratrum ecclesie Sancti Sepulcri medietatem totius domus nostre, sicuti est ex parte Sancti Iohannis superius et inferius, perhenniter tribuimus, ut nos confratres et orationum ac beneficiorum ¹²¹² suorum participes faciat ¹²¹³; ita quod ipsam domum, quamdiu vixerimus, nobis sine invadatione aut venditione liceat obtinere; si vero unus ex nobis obierit, alius in fraternitatem supradicte ecclesie ex toto debet recipi, si voluerit; sin autem, cum fructu domum obtineat, quamdiu vixerit, et post mortem suam libere et absolute eidem ecclesie revertatur.

Hec autem donatio facta est et concessa anne ab incarnatione [Domini] ¹²¹⁴ MCLXXVIII, indictione xi. Huius rei testes sunt isti:

Henricus, sacerdos. Frater Raimundus. Bernardus Mercator. Stephanus Corvesarius. Et dominus Saxo. Raimundus Provincialis ¹²¹⁵. Rollandus ¹²¹⁶. Gerbinus Pisanus. Et domina Calva.

CLXXIV ¹²¹⁷.

PRIVILEGIUM LIBERTATIS MOLENDINORUM SICILIE.

Fredericus, divina favente clementia rex Sicilie, ducatus Apulie et principatus Capue. Que sacrosanctis ecclesiis et locis venerabilibus largiuntur, et hominibus sunt accepta, et saluti profitiunt animarum. Nos itaque attendentes venerandam religionem fratrum Dominici Sepulcri, in quo rex regum et salvator in se sperantium corpus suum placuit humanitus sepeliri, ob reverentiam eius et meritum honestatis eorundem fratrum, pro remedio quoque animarum felitium augustorum parentum nostrorum bone memorie et salute nostra nec non et intuitu probitatis fratris Alexandri, prioris ecclesie Sancti Andree de Pla[tia], que est obedientia predicti Dominici Sepulcri, de consueta nostre liberalitatis gratia remittimus, et perpetuo relaxamus eidem ecclesie Sancti Andree de Pla[tia] triginta et octo

salmas victualium inter frumentum et ordeum, quas ipsa ecclesia de cabella molendinorum suorum, que habet in tenimento Pla[tie], annuatim curie nostre solvere tenebatur. Ad huius autem nostre remissionis et relaxationis memoriam et robur perpetuo valituro presens privilegium per manus Nicholai de Petrali, notarii et fidelis nostri, scribi et maiestatis nostre sigillo precepimus communiri, anno, mense et indictione subscriptis.

Datum Pla[tie], anno dominice incarnationis MCCX, mense septembris, xiv indictione, regni vero domini nostri Frederici, Dei gratia gloriosi regis Sicilie, ducatus Apulie et principatus Capue, anno xiii feliciter, amen.

CLXXV ¹²¹⁸.

PRIVILEGIUM TROIANE ECCLESIE ET CANONICORUM SANCTI SEPULCRI A WILLELMO, QUONDAM PONTIFICE TROIANO.

In nomine Domini nostri Iesu Christi.

Anno ab incarnatione eiusdem MCLXXXII et XVII anno regnante domino nostro Guillelmo, gratia Dei Sicilie et Italie rege invictissimo, inclite et gloriose memorie quondam sanctissimi regis Willelmi filio, vicesimo mensis iulii xv indictionis, Guillelmus, Dei gratia quartus Troianus episcopus, fratri Guillelmo, venerabili canonico Sepulcri Domini, priori Sancti Sepulcri in civitate Troia, et Sancte Resurrectionis ecclesie in perpetuum. Cum universis locis venerabilibus ex generali debito christiane professionis, in quibus possumus, teneamur adesse, ecclesiam Sancti Sepulcri Dominici debemus diligere specialius et fovere, ubi vita nostra est in Christo abscondita, unde et cum ipso resurgente in gloria resurrexit; et in aliis quidem locis venerabilibus membra Christi pie devotionis obsequio veneramur, in ecclesia vero Sepulcri Domini ipsum caput universalis ecclesie Christum singulari veneratione prosequimur, passionis eius, qua redempti sumus, celebramus memoriam, et resurrectionis eiusdem, qua ipsi conregnaturi sumus, gloriam predicamus. Huius excellentie specialis, qua prefata ecclesia Resurrectionis Dominice preminet universis, digna consideratione inducti, volumus aliquid in eius temporale commodum providere, cuius semper beneficium spirituale sentimus. Nostra igitur bona et spontanea voluntate simulque dilectorum fratrum nostrorum, canonicorum Troiane ecclesie, precibus et assensu concedimus, et donamus tibi supradicto fratri Willelmo, priori Sancti Sepulcri de Troia, et per te sacrosancte ecclesie Sepulcri Dominici in perpetuum terram unam, que actenus fuit nostre Troiane ecclesie, iuxta civitatis nostre ambitum constitutam, quam tibi et venerande ecclesie Sancte Resurrectionis Dominice una cum eisdem Troianis canonicis fratribus nostris, existente nobiscum magistro legista in hoc negotio nostro advocato, tecum vero existente

¹²⁰⁹ B, iniustitiam. ¹²¹⁰ A, f° 150, v; B, f° 34 v°
 feriorum. ¹²¹³ B, faciat. ¹²¹⁴ Suppléé d'après B.
 f° 151 r°; manque dans B. ¹²¹⁸ A, f° 131, v°; manque dans B.

¹²¹¹ Cette rubrique manque dans B. ¹²¹² B, bene-
¹²¹⁵ B, Provincialis. ¹²¹⁶ B, Rodlandus. ¹²¹⁷ A,

Nicholao, Troie regali iudice, eiusdem advocato A
 ecclesie Sancti Sepulcri, concedimus, donamus et
 tradimus iure perpetuo sine nostra notrorumque
 successorum contradictione vel calumpnia possiden-
 dam, liberam similiter et integram, ecclesie cui
 conceditur utilitatibus modis omnibus profuturam,
 quemadmodum subscriptis finibus designatur : a
 prima parte desuper est secus terra Bartholomei de
 Rudingo, a secunda vero parte descendendo et
 iuxta vallonem, qui est inter hanc terram et terram
 predictae ecclesie Sancti Sepulcri, a quarta denique
 parte ascendendo est via publica, qua itur a civitate
 ad flumen Aceloy. Ut autem hec nostra concessio et
 donatio perpetuam et inviolabilem optineat fir-
 mitatem, presentem in paginam per manus Maraldi
 nostri notarii, confici iussimus, sigilli nostri appo- B
 sitione ac fratrum nostrorum canonicorum sub-
 scriptionibus corroboratam. Quam traditionem et
 donationem si qua in posterum ecclesiastica secula-
 risve persona temere perturbare presumpserit, et
 secundo terciore. . . . .¹²¹⁹

CLXXVI¹²²⁰.

PRIVILEGIUM DE LACRIDON IN CYPRO.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.
 Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris,
 quod ego Hugo, Dei gratia rex Cypri, dono, concedo
 et confirmo Deo et ecclesie Dominici Sepulcri, ca-
 nonicis videlicet eiusdem presentibus et futuris, in
 perpetuam elemosinam pro animabus patris mei
 et matris mee omniumque antecessorum meorum in C
 territorio Paphi prastiam, que dicitur Lacridon, cum
 omnibus suis pertinentiis in terris, aquis et villanis,
 et cum omnibus iuribus et consuetudinibus eidem
 prastie pertinentibus, et quinque villanos cum eorum
 uxoribus et liberis habitis et habendis, et cum om-
 nibus eorum rebus, cum stagiis eorum atque che-
 vagiis ; nomina vero predictorum quinque villanorum
 hec sunt: Vassilius de Liquetima, Vassilius filius
 uxoris Vassilii de Liquetima. Ut autem hec mea
 donatio rata et inconcussa iure perpetuo permaneat,
 presentem paginam sigillo meo plumbeo muniri et
 subscriptorum virorum testimonio corroborari feci,
 quorum hec sunt nomina :

Galterius Cesarensis, coestabulus Cypri. Ayme-
 ricus de Rivet, senescalcus Cypri. Rainaldus D
 Suessionensis, marescalcus Cypri. Galterius
 de Bethsan. Gormundus de Bethsan. Galterius
 de Sancto Bertino. Simon Paphensis. Petrus
 Chape. Galterius iuvenis.

Factum est anno ab incarnatione Domini mccc,
 mense novembris.

CLXXVII¹²²¹.

DE CASALI PENDEKIO.

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et
 Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, presentibus et futuris, quod
 ego Aymericus, Dei gratia Latinorum Ierusalem rex
 nonus et rex Cypri, dono, concedo et confirmo Deo
 et tibi Monacho, venerabili Dominici Sepulcri pa-
 triarche, tuisque successoribus eiusdemque capitulo
 in Cypro casale dictum Pendache cum omni iure,
 quod in eo casali habueram et habere debueram,
 in perpetuam possessionem libere et quiete sine ullo
 servitio habendum, tenendum et possidendum, cum
 omnibus suis pertinentiis in terris, aquis et villanis,
 et cum omni iure suo, et cum omnibus consuetudi-
 nibus eidem casali pertinentibus, excepto fonte
 Sancti Georgii cum decem circumiacentibus carru-
 catis terre, quas Hospitali Alamannorum prius do-
 naveram, et exceptis donis, que ego et frater meus
 rex Guido hominibus nostris donavimus Ut autem
 hec mea donatio rata et inconcussa iure perpetuo
 permaneat, presentem paginam scribi ac sigillo meo
 plumbeo muniri subscriptorumque virorum testi-
 monio corroborari precepi, quorum hec sunt
 nomina :

Aymericus de Rivet, senescalcus Cypri. Raine-
 rius, bibliotecarius. Raynaldus Suession-
 nensis. Rustanus Aymar. Raynaldus de
 Balma. Guillelmus de Balma, frater ejus.
 Symon Paphensis. Balduinus Usseries.

Factum est hoc anno dominice incarnationis mcci,
 mense martio.

Datum Nicossie, per manum venerabilis Alanl,
 Nicossensis archiepiscopi et Cypri cancellarii, eodem
 anno et eodem mense.

CLXXVIII¹²²².

LITTERE DOMINI G. . . PATRIARCHE IEROSOLIMITANI.

G. . . .¹²²³ miseratione divina patriarcha Iero-
 solimitanus humilis et indignus apostolice sedis le-
 gatus, clero et populo in Ierusalem commorantibus
 salutem in Domino. Uni[versi]tatem vestram scire
 volumus quod nos dilectos filios, abbatem Montis
 Oliveti et decanum Ioppensem, in Ierusalem misimus
 pro nostris negotiis expediendis ac nostris requi-
 rendis iuribus et servandis, quicquid per ipsos vel
 alterum ipsorum actum fuerit ratum habituri, man-
 dantes et rogantes quatenus eos velit recipere vice
 nostra.

Datum Ioppen, kalendis ianuarii.

¹²¹⁹ Le reste manque dans le manuscrit. ¹²²⁰ A, f° 152, v° ; manque dans B. ¹²²¹ A, f° 153, r° ; manque dans B. ¹²²² A, f° 153, v° ; manque dans B. ¹²²³ Cette initiale peut désigner *Gibelinus*, *Soffredus*, appelé aussi *Goffredus*, ou enfin *Giraldus*, qui tous trois réunirent à la qualité de patriarches de Jérusalem celle de légats du saint siège. En l'absence de toute indication chronologique, je suis porté à croire qu'il s'agit ici de GIRALDUS, et qu'il faut rapporter le document à l'époque où ce prélat, mécontent de la trêve conclue entre Frédéric II et les Sarrasins, avait refusé de rétablir le siège patriarcal dans les murs de Jérusalem.

CLXXIX ¹²¹⁴.

PRIVILEGIUM DE PALAFRUGELLO ET TURICELLA DE MONTE RASO.

Hoc est translatum fideliter transcriptum. Manifestum sit omnibus quod nos P[etrus], Dei gratia rex Aragonum et comes Barchinonensis, bono animo et spontanea voluntate cupientes executioni mandare quod dominus [Alfonsus] clare memorie rex, pater noster, ob remedium anime sue gloriosissimo Sepulcro Domini in suo testamento legavit, laudamus, concedimus et donamus ac tradimus in perpetuum cum hac scriptura perpetuo valitura Domino Deo et eidem Sepulcro Domini et vobis omnibus canonicis et fratribus eiusdem loci, presentibus et futuris, Palafrugellum et turicellam de Monte Raso et Laufrigum et Esclainanum, loca nostra sive castella, cum omnibus terminis et pertinentiis suis heremis et populatis, cum aquis omnibus et rivis et pascuis et piscariis maris et terre, cum firmamentis et placitis et coloniis et omnibus questiis et cunctis fructibus, proventus, exitibus et expletis, cum venationibus et inventionibus, accidentibus et excautis quibuslibet, cum hominibus et feminis, qui ibi sunt vel erunt aut esse poterunt, et cum omnibus melioramentis et augmentis, que ibi facere potueritis ullo modo, cum omnibus etiam, que nos vel predecessores nostri vel aliqui alii in predictis locis et eorum tenementis unquam habuimus, tenuimus vel accepimus aliqua ratione vel causa. Hec autem omnia et singula damus et concedimus Sepulcro Domini, et per te, dilecte noster B[eren]g[arie], prior domus Sancti Sepulcri de Barchinonia, tradimus et evacuamus per secula cuncta eidem Sepulcro Domini et canonicis et fratribus eiusdem substitutis et substituendis ad habendum quiete et possidendum plenarie et tenendum potenter et potestative, ad omnes voluntates vestras, sicut melius et plenius et sanius et utilius dici et intelligi potest, ad commune bonum domus Sancti Sepulcri et fratrum et canonicorum eiusdem, sine aliquo vinculo et retentu nostro atque nostrorum. Volumus igitur et mandamus firmiter et districte universis hominibus et feminis predicta loca et terminos eorum inhabitantibus et inhabitaturis quatenus prefato priori domus Sancti Sepulcri de Barchinonia et successoribus suis et his, quos ipsi mandaverint vel statuerint, in omnibus et per omnia tamquam dominis vestris specialibus et perpetuis obediatis, et eis teneamini de universis et singulis, que nobis aliquo modo fiebatis et donabatis, plenarie et fideliter respondere, alio mandato nostro vel alicuius baiuli vel hominis nostri requisito numquam deinceps vel assensu.

Datum Cesaraug[usti], die lune prima post pentecosten, era mcll, per manum Ferrarii, notarii nostri, testibus et presentibus :

Domino R[amundo], venerabili Cesaraug[ustensi] episcopo. Domino G. . . . venerabili

A Oscensi episcopo. Domino Exainenio Cornelii. Domino Garsia Romero. Domino Michaele de Lusia. Raimundo, reposit[ario].

En ego de Avzar, et multis aliis clericis et laicis de curia et creatione nostra.

Signum Petri, Dei gratia regis Aragonum et comitis Barchinonensis.

Ego Ferrarius de Guardia, notarius domini regis, hoc scribi feci mandato ipsius, loco, die et annis prefixis.

CLXXX.

DE DECIMIS ET POSSESSIONIBUS IERICHO.

(Vide in Alexandro III ad an. 1181.)

CLXXXI ¹²²⁵.

PRIVILEGIUM BERNARDI, LIDDENSIS ECCLESIE EPISCOPI.

B In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod pro bono pacis et concordie integritate conservanda facta est conventio et concordia inter domnum Bernardum, Liddensis ecclesie episcopum, et domnum Petrum, Dominici Sepulcri priorem, de communi voluntate ipsorum, assensu utriusque capituli, presente et collaudante domno patriarcha Amalrico, mediantibus Heraclio, tunc temporis archidiacono Jerosolimitano, et magistro Monacho, domni patriarche cancellario. Domnus quidem Bernardus, Liddensis episcopus, ex integro medietatem decime cuiusdam casalis, nomine Bermenayn, tam in messibus quam in vino, oleo, bestiis, volatilibus et in omnibus aliis, unde decima dari consuevit, que sua prius universa erant, donavit Dominici Sepulcri ecclesie et Petro priori omnibusque canonicis et eorumdem successoribus in perpetuum. Domnus vero Petrus prior, consilio et assensu omnium canonicorum ecclesie Sancti Sepulcri, concessit Liddensi ecclesie et episcopo Bernardo eiusque successoribus medietatem omnium decimationum quatuor casalium scriptorum in privilegio Rogerii, quondam Liddensis episcopi, Capharuth videlicet et Git, Kephrecylta et Porfilia, ut, cum prius Liddensis ecclesia, faciente Rogerio episcopo, non perciperet inde nisi medietatem decimarum messium tantum, prout continetur in serie privilegii eiusdem episcopi, qui duo ex illis donaverat, Capharuth et Git, et duo cambierat, Kephrecylta et Porfyliia, quam donationem et cambium etiam nos rata et firma habemus, iam a tempore istius nostre conventionis facte reciperet ex integro medietatem omnium decimationum tam in messibus, vino, oleo, bestiis et volatilibus, exceptis dumtaxat canonicorum propriis nutrimentis omnium bestiarum et volatilium cuiuslibet generis, que modo habent et in posterum habituri sunt in supradictis quinque casalibus Bermenayn, Capharuth, Git, Kephrecylta et Porfilia eorumque pertinentiis; de quibus propriis nutrimentis decimas in perpetuum ex pactione non solvent; de aliis vero omnibus, tam

¹²¹⁴ A, f° 153, v°; manque dans B. ¹²²⁵ B, f° 102, v°; manque dans A.

de laboribus canonicorum quam aliorum supradicta quinque colentium, medietatem Liddensis ecclesia integre percipiet. Donavit etiam prenominatus episcopus Bernardus ex communi capituli sui consensu, intuitu pietatis et helymosine, ecclesias edificatas et hedificandas in illis quinque casalibus plenarie cum omni iure parrochiali ecclesie Dominici Sepulcri, retenta sibi suisque successoribus obedientia parrochialium sacerdotum, qui inibi pro bene placito prioris ac canonicorum Dominici Sepulcri substituentur, retenta etiam vocatione ad synodum; crisma et oleum ab episcopo Liddensi accipient; consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, ab eodem episcopo et successoribus suis requirent, et inpetrare debebunt; interdictos et excommunicatos a Lidensi ¹²²⁶ episcopo pro interdictis et excommunicatis sacerdotes eorundem quinque casaliu habebunt; cetera vero alia quelibet iura eis ex dono reliquit.

Ego Bernardus, Liddensis episcopus, communi assensu capituli mei, et ego Petrus, prior Dominici Sepulcri, assensu capituli eiusdem ecclesie, hanc conventionem fecimus anno dominice incarnationis MCLXXI, indictione IV, presidente domno Amalrico venerabili patriarcha, regnante illustri Amalrico, Ierosolimitano rege quinto. Huius conventionis testes sunt :

De capitulo Domini Sepulcri :

Ugo de Nigella. Reinaldus de Lochis. Petrus Calvus. Petrus, cantor. Arnulfus, subprior. Balduinus, thesaurarius. — Presbiteri.

De diaconibus :

Dalmatius. Savinus. Rogerius.

De subdiaconibus :

Odo. Ingerradus et Petrus.

De capitulo sancti Georgii :

Gislebertus, cantor. Franco. Petrus, preceptor. — Sacerdotes.

De diaconibus :

Willelmus. Petrus Testa.

De subdiaconibus :

Gerulfus. Iohannes et Papion.

Interfuit etiam huic conventioni :

Domnus Rainaldus, Ebron episcopus. Domnus Eraclius, Ierosolimitanus archidiaconus. Et magister Monachus, cancellarius domini patriarche.

CLXXXII ¹²²⁷.

[Sine rubrica.]

R [aimundus], Dei gratia Christi pauperum servus humilis et Sancti Hospitalis Iherusalem custos fidelis, cum omni fratrum conventu universis fratribus suis, quicumque has litteras legerint, vel eas audierint, clericis videlicet ac laicis, tam vicinis quam longe positis, sub titulo Sancti Hospitalis Iherusalem ubique terrarum manentibus in hoc instanti, inte-

¹²²⁶ Le manuscrit porte en un seul mot, *Allidensi*. r°; manque dans A.

A rioris pariter et exterioris hominis in Christo salutem et pro diurnis laboribus postmodum eterne salutis felicitatem. Divine legis eruditione, fratres dilectissimi, salubriter informamur, sanctorumque nichilominus patrum sanctissimis documentis satis rationabiliter irradiamur ut, quod ab aliis nobis fieri nolumus, hoc et nos pariter aliis facere omnimodis caveamus. Nos etenim fratres, qui in domo pauperum, in qua pauper et inobis nomen Domini laudabunt, paupertatis sumus professores, et pauperum fratrum non vite merito sed divine dispensationis dono existimus provisos, aliena nulla iniuste appetere, sed propria nostra, si qua fuerint, cunctis indigentibus debemus fideliter erogare. Nam iuxta Salomonis vocem, qui secundum datam a Deo sibi sapientiam inter cetera suorum proverbiorum archana hoc ipsum commemorat : *De rapinis alienis elemosinam facere non est officium miserationis, sed emolumentum sceleris*; quod enim male ab aliquo adquiritur, nulli unquam bene tribuitur. Quocirca, fratres karissimi, universitati omnium vestrum mandamus, et mandando in Domino commonemus, et insuper per summam sanctamque obedientiam auctoritate in hoc ipso nobis a Deo data vobis iniungimus ut, quascumque elemosinas, quascumque possessiones et ecclesias, hospitalia atque municipia, vel quicquid aliud numerari poterit, quod, antequam ad manus nostras devenisset, de iure Domini Sepulcri fuerat vel esse debuerat, huc usque negligenter forte et inscienter tenuistis, isto nostro accepto vel audito mandato, presentium laboribus libere et quiete relinquatis, et absque omni calumnia soluta dimittatis; sed neque ulterius de elemosinis prefati Sanctissimi Sepulcri vel possessionibus sibi adscriptis quicquam auferre, minuere vel habita retinere presumatis. Hec itaque ex communi totius capituli nostri decreto ab omnibus vobis summo-pere observari volumus, et observandum in veritate Sancti Spiritus vobis omnibus mandamus, ne, si aliter feceritis, Deo et nobis repugnare inveniamini.

CLXXXIII ¹²²⁸.

[Sine rubrica.]

F [ulcherius], divine nutu pietatis sacrosancte Christi Dei nostri Resurrectionis ecclesie patriarcha, et A[malricus], eiusdem ecclesie prior, cum omni fratrum conventu universis fratribus suis, quicumque has litteras legerint, vel eas audierint, clericis videlicet ac laicis, tam vicinis quam longe positis, sub titulo ac pro honore Dominici Sepulcri ubique terrarum militantibus in hoc instanti, interioris pariter et exterioris hominis in Christo salutem et pro cotidianis laboribus post huius vite decursum eternam perpetue salutis felicitatem. Divine legis eruditione, fratres dilectissimi, salubriter informamur, et sanctorum nichilominus patrum sanctissimis documentis satis rationabiliter irradiamur ut, quod ab aliis nobis fieri nolumus, hoc et nos

¹²²⁷ B, f° 127, r°; manque dans A. ¹²²⁸ B, f° 123,

pariter aliis facere omnimodis caveamus. Nos etiam fratres, qui in loco misericordie, in quo iuxta psalmographi testimonium *miser cordia et veritas sibi obviaverunt, et iusticia et pax karitatis et dilectionis sibi invicem osculum dederunt*, Deo militamus, pacem, sine qua nemo videbit Deum, cum omnibus hominibus et maxime cum domesticis nostrisque vicinis habere, [et] iusticiam, que cuique quod suum est reddit, pre cunctis mortalibus debemus tenere. Iusticie namque sectatores aliena nulla iniuste appetere, sed propria, si qua fuerint, cunctis indigentibus debent fideliter erogare. Eapropter, fratres karissimi, universitati omnium vestrum mandamus, et mandando in Domino commonemus, et insuper per summam sanctamque obedienciam auctoritate in hoc ipso nobis a Deo data vobis iniungimus ut, quascumque elemosinas, quascumque possessiones, aurum videlicet, argentum, pannos et equos, domos et villas, agros et vineas, possessiones et ecclesias, hospitalia atque municipia, vel quicquid aliud numerari potuerit, quod, antequam ad manus nostras devenisset, de iure Sancti Iohannis Hospitalis Ierusalem fuerat vel esse debuerat, huc usque negligenter forte vel inscienter tenuistis, isto nostro accepto vel audito mandato, presentium latoribus libere et quiete relinquatis, et absque omni calumnia soluta dimittatis; sed neque ulterius de elemosinis prephati Sancti Iohannis Hospitalis Ierusalem vel possessionibus sibi ascriptis quicquam auferre, minuere vel habita retinere presumatis. Hec itaque ex communi totius capituli nostri decreto ab omnibus summopere observari volumus, et observandum in veritate Sancti Spiritus vobis omnibus mandamus, ne, si aliter feceritis, Deo et nobis repugnare inveniamini.

CLXXXIV ¹²²⁹.PRIVILEGIUM SURIANORUM DE TURCHO
DE ABSOLUTIONE REDDITUS PORTE DAVID.

In nomine sancte Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti.

Notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Amalricus, per Dei gratiam in sancta civitate Iherusalem Latinorum rex quintus, dono et concedo Suriano [s] de Turcho, scilicet casale Sancti Sepulcri, et heredes eorum in eodem casali manentes liberos esse in perpetuum de redditibus, quos michi et antecessoribus meis singulis annis de racemis suis ad portam David Iherusalem dare solebant. Ut igitur hec mea concessio rata et stabilis predictis Surianis et heredibus eorum permaneat, cartam presentem testibus subscriptis et sigillo meo muniri feci.

Factum est hoc anno ab incarnatione Domini MCLXXI, indictione IV. Huius rei testes sunt:

Hanfridus, constabularius. Milo de Placi. Rohardus, castellanus. Anselmus de Passu. Guido de Maneriis. Iohannes de Valancinis.

Adam Niger. Fulco Niger. Amalricus de Fraanliu. Thomas Patricius. Girardus Passerel. Arnulfus, vicecomes. Amalricus, filius eius. Robertus de Pinkeni. Gilbertus de Pinkeni. Willelmus Normannus. Herbertus Tortus. Willelmus Patronus.

Data Tripoli, per manum Radulfi, episcopi Bethleem regisque cancellarii, II idus marcii.

CLXXXV ¹²³⁰.

[Sine rubrica.]

In vico Montis Syon domus, que sunt ad census :

Willelmus Angevin.....	IX bisanc.
Maria Lechevere.....	II b.
Iohannes Libisonorum....	VII b.
Turoz.....	III b.
Mahafe.....	II b.
Litart.....	II b.
Iohannes Raimont.....	VI b.

Item in vico Sancti Martini :

Ricardus Capons.....	III b. et dimidium.
Petrus.....	IV b.
Baron.....	III b.
Guillelmus Tortus.....	III b.
Stephanus de Kaors.....	III b.
Seyr Surianus.....	IV b.
Bulfarage, medicus.....	II b.

Omnes iste domus nostre sunt ad census.

Item in vico Girardi Lissebonette.

[S.....].....	census XIV b.
Petrus.....	census XII b.

In vico Templi :

Bernardus Benasis.....	XVII b.
Odo de Sparnay.....	XIV b.
Bernardus Multez.....	XVII b.
Bernardus Bruhet.....	XVI b.
Dame Gode.....	IV b.

Omnes iste domus sunt ad census.

Petrus de Ioppen, ante palatium domini patriarche.....	IV b.
--	-------

In vico de Repoes :

Stephanus Mazun.....	XIV b.
Selam Mazun.....	dimidium bisancii.
Brain, drogeman.....	V b.
Et unus furnus retro.	

Iste domus fuerunt Martini Karaone et filii sui Bonet.

Uxor Petri de Yspania fuit soror nostra, et mortua fuit in gardino nostro in Accon; dimisit nobis domum suam sitam in Ierusalem, sitam in ruga Marescalky vel in ruga Sancte Anastasie.

Item Bernardus Bedevvin, vicarius noster et confrater, dimisit nobis domum suam in vico Sancte Anastasie iuxta domum Alberti Lombardi.

Ista sunt nomina furnorum veterum :

In primis in vico David unus furnus.
Ante portam Sancti Iacobi unus furnus.

¹²²⁹ B, f° 128, r°; manque dans A. ¹²³⁰ A, f° 137, r°; manque dans B.

Ante domum Roardi castellani unus furnus. A
 Furnus ante ecclesiam Sancti Martini.
 Furnus in domo, que vocatur Gileberti de
 Pingeny.
 Furnus de vico Montis Syon.
 Furnus ante ecclesiam Sancti Thome Aleman-
 norum.
 Furnus Sancti Egidii in vico Templi.
 Furnus ante Bocheriam.
 Furnus de la Tannerie.
 Furnus Rainaldi in vico Kocatrice.
 Furnus Anastasie.
 Furnus de Repois.

Furnus de Iudairia ante portam Sancti Helye.
 Alius in Iudaria retro Sancte Agnetis versus
 Orientem.
 Furnus novus in Iudaria.
 Furnus Martini Karaoan.
 Furnus ad caput vici Girardi de Lissebone.
 Furnus in vico de Tresmailes.
 Furnus de vico Sancti Stephani.
 Furnus de Columba.
 Furnus de Ruffeide iuxta sanctum Kariton.
 Furnus ante portam Sancti Sepulcri.
 Furnus de Cecilia.
 Furnus Sancti Pastoris.

FINIS PRIVILEGIORUM ECCLESIE SANCTI SEPULCRI.

BALDUINI I

HIEROSOLYMÆ REGIS

PRIVILEGIUM PRO ECCLESIA BETHLEHEMITICA:

(Anno 1110.)

[WILLELMUS Tyriensis, *Hist.* lib. xi, cap. 12.]

Divina inspirante gratia gens Francorum admo-
 nita, Hierusalem civitatem sanctam, diuque oppres-
 sione paganorum fatigatam, ubi mors, quæ primo
 prævaricante parente genus humanum invaserat,
 morte Salvatoris est destructa, a spurcitia prædicta
 liberavit. Obsessa est namque civitas hæc cultu di-
 vino digna, septimo Idus Junii, a gente præfata; et
 Idibus Julii, Deo pro ea pugnante, est capta. Capta
 autem civitate anno Domini millesimo centesimo,
 dispositione divina suggerente, placuit clero atque
 Raimundo Sancti Egidii, Roberto Northmanniæ, et
 Roberto Flandrensi comitibus, Tancredo, et cæteris
 primatibus, cum universa Francorum multitudine,
 ut piissimus et misericordissimus dux Godefridus,
 charissimus frater meus eidem præsideret: ipse
 verò, vir Deo dignus, sanctæ civitatis gubernator,
 primo principatus sui anno peracto, Deo propitio,
 tertia die sequentis, in pace quievit. Cui ego Baldui-
 nus ab exultante clero, principibus et populo, pri-
 mus rex Francorum, nutu divino, excellentiam
 Bethlehemiticæ Ecclesiæ, nativitatem Domini nostri
 Jesu Christi præfulgida mente pertractans, in qua
 primum venerabiliter caput meum diademate orna-
 tum effulserat, ut episcopali dignitate donaretur,
 mihi per omnia placuit. Igitur quod corde caste con-
 ceperam, indesinenter excogitans, tandem ad aures
 Arnulfi archidiaconi, viri clarissimi, et Hierosolymitani
 capituli usque perduxì, eumque et idem capi-
 tulum, ut super hac re mihi consulerent, obnixè
 rogavi. Qui tam justæ petitioni meæ obsequentes,
 tum pro Hierosolymitana sede, quæ postea quasi or-

bata parente videbatur, tum pro hoc negotio Romam
 peti decreverant. Hanc itaque legationem Arnulfus
 archidiaconus, et Aichardus eodem tempore deca-
 nus suscipientes, Romam perrexerunt: et sancto
 Spiritu cooperante, apud dominum Paschalem se-
 cundum, universalis Ecclesiæ pontificem, de utroque
 negotio honestum invenientes consilium, Hierusa-
 lem remearunt. Dominus vero Paschalis papa, Gibel-
 linum Arelatensem archiepiscopum, virum sapientiæ
 radiis coruscum, omnique morum honestate fulgi-
 dum, cui id legationis Arnulfo atque Aichardo præ-
 sentibus injunxerat, post eos Hierusalem direxit.
 Propterea a me, clero simul et populo gaudenter
 susceptus, pro præcepto domni Paschalis papæ et
 mea bona voluntate, et assensu Hierosolymitani ca-
 pituli, ac totius favore consilii, et propria delibera-
 tione omnia dispensans, in Bethlehemitica Ecclesia,
 Aschetinum, virum illustrem eandem gubernantem,
 quem Hierosolymitanum capitulum ejusdem Eccle-
 siæ cantorem, me cum meis proceribus et populo
 volente Ascalonæ elegerat atque statuerat episco-
 pum, obtinere primatum episcopalem decrevit;
 Bethlehemiticæque sedi, pro præcepto et considera-
 tione nostra, Ascalonæ ecclesiam parochiali jure
 subjugavit. Tandem ego Balduinus, Dei gratia rex
 Hierusalem, Latinorum primus, jam dicta lætus ob-
 nixè firmavi. Villam etiam Bethlehem, quam Eccle-
 siæ concesseram, pro salute animæ meæ, et miseri-
 cordissimi ducis fratris mei Codefridi, atque om-
 nium parentum meorum: et unum casale, quod
 est in territorio Accon, nomine Bedar; aliud etiam